

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว เชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาด
มะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

**The Quality standard Assessment of Natural Attraction for
Development of Natural Tourism Way Linking with the Sweet
Tamarind Festival in Phetchabun Province**

ธนาวรรณ พิณะเวศน์
สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ 2558

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว เชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาด
มะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

The Quality standard Assessment of Natural Attraction
for Development of Natural Tourism Way Linking with
the Sweet Tamarind Festival in Phetchabun Province

ชนาวรรณ พิณะเวศน์	สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
พรทวิ กองร้อย	สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
อิสระ ตั้งสุวรรณ	สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ทุนอุดหนุนการวิจัยประเภททุนเพื่อพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
ประจำปีงบประมาณ 2558

(ก)

ชื่องานวิจัย	การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อพัฒนา เส้นทางการท่องเที่ยว เชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของ จังหวัดเพชรบูรณ์ The Quality standard Assessment of Natural Attraction for Development of Natural Tourism Way Linking with the Sweet Tamarind Festival in Phetchabun Province
ผู้วิจัย	ธนาวรรณ พิณะเวสน์
ผู้ร่วมวิจัย	พรทวิ กองร้อย และ อิศระ ตั้งสุวรรณ
สาขาวิชา	วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ปีเสร็จวิจัย 2559

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ น้ำตกแก่งโสภา(อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง), น้ำตกศรีดิษฐ์ (เขาค้อ), ภูทับเบิก และลานหินปุ่ม (อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า) เพื่อเสนอรูปแบบงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ที่นักท่องเที่ยวสนใจ และเพื่อพัฒนาเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยใช้แบบประเมินกับเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวทุกคน และแบบสอบถามความสนใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวทั้งหมด 800 คน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ น้ำตกแก่งโสภา(อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง), น้ำตกศรีดิษฐ์ (เขาค้อ), ภูทับเบิก และลานหินปุ่ม (อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า) มีค่าคะแนนเท่ากับ 146, 143.5, 62.25 และ 124 ตามลำดับ แปลผลได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แห่ง มีเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับดี ด้านรูปแบบงานเทศกาลกาชาดมะขามหวานที่นักท่องเที่ยวสนใจ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการจัดงานกาชาดมะขามหวานในภาพรวม เช่น ด้านความเหมาะสมของสถานที่จัดงาน, ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดงาน แต่ยังมีบางด้านที่ควรพัฒนา เช่น ความปลอดภัย ความเหมาะสมของสถานที่จอดรถ การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานกาชาดมะขามหวาน จากข้อมูลทั้งด้านมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและด้าน

(ข)

ความสนใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวาน จึงได้มีการพัฒนาเส้นทาง
การท่องเที่ยวทางธรรมชาติเชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์
ดังนี้ ภูทับเบิก – ลานหินปุ่ม(อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า) – น้ำตกศรีโสภา (อุทยานแห่งชาติทุ่ง
แสลงหลวง) – น้ำตกศรีดิษฐ์ (เขาค้อ) – เทศกาลงานกาชาดมะขามหวานจังหวัดเพชรบูรณ์

คำสำคัญ : มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ, เทศกาลงานกาชาดมะขามหวาน

Abstract

This research was aimed to evaluate the quality standards of natural attractions in Phetchabun province about Kaeng Sopha waterfalls, Sri dit waterfalls, Phu Tubberk and Lan Hin Pum, to offer travelers interested the sweet tamarind festival in Phetchabun province pattern and development of natural tourism way linking with the sweet tamarind festival in Phetchabun province. Research tool include the quality standard assessment form and the questionnaires about interest and behavior of tourists this used on tourists sample of 800 people. The results showed that the scores derived from evaluating the quality standard of Kaeng Sopha waterfalls, Sri dit waterfalls, Phu Tubberk and Lan Hin Pum were score 146, 143.5, 62.25 and 124 respectively.

This results can be interpretation that all the attractions mentioned above have good quality standard. The travelers interested the sweet tamarind festival in Phetchabun province pattern found that tourists satisfied in an overview of sweet tamarind festival such as the appropriate of the venue, the appropriate patterns. But there are also some aspects that should be developed such as safety, appropriate car parking and public relations about the sweet tamarind festival. Data from both are quality standards of natural attractions in Phetchabun province and travelers interested the sweet tamarind festival in Phetchabun province pattern. Therefore has developed natural tourism way linking with the sweet tamarind festival in Phetchabun province. The route start from Phu Tubberk to Lan Hin Pum to Kaeng Sopha waterfalls to Sri dit waterfalls and to sweet tamarind festival.

Keywords: the quality standards of natural attractions, sweet tamarind festival

(ง)

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยคำแนะนำต่าง ๆ จากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และความร่วมมือช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายฝ่าย ที่สละเวลาให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน เป็นอย่างสูง ที่ได้ให้ความกรุณา ให้คำปรึกษา แนะนำ ให้แก่ผู้วิจัย จึงขอขอบพระคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้มา ณ ที่นี้ด้วย

ธนาวรรณ พิณะเวศน์

10 มีนาคม 2559

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญรูป.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.4 ประโยชน์ของการวิจัย.....	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ.....	7
2.3 ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว.....	11
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	17
3.1 การสำรวจและศึกษาข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ที่ทำการศึกษา.....	17
3.2 การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	17
3.3 การสร้างเครื่องมือการวิจัย.....	18
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	18
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	19

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4	ผลการทดลอง.....	20
4.1	ผลการศึกษาด้านมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ.....	20
4.2	ผลการศึกษาด้านพฤติกรรม และความสนใจของนักท่องเที่ยว.....	42
บทที่ 5	สรุปผลการทดลอง.....	56
5.1	ด้านมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ.....	56
5.2	รูปแบบงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ที่นักท่องเที่ยวสนใจ	58
5.3	การพัฒนาเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับเทศกาลงาน กาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์.....	59
บรรณานุกรม.....		60
ภาคผนวก.....		62
	ภาคผนวก ก แบบประเมินและแบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัย.....	63
	ภาคผนวก ข รูปภาพงานวิจัย.....	119
ประวัติคณะผู้วิจัย.....		123

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3-1	เกณฑ์ค่าคะแนนมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแต่ละประเภท....19
4-1	ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวรดกแก่งโสภ.....21
4-2	คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายน้ำตกแก่งโสภ.....23
4-3	คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวรดกแก่งโสภ.....24
4-4	คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการน้ำตกแก่งโสภ.....25
4-5	ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกศรีดิษฐ์.....27
4-6	คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายน้ำตกศรีดิษฐ์.....28
4-7	คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวรดกศรีดิษฐ์.....29
4-8	คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการน้ำตกศรีดิษฐ์.....30
4-9	ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ภูทับเบิก.....32
4-10	คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายภูทับเบิก.....34
4-11	คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวภูทับเบิก.....35

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4-12	คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ ภูทับเบิก.....36
4-13	ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรณีฐาน ลานหินปุ่ม.....38
4-14	คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายลานหินปุ่ม.....39
4-15	คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 2 สักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวลานหินปุ่ม.....40
4-16	คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ ลานหินปุ่ม.....41
4-17	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ.....42
4-18	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ43
4-19	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการศึกษา43
4-20	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ44
4-21	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ต่อเดือน44
4-22	วัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว45
4-23	ผู้แนะนำแหล่งท่องเที่ยว ให้กับนักท่องเที่ยว45
4-24	รูปแบบในการมาท่องเที่ยวในครั้งนี้ของนักท่องเที่ยว46
4-25	กลุ่มที่มาท่องเที่ยว.....46
4-26	พาหนะที่ใช้ในการเดินทางไป-กลับ จากภูมิลำเนามายังแหล่งท่องเที่ยว.....47

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4-27	ประสบการณ์ในการมำงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์.....47
4-28	ช่องทางที่ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์...48
4-29	ความสนใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมในงานกาชาดมะขาม หวานของจังหวัดเพชรบูรณ์.....48
4-30	นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีความสนใจเที่ยวงาน กาชาดมะขามหวาน.....49
4-31	ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่องานกาชาดมะขามหวานของจังหวัด เพชรบูรณ์49
4-32	แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว50
4-33	แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเคยมาท่องเที่ยว51
4-34	จำนวนสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวต่อ 1 ครั้งของการเดินทาง..51
4-35	สิ่งที่ช่วยในการวางแผนมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว52
4-36	ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อปริมาณนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม ในฤดูกาลท่องเที่ยว52
4-37	ความสนใจท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวยอด นิยม.....52
4-38	ความสนใจท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เชื่อมโยงกัน และ เชื่อมโยงกับงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์.....53

(ญ)

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
4-1	เส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวาน ของจังหวัดเพชรบูรณ์.....55

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูง มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมากเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งและก่อให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจของประเทศ ช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนนับเป็นการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว โดยกำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ เนื่องจากเป็นสิ่งที่อยู่และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีสภาพและการเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา และองค์ประกอบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจค่อยเป็นค่อยไปหรืออาจรวดเร็วมากจนเห็นได้ชัดเจนแล้วแต่กรณีไป ซึ่งผลจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์อาจทำให้เกิดการสูญสลายของแหล่งธรรมชาตินั้นได้ ถ้าปราศจากความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรนั้นๆ ความสวยงามของแหล่งธรรมชาติที่มีอยู่มากมายในประเทศไทย เป็นจุดดึงดูดสำคัญด้านการท่องเที่ยว แต่การเปิดพื้นที่ธรรมชาติเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดการจัดการที่ดี ทำให้แหล่งธรรมชาติหลายแห่งเกิดความเสื่อมโทรม และส่งผลกระทบทางลบต่อการท่องเที่ยวในที่สุด ดังนั้นการกำหนดกรอบหรือเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนสำหรับให้หน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่างๆ ได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว เพื่อยกระดับมาตรฐานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตน จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย และยังสามารถใช้เป็นสิ่งบ่งบอกให้นักท่องเที่ยวรับรู้ในคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว และมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งหมายถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยวด้วย

จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง สภาพแวดล้อมทั่วไปเป็นพื้นที่ป่าเขาเขียวขจี ภูมิประเทศมีทัศนียภาพสวยงาม มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่านคือ แม่น้ำป่าสัก

เนื่องจากพื้นที่จังหวัดมีภูเขาล้อมรอบจึงทำให้อากาศร้อนจัดในฤดูร้อน หนาวจัดในฤดูหนาว โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอน้ำหนาว เขาค้อ และหล่มสัก จะมีอากาศหนาวที่สุด และบนพื้นที่ภูเขาจะมีอากาศเย็นตลอดทั้งปี ฤดูร้อนเริ่มในเดือนมีนาคมถึงเมษายน ฤดูฝนเริ่มเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม และฤดูหนาวในเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ของทุกปี มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจมากมาย เช่น เขาค้อ ภูทับเบิก อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง หรืออุทยานแห่งชาติน้ำหนาว เป็นต้น (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบูรณ์, 2555) รวมไปถึงอาหารขึ้นชื่ออย่างไก่ย่าง วิเชียรบุรี ขนมหินหล่มเก่า และผลไม้ยอดนิยมนของจังหวัด คือ มะขามหวาน และยังมีเทศกาลประจำปีที่สำคัญ คือ เทศกาลงานกาชาดมะขามหวาน ซึ่งจัดขึ้นช่วงปลายเดือนมกราคมของทุกปี โดยมีการประกวดมะขาม รัชามะขามหวาน และการละเล่นต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

จากแนวโน้มของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบูรณ์มีมากขึ้นทุกปี (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2551) เนื่องจากสภาพทางธรรมชาติที่สวยงาม อากาศที่หนาวเย็น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงนิยมท่องเที่ยวในช่วงฤดูหนาว คือ ช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ของทุกปี ซึ่งเป็นช่วงที่มีการจัดงานเทศกาลกาชาดมะขามหวานประจำปี หากมีการเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เป็นจุดเด่นของจังหวัดเพชรบูรณ์เข้ากับประเพณี วัฒนธรรมของจังหวัด อย่างงานเทศกาลกาชาดมะขามหวาน นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้รับความเพลิดเพลินจากการเที่ยวชมธรรมชาติแล้ว ยังเป็นการเปิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ที่จะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ และเป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรู้จักกับเทศกาลกาชาดมะขามหวานอีกด้วย

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องประเมินมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อประเมินมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้ง 4 แห่ง คือ น้ำตกแก่งโสภา(อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง), น้ำตกศรีดิษฐ์ (เขาค้อ), ภูทับเบิก และลานหินปุ่ม (อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า)

1.2.2 เพื่อเสนอรูปแบบงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ที่นักท่องเที่ยวสนใจ

1.2.3 เพื่อพัฒนาเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.3.1.1 ศึกษาความสนใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถาม ความสนใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยว

1.3.1.2 ประเมินมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 4 แห่ง คือ น้ำตกแก่งโสภา(อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง), น้ำตกศรีดิษฐ์ (เขาค้อ), ภูทับเบิก และลานหินปุ่ม (อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า) โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของสำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2557) โดยเจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยวการเพาะเลี้ยงและเพิ่มปริมาณเห็ดนางฟ้า โดยเห็ดนางฟ้าที่ได้จากเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงและนำมาขยายพันธุ์ที่อ่างเลี้ยงเห็ดนางฟ้าประมาณ 15 วัน คัดเอาเฉพาะเห็ดนางฟ้าที่สมบูรณ์และโตเต็มที่ เหมาะสมต่อการนำไปทดลอง

1.3.1.3 พัฒนาเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

1.3.2 กลุ่มตัวอย่าง

นักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่หรือชุมชนท้องถิ่นที่มีส่วนในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แห่ง น้ำตกแก่งโสภา(อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง), น้ำตกศรีดิษฐ์ (เขาค้อ), ภูทับเบิก และลานหินปุ่ม (อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า) ทั้งหมดจำนวน 800 คน

1.3.3 ระยะเวลา

ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 10 เดือน

1.4 ประโยชน์ของการวิจัย

1.4.1 ทราบมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้ง 4 แห่ง คือ น้ำตกแก่งโสภา (อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง), น้ำตกศรีดิษฐ์ (เขาค้อ), ภูทับเบิก และลานหินปุ่ม (อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า) พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีมาตรฐานในระดับที่สูงขึ้น

1.4.2 ทราบรูปแบบงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ที่นักท่องเที่ยวสนใจ

1.4.3 ได้เส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attraction Standard) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ คุณค่าของแหล่งธรรมชาติและ ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบจะมีหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดในการพิจารณาความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพ และควมมีคุณภาพ เพื่อใช้ประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาตินั้นด้วย

ดัชนี (Index) หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้กำหนดคุณลักษณะขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

ตัวชี้วัด (Indicator) หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่กำหนดขึ้นเพื่อแสดงถึงคุณสมบัติของแต่ละดัชนี ซึ่งตัวชี้วัดในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีทั้งที่อยู่ในรูปของค่าเชิงคุณภาพหรือในรูปของค่าเชิงปริมาณ

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสามารถจำแนกประเภทได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจำแนกตามประเภทของแหล่งธรรมชาติ ได้แก่

- 1) ชายหาด (Beach)
- 2) เกาะ (Island)
- 3) น้ำตก (Waterfall)
- 4) แหล่งน้ำ (Water Resource) หมายถึง พรุ หนอง บึง ทะเลสาบ คลอง ลำธาร และแม่น้ำ
- 5) ถ้ำ (Cave)
- 6) ภูเขา (Mountain & Hill)
- 7) แก่ง (Rapid)
- 8) โป่งพุร้อน (Thermal Spring)
- 9) ซากดึกดำบรรพ์ (Fossil)
- 10) ธรณีสัณฐานและภูมิประเทศที่มีลักษณะพิเศษ (Special Geography and Topography)
- 11) ต้นไม้และสัตว์ป่าที่มีลักษณะพิเศษ (Special Plant and Wildlife)

2. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจำแนกตามการจัดการพื้นที่ ได้แก่

- 1) แหล่งธรรมชาติที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ (National Park) วนอุทยาน (Forest Park) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (Wildlife Sanctuary) เขตห้ามล่าสัตว์ป่า (Non-Hunting Area) สวนพฤกษศาสตร์ (Botanical Garden) สวนรุกขชาติ (Arboretum) สวนป่า และพันธุ์ไม้ (Forestry Plantations)
- 2) แหล่งธรรมชาติที่เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ
- 3) แหล่งธรรมชาติที่เอกชนเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจกรงานประจำโดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึงการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกล และการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่

นิคม จารุมณี (2535) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายปลายทางไปยังอีกที่หนึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมโดยมีแรงกระตุ้น (Motivator) จากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านการปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ

ปรีชา แดงโรจน์ (2544) ได้อ้างถึง คำนิยามการท่องเที่ยวขององค์การสหประชาชาติที่ได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อ พ.ศ. 2506 ไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขเกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ 1) ต้องมีการเดินทาง 2) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมชม และ 3) ต้องมีจุดหมายของการเดินทางและได้อธิบายเพิ่มเติมของจุดหมายของการเดินทางท่องเที่ยวไว้ว่า การเดินทางท่องเที่ยวต้องใช้ในการ ประกอบอาชีพ และการไปอยู่ประจำ และเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย อย่างดังต่อไปนี้ ได้แก่ เพื่อพักผ่อนในวันหยุด เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา เพื่อการศึกษา เพื่อการกีฬาและบันเทิง เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ เพื่องานอดิเรก เพื่อเยี่ยมเยียนญาติ มิตร เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ และเพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

Gee & Choy (1989) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความเพลิดเพลินสนุกสนาน โดยที่นักท่องเที่ยวนั้นคือนักท่องเที่ยวนั่นเอง

พยอม ธรรมบุตร (2549) ได้แบ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเป็น 5 ประเภทดังนี้

1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น สนามบิน ระบบคมนาคม ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทาง (Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) ได้อย่างสะดวกสบาย

2) การมีที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว (Accommodation) ที่ต้องการค้างคืนได้แก่ ที่พักประเภทต่างๆ เช่น โรงแรม รีสอร์ทเกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ ที่พักแรม ประเภทต่างๆจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับต่างๆกันซึ่งจะทำให้มีราคาและบริการในระดับต่างกันได้แก่ ภัตตาคาร สวรรค์น้ำ ศูนย์กลางธุรกิจ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ

3) แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุดของกาเดินทาง เพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความโดดเด่น เช่น ดอยอินทนนท์ ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพของเทือกเขา หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทพนมรุ้งซึ่งแสดงถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรขอม ตลอดจนการท่องเที่ยวชนบทเพื่อผสมผสานวิถีชีวิตชาวบ้าน เป็นต้น

4) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และกิจกรรมนันทนาการ (Tourist Activities และ Recreational Activities) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในยุคปัจจุบันเพราะการท่องเที่ยวมิได้หมายถึงแค่การเดินทางไปชมโบราณสถานอนุสาวรีย์หรือความงดงามของธรรมชาติเท่านั้น แต่เป็นการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆได้แก่ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติแบบนิเวศ การล่องแก่งในแม่น้ำท้องถิ่น การปีนหน้าผา การดำน้ำรูปแบบ Scuba Diving หรือ Snorkeling การพายเรือแคนในบริเวณป่าชายเลน การตกหมึกในทะเลลึก ตลอดจนการร่วมกิจกรรมกับชุมชนเจ้าบ้าน เช่น การดำนา การรวมพระบูชาศรีสุทนต์เป็นต้นซึ่งกิจกรรมทั้งหมดจะเป็นประสบการณ์ (Experience) ที่อยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดการกระจายรายได้

5) บริการเบ็ดเตล็ดทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว (Ancillary) เช่นบริการด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ สถานบริการน้ำมัน ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา ฯลฯ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attraction) หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ อาจจะเป็นความงดงามตามสภาพธรรมชาติ ความแปลกตาของสภาพธรรมชาติ สัตว์พันธุ์ที่สำคัญทางธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์หรือเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ (Special Environmental Features) หรือสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าทางวิชาการก็ได้แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติมีลักษณะเฉพาะ คือ เมื่อถูกทำลายแล้วก็จะหมดสภาพไปไม่สามารถฟื้นฟูคืนสู่สภาพเดิมได้โดยง่ายหรือต้องใช้เวลานานในการฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิม จึงต้องมีการดูแลรักษาทรัพยากรอย่างดี ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้มิได้เกิดขึ้นเพื่อการท่องเที่ยว แต่เป็นการนำการท่องเที่ยวเข้าไปผนวก กิจกรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติ เช่น เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ดูนก/แมลง ส่องสัตว์ เล่น

น้ำตก เป็นต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย

2.2.1 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attraction Standard)
หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ คุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบจะมีหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดในการพิจารณาความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพ และคุณภาพ เพื่อใช้ประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติดัชนี (Index) หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้กำหนดคุณลักษณะขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

ตัวชี้วัด (Indicator) หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่กำหนดขึ้นเพื่อแสดงถึงคุณสมบัติของแต่ละดัชนี ซึ่งตัวชี้วัดในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีทั้งที่อยู่ในรูปของค่าเชิงคุณภาพหรือในรูปของค่าเชิงปริมาณ

2.2.2 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสามารถจำแนกประเภทได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจำแนกตามประเภทของแหล่งธรรมชาติ ได้แก่

- 1) ชายหาด (Beach)
- 2) เกาะ (Island)
- 3) น้ำตก (Waterfall)
- 4) แหล่งน้ำ (Water Resource) หมายถึง พรุ หนอง บึง ทะเลสาบ คลอง ลำธาร และแม่น้ำ
- 5) ถ้ำ (Cave)
- 6) ภูเขา (Mountain & Hill)
- 7) แก่ง (Rapid)
- 8) โป่งพุร้อน (Thermal Spring)
- 9) ซากดึกดำบรรพ์ (Fossil)
- 10) ธรณีสัณฐานและภูมิประเทศที่มีลักษณะพิเศษ (Special Geography and Topography)
- 11) ดินไม้และสัตว์ป่าที่มีลักษณะพิเศษ (Special Plant and Wildlife)

2. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจำแนกตามการจัดการพื้นที่ ได้แก่

- 1) แหล่งธรรมชาติที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ได้แก่ อุทยาน

แห่งชาติ (National Park) วนอุทยาน (Forest Park) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (Wildlife Sanctuary) เขตห้ามล่าสัตว์ป่า (Non-Hunting Area) สวนพฤกษศาสตร์ (Botanical Garden) สวนรุกขชาติ (Arboretum) สวนป่า และพันธุ์ไม้ (Forestry Plantations)

2) แหล่งธรรมชาติที่เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ

3) แหล่งธรรมชาติที่เอกชนเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ

2.2.3 กรอบแนวคิดและการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความหลากหลายและมีความสวยงามมากมายแต่ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้บางแห่งได้ถูกทำลายไปจนหมดสภาพ หรือถูกทำลายเสียหายไปเป็นบางส่วนหรืออยู่ในสภาพเสี่ยงต่อการถูกทำลายก็มีไม่น้อย ดังนั้นการเข้าไปใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติจึงมีสิ่งที่จะต้องพึงระวังไว้เสมอว่าแหล่งธรรมชาตินั้นสามารถสูญสลายไปได้ และบางแห่งนั้นยากต่อการฟื้นฟู การเข้าไปใช้ประโยชน์จะต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งธรรมชาติน้อยที่สุด ทั้งยังต้องพิจารณาถึงกิจกรรมต่างๆที่จะดำเนินการในพื้นที่แหล่งธรรมชาติอย่างรอบคอบว่าจะมีผลกระทบอย่างไร มากน้อยแค่ไหน มีมาตรการในการลดผลกระทบอย่างไร และมีระบบการจัดการให้กิจกรรมที่จะเกิดในแหล่งธรรมชาตินั้น ไม่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของแหล่งธรรมชาติจนเสื่อมสภาพลงไปกว่าเดิม การกำหนดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ นอกจากจะเน้นไปที่คุณค่าหรือความสำคัญของตัวแหล่งธรรมชาติ ซึ่งเป็นศักยภาพในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมแล้วยังพิจารณาถึงความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศที่มีความอ่อนไหวทั้งในด้านความเปราะบางต่อการถูกทำลายและศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวของแหล่งธรรมชาติ รวมทั้งการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ได้กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานสำหรับประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ได้แก่

2.2.3.1 องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย คุณค่าหรือความสำคัญของแหล่งธรรมชาติเกิดขึ้นจากหลายองค์ประกอบทั้งในด้านความสำคัญของแหล่งธรรมชาติที่มีต่อระบบนิเวศและความสำคัญต่อมนุษย์ ทั้งจากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากแหล่งธรรมชาติ คุณค่าทางด้านการเรียนรู้ และคุณค่าทางด้านจิตใจ การประเมินคุณค่าของแหล่งธรรมชาติประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ด้าน คือ คุณค่าทางด้านชีวภาพ คุณค่าทางด้านกายภาพ คุณค่าทางสังคมความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย คือ ภาวะที่ปัจจัยต่างๆ ที่อยู่รอบๆ สิ่งแวดล้อม

ธรรมชาติส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติด้านใดด้านหนึ่งปัจจัยต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาตินั้นอาจมาจากภัยธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า หรือคาดการณ์ล่วงหน้าได้ แต่ไม่สามารถยับยั้งภัยธรรมชาตินั้นได้ และอีกประการหนึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ซึ่งอาจจะตั้งใจหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านลบขึ้นกับสิ่งแวดล้อมได้ ตัวอย่างเช่น ประการังในทะเลอันดามันบางบริเวณที่เคยอุดมสมบูรณ์ แต่ปัจจุบันเสื่อมโทรมลงไปมาก เนื่องจากสาเหตุต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิของน้ำ การเก็บเอาปะการังมาขาย การทอดสมอเรือ การประมง กิจกรรมการท่องเที่ยวได้น้ำเหล่านี้ เป็นต้น

ในการประเมินคุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย มีหลักเกณฑ์ที่ใช้พิจารณา 4 ด้าน ได้แก่

1. คุณค่าทางด้านชีวภาพ ประกอบด้วย 4 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความหลากหลายของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ 2) ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ 3) ความเป็นแหล่งรวมพืชหรือสัตว์ที่มีลักษณะโดดเด่นหายาก ใกล้สูญพันธุ์ หรือมีจำนวนมาก 4) ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ

2. คุณค่าทางกายภาพ ประกอบด้วย 4 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) จำนวนประเภทของแหล่งธรรมชาติภายในแหล่งท่องเที่ยว 2) ขนาดของแหล่งธรรมชาติ 3) สภาพความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งธรรมชาติ 4) ความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่

3. คุณค่าทางสังคม ประกอบด้วย 2 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) คุณค่าต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น 2) คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม

4. ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ประกอบด้วย 2 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายโดยมนุษย์ 2) ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ

2.2.3.2 องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่างๆที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาตินั้นๆให้มีความสำคัญ มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น แหล่งธรรมชาติอาจมีสภาพธรรมชาติที่สวยงามมาก แต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง หรือเส้นทางเข้าแหล่งท่องเที่ยวไม่ปลอดภัย ก็ทำให้นักท่องเที่ยวไม่นิยมเข้าไปท่องเที่ยวสำหรับศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว มีดัชนีชี้วัดที่ใช้พิจารณา 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 2) การเข้าถึงแหล่งธรรมชาติ

3) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว

4) ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน

5) ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

2.2.3.3 องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ทางธรรมชาติ หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแลการดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนประกอบด้วย การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดการด้านการท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว 3) การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น

2.3 ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว

ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบูรณ์ทั้ง 4 แห่ง คือ น้ำตกแก่งโสภา(อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง),น้ำตกศรีดิษฐ์ (เขาค้อ), ภูทับเบิก และลานหินปุ่ม (อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า) (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบูรณ์, 2555)

2.3.1 น้ำตกศรีดิษฐ์ ตั้งอยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาค้อ ซึ่งมีธรรมชาติที่สมบูรณ์ ในอดีตประมาณ พ.ศ 2510-2524 เคยเป็นที่สะสมเสบียงและอยู่อาศัยของกลุ่ม ผกค. จนกระทั่งเมื่อประมาณ ปี 2524 เหล่านักกรบผู้กล้าเขาค้อได้เข้ามาปราบปรามกลุ่ม ผกค. จนต้องสูญเสียชีวิตกันไปหลายคน และหนึ่งในนั้นคือ ส.อ. ประพจน์ ศรีดิษฐ์ ผู้ที่สละชีพที่น้ำตกแห่งนี้เมื่อ วันที่ 26 มกราคม 2524 จึงตั้งชื่อน้ำตกศรีดิษฐ์ เพื่อเชิดชูเกียรติ และบริเวณน้ำตกเป็นดินแดนประวัติศาสตร์ทางการทหาร และมีเรื่องราวที่น่าสนใจหลายอย่าง น้ำตกศรีดิษฐ์อยู่ในลำน้ำเข็ก ซึ่งเป็นลำน้ำที่มีแหล่งกำเนิดมาจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ ติดกับบริเวณอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง น้ำตกเป็นหินชั้นขนาดใหญ่ มีน้ำไหลตลอดทั้งปี เป็นผาหินชั้นเดียว สูงประมาณ 30 เมตร ขนาดกว้างประมาณ 50 เมตรระหว่างสองฝั่งมีแอ่งน้ำเป็นลานกว้างรับน้ำตกทางด้านล่าง แชมสลับไปกับโขดหินน้อยใหญ่และต้นไม้ป่า

นานาชนิด ตัวน้ำตกโอบล้อมไปด้วยธรรมชาติและป่าดิบชื้นเป็นน้ำตกที่มีความสวยงามอีกแห่งหนึ่งในหน้าฝนกระแสน้ำค่อนข้างแรงและสายน้ำเป็นสีเหลืองขุ่นมีน้ำมาก

2.3.2 น้ำตกแก่งโสภา ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง เป็นน้ำตกขนาดใหญ่สูงประมาณ 40 เมตร มีชั้นย่อย ๆ ทั้งหมด 3 ชั้น ด้านบนมีลักษณะเป็นแผ่นหินขนาดใหญ่วางขวางอยู่กลางทางน้ำ ในช่วงฤดูฝนสายน้ำสีโคลนของน้ำตกแก่งโสภาจะไหลแรงเชี่ยวกรากจนไม่สามารถลงเล่นน้ำได้ ส่วนในช่วงฤดูหนาว – ฤดูร้อนสายน้ำจะลดระดับความรุนแรงลงจนสามารถมองเห็นชั้นทั้ง 3 ของน้ำตกแก่งโสภาได้ชัดเจน บริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยวมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยชนิดพืชและสัตว์มากมาย

2.3.3 ภูทับเบิก มีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี มีทัศนียภาพที่สวยงามยามเช้าจะมองเห็นทะเลหมอกตัดกับยอดภู สูงต่างดงามมาก ในราวเดือนธันวาคม-มกราคม จะมีดอกซากุระหรือนางพญาเสือโคร่งสีชมพู บานสะพรั่งไปทั้งภูเขา นอกจากนี้ในยามค่ำคืนยังมองเห็นแสงไฟระยิบระยับ จากบ้านเรือนในอำเภอหล่มสักที่อยู่เบื้องล่าง เปรียบได้กับ " ดาวบนดิน " ภูทับเบิกเป็นจุดที่สูงที่สุดของเพชรบูรณ์ โดยมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,768 เมตร เหตุผลที่เรียกภูทับเบิกก็เพราะอยู่ใกล้กับหมู่บ้านม้งทับเบิก ต.วังตาล ซึ่งห่างจากอ.หล่มเก่า 40 กม. และห่างจากตัวจังหวัดเพชรบูรณ์ประมาณ 97 กม. ภูทับเบิก มีสภาพภูมิประเทศที่สวยงามด้วยธรรมชาติแบบทะเลภูเขา ป่าไม้ สายหมอก ไอน้ำและอากาศบริสุทธิ์ สภาพภูมิอากาศเย็นสบายตลอดปี เนื่องจากร่องลมเย็นจากเทือกเขาหิมาลัยและอยู่บนที่สูง จึงสามารถมองเห็นทิวทัศน์ได้กว้างไกล และทะเลหมอกที่มีให้ดูตลอดปี

2.3.4 ลานหินปุ่ม ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า เป็นลานกว้างริมหน้าผา มีหินนูนขึ้นเป็นปุ่มไล่เลี่ยกันเป็นจำนวนมาก จากการศึกษาทางธรณีวิทยาสันนิษฐานพบว่า ลานหินปุ่มเกิดขึ้นในลักษณะเช่นเดียวกันกับลานหินแตก เพียงแต่บริเวณลานหินปุ่มจะมีปุ่มหินนูนซึ่งมีขนาดเล็กและมีจำนวนมากกว่าบริเวณลานหินแตกเท่านั้น ในอดีต พลท. เคยใช้พื้นที่บริเวณลานหินปุ่มเป็นสถานที่พักฟื้นคนไข้เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้มีสายลมเย็นพัดผ่านเกือบตลอดเวลา ในช่วงปลายฤดูฝน – ฤดูหนาว บางวันนักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นทะเลหมอกลอยอยู่เหนือผืนป่าด้านล่าง ลานหินปุ่มได้ บริเวณลานหินปุ่มนี้นอกจากจะมีลักษณะภูมิประเทศที่งดงามแปลกตาแล้วยังสามารถมองเห็นทิวทัศน์ได้กว้างไกลไปจนถึงสุดเส้นขอบฟ้าด้วย

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภักดิษา อภิศุภกรกุล และกุลกัณยา ศรีสุข (2550) ได้ทำการศึกษาโครงการการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชื่อมโยงกับเทศกาลการท่องเที่ยวประจำปีในกลุ่มจังหวัดภาคอีสานใต้

โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนาเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชื่อมโยงกับเทศกาลการท่องเที่ยวประจำปีในกลุ่มจังหวัดภาคอีสานใต้ (2) เพื่อศึกษาความสนใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวบนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (3) เพื่อประชาสัมพันธ์เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชื่อมโยงกับเทศกาลการท่องเที่ยวประจำปี (4) เพื่อศึกษาแนวทางและยุทธศาสตร์พึงพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น โดยกลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวชาวไทย 400 คน ใช้แบบสอบถาม และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวน 60 คน โดยใช้การสัมภาษณ์ โดยข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป อภิปรายผลและการนำเสนอผล โดยใช้ทั้งสถิติพรรณนา และสรุปผลการสัมภาษณ์ด้วยวิธีพรรณนา เช่นเดียวกัน จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวสถานที่ต่างๆ พร้อมกับเดินทางไปเที่ยวชมงานประเพณีประจำปี โดยการเดินทางแต่ละครั้งนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางด้วยรถส่วนตัวมากที่สุด และนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่ต่างๆภายในจังหวัดนั้นๆให้ได้มากที่สุดภายในวันเดียว นอกจากนี้นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องแสวงหาสถานที่พักผ่อนและต้องการรับข้อมูลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวสถานที่ท่องเที่ยว และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีประจำปี นอกจากนี้แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก็ยังเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติอยากให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นการทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถคงอยู่ได้อีกในอนาคตต่อไปอีกนานแสนนาน

เกสร สุกเพชร และวรัศม์ มัชฌมบุรุษ (2555) ศึกษาการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กรณีศึกษาพื้นที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะและชุมชนรอบ จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์หลักเกี่ยวกับ 1) เพื่อจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมพื้นที่ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะ และชุมชนรอบ 2) เพื่อประเมินเส้นทางการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมพื้นที่ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะ และชุมชนรอบ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การกระบวนการศึกษาเอกสารตำราวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในเรื่องพฤติกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งศึกษาสำรวจพื้นที่รอบเหมืองแม่เมาะเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า สถานที่ท่องเที่ยวของเหมืองแม่เมาะควรเพิ่มสิ่งที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยเฉพาะห้องน้ำ สถานที่พักผ่อน เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติโดยรอบบริเวณเหมืองแม่เมาะ และทุ่งดอกบัวตอง สำหรับข้อมูลที่เหมาะสมมีองค์ความรู้เพื่อให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ ย่อมส่งผลทำให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนิยมมาศึกษาหาความรู้ พร้อมกับการพักผ่อน และควรแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบองค์รวมสามารถใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวให้ได้หลายมิติมากกว่าตอบสนองนักท่องเที่ยวกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเน้นการท่องเที่ยว

เพื่อการเรียนรู้และอาศัยการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ที่ไม่ต้องไปทำลายธรรมชาติ (เส้นทางท่องเที่ยว) พร้อมทั้งการให้ข้อมูลที่มีความหลากหลายมากกว่า และมีข้อมูลเชิงลึก รวมทั้งเหมาะสมแก่นักท่องเที่ยวทุกประเภท

มณีวรรณ ชาตวนิช (2556) วิจัยเรื่องการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนตลาดพลู เขตธนบุรี ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาวัฒนธรรมในชุมชนตลาดพลู เพื่อสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อจัดเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบครึ่งวันและเต็มวัน และเพื่อจัดทำแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดพลู และได้พบปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนผู้วิจัยใช้เครื่องมือ 4 ชิ้น ได้แก่ แบบตรวจ สอบทรัพยากรท่องเที่ยว และแบบสอบถาม การทำ Focus Group การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยคณะผู้วิจัย ได้รวบรวมข้อมูลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวท้องถิ่นของชุมชนย่านตลาดพลู นำมาเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยพบว่าตลาดพลูเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวแบบครึ่งวันมากที่สุด เส้นทางท่องเที่ยวที่ทดลองทั้งสองเส้นทางนั้นเป็นเส้นทางแบบเดินทางเดียว โดยยึดหลักในเรื่องของในเชิงประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมในเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้จัดทำแผนที่สำหรับการท่องเที่ยวโดยการกำหนดจุดการท่องเที่ยวที่น่าสนใจลงไปในพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกที่จะเดินทางท่องเที่ยวในตลาดพลู ซึ่งการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้เป็นแนวความคิดในเรื่องของการท่องเที่ยวแบบเดินเท้า (Walking Street) ซึ่งในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้สมบูรณ์ได้นั้นจำเป็นต้องมีการร่วมมือกันของทุกฝ่ายจึงจะสามารถประสบความสำเร็จได้ อีกทั้งยังต้องแก้ปัญหาในเรื่องแหล่งท่องเที่ยวโดยส่งเสริมให้เกิดความน่าสนใจ เช่นการใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไป

สุรีย์พร ธรรมิกพงษ์ และคณะ (2553) ศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างยั่งยืนการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทน้ำตก โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล (2) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ ใช้แนวทางการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (3) การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสนทนากลุ่ม ชุดการเรียนรู้แบบทดสอบก่อนและหลังใช้ชุดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัจจุบันของการจัดการสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติเขาค้อ (น้ำตกธารทิพย์) อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยวธรรมชาติประเภทน้ำตกที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในระดับดีมาก (2) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติ (น้ำตกธารทิพย์) ได้รับการดูแลภายใต้อุทยานแห่งชาติชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริเวณรอบอุทยานโดยส่งเสริมทางด้านประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว พบปัญหาที่ควรดำเนินการเร่งด่วน คือ 1) ควรจัดทำป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว 2) จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ และ 3) จัดทำวารสารและนำผลการวิจัยไปสู่ภาคปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (3)นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นัตรชัย อินทสังข์ และคุณิ เทียมเทศ(2554) ทำการศึกษาการรับรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และพฤติกรรมการท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ ข้อมูล ข่าวสาร (2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว และ (3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับระดับการรับรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และพฤติกรรมการท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยว โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 400 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ระดับการรับรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ของนักท่องเที่ยว พบว่า รับรู้ ข่าวสารจากสื่อบุคคลเป็นอันดับแรก 2) พฤติกรรมการท่องเที่ยว พบว่า เลือกท่องเที่ยวในฤดูหนาว ใช้ระยะเวลา 1 – 3 วัน มาโดยรถยนต์ส่วนตัว พักโรงแรม มีค่าใช้จ่าย 1,000-2,000 บาท เดินทางมากับครอบครัว นิยมซื้ออาหารและเครื่องดื่มเป็นของระลึก และเพื่อนมีผลต่อการตัดสินใจ 3) ผลการเปรียบเทียบระดับการรับรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ในแต่ละด้านจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ อาชีพ และรายได้ ครอบครัวของนักท่องเที่ยวที่ต่างกัน มีระดับการรับรู้ที่แตกต่างกัน ส่วนด้านเพศและการศึกษาที่ต่างกัน มีระดับการรับรู้ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมท่องเที่ยว พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมท่องเที่ยว ด้านอายุ การศึกษา อาชีพและรายได้ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สกุล จริยาแจ่มสิทธิ์ และกวิน วงศ์ลิด (2555) ศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียในประเทศไทย กรณีศึกษาที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ครั้งนี้มีจุดประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อศึกษาด้านประชากรศาสตร์ของ กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียที่เดินทางมาเที่ยวที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 2) เพื่อศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวที่อำเภอหาดใหญ่ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย 3) เพื่อสำรวจสภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว 20 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างด้านประชากรศาสตร์ในด้าน เพศ อายุ รายได้ และระดับการศึกษา กับทางเลือกเส้นทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียในประเทศไทย ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 5) เพื่อหากลยุทธ์

การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียสนใจกลับมาเที่ยวประเทศไทยอีกหลายครั้ง ประชากรในการวิจัยนี้ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย ที่เดินทางมาท่องเที่ยว 20 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) จำนวน 400 คน และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามภาษาอังกฤษ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 ประเภท คือ สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน โดยสถิติเชิงพรรณนาจะใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนสถิติเชิงอนุมานที่ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐาน นั้นจะใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียเป็นชายและหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 - 40 ปี ในด้านสถานะภาพสมรสพบว่าส่วนใหญ่เป็นโสด ด้านรายได้เฉลี่ยต่อปี พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 2,001 – 5,000 บาท ต่อปี และในด้านการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษา ระดับปริญญาตรี รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย ส่วนใหญ่สนใจห้างสรรพสินค้าและแหล่งช้อปปิ้งสินค้าต่างๆ สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียมาท่องเที่ยว อำเภอหาดใหญ่ ปัจจัยหลักคือค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวที่ราคาต่ำ เส้นทางการท่องเที่ยวที่นิยมสู่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ตลาดกิมหยง ตลาดสันติสุข ห้างสรรพสินค้าโอเดียน ลิการ์เดินสแควร์ ตลาดปิ่นัง ตลาดนัดกลางคืน ด้านข้อเสนอแนะด้านกลยุทธ์ในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวมีดังนี้ 1. ด้านการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวของอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ควรให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม 2. ด้านการจัดการ ให้การประชาสัมพันธ์ แนะนำการท่องเที่ยว 20 แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อย่างสม่ำเสมอ 3. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวและประวัติศาสตร์ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เชิงนิเวศ และเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อให้นักท่องเที่ยว ชาวมาเลเซียและผู้ประกอบการท่องเที่ยวชาวไทย ได้เล็งเห็นถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และประวัติศาสตร์ 4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เปิดโอกาสด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชน ชาวบ้าน ผู้ประกอบการท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ ในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว เชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ มีวิธีการดำเนินงานตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 3.1 การสำรวจและศึกษาข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ที่ทำการศึกษา
- 3.2 การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 การสร้างแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และ
แบบสอบถามความสนใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การสำรวจและศึกษาข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ที่ทำการศึกษา

ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลของพื้นที่โดยศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร แผ่นพับ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสืบค้นข้อมูลจากระบบอินเทอร์เน็ตรวมทั้งการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูล พื้นฐาน

3.2 การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากรในการศึกษา

ประชากรในการศึกษา คือ เจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แห่ง คือ เขาค้อ (น้ำตกศรีดิษฐ์), อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง(น้ำตกแก่งโสภา), ภูทับเบิก และอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า(ลานหินปุ่ม) ชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว

3.2.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

3.2.2.1 เจ้าหน้าที่ คือ เจ้าหน้าที่ทุกคนที่ปฏิบัติงานดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งชุมชนท้องถิ่นที่มีส่วนในการดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แห่ง คือ เขาค้อ (น้ำตกศรีดิษฐ์), อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง (น้ำตกแก่งโสภา), ภูทับเบิก และอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า (ลานหินปุ่ม)

3.2.2.2 นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในงานกาชาดมะขามหวานจังหวัดเพชรบูรณ์ และสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆของจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งหมด 800 คน

3.3 การสร้างแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแบบสอบถามความสนใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

เครื่องมือในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภท

3.3.1 แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาปี 2557 สำหรับประเมินโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือองค์ประกอบที่ 1 คุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายขององค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว และองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ

3.3.2 แบบสอบถามพฤติกรรม และความสนใจของนักท่องเที่ยว

นำมาดัดแปลงมาโดยผู้วิจัย และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบทั้งหมด 3 คน แบ่งเป็นด้านความถูกต้องของเนื้อหา 2 คน และความถูกต้องด้านภาษา 1 คน เมื่อตรวจสอบแล้วแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญซึ่งแบบประเมินประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 ความสนใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ 3 ความสนใจของนักท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 เก็บข้อมูลด้านมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้ง 4 แห่ง โดยการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวแบบประชุมกลุ่มย่อย และใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

3.4.1 เก็บข้อมูลแบบสอบถามพฤติกรรม และความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถามพฤติกรรม และความสนใจของนักท่องเที่ยว

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมภาคสนามมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยมีรายละเอียดดังนี้

3.5.1 ข้อมูลมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติวิเคราะห์ข้อมูลโดยทำการรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อยกับเจ้าหน้าที่หรือชุมชนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว และองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้ฐานนิยม (Mode) และนำมารวมคะแนนทั้ง 3 องค์ประกอบ โดยนำค่าคะแนนผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าคะแนนมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังตารางพร้อมทั้งวิเคราะห์องค์ประกอบที่เป็นจุดเด่น และจุดด้อย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานในระดับที่สูงขึ้น เพื่อรองรับการจัดเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เชื่อมโยงกับเชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

ตารางที่ 3-1 เกณฑ์ค่าคะแนนมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแต่ละประเภท

ระดับมาตรฐาน	มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก	มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรณีทัศน์ฐาน
ดีเยี่ยม	คะแนน 81 ขึ้นไป	มากกว่า 168 ขึ้นไป	มากกว่า 148 ขึ้นไป
ดีมาก	คะแนน 71 - 80	มากกว่า 147 - 168 ขึ้นไป	มากกว่า 130 - 148 ขึ้นไป
ดี	คะแนน 61 - 70	มากกว่า 126 - 147 ขึ้นไป	มากกว่า 111 - 131 ขึ้นไป
ปานกลาง	คะแนน 51 - 60	มากกว่า 105 - 126 ขึ้นไป	มากกว่า 93 - 111 ขึ้นไป
ต่ำ	คะแนน 50 หรือน้อยกว่า	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 105	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 93

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามพฤติกรรม และความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยใช้สถิติแบบพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยแจกแจงความถี่ อัตราร้อยละ

3.5.3 นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาประกอบการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ พร้อมทั้งเสนอแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้ง 4 แห่ง

บทที่ 4

ผลการทดลอง

4.1 ผลการศึกษาด้านมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

4.1.1 น้ำตกแก่งโสภา (อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง)

4.1.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ชรพี ทองเจริญ (2556) น้ำตกแก่งโสภา ตั้งอยู่บนถนนทางหลวงหมายเลข 12 สายพิษณุโลก – หล่มสัก หลักกิโลเมตรที่ 71 มีเส้นทางคมนาคมที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้ได้หลายทางดังนี้

- เส้นทางที่ 1 จากกรุงเทพฯ ไปตามทางหลวงหมายเลข 1 และ หมายเลข 32 จนถึง จังหวัด นครสวรรค์ ต่อด้วยทางหลวงหมายเลข 117 ถึงพิษณุโลก และเดินทางต่อตามทางหลวงหมายเลข 12 (พิษณุโลก –วังทอง-หล่มสัก) ตรงหลักกิโลเมตรที่ 71
- เส้นทางที่ 2 จากกรุงเทพฯ ไปตามทางหลวงหมายเลข 1 และหมายเลข 32 จนถึงอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี แยกทางขวามือ เข้าทางหลวงหมายเลข 11 ตามเส้นทางอำเภอตากฟ้า สากเหล็ก – วังทอง บรรจบทางหลวงหมายเลข 12 (พิษณุโลก –วังทอง-หล่มสัก) ตรงกม. 71

สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

- ไม่มีบ้านพักไว้บริการ
- ที่จอดรถ มี 1 แห่ง คือบริเวณที่จอดด้านหน้าก่อนลงไปตัวน้ำตกจอดรถได้ประมาณ 100 คัน ไม่แยกประเภทที่จอด ลักษณะเป็นพื้นดิน มีร่มเงาบางส่วน และไม่เก็บค่าบริการ
- อัตราค่าใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวเก็บโดยอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง ค่าบริการคนละ 40 บาท ค่าบริการรถยนต์คันละ 30 บาท ค่าบริการจักรยานยนต์คันละ 10 บาท
- ห้องสุขาสาธารณะ มี 1 แห่งคือห้องสุขาสาธารณะ ไม่เก็บค่าบริการ เป็นห้องสุขาแยก ชาย-หญิง สุขาชาย มี 2 ห้อง มีโถี่ด้านนอกจำนวน 4 โถ สุขาหญิง มี 3 ห้อง รวมมีห้องสุขาทั้งหมด 5 ห้อง สุขาภัณฑ์ที่ใช้เป็นแบบดักราด ห้องสุขาทำมาจากปูน หลังคากระเบื้อง มีความคงทนถาวร และกลมกลืนกับธรรมชาติ วิธีการกำจัดของเสียและน้ำเสียในห้องสุขา เป็นแบบบ่อเกรอะ
- ร้านอาหาร/เครื่องดื่ม มีจำนวน 1 ร้าน มีประมาณ 5 โต๊ะ สภาพทำมาจากไม้ หลังคากระเบื้อง เป็นพื้นปูน อาคารเปิดโล่ง มีความคงทนถาวร มีความสะอาดปานกลาง ตั้งอยู่บริเวณใกล้ลานจอดรถ ก่อนลงไปน้ำตก

- มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ขนาดความจุประมาณ 100-120 คน ทำมาจากปูน หลังคากระเบื้อง มีความคงทนถาวร กลมกลืนกับธรรมชาติ เปิดให้บริการนักท่องเที่ยวในเวลา 08.00 น.- 16.30 น.
- มีศูนย์รักษาความปลอดภัย ขนาดความจุประมาณ 20-25 คน ทำมาจากปูน หลังคากระเบื้อง มีความคงทนถาวร กลมกลืนกับธรรมชาติ
- มีศาลานั่งพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 5 จุด กระจายอยู่รอบบริเวณแหล่งท่องเที่ยว แบ่งเป็น ศาลาไม้ 3 หลังขนาดความจุประมาณ 15 คน วัสดุทำด้วยไม้ หลังคากระเบื้อง ศาลาเปิดโล่ง มีความคงทนถาวร กลมกลืนกับธรรมชาติและเป็นศาลาปูน 2 หลัง ขนาดความจุประมาณ 20 คน วัสดุทำด้วยปูน หลังคากระเบื้อง ศาลาเปิดโล่ง มีความคงทนถาวร กลมกลืนกับธรรมชาติ
- มีที่นั่งพักผ่อนกระจายอยู่ตามจุดต่างๆรอบพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวส่วนมากจะอยู่บริเวณรอบๆน้ำตก วัสดุทำมาจากไม้คงทนถาวรและกลมกลืนกับธรรมชาติ
- มีจุดชมวิว 2 จุด
 1. บริเวณน้ำตก ลักษณะเป็นลานปูน รั้วไม้กั้น มีความคงทนถาวร กลมกลืนกับธรรมชาติ
 2. บริเวณบนน้ำตก วัสดุทำมาจากไม้ เป็นระเบียบยื่นออกไป มีที่นั่งทำมาจากไม้ มีรั้วกั้น มีความคงทนถาวร กลมกลืนกับธรรมชาติ
- มีสื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทแผ่นพับและโปสเตอร์
- ระบบสาธารณูปโภค มีน้ำในการอุปโภคจะใช้น้ำประปา และน้ำในการบริโภคของนักท่องเที่ยวจะสามารถซื้อได้จากร้านอาหาร/เครื่องดื่ม
- ระบบการกำจัดขยะ มีถังขยะรอบบริเวณแหล่งท่องเที่ยว จุดละ 2-4 ใบ ลักษณะถังขยะเป็นถังที่ทำมาจากยางรถสภาพดีทาสีเขียว กลมกลืนกับธรรมชาติและถังขยะที่ทำมาจากพลาสติกทรงสี่เหลี่ยม ซึ่งมีการคัดแยกขยะตามสีของถังขยะ

4.1.1.2 ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว น้ำตกแก่งโสภา

ตารางที่ 4-1 ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว น้ำตกแก่งโสภา

การประเมินมาตรฐานองค์ประกอบ/เกณฑ์	คะแนนเต็ม	น้ำตกแก่งโสภา
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย		
1.1 คุณค่าและความสวยงามของน้ำตก	65	51
1.2 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	20	12
รวม	85	63

การประเมินมาตรฐานองค์ประกอบ/เกณฑ์	คะแนนเต็ม	น้ำตกแก่งโสภา
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว		
2.1 ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	15	10
2.2 การเข้าถึง	10	9
2.3 ความปลอดภัย	25	15
2.4 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	10	3
รวม	60	37
3. การบริหารจัดการ		
3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสีงแวดล้อม	35	28
3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว	30	18
รวม	65	46
รวมทั้งสิ้น	210	146
ระดับเกณฑ์มาตรฐาน		ดี

จากการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว น้ำตกแก่งโสภา มีมาตรฐานอยู่ในระดับ “ ดี ” เมื่อพิจารณา องค์ประกอบแต่ละด้านพบว่า องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ได้คะแนน 63 คะแนน องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวได้คะแนน 37 คะแนน และองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ ได้คะแนน 46 คะแนน

ตารางที่ 4-2 คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย

การประเมินมาตรฐาน เกณฑ์/ดัชนี	น้ำหนักแก้ไข
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	
1.1 คุณค่าและความสวยงามของน้ำตก	
1.1.1 ปริมาณน้ำ	4
1.1.2 ความสูงของชั้นน้ำตก	5
1.1.3 ความกว้างของหน้าผาที่น้ำตกลงมา	5
1.1.4 จำนวนชั้น	3
1.1.5 คุณภาพน้ำของน้ำตก	4
1.1.6 หินบริเวณน้ำตก	4
1.1.7 แอ่งน้ำบริเวณน้ำตก	3
1.1.8 สภาพความสมบูรณ์ของป่า	5
1.1.9 พรรณไม้	4
1.1.10 สัตว์ป่าจำพวกนก	4
1.1.11 ลักษณะทิวทัศน์	4
1.1.12 สภาพธรรมชาติของเส้นทาง	3
1.1.13 ความสำคัญทางประวัติศาสตร์	3
1.2 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	
1.2.1 สภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่เหนือน้ำตก	3
1.2.2 สภาพการบุกรุกบริเวณน้ำตก	5
1.2.3 การมีโครงการเกี่ยวกับการใช้น้ำเหนือน้ำตก	3
1.2.4 ความเสี่ยงจากการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ	1

**** หมายเหตุ **** ตัวเลขในตาราง คือ คะแนนที่ได้จากการประเมินในแต่ละดัชนี โดยที่ 1 คือ คะแนนระดับแย่ที่สุด , 2 คือ คะแนนระดับแย่ , 3 คือ คะแนนระดับปานกลาง , 4 คือ คะแนนระดับดี , 5 คือ ระดับดีที่สุด ซึ่งรายละเอียดในการให้คะแนนในแต่ละดัชนีมีความแตกต่างกัน (รายละเอียดในแต่ละดัชนีอยู่ในแบบประเมินมาตรฐาน ดังภาคผนวก)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านคุณค่าการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย พบว่า เกณฑ์ด้านคุณค่าและความสวยงามของน้ำตก มีจุดเด่นด้านของความสูงของชั้นน้ำตก ความกว้างของหน้าผา ลักษณะทิวทัศน์ และสภาพความสมบูรณ์ของป่า ในส่วนเกณฑ์ด้านความเสี่ยงต่อการ

ถูกทำลาย มีจุดเด่นคือ โครงการการใช้น้ำเหนือน้ำตก มีระเบียบปฏิบัติ และมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จุดด้อย คือมีภัยธรรมชาติในบางฤดูกาล

ตารางที่ 4-3 คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 2 สักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

การประเมินมาตรฐาน เกณฑ์/ดัชนี	น้ำตกแก่งโสภา
2. สักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	
2.1 สักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	
2.1.1 โอกาสในการเป็นแหล่งดูนก	2
2.1.2 โอกาสในการเป็นแหล่งดูพันธุ์พืช	4
2.1.3 ความสามารถในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของพื้นที่บริเวณน้ำตก	4
2.2 การเข้าถึง	
2.2.1 ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขตบริการ	5
2.2.2 ความเชื่อมโยงกับเส้นทางการท่องเที่ยวหลัก	4
2.3 ความปลอดภัย	
2.3.1 ความถี่ของหินบริเวณน้ำตก	3
2.3.2 ความเชี่ยวและความลึกของน้ำ	3
2.3.3 ความปลอดภัยของเส้นทางเข้าสู่ตัวน้ำตกและเส้นทางบริเวณตัวน้ำตก	5
2.3.4 การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากภัยธรรมชาติ	2
2.3.5 การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากปัจจัยอื่น	2
2.4 สักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	
2.4.1 ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของตัวแหล่งท่องเที่ยว	2
2.4.2 ความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว	1

****หมายเหตุ**** ตัวเลขในตาราง คือ คะแนนที่ได้จากการประเมินในแต่ละดัชนี โดยที่ 1 คือ คะแนนระดับแย่ที่สุด , 2 คือ คะแนนระดับแย่มาก , 3 คือ คะแนนระดับปานกลาง , 4 คือ คะแนนระดับดี , 5 คือ ระดับดีที่สุดใน ซึ่งรายละเอียดในการให้คะแนนในแต่ละดัชนีมีความแตกต่างกัน (รายละเอียดในแต่ละดัชนีอยู่ในแบบประเมินมาตรฐาน ดังภาคผนวก)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว พบว่าเกณฑ์ด้านศักยภาพในการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว มีจุดเด่นทางด้านโอกาสในการเป็นแหล่งดูพันธุ์พืชมากและมีชนิดที่น่าสนใจ หายาก และโอกาสที่จะพบเห็นในแหล่งท่องเที่ยวมีมาก ส่วนเกณฑ์ด้านการเข้าถึงจุดเด่นมีความสะดวกในการเข้าถึงมาก สภาพเส้นทางดี พื้นถนนลาดยาง เส้นทางมีความปลอดภัยเข้าถึงได้ทุกฤดูกาลและมีป้ายบอกทางเป็นระยะๆ และแหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางการท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ง่ายสะดวก เกณฑ์ด้านความปลอดภัย มีจุดเด่นด้านความปลอดภัยเข้าสู่ตัวน้ำตกและเส้นทางบริเวณตัวน้ำตก เป็นเส้นทางราบ มีระยะทางเหมาะสมมีทางปีนป่ายขึ้นไปชั้นสูงๆของน้ำตกไม่ลำบาก ส่วนจุดด้อยคือด้านการเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยว มีทุกปี แต่เกิดในบางฤดูหรือเพียงบางช่วงของปี และเกณฑ์ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีจุดเด่นทางด้านความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของตัวแหล่งท่องเที่ยวและปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูง จุดด้อยด้านความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว ไม่มีการจัดตั้งกลุ่มโดยองค์กรท้องถิ่น เพื่อช่วยกำหนดนโยบายและวางแผนการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับภาครัฐ

ตารางที่ 4-4 คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ

การประเมินมาตรฐาน เกณฑ์/ดัชนี	น้ำหนักแก้ไข
3. การบริหารจัดการ	
3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาลิขสิทธิ์	
3.1.1 การจัดการกิจกรรมที่เหมาะสม	3
3.1.2 การจัดการด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่	4
3.1.3 การจัดการขยะมูลฝอยและการรักษาความสะอาด	5
3.1.4 มาตรการป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่เปราะบาง	4
3.1.5 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	3
3.1.6 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว	5
3.1.7 การติดตามประเมินผลกระทบ	4
3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว	
3.2.1 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวน้ำตก	4
3.2.2 ความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน	3
3.2.3 มาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัย	4
3.2.4 เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย	4
3.2.5 การให้บริการ	3
3.2.6 การจัดการด้านการมีส่วนร่วม	0

****หมายเหตุ**** ตัวเลขในตาราง คือ คะแนนที่ได้จากการประเมินในแต่ละดัชนี โดยที่ 1 คือ คะแนนระดับแย่ที่สุด , 2 คือ คะแนนระดับแย่ , 3 คือ คะแนนระดับปานกลาง , 4 คือ คะแนนระดับดี , 5 คือ ระดับดีที่สุด ซึ่งรายละเอียดในการให้คะแนนในแต่ละดัชนีมีความแตกต่างกัน (รายละเอียดในแต่ละดัชนีอยู่ในแบบประเมินมาตรฐาน ดังภาคผนวก)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ พบว่า เกณฑ์ด้านการจัดการอนุรักษ์และรักษาสีเขียว มีจุดเด่นด้านการจัดการขยะมูลฝอยและการรักษาความสะอาดโดยมีการจัดเก็บแยกขยะมูลฝอยเป็นอย่างดี มีภาชนะรองรับอย่างเพียงพอและมีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา และด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว จะมีการจัดการการใช้ประโยชน์ประกอบด้วย 1. การใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว 2.กำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ช่วงเวลาของวันและฤดูกาล 3. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และบริการ ส่วนเกณฑ์ด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยว มีจุดเด่นทางด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวน้ำตก มีการจัดทำราวบันไดทางเดินในบริเวณที่มีความลาดชันเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายต่อนักท่องเที่ยว และด้านเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำแหล่งท่องเที่ยว ที่เหมาะสมและเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เรื่องการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ส่วนจุดด้อย ได้แก่ด้านการจัดการด้านการมีส่วนร่วม ไม่มีตัวแทนของชุมชนในการร่วมวางแผนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

4.1.2 น้ำตกศรีดิษฐ์ (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาค้อ)

4.1.2.1 ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว

น้ำตกศรีดิษฐ์ ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาค้อ ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ การเดินทางจากสามแยกหนองแม่นา บ้านหนองแม่นา ให้เลี้ยวขวาไปตามทางหลวงหมายเลข 2325 ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร จะเห็นป้ายทางเข้าน้ำตกศรีดิษฐ์ ให้เลี้ยวซ้ายเข้าไปประมาณ 1 กิโลเมตร

สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

- ไม่มีบ้านพักไว้บริการ
- ที่จอดรถ มี 1 แห่ง คือบริเวณที่จอดรถด้านหน้าก่อนลงไปตัวน้ำตกจอดรถได้ประมาณ 30 คัน ไม่แยกประเภทที่จอด ลักษณะเป็นพื้นดิน มีร่มเงาบางส่วน และไม่เก็บค่าบริการ
- อัตราค่าใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวเก็บโดยเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาค้อ ค่าบริการคนละ 20 บาท
- ห้องสุขาสาธารณะ มี 1 แห่ง คือ ห้องสุขาสาธารณะ ไม่เก็บค่าบริการ เป็นห้องสุขาแยก ชาย-หญิง วิธีการกำจัดของเสียและน้ำเสียในห้องสุขา เป็นแบบบ่อเกรอะ

- ร้านอาหาร/เครื่องดื่ม มีจำนวน 4 ร้าน สภาพทำมาจากไม้ หลังคากระเบื้อง เป็นพื้นดิน มีความคงทน มีความสะอาดปานกลาง ตั้งอยู่บริเวณใกล้ลานจอดรถก่อนลงไปน้ำตก
- มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เปิดให้บริการนักท่องเที่ยวในเวลา 08.00 น.- 16.30 น.
- มีศูนย์รักษาความปลอดภัย ขนาดความจุประมาณ 2 คน ทำมาจากโครงเหล็ก หลังคาสังกะสีไม่คงทนถาวร กลมกลืนกับธรรมชาติ
- มีจุดชมวิว บริเวณน้ำตก ลักษณะเป็นรั้วเหล็กกัน มีความคงทนถาวร กลมกลืนกับธรรมชาติ
- มีบ้านพักของ ผกก. ที่เคยอาศัยอยู่ มีสิ่งของเครื่องใช้ เช่น เช่น ครกตำข้าวที่ ผกก. สร้างขึ้นโดยใช้พลังน้ำตกช่วยเคลื่อนกังหันตำข้าว เป็นต้น
- ระบบสาธารณูปโภค มีน้ำประปาไว้บริการในการอุปโภค และมีน้ำดื่มบริการในการบริโภค นักท่องเที่ยวจะสามารถซื้อได้จากร้านอาหาร/เครื่องดื่ม
- ระบบการกำจัดขยะ มีถังขยะรอบบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

4.1.2.2 ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวต้นน้ำตกริษย์

ตารางที่ 4-5 ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกริษย์

การประเมินมาตรฐานองค์ประกอบ/เกณฑ์	คะแนนเต็ม	น้ำตกริษย์
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย		
1.1 คุณค่าและความสวยงามของน้ำตก	65	46
1.2 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	20	19
รวม	85	65
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว		
2.1 ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	15	4
2.2 การเข้าถึง	10	10
2.3 ความปลอดภัย	25	22
2.4 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	10	7
รวม	60	43
3. การบริหารจัดการ		
3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม	35	21
3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว	30	14.5
รวม	65	35.5
รวมทั้งสิ้น	210	143.5
ระดับเกณฑ์มาตรฐาน		ดี

จากการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวน้ำตกศรีดิษฐ์ มีมาตรฐานอยู่ในระดับ “ดี” เมื่อพิจารณา องค์ประกอบแต่ละด้านพบว่า องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ได้คะแนน 65 คะแนน องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวได้คะแนน 43 คะแนน และองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ ได้คะแนน 35.5 คะแนน

ตารางที่ 4-6 คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย

การประเมินมาตรฐาน เกณฑ์/ดัชนี	น้ำตกศรีดิษฐ์
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	
1.1 คุณค่าและความสวยงามของน้ำตก	
1.1.1 ปริมาณน้ำ	4
1.1.2 ความสูงของชั้นน้ำตก	3
1.1.3 ความกว้างของหน้าผาที่น้ำตกลงมา	5
1.1.4 จำนวนชั้น	1
1.1.5 คุณภาพน้ำของน้ำตก	4
1.1.6 หินบริเวณน้ำตก	5
1.1.7 แอ่งน้ำบริเวณน้ำตก	1
1.1.8 สภาพความสมบูรณ์ของป่า	4
1.1.9 พรรณไม้	3
1.1.10 สัตว์ป่าจำพวกนก	5
1.1.11 ลักษณะทิวทัศน์	4
1.1.12 สภาพธรรมชาติของเส้นทาง	3
1.1.13 ความสำคัญทางประวัติศาสตร์	4
1.2 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	
1.2.1 สภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่เหนือน้ำตก	4
1.2.2 สภาพการบุกรุกบริเวณน้ำตก	5
1.2.3 การมีโครงการเกี่ยวกับการใช้น้ำเหนือน้ำตก	5
1.2.4 ความเสี่ยงจากการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ	5

****หมายเหตุ**** ตัวเลขในตาราง คือ คะแนนที่ได้จากการประเมินในแต่ละดัชนี โดยที่ 1 คือ คะแนนระดับแย่ที่สุด , 2 คือ คะแนนระดับแย่ , 3 คือ คะแนนระดับปานกลาง , 4 คือ คะแนน

ระดับดี , 5 คือ ระดับดีที่สุด ซึ่งรายละเอียดในการให้คะแนนในแต่ละดัชนีมีความแตกต่างกัน (รายละเอียดในแต่ละดัชนีอยู่ในแบบประเมินมาตรฐาน ดังภาคผนวก)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านคุณค่าการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย พบว่า เกณฑ์ด้านคุณค่าและความสวยงามของน้ำตก มีจุดเด่นด้านความกว้างของหน้าผาที่น้ำตกลงมา มากกว่า 30 เมตรและหินบริเวณน้ำตกมีลักษณะคงตัวไม่แตกหักพังทลายแบ่งเป็นชั้นสวยงาม มองเห็นทิวทัศน์สวยเป็นบางมุมและยังพบสัตว์ป่าจำพวกนกได้มากกว่า 10 ชนิด ในส่วนเกณฑ์ด้าน ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย มีจุดเด่นคือ ไม่มีสภาพการบุกรุกบริเวณน้ำตกยังเป็นป่าสมบูรณ์และมีการดูแลป้องกันการบุกรุกโดยเจ้าหน้าที่รัฐ

ตารางที่ 4-7 คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 2 สักยภาพในการพัฒนา ด้านการท่องเที่ยว

การประเมินมาตรฐาน เกณฑ์/ดัชนี	น้ำตกศรีดิษฐ์
2. สักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	
2.1 สักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	
2.1.1 โอกาสในการเป็นแหล่งดูนก	1
2.1.2 โอกาสในการเป็นแหล่งดูพันธุ์พืช	2
2.1.3 ความสามารถในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของพื้นที่บริเวณน้ำตก	1
2.2 การเข้าถึง	
2.2.1 ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขตบริการ	5
2.2.2 ความเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวหลัก	5
2.3 ความปลอดภัย	
2.3.1 ความสิ้นของหินบริเวณน้ำตก	3
2.3.2 ความเขียวและความลึกของน้ำ	4
2.3.3 ความปลอดภัยของเส้นทางเข้าสู่ตัวน้ำตกและเส้นทางบริเวณตัวน้ำตก	5
2.3.4 การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากภัยธรรมชาติ	5
2.3.5 การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากปัจจัยอื่น	5
2.4 สักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	
2.4.1 ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของตัวแหล่งท่องเที่ยว	4
2.4.2 ความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว	3

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว พบว่า เกณฑ์ด้านศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว มีจุดด้อยด้านความสามารถในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของพื้นที่บริเวณน้ำตกพื้นที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้น้อยกว่า 100 คน ส่วนเกณฑ์ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีจุดเด่นด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางมีความปลอดภัย มีป้ายบอกทางเป็นระยะๆ และแหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้โดยง่าย เกณฑ์ด้านความปลอดภัย มีจุดเด่นด้านความปลอดภัยเข้าสู่ตัวน้ำตกและเส้นทางเดินบริเวณตัวน้ำตกทางส่วนใหญ่เป็นทางราบ ระยะทางไม่ไกล จุดด้อยด้านความถี่ของหินบริเวณน้ำตกแต่กระแสน้ำไม่แรง และเกณฑ์ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีจุดเด่นด้านความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของตัวแหล่งท่องเที่ยวได้มาก จุดด้อยมีความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่นและภาคเอกชนทำให้เกิดผลปฏิบัติระดับหนึ่งแต่มีปัญหาด้านงบประมาณและกำลังคน

ตารางที่ 4-8 คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ

การประเมินมาตรฐาน เกณฑ์/ดัชนี	น้ำตกศรีดิษฐ์
3. การบริหารจัดการ	
3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสีงแวดล้อม	
3.1.1 การจัดกิจกรรมที่เหมาะสม	4
3.1.2 การจัดการด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่	4
3.1.3 การจัดการขยะมูลฝอยและการรักษาความสะอาด	4
3.1.4 มาตรการป้องกันผลกระทบต่อนพื้นที่เปราะบาง	4
3.1.5 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	0
3.1.6 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว	2
3.1.7 การติดตามประเมินผลกระทบ	3
3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว	
3.2.1 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวน้ำตก	1
3.2.2 ความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน	3
3.2.3 มาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัย	4
3.2.4 เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย	5
3.2.5 การให้บริการ	0.5
3.2.6 การจัดการด้านการมีส่วนร่วม	1

****หมายเหตุ**** ตัวเลขในตาราง คือ คะแนนที่ได้จากการประเมินในแต่ละดัชนี โดยที่ 1 คือ คะแนนระดับแย่ที่สุด , 2 คือ คะแนนระดับแย่ , 3 คือ คะแนนระดับปานกลาง , 4 คือ คะแนนระดับดี , 5 คือ ระดับดีที่สุด ซึ่งรายละเอียดในการให้คะแนนในแต่ละดัชนีมีความแตกต่างกัน (รายละเอียดในแต่ละดัชนีอยู่ในแบบประเมินมาตรฐาน ดังภาคผนวก)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ พบว่า เกณฑ์การจัดการด้านการอนุรักษ์ และรักษาสิ่งแวดล้อม มีจุดเด่นด้านการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมน้อย การจัดการด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ที่มีความสวยงาม และมีการจัดการขยะมูลฝอยเป็นอย่างดี มีภาชนะรองรับอย่างเพียงพอ มีมาตรการป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่โดยมีป้ายประชาสัมพันธ์และมีเจ้าหน้าที่ดูแลควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว จุดด้อยในด้านการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ไม่มีป้ายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวทั้งด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและระบบนิเวศ และด้านการจัดการการใช้ประโยชน์แหล่งท่องเที่ยว การกำหนดเขตพื้นที่นันทนาการยังไม่มีความเป็นระเบียบและยังขาดประสิทธิภาพ ในส่วนการติดตามประเมินผลกระทบมีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลของพื้นที่แต่การปฏิบัติงานไม่มีความต่อเนื่อง เกณฑ์การจัดการด้านการท่องเที่ยว จุดเด่น มีมาตรการด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่เฝ้าระวังและคอยช่วยเหลือนักท่องเที่ยว มีการจัดทำบันไดหรือราวเกาะสำหรับนักท่องเที่ยวบริเวณที่มีความลาดชัน และมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวไว้บริการนักท่องเที่ยว จุดด้อย มีบุคลากรไม่เพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณน้ำตก ไม่มีม้านั่งหรือลานจุดพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยว ไม่มีสื่อในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวเช่นแผ่นพับ โปสเตอร์ เป็นต้น

4.1.3 ภูทับเบิก

4.1.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว

ภูทับเบิก ตั้งอยู่ หมู่บ้านทับเบิก ต.วังบาล อ.หล่มเก่า จ.เพชรบูรณ์ มีเส้นทางคมนาคมที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้ได้หลายทางดังนี้

- จากพิษณุโลกใช้ทางหลวงหมายเลข 12 สายพิษณุโลก-หล่มสัก ถึงสามแยกบ้านแยง แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 2013 มีป้ายบอกทางแยกขวาไปอำเภอนครไทย ก่อนถึงตัวอำเภอนครไทย มีทางแยกขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 2331 ผ่านบ้านห้วยดินตั่ง-บ้านห้วยน้ำไข-ฐานพัชรินทร์ ผ่านที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จนมีแยกซ้ายขึ้นไปภูทับเบิก
- จากเพชรบูรณ์ตามทางหลวงหมายเลข 21 ผ่านอำเภอหล่มสัก อำเภอหล่มเก่า บ้านวังบาล บ้านเหมืองแบ่ง บ้านแม่หัวทับเบิก เป็นทางลาดยางค่อนข้างสูงชันกว่าเส้นทางแรกและคดเคี้ยวมาก

สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

- มีบ้านพักไว้บริการทั้งของวิสาหกิจชุมชน และเอกชน
- ไม่เสียค่าบริการในการเข้าแหล่งท่องเที่ยว
- ห้องสุขาสาธารณะ มี 2 แห่งคือห้องสุขาสาธารณะ เก็บค่าบริการคนละ 5 บาท เป็นห้องสุขาแยกชาย-หญิง สุขาชาย มี 5 ห้อง มีโถี่ด้านนอกจำนวน 10 โถ สุขาหญิง มี 10 ห้อง รวมมีห้องสุขาทั้งหมด 15 ห้อง สุขภัณฑ์ที่ใช้เป็นแบบดักกรด ห้องสุขาทำมาจากปูน หลังคากระเบื้อง มีความคงทนถาวร และกลมกลืนกับธรรมชาติ วิธีการกำจัดของเสียและน้ำเสียในห้องสุขา เป็นแบบบ่อเกรอะ
- ร้านอาหาร/เครื่องดื่ม มีจำนวน 5 ร้าน สภาพทำมาจากปูน หลังคากระเบื้อง เป็นพื้นปูน มีความคงทนถาวร สะอาด
- ร้านขายของที่ระลึก มีจำนวนประมาณ 20 ร้าน สภาพทำมาจาก หลังคาสังกะสี เป็นพื้นดิน ไม่คงทนถาวร สะอาดปานกลาง
- มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ขนาดความจุประมาณ 50 คน ทำมาจากปูน หลังคากระเบื้อง มีความคงทนถาวร
- มีจุดชมวิว อยู่บริเวณจุดสูงสุดของภูทับเบิก มองเห็นทิวทัศน์สวยงาม
- มีสื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทแผ่นพับ
- ระบบสาธารณูปโภค มีน้ำในการอุปโภคจะใช้น้ำประปา และน้ำดื่มในการบริโภคของนักท่องเที่ยวจะสามารถซื้อได้จากร้านอาหาร/เครื่องดื่ม

4.1.3.2 ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวภูทับเบิก

ตารางที่ 4-9 ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ภูทับเบิก

การประเมินมาตรฐานองค์ประกอบ/เกณฑ์	คะแนนเต็ม	ภูทับเบิก
1. คุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย		
1.1 คุณค่าด้านชีวภาพ	10	4.5
1.2 คุณค่าทางกายภาพ	10	6.5
1.3 คุณค่าทางสังคม	10	11
1.4 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	10	4
รวม	40	26

2. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว		
2.1 ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	5	5
2.2 การเข้าถึงแหล่งธรรมชาติ	5	4
2.3 ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว	5	4
2.4 ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน	5	5
2.5 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก	5	1
รวม	25	19
3. การบริหารจัดการ		
3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติและการจัดการสิ่งแวดล้อม	25	10
3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว	10	7.25
รวม	35	17.25
รวมทั้งสิ้น	100	62.25
ระดับเกณฑ์มาตรฐาน		ดี

จากการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ภูทับเบิก มีมาตรฐานอยู่ในระดับ “ดี” เมื่อพิจารณา องค์ประกอบแต่ละด้านพบว่า องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ได้คะแนน 26 คะแนน องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้คะแนน 19 คะแนน และองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ ได้คะแนน 17.25 คะแนน

ตารางที่ 4-10 คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 1 คุณค่าของแหล่ง
ธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย

การประเมินมาตรฐาน เกณฑ์/ดัชนี	ภูทับเบิก
1. คุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	
1.1 คุณค่าทางด้านชีวภาพ	
1.1.1 ความหลากหลายของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ	1.5
1.1.2 ความสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	0.5
1.1.3 ความเป็นแหล่งรวมพืชหรือสัตว์ที่มีลักษณะ โดดเด่น หายาก ใกล้สูญพันธุ์	0.5
1.1.4 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ	2
1.2 คุณค่าทางกายภาพ	
1.2.1 จำนวนประเภทของแหล่งธรรมชาติภายในแหล่งท่องเที่ยว	1
1.2.2 ขนาดของแหล่งธรรมชาติ	2
1.2.3 สภาพความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งธรรมชาติ	2.5
1.2.4 ความเป็นเอกลักษณ์และโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่	1
1.3 คุณค่าทางด้านสังคม	
1.3.1 คุณค่าต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น	5
1.3.2 คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม	3
1.4 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	
1.4.1 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายโดยมนุษย์	1
1.4.2 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายโดยภัยธรรมชาติ	3

* หมายเหตุ *ตัวเลขในตาราง คือ คะแนนที่ได้จากการประเมินในแต่ละดัชนี โดยที่ 1 คือ
คะแนนระดับแย่ที่สุด , 2 คือ คะแนนระดับแย่ , 3 คือ คะแนนระดับปานกลาง , 4 คือ คะแนนระดับดี
, 5 คือ ระดับดีที่สุด แล้วนำมาคูณกับค่าน้ำหนัก คือ 0.5 ซึ่งรายละเอียดในการให้คะแนนในแต่ละ
ดัชนีมีความแตกต่างกัน(รายละเอียดในแต่ละดัชนีอยู่ในแบบประเมินมาตรฐาน ดังภาคผนวก)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านคุณค่าของแหล่งธรรมชาติและเสี่ยงต่อการถูกทำลาย
พบว่าเกณฑ์คุณค่าทางด้านชีวภาพ มีจุดเด่นด้านความโดดเด่นของระบบนิเวศ ที่พบได้น้อยใน
ประเทศไทยและนักท่องเที่ยวมีความประสงค์จะไปชม เช่นต้นนางพญาเสือโคร่ง จุดด้อย คือความ
สมบูรณ์ของธรรมชาติส่วนใหญ่ถูกทำลายลงเหลือน้อยที่ยังคงสภาพธรรมชาติ เกณฑ์คุณค่าด้าน
กายภาพ มีจุดเด่นด้านสภาพความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว

ธรรมชาติ เกณฑ์คุณค่าทางสังคม มีจุดเด่นด้านคุณค่าต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นซึ่งแหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างเห็นได้ชัดโดยชุมชนมีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ และมีประเพณีวัฒนธรรมโดยชุมชนจัดงานประเพณีปีใหม่ม้ง เป็นประจำทุกปี และเกณฑ์ด้านความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย มีจุดด้อยด้านความเสี่ยงต่อการถูกทำลายโดยมนุษย์แหล่งธรรมชาติมีชุมชนอาศัยอยู่โดยรอบ และมีการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่จนก่อให้เกิดผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 4-11 คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 2 สักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว

การประเมินมาตรฐาน เกณฑ์/ดัชนี	गुातบเบก
2. สักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว	
2.1 สักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	5
2.2 การเข้าถึง	4
2.3 ความปลอดภัย	4
2.4 สักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน	5
2.5 สักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก	1

**** หมายเหตุ **** ตัวเลขในตาราง คือ คะแนนที่ได้จากการประเมินในแต่ละดัชนี โดยที่ 1 คือ คะแนนระดับแย่ที่สุด , 2 คือ คะแนนระดับแย , 3 คือ คะแนนระดับปานกลาง , 4 คือ คะแนนระดับดี , 5 คือ ระดับดีที่สุด แล้วนำมาคูณกับค่าน้ำหนัก คือ 1 ซึ่งรายละเอียดในการให้คะแนนในแต่ละดัชนีมีความแตกต่างกัน (รายละเอียดในแต่ละดัชนีอยู่ในแบบประเมินมาตรฐาน ดังภาคผนวก)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า มีจุดเด่นด้านศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวปัจจุบันได้อย่างสะดวกสบายและยังมีศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวนอกเหนือจากการชมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งท่องเที่ยวและสามารถเดินทางไปเที่ยวบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวที่อื่นได้ จุดด้อย คือมีการจัดตั้งกลุ่มโดยชุมชน เพื่อกำหนดนโยบายและวางแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแต่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลที่ชัดเจน

ตารางที่ 4-12 คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ

การประเมินมาตรฐาน เกณฑ์/ดัชนี	กฏทับเบิก
3. การบริหารจัดการ	
3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อม	
3.1.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	1
3.1.2 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	1
3.1.3 การจัดการของเสียและสภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยว	1.5
3.1.4 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม	3
3.1.5 การให้ความรู้ถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยวนักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่	3.5
3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว	
3.2.1 การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว	1.75
3.2.2 มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	2.5
3.2.3 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนโดยรอบ	0.5
3.2.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	2.5

**** หมายเหตุ **** ตัวเลขในตาราง ได้มาจากการนำคะแนนที่ได้จากการประเมินคูณกับค่าน้ำหนักในแต่ละดัชนี โดยที่ 1 คือ คะแนนที่มากที่สุด จนถึง 0 คือ คะแนนระดับแย่ที่สุด (รายละเอียดในแต่ละดัชนีอยู่ในแบบประเมินมาตรฐาน ดังภาคผนวก)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ พบว่า เกณฑ์การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อม มีจุดเด่น คือการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับในชุมชนไม่ขัดต่อกฎหมายและกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยา และด้านการให้ความรู้ถึงของแหล่ง

ท่องเที่ยว ซึ่งมีการเผยแพร่ข้อมูลด้านต่างๆของแหล่งท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ จุดด้อย คือการจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวแผนการดำเนินงานไม่มีความชัดเจน และการจัดการน้ำเสีย การจัดการขยะโดยรอบแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีประสิทธิภาพ ส่วนเกณฑ์การจัดการด้านการท่องเที่ยว พบว่า จุดเด่น คือ มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว มีศูนย์บริการที่ชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำมีสื่อแผ่นพับ ให้เป็นข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว มีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาดขึ้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร/เครื่องดื่ม และการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน จากบริการต่างๆในกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการที่พัก การขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น

4.1.4 ลานหินปูน (อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า)

4.1.4.1 ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว

ลานหินปูน ตั้งอยู่ ตำบลเนินเพิ่ม อ.นครไทย จ.พิษณุโลก มีเส้นทางคมนาคมที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้ได้หลายทางดังนี้

- จากพิษณุโลกใช้ทางหลวงหมายเลข 12 สายพิษณุโลก-หล่มสัก ถึงสามแยกบ้านแยง แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 2013 มีป้ายบอกทางแยกขวาไปอำเภอนครไทย ก่อนถึงตัวอำเภอนครไทย มีทางแยกขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 2331 ผ่านบ้านห้วยดินตั่ง-บ้านห้วยน้ำไข-ฐานพัชรินทร์ สู่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า สภาพเส้นทางสูงชัน คดเคี้ยวเป็นบางช่วง รวมระยะทางจากพิษณุโลก 120 กิโลเมตร
- จากเพชรบูรณ์ตามทางหลวงหมายเลข 21 ผ่านอำเภอหล่มสัก อำเภอหล่มเก่า บ้านวังบาล บ้านเหมืองแบ่ง บ้านแม่วัฒนบึง ถึงอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า รวมระยะทางประมาณ 104 กิโลเมตร เป็นทางลาดยาง ก่อนข้างสูงชันกว่าเส้นทางแรกและคดเคี้ยวมาก

สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

- มีบ้านพักไว้บริการ
- อัตราค่าใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวเก็บโดยอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ค่าบริการ ผู้ใหญ่คนละ 40 บาท เด็กคนละ 20 บาท ชาวต่างชาติผู้ใหญ่ 200 บาท เด็ก 100 บาท
- ห้องสุขาสาธารณะ เป็นห้องสุขาของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า สุขภัณฑ์ที่ใช้เป็นแบบตกราดห้องสุขาทำมาจากปูน หลังคากระเบื้อง มีความคงทนถาวร และกลมกลืนกับธรรมชาติ วิธีการกำจัดของเสียและน้ำเสียในห้องสุขา เป็นแบบบ่อเกรอะ
- มีร้านอาหาร/เครื่องดื่ม เป็นของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

- มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ขนาดความจุประมาณ 100 คน ทำมาจากปูน หลังคากระเบื้อง มีความคงทนถาวร กลมกลืนกับธรรมชาติ เปิดให้บริการนักท่องเที่ยวในเวลา 08.00 น.- 16.30 น.
- มีจุดชมวิว บริเวณลานหินปุ่มมองเห็นทิวทัศน์ธรรมชาติสวยงาม
- มีสื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทแผ่นพับและโปสเตอร์
- ระบบสาธารณูปโภค น้ำในการอุปโภคจะใช้น้ำประปา และน้ำดื่มในการบริโภคของนักท่องเที่ยวจะสามารถซื้อได้จากร้านอาหาร/เครื่องดื่ม

4.1.4.2 ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวลานหินปุ่ม

ตารางที่ 4-13 ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรณีสัณฐาน ลานหินปุ่ม

การประเมินมาตรฐานองค์ประกอบ/เกณฑ์	คะแนนเต็ม	ลานหินปุ่ม
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย		
1.1 คุณค่าด้านสภาพธรณีสัณฐาน	20	16
1.2 คุณค่าด้านการท่องเที่ยว	20	13
1.3 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม	10	4
1.4 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	20	14
รวม	70	47
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว		
2.1 ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	10	4
2.2 การเข้าถึง	20	16
2.3 ความปลอดภัย	15	9
2.4 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	10	9
รวม	55	38
3. การบริหารจัดการ		
3.1 การจัดการ	5	4
3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์ และรักษาสิ่งแวดล้อม	20	12.5
3.3 การจัดการด้านการท่องเที่ยว	35	22.5
รวม	60	39
รวมทั้งสิ้น	185	124
ระดับเกณฑ์มาตรฐาน		ดี

จากการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวลานหินปุ่ม มีมาตรฐานอยู่ในระดับ “ดี” เมื่อพิจารณา องค์ประกอบแต่ละด้านพบว่า องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ได้คะแนน 46 คะแนน องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวได้คะแนน 38 คะแนน และองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ ได้คะแนน 39 คะแนน

ตารางที่ 4-14 คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย

การประเมินมาตรฐาน เกณฑ์/ดัชนี	ลานหินปุ่ม
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	
1.1 คุณค่าด้านสภาพธรณีสัณฐาน	
1.1.1 การสะท้อนลักษณะทางธรณีสัณฐาน	5
1.1.2 ความหายากหรือความโดดเด่นของแหล่งธรณีสัณฐาน	5
1.1.3 ความหลากหลายของรูปลักษณ์ตัวธรณีสัณฐาน	1
1.1.4 คุณค่าของการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านธรณีสัณฐานหรือธรณีวิทยาของประเทศไทย	5
1.2 คุณค่าด้านการท่องเที่ยว	
1.2.1 ขนาดของแหล่งท่องเที่ยว	3
1.2.2 ความสวยงามของแหล่งธรณีสัณฐาน	2
1.2.3 มีทิวทัศน์สวยงามโดยรอบตัวธรณีสัณฐาน	3
1.2.4 เป็นสถานที่ท่องเที่ยวหรือพักผ่อนหย่อนใจของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว	5
1.3 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม	
1.3.1 มีตำนานหรือความเชื่อท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับสถานที่	4
1.3.2 มีพิธีกรรมหรือประเพณีท้องถิ่น	0
1.4 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	
1.4.1 ผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อธรณีสัณฐาน	3
1.4.2 การจัดกิจกรรมที่เหมาะสม	3
1.4.3 สภาพการถูกรบกวนจากการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่	5
1.4.4 ภัยธรรมชาติที่ก่อให้เกิดการทำลายสภาพของแหล่งท่องเที่ยว	3

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบที่ 1 ด้านคุณค่าการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย พบว่าเกณฑ์ด้านคุณค่าด้านสภาพธรณีสัณฐาน มีจุดเด่นด้านการสะท้อนลักษณะทางธรณีสัณฐาน ความหายาก หรือความโดดเด่นของแหล่งธรณีสัณฐาน เกณฑ์ด้านคุณค่าด้านการท่องเที่ยว มีจุดเด่น มีวิวทิวทัศน์สวยงาม เป็นสถานที่ท่องเที่ยวหรือพักผ่อนหย่อนใจของคนในชุมชน เกณฑ์ด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม มีจุดเด่นในเรื่องตำนานหรือความเชื่อท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ และเกณฑ์ด้านความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย มีจุดเด่นคือ ไม่มีสภาพการถูกรบกวนจากการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ และจุดด้อย คือ มีภัยธรรมชาติที่ก่อให้เกิดการทำลายสภาพของแหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 4-15 คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 2 สักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว

การประเมินมาตรฐาน เกณฑ์/ดัชนี	ลานหินปุ่ม
2. สักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว	
2.1 สักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	
2.1.1 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	1
2.1.2 ความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ตัว ธรณีสัณฐาน และพื้นที่ข้างเคียง	3
2.2 การเข้าถึง	
2.2.1 ความสะดวกของเส้นทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	2
2.2.2 ป้ายบอกทาง	5
2.2.3 ความสะดวกของเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวธรณีสัณฐาน	4
2.2.4 ความเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวหลัก	5
2.3 ความปลอดภัย	
2.3.1 ความปลอดภัยในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4
2.3.2 ความปลอดภัยในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	3
2.3.3 การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากภัยธรรมชาติ และปัจจัย อื่นๆ	2
2.4 สักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	
2.4.1 ผู้/หน่วยงานรับผิดชอบ	5
2.4.2 ความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่นภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐใน การพัฒนาการท่องเที่ยว	4

**** หมายเหตุ **** ตัวเลขในตาราง คือ คะแนนที่ได้จากการประเมินในแต่ละดัชนี

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่าเกณฑ์ด้านศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ยังไม่มีจุดเด่นเท่าที่ควรเนื่องจากไม่มีความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเกณฑ์ด้านการเข้าถึง มีจุดเด่น คือ มีป้ายบอกทาง มีความสะดวกของเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวชุมชนฐาน และมีความเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวหลัก เกณฑ์ด้านความปลอดภัย มีจุดเด่นในเรื่องความปลอดภัยในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางมีความปลอดภัย เช่น ผิวถนนเรียบ มี ไฟฟ้าส่องสว่างข้างทาง แต่มีจุดด้อย คือ การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากภัยธรรมชาติ และปัจจัยอื่นๆ ซึ่งเกิดขึ้นทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี และเกณฑ์ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีจุดเด่นคือ มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง มีความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่นภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4-16 คะแนนการประเมินมาตรฐานตามดัชนีในองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ

การประเมินมาตรฐาน เกณฑ์/ดัชนี	น้ำหนัก
3. การบริหารจัดการ	
3.1 การจัดการ	
3.1.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว	4
3.2 การจัดการด้านการอนุรักษ์ และรักษาสภาพแวดล้อม	
3.2.1 การจัดการด้านภูมิทัศน์หรือความเป็นระเบียบของพื้นที่	4
3.2.2 การจัดการขยะมูลฝอยและการรักษาความสะอาด	4
3.2.3 การจัดการน้ำเสีย	0
3.2.4 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	4.5
3.3 การจัดการด้านการท่องเที่ยว	
3.3.1 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวชุมชนฐาน	2.5
3.3.2 เจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว	3
3.3.3 ความพร้อมของสาธารณูปโภค	2
3.3.4 มาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัย	4
3.3.5 การให้บริการ	3.5
3.3.6 การมีส่วนร่วมจากหน่วยงานอื่นๆ	3
3.3.7 การมีส่วนร่วมของชุมชน	4.5

**** หมายเหตุ **** ตัวเลขในตาราง คือ คะแนนที่ได้จากการประเมินในแต่ละดัชนี โดยที่ 0 คือ คะแนนระดับแย่ที่สุด จนถึง 5 คือ ระดับดีที่สุด ซึ่งรายละเอียดในการให้คะแนนในแต่ละดัชนี มีความแตกต่างกัน (รายละเอียดในแต่ละดัชนีอยู่ในแบบประเมินมาตรฐาน ดังภาคผนวก)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ พบว่า เกณฑ์ด้านการจัดการ มีจุดเด่น คือ การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการและพื้นที่พักอาศัย การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและ/หรือฤดูกาล เกณฑ์ด้านการจัดการด้านการอนุรักษ์ และรักษาสีงแวดล้อม มีจุดเด่น คือ มีการจัดการด้านภูมิทัศน์ หรือความเป็นระเบียบของพื้นที่ มีการจัดการขยะมูลฝอย และการรักษาความสะอาด จุดด้อย คือ ไม่มีการจัดการน้ำเสีย เกณฑ์การจัดการด้านการท่องเที่ยว มีจุดเด่น คือ มีมาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัย มีการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยที่ ชุมชนมีรายได้จากการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง แต่ยังมีจุดด้อย คือ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวกรณีศึกษา เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเป็นแหล่งกรณีศึกษาจึงเน้นที่ตัวเน้นกรณีศึกษามากกว่าสิ่งอำนวยความสะดวก

4.2 ผลการศึกษาด้านพฤติกรรม และความสนใจของนักท่องเที่ยว

4.2.1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4-17 จำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ (ร้อยละ)

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	277	34.6
หญิง	523	65.4
รวม	800	100

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.4 และ เพศชาย ร้อยละ 34.6

ตารางที่ 4-18 จำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ (ร้อยละ)

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 25 ปี	80	10.0
25 – 30 ปี	301	37.6
31 – 35 ปี	245	30.6
36 – 40 ปี	67	8.4
41 – 45 ปี	84	10.5
46 ปีขึ้นไป	23	2.9
รวม	800	100

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยงที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 25 – 30 ปี ร้อยละ 37.6 รองลงมามีอายุ 31 – 35 ปี ร้อยละ 30.6, อายุ 41 – 45 ปี ร้อยละ 10.5, อายุต่ำกว่า 25 ปี ร้อยละ 10.0, อายุ 36 – 40 ปี ร้อยละ 8.4 และ อายุ 46 ปีขึ้นไป ร้อยละ 2.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-19 จำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการศึกษา (ร้อยละ)

การศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	12	1.5
มัธยมศึกษา	54	6.8
อนุปริญญาตรี	163	20.4
ปริญญาตรี	495	61.8
สูงกว่าปริญญาตรี	76	9.5
รวม	800	100

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยงที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 61.8 รองลงมามีการศึกษาในระดับอนุปริญญาตรี ร้อยละ 20.4 , ระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 9.5 , ระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 6.8 และระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-20 จำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ (ร้อยละ)

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกร	69	8.6
รับจ้าง	93	11.6
พนักงานเอกชน	130	16.3
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	125	15.6
รับราชการ	152	19.0
นักเรียน/นักศึกษา	145	18.1
อื่นๆ	86	10.8
รวม	800	100

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ ร้อยละ 19.0 รองลงมามีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 18.1 , อาชีพพนักงานเอกชน ร้อยละ 16.3 , อาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 15.6 , อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 11.6 , อาชีพอื่นๆ ร้อยละ 10.8 และอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 8.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-21 จำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ต่อเดือน (ร้อยละ)

รายได้/เดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	80	10.0
5,001 – 10,000 บาท	107	13.4
10,001 – 15,000 บาท	271	33.9
15,001 – 20,000 บาท	208	26.0
20,001 – 25,000 บาท	89	11.1
มากกว่า 25,000 บาท	45	5.6
รวม	800	100

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 33.9 รองลงมามีรายได้ต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 26.0 , รายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 13.4 , รายได้ต่อเดือน 20,001 – 25,000 บาท ร้อยละ

11.1 , รายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 10.0 และ รายได้ต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาท ร้อยละ 5.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-22 วัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (ร้อยละ)

วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ท่องเที่ยว/พักผ่อนหย่อนใจ	552	69.0
ศึกษารวมชาติ	79	9.9
ทัศนศึกษา/เข้าค่ายพักแรม	0	0
อบรม/สัมมนา	23	2.9
แวะมาเพราะเป็นทางผ่าน	105	13.1
อื่นๆ	41	5.1
รวม	800	100

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยวเพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อนหย่อนใจ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.0 รองลงมา แวะมาเพราะเป็นทางผ่าน คิดเป็นร้อยละ 13.1 ,ศึกษารวมชาติ คิดเป็นร้อยละ 9.9 ,อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 5.1 และอบรม/สัมมนา คิดเป็นร้อยละ 2.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-23 ผู้แนะนำแหล่งท่องเที่ยว ให้กับนักท่องเที่ยว (ร้อยละ)

ผู้แนะนำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพื่อน/ญาติพี่น้อง	221	27.6
ดูจาก หนังสือพิมพ์/นิตยสาร/ สิ่งพิมพ์ต่างๆ	52	6.5
ดูจากโทรทัศน์/วิทยุ/เว็บไซต์	411	51.4
บริษัทท่องเที่ยว	20	2.5
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	32	4.0
มาเอง	64	8.0
รวม	800	100

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวโดย จากโทรทัศน์/วิทยุ/เว็บไซต์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.4 รองลงมา เพื่อน/ญาติพี่น้องแนะนำ คิดเป็นร้อยละ 27.6 , มาเอง คิดเป็นร้อยละ 8.0 , จาก หนังสือพิมพ์/นิตยสาร/สิ่งพิมพ์ต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 6.5 , ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 4.0 และข้อมูลจากบริษัทท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 2.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-24 รูปแบบในการมาท่องเที่ยวในครั้งนี้ของนักท่องเที่ยว (ร้อยละ)

รูปแบบในการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาเช่า-กลับเย็น	252	31.5
พักค้างคืน	548	68.5
รวม	800	100

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรูปแบบในการมาท่องเที่ยวพักค้างคืน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.5 ซึ่งส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะพักอย่างน้อย 1 คืน และเลือกที่พักในรูปแบบบังกะโล/รีสอร์ท เป็นส่วนใหญ่ และ มาเช่า-กลับเย็น คิดเป็นร้อยละ 31.5

ตารางที่ 4-25 กลุ่มที่มาท่องเที่ยว (ร้อยละ)

กลุ่มที่มาท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาคนเดียว	15	1.9
มากับกลุ่มเพื่อน	289	36.1
มากับครอบครัว	365	45.6
มากับกลุ่มเพื่อนและครอบครัว	111	13.9
มากับสถาบันการศึกษา/ หน่วยงาน	20	2.5
มากับบริษัทท่องเที่ยว	0	0
รวม	800	100

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวโดยมากับครอบครัว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.6 รองลงมา มากับกลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 36.1 , มากับกลุ่มเพื่อนและครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 13.9 , มากับสถาบันการศึกษา/หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 2.5 และมาคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 1.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-26 พาหนะที่ใช้ในการเดินทางไป-กลับ จากภูมิลำเนาไปยังแหล่งท่องเที่ยว

พาหนะที่ใช้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รถไฟ	0	0
รถโดยสารประจำทาง	32	4.0
รถยนต์ส่วนตัว	571	71.4
รถมอเตอร์ไซด์	133	16.6
รถยนต์เช่าเหมา / รับจ้าง	64	8.0
รวม	800	100

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวโดยใช้พาหนะรถยนต์ส่วนตัว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 71.4 รองลงมา รถมอเตอร์ไซด์ คิดเป็นร้อยละ 16.6 , รถยนต์เช่าเหมา / รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 8.0 และรถโดยสารประจำทาง คิดเป็นร้อยละ 4.0 ตามลำดับ

4.2.2 ความสนใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

จากการสอบถามความสนใจของนักเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่เข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แห่ง คือ เขาค้อ (น้ำตกศรีดิษฐ์), อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง(น้ำตกแก่งโสภา), ภูทับเบิก และอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า (ลานหินปุ่ม) เกี่ยวกับงานกาชาดมะขามหวาน พบว่า

ตารางที่ 4-27 ประสพการณ์ในการมางานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

ประสพการณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยมา	179	22.4
ไม่เคยมา	621	77.6

นักท่องเที่ยวที่เคยมางานกาชาดมะขามหวานส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในช่วงปลายเดือนมกราคมที่ตรงกับช่วงเวลาจัดงานกาชาดมะขามพอดี

ตารางที่ 4-28 ช่องทางที่ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัด เพชรบูรณ์ (ร้อยละ)

ช่องทาง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เคยรู้จัก	188	23.5
เพื่อน/ญาติพี่น้องแนะนำ	205	25.6
เว็บไซต์	226	28.3
ประชาสัมพันธ์ของจังหวัด	5	0.6
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	8	1.0
โทรทัศน์/วิทยุ	34	4.3
เคยแวะหลังจากมาเที่ยวในเพชรบูรณ์	134	16.7

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รู้จักงานกาชาดมะขามหวานจากเว็บไซต์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.3 รองลงมา เพื่อน/ญาติพี่น้องแนะนำ คิดเป็นร้อยละ 25.6 , ไม่เคยรู้จัก คิดเป็นร้อยละ 23.5, เคยแวะหลังจากมาเที่ยวในเพชรบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 16.7 , โทรทัศน์/วิทยุ คิดเป็นร้อยละ 4.3, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 1.0 และประชาสัมพันธ์ของจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 0.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-29 ความสนใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมในงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ (ร้อยละ)

รูปแบบกิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชม/ซื้อสินค้าเครื่องใช้/เสื้อผ้า	121	15.1
ชม/ซื้อ สินค้า OTOP	136	17.0
ชม/ซื้อ สินค้าบ้านและสวน	32	4.0
ชม/ซื้อ สินค้าผลิตภัณฑ์จากมะขาม	336	42.0
นิทรรศการจากส่วนราชการต่างๆ	63	7.9
นิทรรศการจากสภากาชาดจังหวัดเพชรบูรณ์	112	14.0

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความสนใจเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมชม/ซื้อ สินค้าผลิตภัณฑ์จากมะขาม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.0 รองลงมา ชม/ซื้อ สินค้า OTOP คิดเป็นร้อยละ 17.0 , ชม/ซื้อสินค้าเครื่องใช้/เสื้อผ้า คิดเป็นร้อยละ 15.1,

นิทรรศการจากสภาภาษาจังหวัดเพชรบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 14.0 , นิทรรศการจากส่วนราชการต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 7.9, และชม/ซื้อ สินค้าบ้านและสวน คิดเป็นร้อยละ 4.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-30 นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีความสนใจเที่ยวงานกาชาดมะขามหวาน (ร้อยละ)

ความสนใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สนใจ	713	89.1
ไม่สนใจ	87	10.9

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความสนใจเที่ยวงานกาชาดมะขามหวาน คิดเป็นร้อยละ 89.1 และไม่สนใจ คิดเป็นร้อยละ 10.9

ตารางที่ 4-31 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่องานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ (ร้อยละ)

ข้อคำถาม	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความเหมาะสมของสถานที่จัดงาน	67	14	15	4	-
2. ความเหมาะสมของระยะเวลา/ช่วงเวลาที่ใช้จัดงาน	31	12	46	8	3
3. ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดงาน	74	21	5	-	-
4. ความน่าสนใจของกิจกรรมในงาน	36	13	45	5	1
5. การประชาสัมพันธ์	6	6	43	33	12
6. ความน่าสนใจของผลิตภัณฑ์ของฝากจากมะขาม	23	69	8	-	-
7. ความเหมาะสมของสถานที่จอดรถ	13	21	55	8	3
8. ความปลอดภัย	29	35	27	9	-
9. ภาพรวมความพึงพอใจต่อการจัดงาน	31	39	21	6	3

จากการสอบถามนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้ง 4 แห่ง กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 800 คน แต่นำมาวิเคราะห์ความพึงพอใจเฉพาะผู้ที่เคยมางานเทศกาลกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีทั้งหมด 179 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 22.4 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อความเหมาะสมของสถานที่จัดงาน ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 67, ด้านความเหมาะสมของระยะเวลา/ช่วงเวลาที่ใช้จัดงาน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ในระดับปานกลาง ร้อยละ 46, ด้านความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 74, ด้านความน่าสนใจของกิจกรรมในงานนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ในระดับปานกลาง ร้อยละ 45, ด้านการประชาสัมพันธ์ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ในระดับปานกลาง ร้อยละ 43, ด้านความน่าสนใจของผลิตภัณฑ์ของฝากจากมะขามนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก ร้อยละ 69, ด้านความเหมาะสมของสถานที่จอดรถ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ในระดับปานกลาง ร้อยละ 55, ด้านความปลอดภัยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ในระดับมาก ร้อยละ 35 และภาพรวมความพึงพอใจต่อการจัดงาน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ในระดับมาก ร้อยละ 39

4.2.3 ความสนใจของนักท่องเที่ยวในเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเชื่อมโยงกับเกี่ยวกับเทศกาลกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

จากการสอบถามนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 800 คน ที่เข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว 4 แห่ง คือ เขาค้อ (น้ำตกศรีดิษฐ์), อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง(น้ำตกแก่งโสภา), ภูทับเบิก และอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า (ลานหินปุ่ม) เกี่ยวกับความสนใจในเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเชื่อมโยงกับเกี่ยวกับเทศกาลกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า

ตารางที่ 4-32 แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว (ร้อยละ)

แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภูทับเบิก	432	54.0
เขาค้อ	337	42.1
อื่นๆ	31	3.9

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้จักแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก และเป็นที่ยอมรับ ซึ่งได้แก่ ภูเก็ต เป็นที่รู้จักมากที่สุด ร้อยละ 54.0 รองลงมาคือ เขาค้อ ร้อยละ 42.1 และสถานที่อื่นๆ เช่น อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า เป็นต้น

ตารางที่ 4-33 แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเคยมาท่องเที่ยว (ร้อยละ)

แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เขาค้อ	365	45.6
ภูเก็ต	266	33.3
อื่นๆ	169	21.1

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เคยมาท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆ ในพื้นที่เขาค้อ เช่น อุทยานแห่งชาติเขาค้อ พระตำหนักเขาค้อ วัดพระธาตุผาซ่อนแก้ว และอื่นๆ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เขาค้อ ร้อยละ 45.6 รองลงมาคือ ภูเก็ต ร้อยละ 33.3 และอื่นๆ ร้อยละ 21.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-34 จำนวนสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวต่อ 1 ครั้งของการเดินทาง(ร้อยละ)

สถานที่ท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1-3 แห่ง	539	67.4
4-6 แห่ง	197	24.6
7-9 แห่ง	51	6.4
มากกว่า 9 แห่ง ขึ้นไป	13	1.6

ตารางที่ 4-35 สิ่งที่ช่วยในการวางแผนมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (ร้อยละ)

สิ่งที่ช่วยในการวางแผนมาท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โทรทัศน์/อินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์	448	56.0
เพื่อน/ญาติพี่น้องแนะนำ	186	23.3
ใบปลิว/แผ่นพับ	34	4.3
ไม่มีการวางแผนล่วงหน้าท่องเที่ยวในสถานที่หลักที่เป็นที่รู้จัก	63	7.8
คูแผนที่แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวของทางจังหวัด	69	8.6
อื่นๆ	-	-

ตารางที่ 4-36 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อปริมาณนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมในฤดูกาลท่องเที่ยว (ร้อยละ)

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยเกินไป	34	4.3
พอดี	279	34.9
มากเกินไป	487	60.8

ตารางที่ 4-37 ความสนใจท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม

ความสนใจของนักท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สนใจ	610	76.2
เฉยๆ	122	15.3
ไม่สนใจ	68	8.5

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่ไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมของเพชรบูรณ์ หากมีการพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น มีจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สนใจ ร้อยละ 76.2 รองลงมา คือ เฉยๆ ร้อยละ 15.3 และไม่สนใจ ร้อยละ 8.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-38 ความสนใจท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เชื่อมโยงกัน และเชื่อมโยงกับงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ (ร้อยละ)

ความสนใจของนักท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สนใจ	633	79.1
เฉยๆ	117	14.6
ไม่สนใจ	50	6.3

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับความสนใจในเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เชื่อมโยงกัน และเชื่อมโยงกับงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ (เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้ชื่อของฝาก เช่น มะขาม หรือ ผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากมะขามของจังหวัดเพชรบูรณ์) พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สนใจ ร้อยละ 79.1 รองลงมา คือ เฉยๆ ร้อยละ 14.6 และไม่สนใจ ร้อยละ 6.3 ตามลำดับ

4.2.4 การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

จากข้อมูลแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแบบสอบถามพฤติกรรม และความสนใจของนักท่องเที่ยว พบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ เขาค้อ (น้ำตกศรีดิษฐ์), อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง(น้ำตกแก่งโสภา), ภูทับเบิก และอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า (ลานหินปุ่ม) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นธรรมชาติ มีลักษณะเฉพาะตัวที่เป็นจุดเด่น และมีมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับดี ซึ่งบางแห่งอาจไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวหลักที่ได้รับความนิยม แต่หากมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มาตรฐาน และจุดดึงดูดที่น่าสนใจ ก็จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวได้

ในส่วนของงานเทศกาลกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังไม่เคยมา และมีความสนใจที่จะมาท่องเที่ยวในงานกาชาดมะขามหวาน เพราะทราบว่าจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นเมืองที่มีชื่อเสียงเรื่องมะขามหวาน

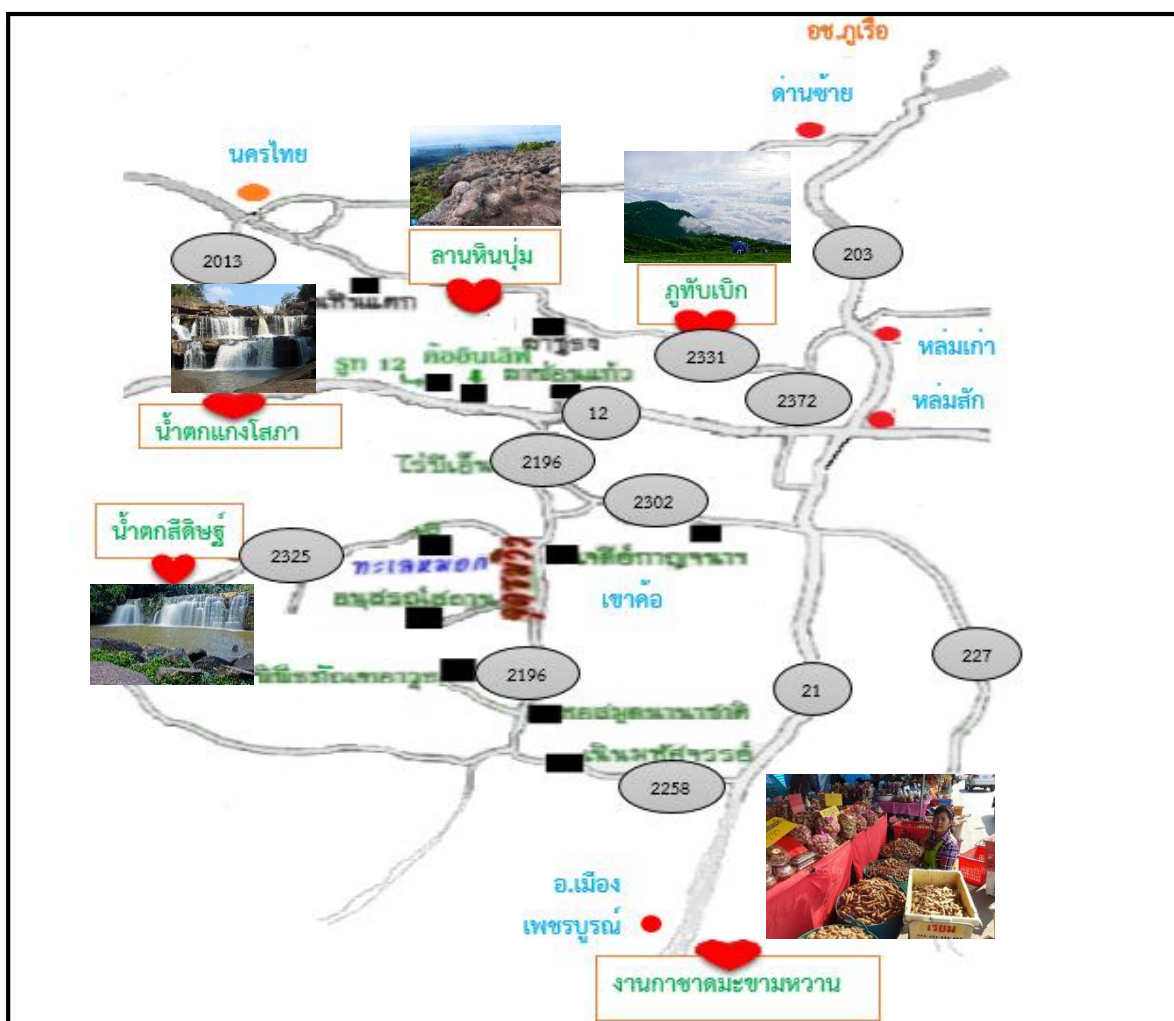
ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยังมีความสนใจการท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เชื่อมโยงกัน และสามารถเชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์อีกด้วย จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยนี้ จึงได้มีการ

จัดเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติเชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัด เพชรบูรณ์ ดังนี้

การเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวจากกรุงเทพมหานคร – ภูทับเบิก – ลานหินปุ่ม (อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า) – น้ำตกศรีโสภา (อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง) – น้ำตกศรีดิษฐ์ (เขาค้อ) – เทศกาลงานกาชาดมะขามหวานจังหวัดเพชรบูรณ์

ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 ถ.พหลโยธิน เส้นทางไปสระบุรี เลี้ยวซ้ายเข้าทางเลี่ยงเมืองสระบุรี ถึงสามแยกพุแค เบี่ยงขวาเข้าถนนสาย 21 มุ่งหน้าลพบุรี ใช้เส้นทาง ทางหลวงหมายเลข 21 ตลอดเส้นทางผ่าน อ.ชัยบาดาล อ.ศรีเทพ อ.วิเชียรบุรี อ.บึงสามพัน อ.หนองไผ่ และ อ.เมือง มุ่งหน้าไป อ.หล่มสัก จนถึงสี่แยกพ่อขุนผาเมือง เลี้ยวซ้ายเข้าทางหลวงหมายเลข 12 ไปจังหวัดพิษณุโลกจากนั้นตรงไปประมาณ 5 กิโลเมตรถึงสี่แยกไฟแดง จากนั้นเลี้ยวขวาเข้าถนน หมายเลข 2372 ตรงไปประมาณ 12 กิโลเมตร เลี้ยวซ้าย (หลักกิโลเมตรที่ 4 - 5 ถนนหมายเลข 2372) เข้าถนนหมายเลข 2331 ไป ภูทับเบิก + อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ตรงไปประมาณ 18 กิโลเมตร (เป็นทางขึ้นเขา) ถึงสามแยก เลี้ยวขวาดังสถานที่ท่องเที่ยวภูทับเบิก เดินทางออกจากภูทับ เบิกกลับสู่ถนนหมายเลข 2331 ตรงไปประมาณ 22 กิโลเมตร ถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ภูหินร่อง กล้า เดินทางจากที่ทำการอุทยานประมาณ 4 กิโลเมตร ถึงลานหินปุ่ม เดินทางออกจากลานหินปุ่ม จากถนนหมายเลข 2331 ตรงไปถึงแยก เลี้ยวซ้ายสู่ถนนหมายเลข 2013 จากนั้นตรงไปถึงสามแยก บ้านแยง เลี้ยวซ้ายสู่ทางหลวงหมายเลข 12 สายพิษณุโลก-หล่มสัก ตรงไปจนถึงอยู่กิโลเมตร ที่ 71-72 มีทางแยกเลี้ยวขวาเข้าสู่ (อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า) น้ำตกแก่งโสภา จากนั้นตรงไป 2 กิโลเมตรถึงลานจอครดและเดินเท้าเข้าสู่ตัวน้ำตก เดินทางออกจากน้ำตกแก่งโสภา ใช้เส้นทาง หมายเลข 12 เส้นทางพิษณุโลก-หล่มสัก ถึงกม.ที่ 331 (100) สามแยกแคมป์สน จากนั้นเลี้ยวขวาไปเขา ค้อตามเส้นทางหมายเลข 2196 ตรงไปจนถึงสามแยกหนองแม่นา บ้านหนองแม่นา ให้เลี้ยวขวาไป ตามทางหลวงหมายเลข 2325 ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร จะเห็นป้ายทางเข้าน้ำตกศรีดิษฐ์ ให้ เลี้ยวซ้ายเข้าไปประมาณ 1 กิโลเมตร ถึงแหล่งท่องเที่ยว น้ำตกศรีดิษฐ์ เดินทางออกจากน้ำตกศรีดิษฐ์ โดยใช้ทางหลวงหมายเลข 2325 ถึงสามแยกหนองแม่นา เลี้ยวขวาเข้าสู่เส้นทางหมายเลข 2196 ตรง ไปจนถึงสี่แยกบ้านสะเดาพงษ์มีป้ายบอกให้ไปจังหวัดเพชรบูรณ์ จากนั้นเลี้ยวซ้ายเข้าสู่เส้นทาง หมายเลข 2258 ตรงไปจนถึงสามแยกนางั่ว เลี้ยวขวาเข้าสู่เส้นทางหมายเลข 21 เพื่อมุ่งหน้าสู่เทศกาล

งานกาชาดมะขามหวานจังหวัดเพชรบูรณ์ (ต้องมาท่องเที่ยวในช่วงปลายเดือนมกราคมที่มีการจัดงานกาชาดมะขามหวาน ส่วนใหญ่จะจัดเป็นช่วงเวลาประมาณ 10 วัน ช่วงประมาณวันที่ 20 -30 มกราคมของทุกปี ทั้งนี้นักท่องเที่ยวต้องตรวจสอบการจัดงานในแต่ละปีว่าจัดในช่วงวันไหน) เดินทางจากสามแยกนางั่ว ประมาณ 13 กิโลเมตร ถึงงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ ดังรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 เส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวาน
ของจังหวัดเพชรบูรณ์

บทที่ 5

สรุปผลการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้ง 4 แห่ง คือน้ำตกแก่งโสภา (อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง), น้ำตกศรีดิษฐ์ (เขาค้อ), ภูทับเบิก และลานหินปุ่ม (อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า) เสนอรูปแบบงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ที่นักท่องเที่ยวสนใจ และเพื่อพัฒนาเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

5.1 ด้านมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้ง 4 แห่ง คือน้ำตกแก่งโสภา(อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง), น้ำตกศรีดิษฐ์ (เขาค้อ), ภูทับเบิก และลานหินปุ่ม (อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า) มีผลการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอยู่ในระดับดีทุกแห่ง แต่ต้องมีการพัฒนาในประเด็นต่างๆที่แตกต่างกันตามผลของการประเมินมาตรฐาน ซึ่งสามารถเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้ง 4 แห่ง ดังนี้

5.1.1 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้ง 4 แห่ง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว สามารถกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ดังนี้

5.1.1.1 น้ำตกแก่งโสภา (อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง)

(1) ควรเน้นพัฒนาเกณฑ์ด้านความปลอดภัย เช่น ความปลอดภัยของเส้นทางเข้าสู่ตัวน้ำตกและเส้นทางบริเวณน้ำตก มีมาตรการลดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากภัยธรรมชาติ

(2) ควรเน้นพัฒนาศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว เช่น ด้านความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชนและหน่วยงานรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว

5.1.1.2 น้ำตกศรีดิษฐ์ (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาค้อ)

- (1) ควรเน้นพัฒนาศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว เช่น ด้านความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชนและหน่วยงานรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว
- (2) ควรมีการปรับปรุงด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น มีป้ายบอกทิศทาง บอกระยะทางเข้าสู่ตัวน้ำตก มีการจัดให้มีภาชนะรองรับขยะเป็นช่วงๆ ให้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว
- (3) ควรมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเช่น จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติให้กับนักท่องเที่ยว หรือกิจกรรมท่องเที่ยวอื่นๆที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้
- (4) ควรมีการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยว มีสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆให้กับนักท่องเที่ยว

5.1.1.3 ภูทับเบิก

- (1) ควรพัฒนาด้านความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติเนื่องจากพื้นที่ป่าส่วนใหญ่ถูกทำลายไปมาก เช่น การปลูกป่าทดแทนเพิ่มความสมบูรณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว
- (2) ควรมีการกำหนดกฎระเบียบร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวในการควบคุม กำกับ ดูแล การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เพื่อไม่ให้แหล่งธรรมชาติถูกทำลาย
- (3) ควรมีการจัดตั้งกลุ่ม หรือองค์กรต่างๆที่มาจากทั้งภาครัฐ เอกชน หรือชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้มีการสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคคลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวยังสามารถคงความสวยงาม ไม่ถูกทำลายจากการท่องเที่ยว

5.1.1.4 ลานหินปุ่ม (อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า)

- (1) ควรจัดตั้งหน่วยรักษาความปลอดภัย และมีมาตรการในการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เนื่องจากบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าผาสูง และตลอดระยะทางเดินเป็นหิน
- (2) ควรมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเช่น จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติให้กับนักท่องเที่ยว หรือกิจกรรมท่องเที่ยวอื่นๆที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

5.2 รูปแบบงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ที่นักท่องเที่ยวสนใจ

จากการสอบถามความสนใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่เข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แห่ง คือ เขาค้อ (น้ำตกศรีดิษฐ์), อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง(น้ำตกแก่งโสภา), ภูทับเบิก และ อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า (ลานหินปุ่ม) เกี่ยวกับงานกาชาดมะขามหวาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 800 เป็นนักท่องเที่ยวที่เคยมางานกาชาดมะขามหวาน 179 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 22.4 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งสามารถสรุปประเด็นเพื่อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ที่นักท่องเที่ยวสนใจ ได้ดังนี้

5.2.1 ด้านการประชาสัมพันธ์

นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบว่าจังหวัดเพชรบูรณ์มีงานเทศกาลกาชาดมะขามหวานที่จัดขึ้นทุกปี แต่ไม่แน่ชัดในรายละเอียด เช่น ช่วงเวลาที่จัดงาน สถานที่จัดงาน และช่องทางต่างๆที่นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารแตกต่างกันออกไปซึ่งส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารหรือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเทศกาลกาชาดมะขามหวานผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์มากที่สุด, เพื่อนญาติพี่น้องแนะนำ, เคยแวะเที่ยวหลังจากมาเที่ยวในเพชรบูรณ์ รองลงมาตามลำดับ ดังนั้นควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่างๆให้หลากหลายเพิ่มมากขึ้น เช่น ในช่วงก่อนมีเทศกาล หรือช่วงเทศกาลควรมีการประชาสัมพันธ์ไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เช่น จัดให้มีแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์เทศกาลงานกาชาดมะขามหวานในแหล่งท่องเที่ยวทุกแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัด เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆภายในจังหวัดสามารถรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทศกาลดังกล่าวได้

5.2.2 ความสนใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมในงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สนใจรูปแบบกิจกรรม ชม หรือซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์จากมะขามมากที่สุด ดังนั้นควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่างๆจากมะขามให้มีความน่าสนใจ เพิ่มทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ด้านราคา ด้านบรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจ และสามารถดึงดูดผู้ซื้อได้

5.2.3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่องานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการจัดงานกาชาดมะขามหวานในภาพรวม เช่น ด้านความเหมาะสมของสถานที่จัดงาน, ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดงาน แต่ยังมีบางด้านที่ควรพัฒนา เช่น ความปลอดภัย ความเหมาะสมของสถานที่จอดรถ การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานกาชาดมะขามหวาน ดังนั้น ควรมีการพัฒนาความปลอดภัยในส่วน

ของการจราจร เช่น ให้เดินรถทางเดียวตลอดแนวที่มีงาน เนื่องจากการจัดงานทั้งสองฝั่งของถนน และในขณะเดียวกันยังมีรถสัญจรอยู่ทำให้การข้ามถนนเป็นไปได้ยากลำบาก และค่อนข้างอันตราย และควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานกาชาดมะขามหวานให้แพร่หลาย หรือเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ที่นักท่องเที่ยวต่างถิ่นสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้ เพื่อที่จะสามารถวางแผนในการมาท่องเที่ยวงานกาชาดมะขามหวานร่วมกับการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ได้

5.3 การพัฒนาเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

จากการเก็บข้อมูลแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแบบสอบถามพฤติกรรม และความสนใจของนักท่องเที่ยว จึงได้มีการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ดังนี้ ภูทับเบิก – ถานหินปุ่ม (อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า) – น้ำตกศรีโสภณ (อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง) – น้ำตกศรีดิษฐ์ (เขาค้อ) – เทศกาลงานกาชาดมะขามหวานจังหวัดเพชรบูรณ์

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2551. สถิตินักท่องเที่ยวในรายจังหวัด. [ออนไลน์]. แหล่งที่เข้าถึง : <http://tourism.go.th>. 17 ตุลาคม 2557.
- เกศรา สุกเพชร และวราวัชต์ มัชฌมบุรุษ. 2555. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุกรณีศึกษาพื้นที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะและชุมชนรอบ จังหวัดลำปาง. กลุ่มการวิจัยท่องเที่ยวยั่งยืนมหาวิทยาลัยพะเยา.
- ฉัตรชัย อินทสังข์ และคุณฤทัย เทียมเทศ. 2554. ศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และพฤติกรรมการท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยวการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: สำนักงานนครราชสีมา www.google.co.th. 19 ตุลาคม 2557.
- นิคม จารุมณี. 2535. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรมการฝึกหัดครู. กรุงเทพฯ: โอเคียนสโตร์.
- ปรีชา แดงโรจน์. 2544. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : ไฟว์แอนด์โฟร์พรีน.
- ภักดีญา อภิสุภกรกุล และกุลกัญญา ศรีสุข. 2550. โครงการการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชื่อมโยงกับเทศกาลการท่องเที่ยวประจำปีในกลุ่มจังหวัดภาคอีสานใต้. รายงานฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พยอม ธรรมบุตร. 2549. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มณีวรรณ ชาตวนิช. 2556. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนตลาดพลู เขตธนบุรี. รายงานฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยสยาม.

- ยศรพี ทองเจริญ. 2556. การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภท
น้ำตก ถนนทางหลวงหมายเลข 12 ระหว่าง อำเภอหล่มสัก จ.เพชรบูรณ์ ถึง อำเภอวังทอง
จ. พิษณุโลก. รายงานฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สกุล จริยาแจ่มสิทธิ์ และกวิน วงศ์ลัด. 2555. การศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาว
มาเลเซียในประเทศไทย: กรณีศึกษาที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ทุนอุดหนุนงานวิจัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุริย์พร ชรรณิกพงษ์, พวงผกา แก้วกรม และสุรางค์รัตน์ พันแสง. 2553. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
ทางธรรมชาติในจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างยั่งยืน. รายงานฉบับสมบูรณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เพชรบูรณ์.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบูรณ์. 2555. ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์.
[ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://phetchabun.mots.go.th/>. 17 ตุลาคม 2557.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบูรณ์. 2555. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและเทศกาล
ประเพณีของจังหวัดเพชรบูรณ์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://phetchabun.mots.go.th>.
17 ตุลาคม 2557.
- สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. 2557. คู่มือประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ.
กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- Gee, C., Makens, J., & Choy, D. 1989. **The travel industry**, 2nd ed., Van Nostrand Reinhold,
New York.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบประเมินและแบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัย

คู่มือ การประเมินมาตรฐานคุณภาพ

แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

สารบัญ

หัวข้อ	หน้า
ความสำคัญของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก	1
นิยามของคำสำคัญ	1
กรอบแนวคิด	3
การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก	3
องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	3
เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน	
1. คุณค่าและความสวยงามของน้ำตก	4
2. ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	4
องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	4
เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน	
1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	4
2. การเข้าถึง	4
3. ความปลอดภัย	4
4. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	4
องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ	4
เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน	
1. การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม	5
2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว	5
การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก	5
กรณีที่ 1 การประเมินแหล่งน้ำตกที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว	6
กรณีที่ 2 การประเมินแหล่งน้ำตกที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว	6
ตัวอย่างการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก	8
ภาคผนวก :	27
แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก	29
ประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว	49

ความสำคัญของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก

เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทหนึ่ง ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attraction) หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้อาจจะเป็นความงามตามสภาพธรรมชาติ ความแปลกตาของสภาพธรรมชาติ สัตว์หายากที่หายากทางธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์หรือเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ (Special Environmental Features) หรือสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าทางวิชาการก็ได้

แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติมีลักษณะเฉพาะคือเมื่อถูกทำลายแล้วก็จะหมดสภาพไปไม่สามารถฟื้นฟูคืนสู่สภาพเดิมได้โดยง่ายหรือต้องใช้เวลาอันยาวนานในการฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิม จึงต้องมีการดูแลรักษาทรัพยากรอย่างดี ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้มิได้เกิดขึ้นเพื่อการท่องเที่ยว แต่เป็นการนำการท่องเที่ยวเข้าไปผนวก กิจกรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติ เช่น เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ดูนก/แมลง ส่องสัตว์ เล่นน้ำตก เป็นต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ เนื่องจากเป็นสิ่งที่มิอยู่และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีสภาพและการเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา มีระบบความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนในตัวเองด้วยปัจจัยต่างๆ กัน และองค์ประกอบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจค่อยเป็นค่อยไปหรืออาจรวดเร็วมากจนเห็นได้ชัดเจนแล้วแต่กรณีไป ซึ่งผลจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์อาจทำให้เกิดการสูญสลายของแหล่งธรรมชาตินั้นได้ ถ้าปราศจากความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรนั้นๆ

ความสวยงามของแหล่งธรรมชาติที่มีอยู่มากมายในประเทศไทย เป็นจุดดึงดูดสำคัญด้านการท่องเที่ยว แต่การเปิดพื้นที่ธรรมชาติเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดการจัดการที่ดีทำให้แหล่งธรรมชาติหลายแห่งเกิดความเสื่อมโทรม และส่งผลกระทบทางลบต่อการท่องเที่ยวในที่สุด ดังนั้น การกำหนดกรอบหรือเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนสำหรับให้หน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่างๆ ได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว เพื่อยกระดับมาตรฐานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย และยังสามารถใช้เป็นสิ่งบ่งบอกให้นักท่องเที่ยวรับรู้ในคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว และมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งหมายถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้ทางการท่องเที่ยวด้วย รวมทั้งเป็นการยกระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

นิยามของคำสำคัญ

น้ำตก หมายถึง ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดจากธารน้ำไหลผ่านภูมิประเทศที่มีความลาดชัน ซึ่งทำให้มีการเปลี่ยนระดับหรือเกิดความแตกต่างกันของระดับของธารน้ำ ทำให้ลักษณะการไหลของธารน้ำนั้นเปลี่ยนแปลงไป มีลักษณะที่ไหลตกลงมาจากที่สูงหรือไหลลดหลั่นกันลงมาเป็นชั้นๆ ซึ่งก่อให้เกิดความงามตาม

ความตื่นตาตื่นใจ และสามารถดึงดูดความสนใจของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี น้ำตกบางแห่งมีการไหลของน้ำโจนลงมาด้วยความแรง ทำให้แผ่นดินหรือชั้นหินที่รองรับน้ำนั้นถูกกัดเซาะเป็นแอ่ง แอ่งบางแห่งกว้างใหญ่เล่นน้ำได้ ในธรรมชาตินั้น น้ำตกสามารถแบ่งลักษณะการไหลของน้ำได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

น้ำตก (fall) เป็นการไหลของน้ำที่มีความต่างระดับกันมากระหว่างต้นน้ำกับปลายน้ำ ลักษณะของน้ำที่ไหลโจนลงมา อาจมีความชันมากหรือเป็นแนวตั้ง ดังเช่น น้ำตกเหวสุวัต อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และน้ำตกทีลอซู เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดตาก เป็นต้น

แก่ง (rapid) เป็นการไหลของน้ำที่มีความต่างระดับกันไม่มากนักกระหว่างต้นน้ำกับปลายน้ำ การไหลของน้ำลดหลั่นลงมาตามแก่งหิน ดังเช่น น้ำตกมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี และน้ำตกวังตะไคร้ จังหวัดนครนายก เป็นต้น

ทั้งนี้ น้ำตกทั้งสองลักษณะพบเห็นได้ทั่วไป แต่น้ำตกบางแห่งมีลักษณะการไหลของน้ำทั้งสองผสมผสานอยู่ด้วยกัน เช่น น้ำตกเอราวัณ อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น

น้ำตกส่วนใหญ่มีแหล่งกำเนิดตั้งอยู่ในป่าต้นน้ำ ซึ่งโดยทั่วไปจะตั้งอยู่โดดๆ แต่บางแห่งอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ลักษณะการไหลของธารน้ำตก บางแห่งมีลำห้วย/ลำธารมากกว่า 1 สาย ไหลมารวมกันที่หน้าผาแล้วจึงตกลงมา แต่น้ำตกบางแห่งธารน้ำแต่ละสายไหลแยกกัน ลงสู่แอ่งน้ำเบื้องล่าง เช่น น้ำตกคลองลาน อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีน้ำตกเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งน้ำตก ได้แก่ การว่ายน้ำ การนั่งพักผ่อน รับประทานอาหาร การเดินสำรวจน้ำตก การล่องแก่ง การดูนก และการตกปลา เป็นต้น

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกที่มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบจะมีหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดในการพิจารณาความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพ และความมีคุณภาพ เพื่อใช้ประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวชนิดนี้ด้วย

เกณฑ์ (Criteria) หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้กำหนดคุณลักษณะขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

ดัชนีชี้วัด (Indicator) หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่กำหนดขึ้นเพื่อแสดงถึงคุณสมบัติของแต่ละเกณฑ์ ซึ่งดัชนีชี้วัดในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกมีทั้งที่อยู่ในรูปของค่าเชิงคุณภาพหรือในรูปของค่าเชิงปริมาณ

คุณค่าด้านการท่องเที่ยว หมายถึง คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากหลายปัจจัยทั้งในด้านกายภาพ ชีวภาพ และด้านเศรษฐกิจสังคม ซึ่งทำให้น้ำตกมีความสวยงามและความน่าสนใจ สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมได้

ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย หมายถึง ภาวะของปัจจัยต่างๆ ที่อยู่รอบๆ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติของน้ำตกที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของน้ำตกในด้านใดด้านหนึ่ง ปัจจัยต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาตินั้น อาจมาจากภัยธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้าหรือคาดการณ์ล่วงหน้าได้ แต่ไม่สามารถยับยั้งภัยธรรมชาตินั้นได้ และอีกประการหนึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ซึ่งอาจจะตั้งใจหรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านลบขึ้นกับสิ่งแวดล้อมได้

ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาตินั้นๆ ให้มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว เช่น การเข้าถึง ด้านความปลอดภัย การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว ความสามารถในการรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว การสนับสนุนการพัฒนาจากองค์การต่างๆ เป็นต้น

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงาน การจัดการเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดการพัฒนายั่งยืน

กรอบแนวคิด

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกที่มีชื่อเสียงด้านความสวยงามอยู่มากมายหลายแห่ง และเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายทั่วโลก ในปีหนึ่งๆ น้ำตกของประเทศไทยได้รองรับความต้องการจากการท่องเที่ยวมหาศาล การเข้าไปใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกจึงต้องพึงระวังไว้เสมอว่าต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สภาพธรรมชาติดั้งเดิม ทั้งยังต้องพิจารณาถึงกิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินการในพื้นที่อย่างรอบคอบว่าจะมีผลกระทบอย่างไร มากน้อยแค่ไหน มีมาตรการในการลดผลกระทบอย่างไร และมีระบบการจัดการให้กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นไม่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพของน้ำตกจนเสื่อมสภาพลงไป ดังนั้นจึงควรมีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานที่สามารถใช้ได้กับน้ำตกท่องเที่ยวทุกแห่งทั่วประเทศ ที่ผ่านมามีการจัดทำเกณฑ์การประเมินคุณค่าของแหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตกและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกโดยหลายหน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งในการศึกษาจัดทำเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางคณะผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมเพื่อนำมาวิเคราะห์และประยุกต์ใช้กับการกำหนดกรอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกในครั้งนี้

การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก นอกจากจะเน้นไปที่คุณค่าหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ซึ่งเป็นศักยภาพในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมแล้ว ยังพิจารณาถึงความเหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติดั้งเดิม และศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ทางคณะผู้ศึกษาได้ทำการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานจากองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ด้าน สำหรับประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย

หมายถึงคุณค่าหรือความสำคัญของแหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตก ซึ่งเกิดขึ้นจากหลายองค์ประกอบทั้งในด้านความสำคัญของแหล่งธรรมชาติที่มีต่อระบบนิเวศ ความสำคัญต่อมนุษย์จากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากแหล่งธรรมชาติ คุณค่าทางด้านการเรียนรู้ และคุณค่าทางด้านจิตใจ รวมถึงความเสี่ยงต่อการถูกทำลายของแหล่งธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงภาวะของปัจจัยต่างๆ ที่อยู่รอบๆ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติของน้ำตกที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติด้านใดด้านหนึ่ง ปัจจัยต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาตินั้น อาจมาจากภัยธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้าหรือคาดการณ์ล่วงหน้าได้แต่ไม่สามารถยับยั้งภัยธรรมชาตินั้นได้ และอีกประการหนึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ซึ่งอาจจะตั้งใจหรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านลบขึ้นกับสิ่งแวดล้อมได้

เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ประกอบด้วย ปัจจัยหลักที่ใช้ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

1. คุณค่าและความสวยงามของน้ำตก ประกอบด้วย 13 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ปริมาณน้ำ 2) ความสูงของชั้นน้ำตก 3) ความกว้างของหน้าผาที่น้ำตกลงมา 4) จำนวนชั้น 5) คุณภาพน้ำของน้ำตก 6) หินบริเวณน้ำตก 7) แอ่งน้ำบริเวณน้ำตก 8) สภาพความสมบูรณ์ของป่า 9) พรรณไม้ 10) สัตว์ป่าจำพวกนก 11) ลักษณะทิวทัศน์ 12) สภาพธรรมชาติของเส้นทาง 13) ความสำคัญทางประวัติศาสตร์
2. ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ประกอบด้วย 4 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) สภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณเหนือน้ำตก 2) สภาพการบุกรุกบริเวณน้ำตก 3) การมีโครงการเกี่ยวกับการใช้น้ำเหนือน้ำตก 4) ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาตินั้นๆ ให้มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว เช่น แหล่งธรรมชาติอาจมีสภาพธรรมชาติที่สวยงามมาก แต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้น้อย ขาดความปลอดภัยในการท่องเที่ยว หรือมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน สำหรับศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว มีเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา 4 ด้าน ได้แก่

1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) โอกาสในการเป็นแหล่งดูสัตว์ 2) โอกาสในการเป็นแหล่งดูพันธุ์พืช 3) ความสามารถในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของพื้นที่บริเวณน้ำตก
2. การเข้าถึง ประกอบด้วย 2 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขตบริการ 2) ความเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวหลัก
3. ความปลอดภัย ประกอบด้วย 5 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความลื่นของหินบริเวณน้ำตก 2) ความเชี่ยวและความลึกของน้ำ 3) ความปลอดภัยของเส้นทางเข้าสู่ น้ำตกและเส้นทางบริเวณน้ำตก 4) การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากภัยธรรมชาติ 5) การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากปัจจัยอื่น
4. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 2 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของตัวแหล่งท่องเที่ยว 2) ความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- 1) การจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดการด้านการท่องเที่ยว
- 2) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว
- 3) การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกในประเทศไทย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทตามหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบ ได้แก่

- แหล่งท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยหน่วยงานราชการส่วนกลาง เช่น อุทยานแห่งชาติวนอุทยานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น
- แหล่งท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ที่ดินส่วนตัวของเอกชน เป็นต้น

ข้อแตกต่างระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลโดยหน่วยงานราชการส่วนกลางและแหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลโดยท้องถิ่น คือ แหล่งท่องเที่ยวที่หน่วยงานราชการส่วนกลางดูแลจะมีนโยบาย แผนงาน และโครงการในการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติที่ชัดเจน รวมถึงในด้านงบประมาณและบุคลากร แต่แหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลโดยท้องถิ่นส่วนมากมักจะขาดระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีโอกาสที่จะเสื่อมโทรมได้ง่ายกว่า อย่างไรก็ตาม แหล่งท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยหน่วยงานท้องถิ่นสามารถเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ของตนได้มากกว่า รวมทั้งเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย

เกณฑ์ที่ใช้ประเมินการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่

1. การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสีเขียวตลอดปี ประกอบด้วย 7 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การจัดการกิจกรรมที่เหมาะสม 2) การจัดการด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ 3) การจัดการขยะมูลฝอยและการรักษาความสะอาด 4) มาตรการป้องกันผลกระทบต่อน้ำที่เปราะบาง 5) การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว 6) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว 7) การติดตามประเมินผลกระทบ
2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 6 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวน้ำตก 2) ความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน 3) มาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัย 4) เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย 5) การให้บริการ 6) การจัดการด้านการมีส่วนร่วม

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก

การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกสามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ ซึ่งมีจำนวนตัวชี้วัดทั้งหมด 42 ตัวชี้วัด โดยแต่ละตัวชี้วัดมีค่าคะแนนสูงสุดเท่ากับ 5 คะแนน จึงมีค่าคะแนนรวมทั้งสิ้น 210 คะแนน โดยการให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายมากที่สุด เนื่องจากเป็นแรงดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว ส่วนองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการมีความสำคัญของคะแนนรองลงมา และองค์ประกอบด้านศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญของคะแนนน้อยที่สุด

การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกสามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณีตามลักษณะการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ ได้แก่

กรณีที่ 1 การประเมินแหล่งน้ำตกที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

กรณีที่ 2 การประเมินแหล่งน้ำตกที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

กรณีที่ 1 การประเมินแหล่งน้ำตกที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

สำหรับแหล่งน้ำตกที่มีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกจะต้องทำการประเมินทั้ง 3 องค์ประกอบ โดยมีจำนวนตัวชี้วัดทั้งสิ้น 42 ตัวชี้วัด และมีคะแนนเต็ม 210 คะแนน รายละเอียดตามตารางข้างล่างนี้

องค์ประกอบ	เกณฑ์	จำนวนตัวชี้วัด	คะแนน
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	1. คุณค่าและความสวยงามของน้ำตก	13	65
	2. ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	4	20
	รวม	17	85
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	3	15
	2. การเข้าถึง	2	10
	3. ความปลอดภัย	5	25
	4. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	2	10
	รวม	12	60
3. การบริหารจัดการ	1. การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม	7	35
	2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว	6	30
	รวม	13	65
รวมทั้งสิ้น		42	210

คะแนนที่ประเมินได้สามารถนำมากำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกได้ดังนี้

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน	สัญลักษณ์
มากกว่า 168 ขึ้นไป	ดีเยี่ยม	★★★★★
มากกว่า 147 – 168	ดีมาก	★★★★
มากกว่า 126 – 147	ดี	★★★
มากกว่า 105 – 126	ปานกลาง	★★
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 105 คะแนน	ต่ำ	★

กรณีที่ 2 การประเมินแหล่งน้ำตกที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

แหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตกที่ยังไม่มีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ในกรณีที่ผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่นั้นมีความประสงค์ที่จะทราบว่าพื้นที่ของตนมีศักยภาพหรือความดึงดูดใจในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้หรือไม่ ก็สามารถที่จะนำแบบประเมินไปใช้ประเมินพื้นที่ธรรมชาติได้ โดยทำการประเมินเฉพาะ 2 องค์ประกอบแรก คือ ด้านคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายและองค์ประกอบด้านศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณา 6 ด้าน ได้แก่

องค์ประกอบ	เกณฑ์	จำนวนตัวชี้วัด	คะแนน
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	1. คุณค่าและความสวยงามของน้ำตก	13	65
	2. ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	4	20
	รวม	17	85
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	3	15
	2. การเข้าถึง	2	10
	3. ความปลอดภัย	5	25
	4. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	2	10
	รวม	12	60
	รวมคะแนนเต็ม	29	145

ทั้งนี้ แหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตกที่มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวควรจะได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 72 คะแนน แต่ถ้าแหล่งน้ำตกได้คะแนนต่ำกว่า 72 คะแนน แสดงว่า พื้นที่นั้นขาดความดึงดูดใจหรือมีศักยภาพต่ำในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ซึ่งระดับมาตรฐานของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของแหล่งน้ำตกสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน	สัญลักษณ์
มากกว่า 102 ขึ้นไป	สูง	★ ★ ★
72 - 102	ปานกลาง	★ ★
ต่ำกว่า 72 คะแนน	ต่ำ	★

วิธีการให้คะแนน

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกตามแบบประเมินที่กำหนดขึ้นจะมีหลักในการให้คะแนน 2 วิธี คือ

วิธีที่ 1 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยวมีคุณสมบัติตรงกับค่าคะแนนหรือความหมายในข้อใดมากที่สุด และจะให้ค่าคะแนนในข้อที่เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวควรได้ในข้อนั้นเพียงข้อเดียว ทั้งนี้จะมีค่าการให้คะแนนตั้งแต่ 1 คะแนน ถึง 5 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย ○ รอบหมายเลขค่าคะแนนที่ต้องการ

ตัวอย่างการให้คะแนนแบบวิธีที่ 1

เกณฑ์	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน
1.1.1 ปริมาณน้ำ	(1) หน้าแล้งไม่มีน้ำหรือมีน้อยมาก (2) มีน้ำในหน้าน้ำ หน้าแล้งน้ำเหลืออยู่น้อยหรือบางช่วงสั้นๆ ไม่มี (3) มีน้ำตลอดปี แต่มีปริมาณน้ำน้อย ④ มีน้ำมากในหน้าน้ำ แต่ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย (5) มีน้ำมากตลอดทั้งปี	4

ตัวอย่างการให้คะแนนในเกณฑ์ หัวข้อ ปริมาณน้ำ ประเมินได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกนั้นมีคุณสมบัติตรงกับข้อ “มีน้ำมากในหน้าน้ำ แต่ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย” ซึ่งมีค่าคะแนนเท่ากับ 4

วิธีที่ 2 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดข้อใดบ้าง โดยดัชนีชี้วัด 1 ข้อ จะมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน หากไม่มีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดใดเลย จะมีค่าเท่ากับ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรงแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพจะมีค่าเท่ากับ 0.5 คะแนน หากมีคุณสมบัติครบทุกข้อ จะมีค่าเท่ากับ 5 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย ○ รอบหมายเลขค่าคะแนนที่ต้องการ

ตัวอย่างการให้คะแนนแบบวิธีที่ 2

เกณฑ์	ค่าคะแนนและความหมาย				คะแนน
3.1.5 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อห้ามของพื้นที่	0	○0.5	1	3
	มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบนิเวศของพื้นที่	0	○0.5	1	
	มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	○0	0.5	1	
	มีการจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม	0	0.5	○1	
	มีการจัดกิจกรรมด้านการศึกษารวมชาติให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน เช่น กิจกรรมการดูนก การศึกษาพันธุ์ไม้ ฯลฯ เป็นครั้งคราว	0	0.5	○1	

ตัวอย่างการให้คะแนนในดัชนีชี้วัด หัวข้อ การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ประเมินได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกนั้นมีคุณสมบัติตรง 2 ข้อ (ข้อ 4 และ 5) โดยแต่ละข้อมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน และมีคุณสมบัติตรงแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ 2 ข้อ (ข้อ 1 และ 2) โดยแต่ละข้อมีค่าเท่ากับ 0.5 คะแนน ฉะนั้น การประเมินในเกณฑ์นี้ได้ 3 คะแนน

ตัวอย่างการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวของน้ำตกสาริกา จังหวัดนครนายก

การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกของน้ำตกสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก จากการทดสอบแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกโดยทีมงานของคณะผู้ศึกษา ซึ่งอยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบหลักของมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกทั้ง 3 ด้าน สามารถสรุปได้ว่า น้ำตกสาริกาได้คะแนนรวมทั้งสิ้น 154 คะแนน ซึ่งจัดว่ามีมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกอยู่ในระดับดีมาก หรือได้สัญลักษณ์ ★★★★★ โดยมีรายละเอียดคะแนนการประเมินดังนี้

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก

โดย

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	น้ำตกสาริกา		
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ/ผู้ดูแล	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		
ที่อยู่..... หมู่ที่ 1	บ้าน ดง	ตำบล สาริกา	อำเภอ เมือง
			จังหวัด นครนายก

ผู้ประเมิน (ชื่อ-นามสกุล)			
(หน่วยงาน)	สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		
ประเมินเมื่อ วันที่	29	เดือน กันยายน	พ.ศ. 2550

ลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยวของแหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตก

- ☒ กรณีที่ 1 การประเมินแหล่งน้ำตกที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว
- ☐ กรณีที่ 2 การประเมินแหล่งน้ำตกที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

หมายเหตุ ในกรณีที่แหล่งน้ำตกยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ให้ทำการประเมินเฉพาะองค์ประกอบที่ 1 ด้านคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย และองค์ประกอบที่ 2 ด้านศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเท่านั้น

ผลการให้คะแนน

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	85	66
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	60	41
3. การบริหารจัดการ	65	47
รวมทั้งสิ้น	210	154

ระดับมาตรฐาน

- ☐ ต่ำ (น้อยกว่า 168 คะแนนขึ้นไป)
- ☒ ดีมาก (มากกว่า 147 - 168 คะแนน)
- ☐ ดี (มากกว่า 126 - 147 คะแนน)
- ☐ ปานกลาง (มากกว่า 105 - 126 คะแนน)
- ☐ ต่ำ (น้อยกว่าหรือเท่ากับ 105 คะแนน)

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย (คะแนนเต็ม 85 คะแนน)			
1.1 คุณค่าและความสวยงามของน้ำตก (คะแนนเต็ม 65 คะแนน)			
1.1.1 ปริมาณน้ำ			
	(1) น้ำแห้งไม่มีน้ำหรือน้ำน้อยมาก (2) มีน้ำในหน้าน้ำ น้ำแห้งน้ำเหลืออยู่หรือบางช่วงสั้นๆ ไม่มี (3) มีน้ำตลอดปี แต่มีปริมาณน้ำน้อย (4) มีน้ำมากในหน้าน้ำ แต่ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย (5) มีน้ำมากตลอดทั้งปี	4	พิจารณาจากความสม่ำเสมอของปริมาณน้ำของน้ำตก โดยการสังเกตและการสอบถามเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในพื้นที่
1.1.2 ความสูงของชั้นน้ำตก			
	(1) น้อยกว่า 2.5 เมตร แบบไม่มีความสูงคล้ายลำธารที่มีน้ำแรง (2) 2.5 – 5 เมตร (3) มากกว่า 5 – 10 เมตร (4) มากกว่า 10 – 20 เมตร (5) มากกว่า 20 เมตร	5	พิจารณาความสูงของชั้นน้ำตกที่มีความสูงที่สุดในแหล่งน้ำตกนั้น ซึ่งน้ำตกที่มีขนาดใหญ่จะก่อให้เกิดความรู้สึกดึงดูดมากกว่าน้ำตกขนาดเล็ก
1.1.3 ความกว้างของหน้าผาที่น้ำตกลงมา			
	(1) น้อยกว่า 5 เมตร (2) 5 – 10 เมตร (3) มากกว่า 10 – 20 เมตร (4) มากกว่า 20 – 30 เมตร (5) มากกว่า 30 เมตร	2	พิจารณาความกว้างของหน้าผาน้ำตกที่มีความกว้างที่สุดโดยน้ำสามารถตกลงมาได้ในฤดูน้ำหลาก
1.1.4 จำนวนชั้น			
	(1) มี 1 ชั้น (2) มี 2 ชั้น (3) มี 3 ชั้น (4) มี 4 ชั้น (5) มี 5 ชั้นขึ้นไป	5	จำนวนชั้นของน้ำตกจะพิจารณาเฉพาะชั้นที่มีความสูงมากกว่า 2.5 เมตรขึ้นไป น้ำตกที่มีจำนวนชั้นมาก มักจะมีบริเวณสองข้างที่จะพัฒนาให้คนเข้าไปใช้ได้มาก ส่วนน้ำตกที่มีจำนวนชั้นน้อยมักจะมีบริเวณพัฒนาให้คนเข้าไปใช้ได้น้อยกว่า

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.1.5 คุณภาพน้ำตก	(1) น้ำขึ้น มีตะกอนดินและสมและมีเศษซากพืชมากตลอดช่วงที่มีน้ำ หรือมีน้ำเน่าเสีย และมีกลิ่นเหม็นในฤดูแล้ง (2) น้ำขึ้น มีตะกอนดินและเศษซากพืชมากเฉพาะในหน้าฝน หน้าแล้งดีขึ้น หรือในฤดูแล้ง น้ำมีสีคล้ำแต่ไม่แสดงการเน่าเสีย ③ น้ำขึ้นในหน้าฝน แต่ใสในหน้าแล้ง หรือในฤดูแล้งบางช่วงอาจพบน้ำมีสีคล้ำแต่ไม่เน่าเสีย (4) น้ำขึ้นเล็กน้อยในหน้าฝน น้ำใสในหน้าแล้ง (5) น้ำใสตลอดปี	3	พิจารณาจากความขุ่นและความใสของน้ำตกทั้งในฤดูฝนและในฤดูแล้ง รวมทั้งสิ่งแขวนลอยต่าง ๆ ในน้ำตก
1.1.6 หินบริเวณน้ำตก	(1) หินบริเวณน้ำตกอยู่ในลักษณะแตกหักและพังทลายมาก (2) หินบริเวณน้ำตกอยู่ในลักษณะที่แตกหักและพังทลายเป็นบางส่วน (3) หินบริเวณน้ำตกอยู่ในลักษณะคงตัวไม่แตกหักและพังทลาย แต่ไม่แบ่งเป็นชั้นๆ ④ หินบริเวณน้ำตกอยู่ในลักษณะคงตัวไม่แตกหักและพังทลาย และเป็นชั้นๆ เล็กน้อย (5) หินบริเวณน้ำตกอยู่ในลักษณะคงตัวไม่แตกหักและพังทลาย และเป็นชั้นๆ สวยงาม	4	น้ำตกที่มีหินที่พังทลายมากในระยะเวลาอันยาวนานอาจส่งผลต่อทิศทางการไหลของน้ำ ความปลอดภัย หรืออาจเกิดการพังทลายของตัวน้ำตกได้ ซึ่งจะทำให้ความสวยงามของตัวน้ำตกสูญเสียไปโดยตรง
1.1.7 แอ่งน้ำบริเวณน้ำตก	(1) มีจำนวนแอ่งน้ำที่สามารถลงเล่นน้ำได้น้อยมาก ไม่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน (2) มีจำนวนแอ่งน้ำที่สามารถลงเล่นน้ำได้น้อย ไม่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูกลางท่องเที่ยว ③ มีจำนวนแอ่งน้ำที่เพียงพอสำหรับการเล่นน้ำของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน แต่ในฤดูกลางท่องเที่ยวอาจทำให้เกิดความรู้สึกหนาแน่น (4) มีจำนวนแอ่งน้ำที่สามารถลงเล่นน้ำได้มาก สามารถรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ทุกช่วงเวลาอย่างไม่ทำให้รู้สึกหนาแน่น (5) มีจำนวนแอ่งน้ำที่สามารถลงเล่นน้ำได้มาก สามารถรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ทุกช่วงเวลาอย่างไม่ทำให้รู้สึกหนาแน่น และยังมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตได้อีก	3	พิจารณาจากจำนวนแอ่งน้ำบริเวณน้ำตกที่นักท่องเที่ยวสามารถลงเล่นน้ำได้ ซึ่งถ้าแอ่งน้ำมีขนาดใหญ่มีความกว้างและความลึกเหมาะสมจะทำให้นักท่องเที่ยวมีพื้นที่เล่นน้ำได้มาก

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.1.8 สภาพความสมบูรณ์ของป่า	(1) ป่าถูกทำลายอย่างมาก เห็นร่องรอยการถูกทำลายเป็นบริเวณกว้าง (2) ป่าถูกทำลายไปบ้าง เห็นร่องรอยการถูกทำลายเป็นหย่อมๆ (3) ป่าโปร่ง เป็นลักษณะป่าเกิดใหม่หลังการถูกทำลาย มีไม้และไม้เบิกนำจำนวนมาก ④ ป่าค่อนข้างสมบูรณ์ เป็นป่าดั้งเดิมที่มีร่องรอยการถูกทำลายเล็กน้อย (5) ป่าสมบูรณ์ สวยงาม ในลักษณะของป่าดั้งเดิมที่ไม่มีร่องรอยการถูกทำลาย	4	ไม้เบิกนำ (pioneer tree species) คือ ต้นไม้กลุ่มแรกๆที่เข้าไปขึ้นปกคลุมพื้นที่ที่ถูกทำลายด้วยคุณลักษณะพิเศษที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับพื้นที่เปิดโล่งได้เป็นอย่างดีเพราะพันธุ์ไม้พวกนี้ชอบแสงสว่างมากและสามารถเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว การทดแทนอาจจะเริ่มจากหญ้าชนิดต่างๆ แล้วติดตามมาด้วยไม้พุ่มกล้วยป่า
1.1.9 พรรณไม้	(1) มีพรรณไม้น้อยชนิด และแต่ละชนิดมีจำนวนมาก (2) มีพรรณไม้หลากหลายจำนวนมากปานกลาง (3) มีพรรณไม้หลากหลายชนิด แต่ไม่มีชนิดเด่นที่หายาก/ใกล้สูญพันธุ์/สวยงาม ④ มีพรรณไม้หลากหลายชนิดมาก แต่มีชนิดที่หายาก/ใกล้สูญพันธุ์/สวยงามจำนวนน้อยชนิด (5) มีพรรณไม้หลากหลายชนิดมาก และมีชนิดที่หายาก/ใกล้สูญพันธุ์/สวยงามที่เป็นจุดเด่นจำนวนมาก	4	สังเกตจากจำนวนชนิดของพรรณไม้ที่อยู่ริมทางเดินเข้าสู่น้ำตกและบริเวณโดยรอบน้ำตก
1.1.10 สัตว์ป่าจำพวกนก	(1) พบ 1 ชนิด (2) พบ 2-3 ชนิด (3) พบ 4-5 ชนิด ④ พบ 6-10 ชนิด (5) พบมากกว่า 10 ชนิด หรือมีชนิดที่หาดูได้ยาก	4	นกเป็นสัตว์ป่าที่ผู้ประเมินสามารถสังเกตเห็นได้ง่าย โดยผู้ประเมินสามารถสังเกตเห็นนกได้ในบริเวณที่เป็นพื้นที่โล่ง เช่น บริเวณริมลำธาร หรือตัวน้ำตก เป็นต้น
1.1.11 ลักษณะทางทัศน	(1) มองไม่เห็นทิวทัศน์ เพราะเป็นน้ำตกเดี่ยว (2) มองเห็นทิวทัศน์ได้เพียงเล็กน้อย (3) มองเห็นทิวทัศน์ในบางมุม แต่ไม่สวยงาม ④ มองเห็นทิวทัศน์สวยงามไปบางมุม (5) มองเห็นทิวทัศน์สวยงามมาก มีมุมมองกว้างและไกลเห็นได้จากหลายๆ มุม	4	พิจารณาจากความสวยงามของทิวทัศน์เมื่อขึ้นไปบนหน้าผาน้ำตกหรือบริเวณจุดชมวิวน้ำตก

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.1.12 สภาพธรรมชาติของเส้นทาง	(1) เส้นทางถูกดัดแปลงไปจากธรรมชาติมาก เช่น ทำเป็นบันไดคอนกรีตมีราวจับ ทำให้ขาดความเป็นธรรมชาติ ② เส้นทางส่วนใหญ่ถูกดัดแปลงให้เป็นทางขึ้นที่สะดวกโดยใช้วัสดุก่อสร้าง แต่ยังเหลือส่วนที่เป็นธรรมชาติพอสมควร (3) เส้นทางมีการดัดแปลงโดยใช้วัสดุก่อสร้างในส่วนที่สูงชันให้ความสะดวกขึ้น แต่ส่วนใหญ่ยังคงมีสภาพธรรมชาติ (4) เส้นทางยังเป็นธรรมชาติอยู่มากโดยมีการปรับทางเดินโดยใช้วัสดุธรรมชาติเพียงเล็กน้อยในส่วนที่สูงชัน (5) เส้นทางเป็นทางเดินแคบๆ ไม่มีการดัดแปลงธรรมชาติ	2	เส้นทางเดินเข้าสู่หน้าตกควรมีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์สองข้างทางและเป็นลักษณะเส้นทางธรรมชาติที่มีการดัดแปลงน้อยที่สุด หรือถ้าจำเป็นจะต้องมีการดัดแปลงเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวก็ควรที่จะใช้วัสดุที่เป็นธรรมชาติ หรือให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติมากที่สุด
1.1.13 ความสำคัญทางประวัติศาสตร์	(1) ไม่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือไม่มีเรื่องเล่าพื้นบ้าน (2) มีเรื่องเล่าขานแบบตำนานพื้นบ้านแต่คนท้องถิ่นสนใจน้อย ③ มีเรื่องเล่าขานแบบตำนานพื้นบ้านและคนท้องถิ่นมีความเชื่อถือมาก (4) มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติ แต่ไม่มีการบันทึกหลักฐาน (5) มีการบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ เช่น มีจารึกพระบรมโกศ	3	ความสำคัญทางประวัติศาสตร์มีตั้งแต่ระดับท้องถิ่น เช่น การมีเรื่องเล่าพื้นบ้าน ตัวอย่างเรื่องเล่าพื้นบ้านในแหล่งน้ำตก เช่น วัดบ้าน บริเวณหน้าตกห้วยแก้ว จ.เชียงใหม่ หรือมีความสำคัญในระดับประเทศ เช่น มีหลักฐานว่าเคยมีพระมหากษัตริย์เสด็จประพาส โดยมีหลักฐานปรากฏ เช่น มีจารึกพระบรมโกศหรือมีหลักฐานอื่น เช่น ที่น้ำตกพร้าว จ.จันทบุรี มีองค์พระเจดีย์และปรางค์พระนางเรือล่ม เป็นต้น
คะแนนรวมข้อ 1.1 (65 คะแนน)		47	

1.2 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)			
1.2.1 สภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณหน้าตก	(1) สภาพธรรมชาติถูกทำลายมาก มีการบุกรุกถางพื้นที่และเปิดหน้าดิน (2) สภาพธรรมชาติกำลังถูกบุกรุกและมีแนวโน้มนำขยายตัวขึ้น (3) สภาพธรรมชาติเคยถูกทำลาย แต่ปัจจุบันกำลังฟื้นตัวและได้รับการคุ้มครอง (4) สภาพธรรมชาติค่อนข้างสมบูรณ์ บางส่วนกำลังได้รับการฟื้นฟู และพื้นที่ได้รับการอนุรักษ์ ⑤ สภาพธรรมชาติสมบูรณ์ เป็นป่าต้นน้ำลำธารที่ได้รับการอนุรักษ์	5	น้ำตกส่วนใหญ่เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีแหล่งกำเนิดอยู่ในป่าต้นน้ำ ดังนั้นถ้าพื้นที่ป่าบริเวณเหนือหน้าตกถูกทำลายลงจะทำให้ศักยภาพในการเก็บกักน้ำลดลง ทำให้ปริมาณน้ำของน้ำตกเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยอาจมีมากเกินไปในฤดูฝนและน้อยเกินไปในฤดูแล้ง และยังอาจส่งผลต่อคุณภาพน้ำของน้ำตกอีกด้วย

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.2.2 สภาพการบุกรุกบริเวณน้ำตก	(1) มีการบุกรุกพื้นที่อย่างมากในพื้นที่โดยรอบ (2) มีการบุกรุกอยู่บ้าง และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (3) มีการบุกรุกมาก่อนแล้ว แต่การบุกรุกใหม่มีน้อยเพราะชุมชนเข้าใจปัญหาและให้ความร่วมมือ (4) เป็นป่าสมบูรณ์ มีการบุกรุกน้อย เพราะชุมชนเข้าใจปัญหาและช่วยกันดูแล ⑤ น้ำตกอยู่ในบริเวณที่เป็นป่าสมบูรณ์และมีการดูแลป้องกันการบุกรุกโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือชุมชน	5	น้ำตกบางแห่งมีชุมชนอาศัยอยู่โดยรอบแหล่งน้ำตก ทำให้มีการเข้าไปใช้ประโยชน์ที่บริเวณน้ำตกมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตร หรือการเข้าไปใช้จากน้ำตก การตัดถนน และแม้แต่การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ซึ่งการพัฒนาต่างๆ เหล่านี้หากขาดการควบคุมที่ดีจะทำให้สภาพธรรมชาติของน้ำตกถูกทำลายลงได้
1.2.3 การมีโครงการเกี่ยวกับน้ำหน้าน้ำตก	(1) มีโครงการใช้น้ำหน้าน้ำตก และไม่มีระเบียบหรือการประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้น (2) มีโครงการใช้น้ำหน้าน้ำตก และมีระเบียบปฏิบัติในระดับท้องถิ่น (3) มีโครงการใช้น้ำหน้าน้ำตก มีระเบียบปฏิบัติ และมีการประเมินผลกระทบ (4) มีโครงการขนาดเล็กเห็นน้ำตก ซึ่งมีผลกระทบต่อระดับน้ำน้อย ⑤ ไม่มีโครงการใดๆ ที่จะเปลี่ยนธรรมชาติหน้าน้ำตก	5	โครงการพัฒนาเกี่ยวกับน้ำหน้าน้ำตก เช่น โครงการก่อสร้างเขื่อน การพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร อาจส่งผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติของน้ำตกทำให้เกิดการทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสภาพได้
1.2.4 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ	(1) มีภัยธรรมชาติในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี (2) มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้งต่อปี (3) มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 3 ปี (4) มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 5 ปี ⑤ มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า	5	พิจารณาจากโอกาสที่แหล่งธรรมชาติจะถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ เช่น พายุ แผ่นดินไหว หรือจากสภาพธรณีของน้ำตกเอง เช่น สภาพหินที่ไม่มีความแข็งแรงพอ หรืออัตราการกัดกร่อนของน้ำสูง เป็นต้น โดยวัดจากสถิติการเกิดภัยธรรมชาติ
	คะแนนรวมข้อ 1.2 (20 คะแนน)	19	
	คะแนนรวม ข้อ 1 (เต็ม 85 คะแนน)	66	

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว (คะแนนเต็ม 60 คะแนน)			
2.1 ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (คะแนนเต็ม 15 คะแนน)			
2.1.1 โอกาสในการเป็นแหล่งดูสัตว์	(1) มีน้อยมาก เนื่องจากพบสัตว์น้อยกว่า 5 ชนิดใน 1 ชั่วโมง (2) มีน้อย เนื่องจากพบสัตว์ 6-10 ชนิดใน 1 ชั่วโมง (3) มีปานกลาง เนื่องจากพบสัตว์ 11-20 ชนิดใน 1 ชั่วโมง (4) มีมาก เนื่องจากพบสัตว์มากกว่า 20 ชนิดใน 1 ชั่วโมง (5) มีมาก และมีชนิดที่สวยงามหรือชนิดหายาก	3	การพิจารณาจะดูจากจำนวนชนิดของสัตว์ที่พบในแหล่งธรรมชาตินั้น โดยเฉพาะสัตว์ป่าที่เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว เช่น นกหายากชนิดต่างๆ หรือผีเสื้อที่มีสีสันสวยงาม ตัวอย่างเช่นใน 1 ชั่วโมงอาจพบนก 10 ชนิด และพบผีเสื้ออีก 5 ชนิด ก็นับว่าพบสัตว์ทั้งหมด 15 ชนิด เป็นต้น
2.1.2 โอกาสในการเป็นแหล่งดูพันธุ์พืช	(1) มีความหลากหลายของพันธุ์พืชน้อย และเป็นชนิดที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย (2) มีความหลากหลายของพันธุ์พืชมากขึ้น แต่เป็นชนิดที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย (3) มีความหลากหลายของพันธุ์พืชปานกลาง และมีชนิดที่น่าสนใจหายาก แต่โอกาสที่จะพบเห็นในแหล่งท่องเที่ยวมีน้อย (4) มีความหลากหลายของพันธุ์พืชมาก และมีชนิดที่น่าสนใจหายาก และโอกาสที่จะพบเห็นในแหล่งท่องเที่ยวมีมาก (5) มีความหลากหลายของพันธุ์พืชมาก โดยมีชนิดที่น่าสนใจหายาก และโอกาสที่จะพบเห็นในแหล่งท่องเที่ยวมีมาก และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชมสิ่งดังกล่าว	3	การที่แหล่งน้ำตกมีพันธุ์พืชที่มีความหลากหลายหรือมีลักษณะโดดเด่น หายาก จะสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมได้เป็นอย่างดี และสามารถเพิ่มความหลากหลายและความน่าสนใจของกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณแหล่งน้ำตกได้ ทั้งนี้ ความหลากหลายของพันธุ์พืช (Plant Diversity) คือ การที่มีพืชนาชนิดหลากหลายพันธุ์ ซึ่งการที่มีความหลากหลายภายในชนิดพันธุ์ซึ่งทำให้เกิดความหลากหลายทางพันธุกรรม และความหลากหลายของระบบนิเวศ
2.1.3 ความสามารถในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของพื้นที่บริเวณน้ำตก	(1) มีพื้นที่ที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้น้อยกว่า 100 คน (2) มีพื้นที่ที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้ 101-300 คน (3) มีพื้นที่ที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้ 301-800 คน (4) มีพื้นที่ที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้ 801-1,600 คน (5) มีพื้นที่ที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้มากกว่า 1,600 คนขึ้นไป	4	ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวพิจารณาจากขนาดของพื้นที่ ซึ่งโดยทั่วไปพื้นที่เพื่อการพักผ่อนในลักษณะธรรมชาตินั้นสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้แบบหนาแน่นสูงได้ 0.02 - 0.025 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร ดังนั้น ถ้าน้ำตกสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ 1,500 - 2,000 คนขึ้นไป จะถือว่าน้ำตกนั้นมีสภาพพื้นที่เอื้ออำนวยให้พัฒนาเพื่อรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ หากรับนักท่องเที่ยวได้น้อยกว่า 300 คนลงมาจะถือว่าสภาพพื้นที่ไม่อำนวยให้กับนักท่องเที่ยวได้มาก
คะแนนรวมข้อ 2.1 (15 คะแนน)		10	

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.2 การเข้าถึง (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)			
2.2.1 ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขตบริการ	(1) มีทางเข้าถึงได้แต่ไม่สะดวกในทุกช่วงเวลา โดยเฉพาะบางประเภทสามารถเข้าถึงได้และเส้นทางไม่มีความปลอดภัยเท่าที่ควร (2) มีความสะดวกในการเข้าถึงน้อย สภาพถนนดีเฉพาะในบางฤดูกาล เส้นทางมีความปลอดภัยในบางฤดูกาล หรือบางช่วงเวลา (3) มีทางเข้าถึงได้สะดวกในทุกฤดูกาล แต่รถยนต์นั้นสามารถใช้งานได้ต่ำกว่า 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง (4) มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์นั้นในทุกฤดูกาล เส้นทางมีความปลอดภัย แต่ถ้ามีการปรับปรุงขนาดของเส้นทางหรือสภาพเส้นทางจะทำให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น ⑤ มีความสะดวกในการเข้าถึงมาก มีขนาดช่องทางเดินรถที่เหมาะสมตามสภาพพื้นที่สภาพเส้นทางดี พื้นผิวถนนเป็นถนนคอนกรีตหรือลาดยาง เส้นทางมีความปลอดภัยเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล มีป้ายบอกทางเป็นระยะๆ	5	พิจารณาจากสภาพของเส้นทางที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวความปลอดภัยในการเดินทาง ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง ความสามารถในการเข้าถึงทุกฤดูกาล ประเภทของยานพาหนะที่เข้าถึงได้
2.2.2 ความเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวหลัก	(1) แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นอยู่ใกล้เคียง ② แหล่งท่องเที่ยวไม่อยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก แต่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่น่าสนใจอยู่ใกล้เคียงบ้าง (3) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ แต่แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอาจไม่มีความสนใจเท่าที่ควร (4) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้โดยง่าย แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงมีความสนใจปานกลาง (5) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้โดยง่าย แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงมีความหลากหลาย สร้างวงจรการท่องเที่ยวที่น่าสนใจได้	2	พิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยวอื่นอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลักหรือทางผ่านของนักท่องเที่ยวที่เดินทางจากจุดหนึ่งที่มีความสำคัญไปยังอีกจุดหนึ่งที่มีความสำคัญหรือไม่ มีแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบที่ส่งเสริมให้เกิดวงจรการท่องเที่ยวได้หรือไม่ ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความศักยภาพมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวซึ่งตั้งอยู่โดดเดี่ยวห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น
คะแนนรวมข้อ 2.2 (10 คะแนน)		7	

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.3 ความปลอดภัย (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)			
2.3.1 ความปลอดภัยของหินบริเวณน้ำตก	(1) บริเวณน้ำตกมีหินมาก มีอุบัติเหตุบ่อยครั้ง (2) น้ำตกเป็นหินลื่น และมีกระแสน้ำแรง (3) น้ำตกเป็นหินลื่น แต่กระแสน้ำไม่แรง (4) น้ำตกเป็นหินปูน ไม่ลื่น แต่มีกระแสน้ำแรง (5) น้ำตกเป็นหินปูน ไม่ลื่น และกระแสน้ำไม่แรง	2	พิจารณาจากลักษณะของหินที่อาจทำให้เกิดการลื่นหรือกระแสน้ำที่อาจก่อให้เกิดอันตรายจากการเล่นน้ำ การจมน้ำ และการลื่นตกจากที่สูง
2.3.2 ความเชี่ยวชาญและความลึกของน้ำ	(1) น้ำเชี่ยวและลึกมาก ไม่สามารถลงเล่นน้ำได้ (2) น้ำเชี่ยวแต่ไม่ลึกมาก ไม่สามารถลงเล่นน้ำได้ (3) น้ำเชี่ยว มีความลึกเป็นบางจุด ลงเล่นน้ำได้ในบางบริเวณ แต่ต้องมีความระมัดระวัง (4) น้ำเชี่ยวเล็กน้อย มีความลึกเป็นบางจุด สามารถลงเล่นน้ำได้ (5) น้ำไม่เชี่ยวและมีความลึกเหมาะสมสามารถลงเล่นน้ำได้ทุกบริเวณ	4	พิจารณาจากความเชี่ยวชาญของน้ำในฤดูน้ำหลาก และความลึกของน้ำบริเวณแอ่งน้ำตกที่เป็นจุดเล่นน้ำ
2.3.3 ความปลอดภัยของเส้นทางเข้าสู่ตัวน้ำตกและเส้นทางบริเวณตัวน้ำตก	(1) เป็นเส้นทางสูงชันโดยตลอด มีเส้นทางขึ้นได้แต่ลำบาก และมีระยะไกล (2) เป็นเส้นทางสูงชันโดยตลอด มีเส้นทางขึ้นได้ลำบาก แต่มีระยะทางใกล้ (3) เป็นเส้นทางสูงชันสลับที่ราบ ต้องขึ้นป่าอย่างลำบากในบางช่วง มีทางขึ้นป่าขึ้นไปได้ง่ายในขั้นต้นๆ ของน้ำตก แต่ลำบากในการขึ้นไปชั้นสูงๆ (4) เส้นทางส่วนใหญ่เป็นทางราบ แต่มีระยะทางไกล และการขึ้นป่าขึ้นไปชั้นสูงๆ ของน้ำตกยังมีความลำบากในบางช่วง (5) เป็นเส้นทางราบ มีระยะทางเหมาะสม มีทางขึ้นป่าขึ้นไปชั้นสูงๆ ของน้ำตกได้ไม่ลำบาก	3	พิจารณาจากความยากลำบากและอันตรายในการขึ้นป่าขึ้นน้ำตกมีลักษณะสูงชัน
2.3.4 การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากภัยธรรมชาติ	(1) มีบ่อยตลอดปี (2) มีทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี (3) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 4-5 ครั้ง ในรอบ 10 ปี (4) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 2-3 ครั้ง ในรอบ 10 ปี (5) มีสถิติการเกิดเหตุอันตรายน้อยกว่า 2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี	4	พิจารณาจากความถี่ของการเกิดเหตุอันตรายในระยะเวลา 10 ปี ทั้งจากตัวพื้นที่และในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยวที่เกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว สึนามิ น้ำป่า ดินถล่ม หน้าผาสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง สัตว์ดุร้าย มาลาเรีย เป็นต้น

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.3.5 การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากปัจจัยอื่น	(1) มีบ่อยตลอดปี (2) มีทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี (3) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 4-5 ครั้ง ในรอบ 10 ปี (4) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 2-3 ครั้ง ในรอบ 10 ปี (5) มีสถิติการเกิดเหตุอันตรายน้อยกว่า 2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี	4	พิจารณาจากความถี่ของการเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุอันตรายในระยะเวลา 10 ปี ทั้งจากตัวพื้นที่และในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยวที่เกิดจากปัจจัยอื่น เช่น ภัยจากโจรสลัด เรือล่ม รถชน เป็นต้น
คะแนนรวมข้อ 2.3 (25 คะแนน)			
17			

2.4 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)			
2.4.1 ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของตัวแหล่งท่องเที่ยว	(1) แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้น้อยมาก หรือมีความเหมาะสมของทรัพยากรมาก หรือมีข้อจำกัดของพื้นที่มากอาจไม่เหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว (2) แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสามารถในการรองรับการพัฒนาได้น้อย หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความเหมาะสมหรืออ่อนไหวมาก (3) แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสามารถในการรองรับการพัฒนาในระดับปานกลาง หรือทรัพยากรท่องเที่ยวมีความอ่อนไหวในระดับหนึ่ง (4) แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้มาก หรือทรัพยากรท่องเที่ยวมีความอ่อนไหว (5) แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้มาก หรือทรัพยากรท่องเที่ยวมีความอ่อนไหวน้อย และปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความนิยมสูง	3	พิจารณาจากระดับข้อจำกัดในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีความอ่อนไหวหรือความเหมาะสมของทรัพยากรธรรมชาติมากจะสามารถรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้น้อย ข้อจำกัดในนี้ เช่น ขนาดของพื้นที่ที่สามารถสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวได้

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.4.2 ความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว	(1) ไม่มีการจัดตั้งกลุ่มโดยองค์กรท้องถิ่น เพื่อช่วยกำหนดนโยบายและวางแผนทางการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ (2) มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นร่วมกำหนดนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ แต่การปฏิบัติยังไม่สัมฤทธิ์ผล (3) มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นและภาคเอกชนให้การสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ ทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติในระดับหนึ่ง ซึ่งยังมีปัญหาเรื่องงบประมาณและกำลังคน ④ มีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ผลดีและเพียงพอในปัจจุบัน (5) มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ร่วมกันให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณและบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะมากขึ้นในอนาคต	4	พิจารณาจากการมีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นในและภายนอกในระดับต่างๆ ให้การสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวได้แก่ กลุ่มองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน รวมทั้งศักยภาพในการประสานความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
	คะแนนรวมข้อ 2.4 (10 คะแนน)	7	
	คะแนนรวม ข้อ 2 (เต็ม 60 คะแนน)	41	

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3. การบริหารจัดการ (คะแนนเต็ม 65 คะแนน) (แหล่งน้ำตกที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวไม่ต้องประเมินองค์ประกอบนี้)			
3.1 การจัดการด้านอนุรักษ์และรักษาสีเขียว (คะแนนเต็ม 35 คะแนน)			
3.1.1 การจัดการกิจกรรมที่เหมาะสม	(1) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องผลกระทบต่อบริเวณพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยาและสภาพทางกายภาพ และไม่เป็นการรบกวนวิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่	3	พิจารณาจากสภาพผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพจะช่วยให้ชุมชนได้รับประโยชน์ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับแหล่งธรรมชาติหรือพื้นที่ที่มีความเปราะบางได้
	(2) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องกับแหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม แต่เป็นที่ยอมรับของชุมชนในพื้นที่		
3.1.2 การจัดการด้านภูมิทัศน์และความสวยงามของพื้นที่	(3) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรมน้อย และเป็นที่ยอมรับของชุมชนในพื้นที่	4	พิจารณาจากภูมิทัศน์และความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเมื่อได้รับการจัดการหรือการดูแลความเรียบร้อยของพื้นที่ ซึ่งการพัฒนาใดๆ จะต้องไม่ทำให้จุดเด่นต่างๆ ต้องเสื่อมโทรมลงไป และสิ่งก่อสร้างจะต้องไม่ขัดขวางมุมมองของจุดเด่นต่างๆ การจัดการด้านภูมิทัศน์ที่เหมาะสม เช่น การจัดวางตำแหน่งของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้สอดคล้องกับพื้นที่และภูมิทัศน์ที่เกิดขึ้น การจัดสร้างสิ่งก่อสร้างหรือการปรับปรุงภูมิทัศน์ของบริเวณต่างๆ ให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติมากที่สุด
	(4) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรมเล็กน้อย เป็นที่ยอมรับของชุมชนในพื้นที่		
3.1.2 การจัดการด้านภูมิทัศน์และความสวยงามของพื้นที่	(5) กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรม เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น และคนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และเป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติ	4	พิจารณาจากภูมิทัศน์และความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเมื่อได้รับการจัดการหรือการดูแลความเรียบร้อยของพื้นที่ ซึ่งการพัฒนาใดๆ จะต้องไม่ทำให้จุดเด่นต่างๆ ต้องเสื่อมโทรมลงไป และสิ่งก่อสร้างจะต้องไม่ขัดขวางมุมมองของจุดเด่นต่างๆ การจัดการด้านภูมิทัศน์ที่เหมาะสม เช่น การจัดวางตำแหน่งของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้สอดคล้องกับพื้นที่และภูมิทัศน์ที่เกิดขึ้น การจัดสร้างสิ่งก่อสร้างหรือการปรับปรุงภูมิทัศน์ของบริเวณต่างๆ ให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติมากที่สุด
	(6) กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรม เป็นที่ยอมรับของชุมชนในพื้นที่		

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3.1.3 การจัดการขยะมูลฝอยและการรักษาความสะอาด	(1) ไม่มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย ไม่มีภาชนะรองรับขยะ มีขยะเกลื่อนกลาดเกิดความสกปรกไม่น่าดู (2) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย แต่ยังมีข้อบกพร่องสูง และยังไม่พบเห็นขยะเคลื่อนกลาดหรือกองขยะในบางบริเวณ (3) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย แต่การจัดเก็บ การกำจัด และภาชนะรองรับขยะยังไม่ดีพอ ภาชนะรองรับยังไม่เพียงพอ ④ มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย การจัดเก็บกำจัดและภาชนะรองรับขยะเป็นอย่างดี แต่ยังไม่มีเพียงพอหรือสมบูรณ์เต็มที่ อาจมีปัญหาในบางช่วงเวลา หรือช่วงที่มีนักท่องเที่ยวใช้บริการมาก แต่ก็สามารถจัดการให้พื้นที่สะอาดเรียบร้อยได้ในระยะเวลาหนึ่ง (5) มีการจัดเก็บขยะมูลฝอยเป็นอย่างดี มีภาชนะรองรับอย่างเพียงพอและมีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา	4	พิจารณาภาพรวมของการจัดการด้านขยะมูลฝอย ไม่ว่าจะเป็นระบบกำจัดขยะมูลฝอย การจัดเก็บ การกำจัด ความเพียงพอของภาชนะที่รองรับว่ามีอุปกรณ์เพียงพอและมีการจัดการที่เป็นระบบหรือไม่
3.1.4 มาตรการป้องกันผลกระทบต่อนักท่องเที่ยว	(1) ไม่มีมาตรการป้องกันผลกระทบ หรือมีแต่น้อย และไม่เป็นผลในทางปฏิบัติ (2) มีป้ายประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบในจุดที่มีความเหมาะสมบ้าง แต่ไม่มีการควบคุม (3) มีป้ายประชาสัมพันธ์และการจัดสร้างสิ่งก่อสร้างเพื่อป้องกันสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมบ้าง ④ มีป้ายประชาสัมพันธ์และการจัดสร้างสิ่งก่อสร้างเพื่อป้องกันสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมบ้าง และมีการจัดเจ้าหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยและควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว (5) มีป้ายประชาสัมพันธ์และการจัดสร้างสิ่งก่อสร้างเพื่อป้องกันสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมบ้าง เช่น ทางเดินยกระดับ เป็นต้น และมีการจัดเจ้าหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยและควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว และมีการศึกษาสภาพทางกายภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่องานบริเวณและสภาพกายภาพของพื้นที่	4	พื้นที่ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติไปบางส่วน เช่น บริเวณต้นน้ำลำธาร บริเวณที่มีสังคมพืชหายาก หรือพื้นที่ที่สืบพันธุ์ของสัตว์ป่า พื้นที่เหล่านี้อาจถูกทำลายให้เสียหายได้โดยง่าย ดังนั้นจึงควรมีมาตรการป้องกันและควบคุมผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายเตือน หรือป้ายห้าม การกระทำกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือการสร้างสิ่งก่อสร้างป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับพื้นที่บางส่วน เช่น การทำรั้วป้องกัน หรือทางเดินยกระดับ เป็นต้น หรือการมีเจ้าหน้าที่ควบคุมความประพฤติของนักท่องเที่ยว

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3.1.5 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อห้ามของพื้นที่	0	1
	มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบนิเวศของพื้นที่	0	1
	มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	0	1
	มีการจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม	0	1
	มีการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาธรรมชาติให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน เช่น กิจกรรมการดูนก การศึกษาพันธุ์ไม้ ฯลฯ เป็นครั้งคราว	0	1
3.1.6 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว	(1) ไม่มีการจัดการใดๆ เลย (2) มีการจัดการอย่างน้อย 1-2 ข้อ แต่ขาดประสิทธิภาพและไม่เป็นระบบ (3) มีการจัดการทั้ง 3 ข้อ โดยมีระเบียบการปฏิบัติเป็นหลักฐานอยู่บ้าง แต่การปฏิบัติมีข้อบกพร่อง (4) มีการจัดการทั้ง 3 ข้อ และมีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 1 ข้อ ⑤ มีการจัดการทั้ง 3 ข้อ และมีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานอย่างน้อย 2 ข้อ	5	การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวนพื้นที่นั้นทางการและพื้นที่พักอาศัย 2) การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและ/หรือฤดูกาล 3) การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3.1.7 การติดตามประเมินผลกระทบ	(1) ไม่มีแผนการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เลย (2) มีแผนการดำเนินงาน แต่การปฏิบัติตามแผนไม่ชัดเจน (3) มีแผนการดำเนินงาน และมีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน แต่ไม่มีการดำเนินการอื่น ๆ ในด้านการปรับปรุงแก้ไข ③ มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน และมีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ และมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว แต่การปฏิบัติยังไม่ต่อเนื่อง (5) มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ มีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว และมีการปฏิบัติตามการติดตามการประเมินผลอย่างต่อเนื่องทุกปี	4	พิจารณาจากการมีเอกสารด้านแผนการติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพื้นที่
คะแนนรวมข้อ 3.1 (35 คะแนน)		26.5	

3.2 การจัดจัดการการท่องเที่ยว (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)					
3.2.1 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวน้ำตก	• มีสถานที่สื่อความหมายธรรมชาติในเส้นทางเข้าสู่ตัวน้ำตก โดยใช้วัสดุที่มีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติ	0	0.5	①	หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน
	• มีป้ายบอกทิศทาง ระยะทาง ทั้งที่จุดเริ่มต้นและในระหว่างเส้นทาง	0	0.5	①	
	• จัดที่พักเป็นจุดๆ โดยมีลานหรือม้านั่งเป็นช่วงๆ ในระยะความห่างที่เหมาะสม	0	0.5	①	
	• จัดทำราวกั้นไม้หรือราวเกาะสำหรับทางเดินในบริเวณที่มีความลาดชันมากหรือบริเวณที่อาจมีอันตรายต่อนักท่องเที่ยว โดยใช้วัสดุที่แข็งแรงทนทาน	0	0.5	①	
	• มีการจัดภาชนะรองรับขยะตามทางเดินเป็นช่วงๆ ในจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสม	0	0.5	①	

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3.2.2 ความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน	(1) แหล่งท่องเที่ยวขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐาน ไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้ (2) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานบางประเภทและไม่เพียงพอหรือมีข้อจำกัดในการใช้งาน (3) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภท แต่มีปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา ④ แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทที่มีคุณภาพปานกลาง เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา (5) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทที่มีคุณภาพดี เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา	4	พิจารณาจากความเพียงพอของสาธารณูปโภคพื้นฐานพื้นฐานการใช้งานในช่วงเวลาปกติและช่วงเทศกาล ซึ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานในที่นี้ ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบประปา และระบบการสื่อสาร
3.2.3 มาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัย	(1) ไม่มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยแต่อย่างใด (2) มีมาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัยน้อย หรือไม่มีประสิทธิภาพ (3) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพปานกลาง แต่ระบบรักษาความปลอดภัยยังไม่รัดกุม ④ มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยอยู่ในระดับดี แต่ไม่เหมาะสมหรือเพียงพอในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว (5) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยอยู่ในระดับดีมาก มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวทั้งในช่วงปกติและช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว	4	มาตรการด้านความปลอดภัย เช่น การมีเจ้าหน้าที่ช่วยชีวิต การติดป้ายไว้ในเขตห้ามเล่นน้ำหรือบริเวณอันตราย การให้ห่วงชูชีพผูกเอาไว้เป็นระยะๆ หรือการห้ามดื่มสุรา เป็นต้น

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย					คะแนน	หมายเหตุ
3.2.6 การจัดจัดการด้านการมีส่วนร่วม	- มีตัวแทนของชุมชนในการร่วมวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว - ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว - มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว - ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว - ชุมชนมีรายได้จากการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการด้านที่พัก การขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น	๐	0.5	1	1	หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน	
		๐	0.5	1			
		๐	0.5	1			
		0	0.5	1			
		0	0.5	1			
คะแนนรวมข้อ 3.2 (30 คะแนน)						20.5	

คะแนนรวม ข้อ 3 (เต็ม 65 คะแนน)	47
--------------------------------	----

הכנת חומר

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก

โดย

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ/ผู้ดูแล
ที่อยู่..... หมู่ที่..... บ้าน..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
ผู้ประเมิน (ชื่อ-นามสกุล)
(หน่วยงาน)
ประเมินเมื่อ วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยวของแหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตก

- ☐ กรณีที่ 1 การประเมินแหล่งน้ำตกที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว
- ☐ กรณีที่ 2 การประเมินแหล่งน้ำตกที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

หมายเหตุ ในกรณีที่แหล่งน้ำตกยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ให้ทำการประเมินเฉพาะองค์ประกอบที่ 1 ด้านคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย และองค์ประกอบที่ 2 ด้านศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเท่านั้น

ผลการให้คะแนน

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	85	
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	60	
3. การบริหารจัดการ	65	
รวมทั้งสิ้น	210	

ระดับมาตรฐาน

- ☐ ดีเยี่ยม (มากกว่า 168 คะแนนขึ้นไป)
- ☐ ดีมาก (มากกว่า 147 – 168 คะแนน)
- ☐ ดี (มากกว่า 126 – 147 คะแนน)
- ☐ ปานกลาง (มากกว่า 105 – 126 คะแนน)
- ☐ ต่ำ (น้อยกว่าหรือเท่ากับ 105 คะแนน)

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย (คะแนนเต็ม 85 คะแนน)			
1.1 คุณค่าและความสวยงามของน้ำตก (คะแนนเต็ม 65 คะแนน)			
1.1.1 ปริมาณน้ำ	(1) น้ำแห้งไม่มีน้ำหรือมีน้อยมาก (2) มีน้ำในหน้า น้ำแห้งน้ำเหลืออยู่น้อยหรือบางช่วงสั้นๆ ไม่มี (3) มีน้ำตลอดปี แต่มีปริมาณน้ำน้อย (4) มีน้ำมากในหน้า แต่ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย (5) มีน้ำมากตลอดทั้งปี		พิจารณาจากความสม่ำเสมอของปริมาณน้ำของน้ำตก โดยการสังเกตและการสอบถามเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในพื้นที่
1.1.2 ความสูงของชั้นน้ำตก	(1) น้อยกว่า 2.5 เมตร แบบไม่มีความสูงคล้ายลำธารที่มีน้ำแรง (2) 2.5 – 5 เมตร (3) มากกว่า 5 – 10 เมตร (4) มากกว่า 10 – 20 เมตร (5) มากกว่า 20 เมตร		พิจารณาความสูงของชั้นน้ำตกที่มีความสูงที่สุดในแหล่งน้ำตกนั้น ซึ่งน้ำตกที่มีขนาดใหญ่จะก่อให้เกิดความรู้สึกดึงดูดมากกว่าน้ำตกขนาดเล็ก
1.1.3 ความกว้างของหน้าผาที่น้ำตกลงมา	(1) น้อยกว่า 5 เมตร (2) 5 – 10 เมตร (3) มากกว่า 10 – 20 เมตร (4) มากกว่า 20 – 30 เมตร (5) มากกว่า 30 เมตร		พิจารณาความกว้างของหน้าผาที่น้ำตกที่มีความกว้างที่สุดโดยน้ำสามารถตกลงมาได้ในฤดูน้ำหลาก
1.1.4 จำนวนชั้น	(1) มี 1 ชั้น (2) มี 2 ชั้น (3) มี 3 ชั้น (4) มี 4 ชั้น (5) มี 5 ชั้นขึ้นไป		จำนวนชั้นของน้ำตกจะพิจารณาเฉพาะชั้นที่มีความสูงมากกว่า 2.5 เมตรขึ้นไป น้ำตกที่มีจำนวนชั้นมาก มักจะมีบริเวณสองข้างที่จะพัฒนาให้คนเข้าไปใช้ได้มาก ส่วนน้ำตกที่มีจำนวนชั้นน้อยมักจะมีความปลอดภัยให้คนเข้าไปใช้ได้น้อยกว่า

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.1.5 คุณภาพน้ำของน้ำตก	คำคะแนนและความหมาย - น้ำขุ่น มีตะกอนดินและสสมและมีเศษซากพืชมากตลอดช่วงที่มีน้ำ หรือมีน้ำเน่าเสีย และมีกลิ่นเหม็นในฤดูแล้ง - น้ำขุ่น มีตะกอนดินและเศษซากพืชมากเฉพาะในหน้าฝน หน้าแล้งดีขึ้น หรือในฤดูแล้ง น้ำมีสีคล้ำแต่ไม่แสดงการเน่าเสีย - น้ำขุ่นในหน้าฝน แต่ใสในหน้าแล้ง หรือในฤดูแล้งบางช่วงอาจพบน้ำมีสีคล้ำแต่ไม่เน่าเสีย - น้ำขุ่นเล็กน้อยในหน้าฝน น้ำใสในหน้าแล้ง - น้ำใสตลอดปี		พิจารณาจากความขุ่นและความใสของน้ำตกทั้งในฤดูฝนและในฤดูแล้ง รวมทั้งสิ่งแวดล้อมรอบๆ ในน้ำตก
1.1.6 หินบริเวณน้ำตก	- หินบริเวณน้ำตกอยู่ในลักษณะแตกหักและพังทลายมาก - หินบริเวณน้ำตกอยู่ในลักษณะที่แตกหักและพังทลายเป็นบางส่วน - หินบริเวณน้ำตกอยู่ในลักษณะคงตัวไม่แตกหักและพังทลาย แต่ไม่แบ่งเป็นชั้นๆ - หินบริเวณน้ำตกอยู่ในลักษณะคงตัวไม่แตกหักและพังทลาย และเป็นชั้นๆ เล็กน้อย - หินบริเวณน้ำตกอยู่ในลักษณะคงตัวไม่แตกหักและพังทลาย และเป็นชั้นๆ สวยงาม		น้ำตกที่มีหินที่พังทลายมากในระยะเวลานาน อาจส่งผลต่อทิศทางการไหลของน้ำ ความปลอดภัย หรืออาจเกิดการพังทลายของตัวน้ำตกได้ ซึ่งจะทำให้ความสวยงามของตัวน้ำตกสูญเสียไปโดยตรง
1.1.7 แอ่งน้ำบริเวณน้ำตก	- มีจำนวนแอ่งน้ำที่สามารถลงเล่นน้ำได้น้อยมาก ไม่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน - มีจำนวนแอ่งน้ำที่สามารถลงเล่นน้ำได้น้อย ไม่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ในช่วงฤดูกลางท่องเที่ยว - มีจำนวนแอ่งน้ำที่เพียงพอสำหรับการเล่นน้ำของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน แต่ในฤดูกลางท่องเที่ยวอาจทำให้เกิดความรู้สึกหงุดหงิด - มีจำนวนแอ่งน้ำที่สามารถลงเล่นน้ำได้มาก สามารถรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ ทุกช่วงเวลาอย่างสม่ำเสมอ - มีจำนวนแอ่งน้ำที่สามารถลงเล่นน้ำได้มาก สามารถรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ ทุกช่วงเวลาอย่างสม่ำเสมอ		พิจารณาจากจำนวนแอ่งน้ำบริเวณน้ำตกที่นักท่องเที่ยวสามารถเล่นน้ำได้ ซึ่งถ้าแอ่งน้ำมีขนาดใหญ่มากมีความกว้างและความลึกเหมาะสม จะทำให้นักท่องเที่ยวมีพื้นที่เล่นน้ำได้มาก

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.1.8 สภาพความสมบูรณ์ของป่า	(1) ป่าถูกทำลายอย่างมาก เห็นร่องรอยการถูกทำลายเป็นบริเวณกว้าง (2) ป่าถูกทำลายไปบ้าง เห็นร่องรอยการถูกทำลายเป็นหย่อมๆ (3) ป่าโปร่ง เป็นลักษณะป่าเกิดใหม่หลังการถูกทำลาย มีไม้และไม้เบิกนำจำนวนมาก (4) ป่าค่อนข้างสมบูรณ์ เป็นป่าดั้งเดิมที่มีร่องรอยการถูกทำลายเล็กน้อย (5) ป่าสมบูรณ์ สวยงาม ในลักษณะของป่าดั้งเดิมที่ไม่มีร่องรอยการถูกทำลาย		ไม้เบิกนำ (pioneer tree species) คือ ต้นไม้กลุ่มแรกๆที่เข้าไปขึ้นปกคลุมพื้นที่ที่ถูกทำลายด้วยคุณลักษณะพิเศษที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับพื้นที่เปิดโล่งได้เป็นอย่างดีเพราะพันธุ์ไม้พวกนี้ชอบแสงสว่างมากและสามารถเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว การทดแทนอาจจะเริ่มจากหญ้าชนิดต่างๆ แล้วติดตามมาด้วยไม้พุ่มกล้วยป่า
1.1.9 พรรณไม้	(1) มีพรรณไม้น้อยชนิด และแต่ละชนิดมีจำนวนมาก (2) มีพรรณไม้หลากหลายจำนวนมาก (3) มีพรรณไม้หลากหลายชนิด แต่ไม่มีชนิดเด่นที่หายาก/ใกล้สูญพันธุ์/สวยงาม (4) มีพรรณไม้หลากหลายชนิดมาก แต่มีชนิดที่หายาก/ใกล้สูญพันธุ์/สวยงามจำนวนน้อยชนิด (5) มีพรรณไม้หลากหลายชนิดมาก และมีชนิดที่หายาก/ใกล้สูญพันธุ์/สวยงามที่เป็นจุดเด่นจำนวนมาก		สังเกตจากจำนวนชนิดของพรรณไม้ที่อยู่ริมทางเดินเข้าสู่น้ำตกและบริเวณโดยรอบน้ำตก
1.1.10 สัตว์ป่าจำพวกนก	(1) พบ 1 ชนิด (2) พบ 2-3 ชนิด (3) พบ 4-5 ชนิด (4) พบ 6-10 ชนิด (5) พบมากกว่า 10 ชนิด หรือมีชนิดที่หาดูได้ยาก		นกเป็นสัตว์ป่าที่ผู้ประเมินสามารถสังเกตเห็นได้ง่าย โดยผู้ประเมินสามารถสังเกตเห็นได้ในบริเวณที่เป็นพื้นที่โล่ง เช่น บริเวณริมลำธาร หรือตัวน้ำตก เป็นต้น
1.1.11 ลักษณะทิวทัศน์	(1) มองไม่เห็นทิวทัศน์ เพราะเป็นน้ำตกเดี่ยวๆ (2) มองเห็นทิวทัศน์ได้เพียงเล็กน้อย (3) มองเห็นทิวทัศน์ในบางมุม แต่ไม่สวยงาม (4) มองเห็นทิวทัศน์สวยงามในบางมุม (5) มองเห็นทิวทัศน์สวยงามมาก มีมุมมองกว้างและไกลเห็นได้ฉากหลาย ๆ มุม		พิจารณาจากความสวยงามของทิวทัศน์เมื่อขึ้นไปบนหน้าผาน้ำตกหรือบริเวณจุดชมวิวน้ำตก

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.1.12 สภาพธรรมชาติของเส้นทาง	- เส้นทางถูกตัดแปลงไปจากธรรมชาติมาก เช่น ทำเป็นบันไดคอนกรีตมีราวจับ ทำให้ขาดความเป็นธรรมชาติ - เส้นทางส่วนใหญ่ถูกตัดแปลงให้เป็นทางขึ้นที่สะดวกโดยใช้วัสดุก่อสร้างแต่ยังเหลือส่วนที่เป็นธรรมชาติพอสมควร - เส้นทางมีการตัดแปลงโดยใช้วัสดุก่อสร้างในส่วนที่สูงชันให้ความสะดวกขึ้น แต่ส่วนใหญ่ยังคงมีสภาพธรรมชาติ - เส้นทางยังเป็นธรรมชาติอยู่มากโดยมีการปรับทางเดินโดยใช้วัสดุธรรมชาติเพียงเล็กน้อยในส่วนที่สูงชัน - เส้นทางเป็นทางเดินแคบๆ ไม่มีการตัดแปลงธรรมชาติ		เส้นทางเดินเข้าสู่หน้าตกควรมีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์สองข้างทางและเป็นลักษณะเส้นทางธรรมชาติที่มีการตัดแปลงน้อยที่สุด หรือถ้าจำเป็นจะต้องมีการตัดแปลงเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่จะใช้วัสดุที่เป็นธรรมชาติหรือให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติมากที่สุด
1.1.13 ความสำคัญทางประวัติศาสตร์	- ไม่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือไม่เรื่องเล่าพื้นบ้าน - มีเรื่องเล่าขานแบบตำนานพื้นบ้านแต่คนท้องถิ่นสนใจน้อย - มีเรื่องเล่าขานแบบตำนานพื้นบ้านและคนท้องถิ่นมีความเชื่อถือมาก - มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติ แต่ไม่มีการบันทึกหลักฐาน - มีการบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ เช่น มีจารึกพระบรมโกศ		ความสำคัญทางประวัติศาสตร์มีตั้งแต่ระดับท้องถิ่น เช่น การมีเรื่องเล่าพื้นบ้าน ตัวอย่างเรื่องเล่าพื้นบ้านในแหล่งน้ำตก เช่น วัดบ้าน บริเวณน้ำตกห้วยแก้ว จ.เชียงใหม่ หรือมีความสำคัญในระดับประเทศ เช่น มีหลักฐานว่าเคยมีพระมหากษัตริย์เสด็จประพาส โดยมีหลักฐานปรากฏ เช่น มีจารึกพระบรมโกศหรือมีหลักฐานอื่น เช่น ที่น้ำตกพริ้ว จ. จันทบุรี หรือมีหลักฐานอื่น เช่น ที่น้ำตกพริ้ว จ. จันทบุรี มีองค์การเจดีย์และปิรามิดพระนางเรือล่ม เป็นต้น
คะแนนรวมข้อ 1.1 (65 คะแนน)			

1.2 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)			
1.2.1 สภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณเหนือหน้าตก	- สภาพธรรมชาติถูกทำลายมาก มีการบุกรุกถางพื้นที่และเปิดหน้าดิน - สภาพธรรมชาติกำลังถูกบุกรุกและมีแนวโน้มขยายตัวขึ้น - สภาพธรรมชาติเคยถูกทำลาย แต่ปัจจุบันกำลังฟื้นตัวและได้รับการคุ้มครอง - สภาพธรรมชาติค่อนข้างสมบูรณ์ บางส่วนกำลังได้รับการฟื้นฟู และพื้นที่ได้รับการอนุรักษ์ - สภาพธรรมชาติสมบูรณ์ เป็นป่าต้นน้ำลำธารที่ได้รับการอนุรักษ์		น้ำตกส่วนใหญ่เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีแหล่งกำเนิดอยู่ในป่าต้นน้ำ ดังนั้นถ้าพื้นที่ป่าบริเวณเหนือหน้าตกถูกทำลายลงจะทำให้ศักยภาพในการเก็บกักน้ำลดลง ทำให้ปริมาณน้ำของน้ำตกเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยอาจมีมากเกินไปในฤดูฝนและน้อยเกินไปในฤดูแล้ง และยังอาจส่งผลต่อคุณภาพน้ำของน้ำตกอีกด้วย

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.2.2 สภาพการบุกรุกบริเวณน้ำตก	(1) มีการบุกรุกพื้นที่อย่างมากในพื้นที่โดยรอบ (2) มีการบุกรุกอยู่บ้าง และมีแนวโน้มนำเพิ่มขึ้น (3) มีการบุกรุกมาก่อนแล้ว แต่การบุกรุกใหม่มีน้อยเพราะชุมชนเข้าใจปัญหาและให้ความร่วมมือ (4) เป็นป่าสมบูรณ์ มีการบุกรุกน้อย เพราะชุมชนเข้าใจปัญหาและช่วยกันดูแล (5) น้ำตกอยู่ในบริเวณที่เป็นป่าสมบูรณ์และมีการดูแลป้องกันการบุกรุกโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือชุมชน		น้ำตกบางแห่งมีชุมชนอาศัยอยู่โดยรอบแหล่งน้ำตก ทำให้มีการเข้าไปใช้ประโยชน์ที่บริเวณน้ำตกมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านการเกษตร หรือการเข้าไปใช้น้ำจากน้ำตก การตัดถนน และแม้แต่การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ซึ่งการพัฒนาต่างๆ เหล่านี้หากขาดการควบคุมที่ดีจะทำให้สภาพธรรมชาติของน้ำตกถูกทำลายลงได้
1.2.3 การมีโครงการเกี่ยวกับน้ำหน้าเหือ	(1) มีโครงการใช้น้ำหน้าเหือน้ำตก และไม่มีระเบียบหรือการประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้น (2) มีโครงการใช้น้ำหน้าเหือน้ำตก และมีระเบียบปฏิบัติในระดับท้องถิ่น (3) มีโครงการใช้น้ำหน้าเหือน้ำตก มีระเบียบปฏิบัติ และมีการประเมินผลกระทบ (4) มีโครงการขนาดเล็กหรือน้ำตก ซึ่งมีผลต่อระดับน้ำน้อย (5) ไม่มีโครงการใดๆ ที่จะเปลี่ยนธรรมชาติเหือน้ำตก		โครงการพัฒนาเกี่ยวกับน้ำหน้าเหือน้ำตก เช่น โครงการก่อสร้างเขื่อน การพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร อาจส่งผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติของน้ำตกทำให้เกิดการทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสภาพได้
1.2.4 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ	(1) มีภัยธรรมชาติเฝ้าระวังตลอดหรือเพียงบางช่วงของปี (2) มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้งต่อปี (3) มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 3 ปี (4) มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 5 ปี (5) มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า		พิจารณาจากโอกาสที่แหล่งธรรมชาติจะถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ เช่น พายุ แผ่นดินไหว หรือจากสภาพธรรมชาติของตนเอง เช่น สภาพพื้นที่ที่มีความแข็งแรงพอ หรืออัตราการกัดกร่อนของน้ำสูง เป็นต้น โดยวัดจากสถิติการเกิดภัยธรรมชาติ
คะแนนรวมข้อ 1.2 (20 คะแนน)			
คะแนนรวม ข้อ 1 (เต็ม 85 คะแนน)			

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว (คะแนนเต็ม 60 คะแนน)			
2.1 ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (คะแนนเต็ม 15 คะแนน)			
2.1.1 โอกาสในการเป็นแหล่งดูสัตว์	(1) มีน้อยมาก เนื่องจากพบสัตว์น้อยกว่า 5 ชนิดใน 1 ชั่วโมง (2) มีน้อย เนื่องจากพบสัตว์ 6-10 ชนิดใน 1 ชั่วโมง (3) มีปานกลาง เนื่องจากพบสัตว์ 11-20 ชนิดใน 1 ชั่วโมง (4) มีมาก เนื่องจากพบสัตว์มากกว่า 20 ชนิดใน 1 ชั่วโมง (5) มีมาก และมีชนิดที่สวยงามหรือชนิดหายาก		การพิจารณาจะดูจากจำนวนชนิดของสัตว์ที่พบในแหล่งธรรมชาติ โดยเฉพาะสัตว์ป่าที่เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว เช่น นกหายากชนิดต่างๆ หรือผีเสื้อที่มีสีสันสวยงาม ตัวอย่างเช่นใน 1 ชั่วโมงอาจพบนก 10 ชนิด และพบผีเสื้ออีก 5 ชนิด ก็นับว่าพบสัตว์ทั้งหมด 15 ชนิด เป็นต้น
2.1.2 โอกาสในการเป็นแหล่งดูพันธุ์พืช	(1) มีความหลากหลายของพันธุ์พืชน้อย และเป็นชนิดที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย (2) มีความหลากหลายของพันธุ์พืชมากขึ้น แต่เป็นชนิดที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย (3) มีความหลากหลายของพันธุ์พืชปานกลาง และมีชนิดที่น่าสนใจ หายาก แต่โอกาสที่จะพบเห็นในแหล่งท่องเที่ยวมีน้อย (4) มีความหลากหลายของพันธุ์พืชมาก และมีชนิดที่น่าสนใจ หายาก และโอกาสที่จะพบเห็นในแหล่งท่องเที่ยวมีมาก (5) มีความหลากหลายของพันธุ์พืชมาก โดยมีชนิดที่น่าสนใจ หายาก และโอกาสที่จะพบเห็นในแหล่งท่องเที่ยวมีมาก และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชมสิ่งดังกล่าว		การที่แหล่งน้ำตกมีพันธุ์พืชที่มีความหลากหลายหรือมีลักษณะโดดเด่น หายาก จะสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมได้เป็นอย่างดี และสามารถเพิ่มความหลากหลายและความน่าสนใจของกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณแหล่งน้ำตกได้ ทั้งนี้ ความหลากหลายของพันธุ์พืช (Plant Diversity) คือ การที่มีพืชนานาชนิดหลากหลายพันธุ์ ซึ่งการที่มีพืชนานาชนิดหลากหลายพันธุ์ ซึ่งความหลากหลายภายในชนิดพันธุ์ซึ่งทำให้เกิดความหลากหลายทางพันธุกรรม และความหลากหลายของระบบนิเวศ
2.1.3 ความสามารถในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของพื้นที่บริเวณน้ำตก	(1) มีพื้นที่ที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้น้อยกว่า 100 คน (2) มีพื้นที่ที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้ 101-300 คน (3) มีพื้นที่ที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้ 301-800 คน (4) มีพื้นที่ที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้ 801-1,600 คน (5) มีพื้นที่ที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้มากกว่า 1,600 คนขึ้นไป		ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวพิจารณาจากขนาดของพื้นที่ ซึ่งโดยทั่วไปพื้นที่เพื่อการพักผ่อนในลักษณะธรรมชาตินั้นสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้แบบหนาแน่นสูงได้ที 0.02 - 0.025 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร ดังนั้น ถ้าหน้าตักสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ 1,500 - 2,000 คนขึ้นไป จะถือว่าหน้าตักนั้นมีสภาพพื้นที่เอื้ออำนวยให้พัฒนาเพื่อรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ หากรับนักท่องเที่ยวได้น้อยกว่าจำนวน 300 คนลงมาจะถือว่าสภาพพื้นที่ไม่อำนวยให้รับนักท่องเที่ยวได้มาก
คะแนนรวมข้อ 2.1 (15 คะแนน)			

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.2 การเข้าถึง (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)			
2.2.1 ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขตบริการ	(1) มีทางเข้าถึงได้แต่ไม่สะดวกในทุกช่วงเวลา เฉพาะรถบางประเภทสามารถเข้าถึงได้และเส้นทางไม่มีความปลอดภัยเท่าที่ควร (2) มีความสะดวกในการเข้าถึงน้อย สภาพถนนดีเฉพาะในบางฤดูกาล เส้นทางมีความปลอดภัยในบางฤดูกาลหรือบางช่วงเวลา (3) มีทางเข้าถึงได้สะดวกในทุกฤดูกาล แต่รถยนต์นั้นสามารถใช้งานได้ต่ำกว่า 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง (4) มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์นั้นในทุกฤดูกาล เส้นทางมีความปลอดภัย แต่ถ้ามีการปรับปรุงขนาดของเส้นทางหรือสภาพเส้นทางจะทำให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น (5) มีความสะดวกในการเข้าถึงมาก มีขนาดช่องทางเดินรถที่เหมาะสมตามสภาพพื้นที่ สภาพเส้นทางดี พื้นผิวถนนเป็นถนนคอนกรีตหรือลาดยาง เส้นทางมีความปลอดภัยเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล มีป้ายบอกทางเป็นระยะๆ		พิจารณาจากสภาพของเส้นทางที่เอื้ออำนวย ความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยในการเดินทาง ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง ความสามารถในการเข้าถึงทุกฤดูกาล ประเภทของยานพาหนะที่เข้าถึงได้
2.2.2 ความเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวหลัก	(1) แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นอยู่ใกล้เคียง (2) แหล่งท่องเที่ยวไม่อยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก แต่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่น่าสนใจอยู่ใกล้เคียงบ้าง (3) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ แต่แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอาจไม่มีความสนใจเท่าที่ควร (4) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้โดยง่าย แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงมีความน่าสนใจปานกลาง (5) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้โดยง่าย แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงมีความหลากหลาย สร้างวงจรการท่องเที่ยวที่น่าสนใจได้		พิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยวนั้นอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลักหรือทางผ่านของนักท่องเที่ยวที่เดินทางจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งที่มีความสำคัญหรือไม่ มีแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบที่ส่งเสริมให้เกิดวงจรการท่องเที่ยวได้หรือไม่ ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวซึ่งตั้งอยู่โดดเดี่ยวห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น
	คะแนนรวมข้อ 2.2 (10 คะแนน)		

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.3 ความปลอดภัย (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)			
2.3.1 ความเสี่ยงของหินบริเวณหน้าตก	(1) บริเวณหน้าตกมีหินมาก มีอุบัติเหตุบ่อยครั้ง (2) หน้าตกเป็นหินลื่น และมีกระแสน้ำแรง (3) หน้าตกเป็นหินลื่น แต่กระแสน้ำไม่แรง (4) หน้าตกเป็นหินปูน ไม่ลื่น แต่มีกระแสน้ำแรง (5) หน้าตกเป็นหินปูน ไม่ลื่น และกระแสน้ำไม่แรง		พิจารณาจากลักษณะของหินที่อาจทำให้เกิดการลื่นหรือกระแสน้ำที่อาจก่อให้เกิดอันตรายจากการเล่นน้ำ การจมน้ำ และการลื่นตกจากที่สูง
2.3.2 ความเสี่ยงและความลึกของน้ำ	(1) น้ำเชี่ยวและลึกมาก ไม่สามารถลงเล่นน้ำได้ (2) น้ำเชี่ยวแต่ไม่ลึกมาก ไม่สามารถลงเล่นน้ำได้ (3) น้ำเชี่ยว มีความลึกเป็นบางจุด ลงเล่นน้ำได้ในบางบริเวณ แต่ต้องมีความระมัดระวัง (4) น้ำเชี่ยวเล็กน้อย มีความลึกเป็นบางจุด สามารถลงเล่นน้ำได้ (5) น้ำไม่เชี่ยวและมีความลึกเหมาะสมสามารถลงเล่นน้ำได้ทุกบริเวณ		พิจารณาจากความเขี้ยวของน้ำในฤดูน้ำหลาก และความเสี่ยงของน้ำบริเวณแอ่งน้ำตกที่เป็นจุดเล่นน้ำ
2.3.3 ความปลอดภัยของเส้นทางเข้าสู่ตัวหน้าตกและเส้นทางบริเวณตัวน้ำตก	(1) เป็นเส้นทางสูงชันโดยตลอด มีเส้นทางปีนป่ายขึ้นได้แต่ลำบาก และมีระยะไกล (2) เป็นเส้นทางสูงชันโดยตลอด มีเส้นทางปีนป่ายขึ้นได้อย่างลำบาก แต่มีระยะทางใกล้ (3) เป็นเส้นทางสูงชันสลับที่ราบ ต้องปีนป่ายอย่างลำบากในบางช่วง มีทางปีนป่ายขึ้นไปได้ง่ายในชั้นต้นๆ ของน้ำตก แต่ลำบากในการขึ้นไปชั้นสูงๆ (4) เส้นทางส่วนใหญ่เป็นทางราบ แต่มีระยะทางไกล และการปีนป่ายขึ้นไปชั้นสูงๆ ของน้ำตกยังมีความลำบากในบางช่วง (5) เป็นเส้นทางราบ มีระยะทางเหมาะสม มีทางปีนป่ายขึ้นไปชั้นสูงๆ ของน้ำตกได้ไม่ลำบาก		พิจารณาจากความยากลำบากและอันตรายในการปีนป่ายเนื่องจากน้ำตกมีลักษณะสูงชัน
2.3.4 การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากภัยธรรมชาติ	(1) มีบ่อยตลอดปี (2) มีทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี (3) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 4-5 ครั้ง ในรอบ 10 ปี (4) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 2-3 ครั้ง ในรอบ 10 ปี (5) มีสถิติการเกิดเหตุอันตรายน้อยกว่า 2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี		พิจารณาจากความถี่ของการเกิดเหตุอันตรายในระยะเวลา 10 ปี ทั้งจากตัวพื้นที่และในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยวที่เกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว สึนามิ น้ำป่า ดินถล่ม หินน้ำผาสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง ลัดขี้น้ำ ฆ่าปลา เป็นต้น

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.3.5 การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากปัจจัยอื่น	(1) มีบ่อยตลอดปี (2) มีทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี (3) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 4-5 ครั้ง ในรอบ 10 ปี (4) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 2-3 ครั้ง ในรอบ 10 ปี (5) มีสถิติการเกิดเหตุอันตรายน้อยกว่า 2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี		พิจารณาจากความถี่ของการเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุอันตรายในระยะเวลา 10 ปี ทั้งจากตัวพื้นที่และในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยวที่เกิดจากปัจจัยอื่น เช่น ภัยจากโจรสลัด เรือล่ม รถชน เป็นต้น
คะแนนรวมข้อ 2.3 (25 คะแนน)			

2.4 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)			
2.4.1 ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของตัวแหล่งท่องเที่ยว	(1) แหล่งท่องเที่ยวมีความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้น้อยมาก หรือมีความเหมาะสมของทรัพยากรมาก หรือมีข้อจำกัดของพื้นที่มากอาจไม่เหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว (2) แหล่งท่องเที่ยวมีความสามารถในการพัฒนาได้น้อย หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความเหมาะสมหรืออยู่ในระดับปานกลาง (3) แหล่งท่องเที่ยวมีความสามารถในการพัฒนาในระดับปานกลาง หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความอ่อนไหวในระดับหนึ่ง (4) แหล่งท่องเที่ยวมีความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้มาก หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความอ่อนไหวน้อย (5) แหล่งท่องเที่ยวมีความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้มาก หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความอ่อนไหว และปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการนิยมนิยมสูง		พิจารณาจากระดับของข้อจำกัดในการพัฒนา หากแหล่งท่องเที่ยวมีความอ่อนไหวหรือความเหมาะสมของการท่องเที่ยวได้น้อย ข้อจำกัดในพื้นที่ เช่น ขนาดของพื้นที่ที่สามารถสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวได้

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.4.2 ความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ไม่มีการจัดตั้งกลุ่มโดยองค์กรท้องถิ่น เพื่อช่วยกำหนดนโยบายและวางแผนทางการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ (1) มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นร่วมกำหนดนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ แต่การปฏิบัติยังไม่สัมฤทธิ์ผล (2) มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นและภาคเอกชนให้การสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ ทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติในระดับหนึ่ง ซึ่งยังมีปัญหาเรื่องงบประมาณและกำลังคน (3) มีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และการบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ผลดีและเพียงพอในปัจจุบัน (4) มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ร่วมกันให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณและบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (5) และมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะมากขึ้นในอนาคต		พิจารณาจากการมีกลุ่มองค์กรทั้งภายในและภายนอกในระดับต่างๆ ให้การสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวได้แก่ กลุ่มองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน รวมทั้งศักยภาพในการประสานความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
	คะแนนรวมข้อ 2.4 (10 คะแนน)		
	คะแนนรวม ข้อ 2 (เต็ม 60 คะแนน)		

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3. การบริหารจัดการ (คะแนนเต็ม 65 คะแนน) (แหล่งน้ำตกที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวไม่ต้องประเมินองค์ประกอบนี้)			
3.1 การจัดการด้านอนุรักษ์และรักษาสีน้ำตก (คะแนนเต็ม 35 คะแนน)			
3.1.1 การจัดการกิจกรรมที่เหมาะสม	(1) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยาและสภาพทางกายภาพ และไม่เป็นที่นิยมของคนในท้องถิ่น (2) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม แต่เป็นที่นิยมของคนในท้องถิ่น (3) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรมน้อย และเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ (4) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรมเล็กน้อย เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น และคนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ (5) กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรม เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น และคนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติ		พิจารณาจากสภาพผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพจะช่วยให้ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับแหล่งธรรมชาติหรือพื้นที่ที่มีความเปราะบางได้
3.1.2 การจัดการด้านภูมิทัศน์และความเรียบร้อยเรียบร้อยของพื้นที่	(1) ไม่มีการจัดการด้านภูมิทัศน์ ขาดความเรียบร้อยเรียบร้อย เกิดทัศนียภาพจนกลายเป็นสถานที่เสื่อมโทรม (2) มีการจัดการด้านภูมิทัศน์น้อย หรือมีการจัดการที่ไม่เหมาะสมเป็นส่วนใหญ่ ทำให้คุณค่าของสถานที่ลดลง (3) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ แต่มีบางบริเวณที่ไม่เหมาะสม (4) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ แต่การดำเนินการอาจจัดจัดไปบ้างจากปัญหาบางประการ เช่น งบประมาณ ความร่วมมือของผู้ประกอบการ (5) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่นมากขึ้น และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่ในระดับที่ดี		พิจารณาจากภูมิทัศน์และความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเมื่อได้รับการจัดการหรือการดูแลความเรียบร้อยของพื้นที่ ซึ่งการพัฒนาใดๆ จะต้องไม่ทำให้จุดเด่นต่างๆ ต้องเสื่อมโทรมลงไป และสิ่งก่อสร้างจะต้องไม่ขัดขวางการจราจรด้านภูมิทัศน์ที่เหมาะสม เช่น การจัดทำตำแหน่งของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้สอดคล้องกับพื้นที่และภูมิทัศน์ที่เกิดขึ้น การจัดสร้างสิ่งก่อสร้างหรือการปรุงแต่งภูมิทัศน์บริเวณต่างๆ ให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติมากที่สุด

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3.1.3 การจัดการขยะมูลฝอยและ การรักษาความสะอาด	(1) ไม่มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย ไม่มีการขนหรือรับขยะ มีขยะเกลื่อนกลาดเกิดความสกปรกไม่น่าดู (2) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย แต่ยังมีส่วนบกพร่องสูง และยังไม่พบเห็นขยะเคลื่อนกลาดหรือกองขยะในบางบริเวณ (3) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย แต่การจัดเก็บ การกำจัด และภาชนะรองรับขยะยังไม่ดีพอ ภาชนะรองรับยังไม่เพียงพอ (4) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย การจัดเก็บกำจัดและภาชนะรองรับขยะเป็นอย่างดี แต่ยังไม่มีเพียงพอหรือสมบูรณ์เต็มที่ อาจมีปัญหาในบางช่วงเวลา หรือช่วงที่มีนักท่องเที่ยวใช้บริการมาก แต่สามารถจัดการให้พื้นที่สะอาดเรียบร้อยได้ในระยะเวลาหนึ่ง (5) มีการจัดเก็บขยะมูลฝอยเป็นอย่างดี มีภาชนะรองรับอย่างเพียงพอและมีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา		พิจารณาภาพรวมของการจัดการด้านขยะมูลฝอยไม่ว่าจะเป็นระบบกำจัดขยะมูลฝอย การจัดเก็บ การกำจัด ความเพียงพอของภาชนะที่รองรับว่ามีอุปกรณ์เพียงพอและมีวิธีการจัดการที่เป็นระบบหรือไม่
3.1.4 มาตรการป้องกัน ผลกระทบต่อนักท่องเที่ยว	(1) ไม่มีมาตรการป้องกันผลกระทบ หรือมีแต่น้อย และไม่เป็นผลในทางปฏิบัติ (2) มีป้ายประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบในจุดที่มีความเหมาะสมบ้าง แต่ไม่มีการควบคุม (3) มีป้ายประชาสัมพันธ์และการจัดสร้างสิ่งก่อสร้างเพื่อป้องกันสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมบ้าง (4) มีป้ายประชาสัมพันธ์และการจัดสร้างสิ่งก่อสร้างเพื่อป้องกันสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมบ้าง และมีการจัดเจ้าหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยและความปลอดภัยที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว (5) มีป้ายประชาสัมพันธ์และการจัดสร้างสิ่งก่อสร้างเพื่อป้องกันสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมบ้าง เช่น ทางเดินยกระดับ เป็นต้น และมีการจัดเจ้าหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยและความปลอดภัยที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว และมีการศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนงานที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศและสภาพกายภาพของพื้นที่		พื้นที่ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติเปราะบาง เช่น บริเวณต้นน้ำลำธาร บริเวณที่มีสังคมพืชหายาก หรือพื้นที่สืบทอดพันธุ์ป่า พื้นที่เหล่านี้อาจถูกทำลายให้เสียหายได้โดยง่าย ดังนั้นจึงควรมีมาตรการป้องกันและควบคุมผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายเตือน หรือป้ายห้าม การกระทำกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือการสร้างสิ่งก่อสร้างป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับพื้นที่ประเภทนี้ เช่น การทำรั้วป้องกัน หรือทางเดินยกระดับ เป็นต้น หรือการมีเจ้าหน้าที่ควบคุมความประพฤติของนักท่องเที่ยว

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย				คะแนน	หมายเหตุ
3.1.5 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	3.1.5.1 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	• มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อห้ามของพื้นที่	0	0.5	1	หากไม่มีความรู้ตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีความรู้สมบูรณ์ ให้ 1 คะแนน
	3.1.5.2 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	• มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบนิเวศของพื้นที่	0	0.5	1	
	3.1.5.3 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	• มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	0	0.5	1	
	3.1.5.4 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	• มีการจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม	0	0.5	1	
	3.1.5.5 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	• มีการจัดกิจกรรมด้านการศึกษารวมชาติให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน เช่น กิจกรรมการดูนก การศึกษาพันธุ์ไม้ ฯลฯ เป็นครั้งคราว	0	0.5	1	
3.1.6 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว	(1) ไม่มีการจัดการใดๆ เลย (2) มีการจัดการอย่างน้อย 1-2 ข้อ แต่ยังไม่เป็นระบบ (3) มีการจัดการทั้ง 3 ข้อ โดยมีระเบียบการปฏิบัติเป็นหลักฐานอยู่บ้าง แต่การปฏิบัติมีข้อบกพร่อง (4) มีการจัดการทั้ง 3 ข้อ และมีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 1 ข้อ (5) มีการจัดการทั้ง 3 ข้อ และมีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานอย่างน้อย 2 ข้อ					การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวนพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าพื้นที่พักอาศัย 2) การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและ/หรือฤดูกาล 3) การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3.1.7 การติดตามประเมินผลกระทบ	(1) ไม่มีแผนการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เลย (2) มีแผนการดำเนินงาน แต่การปฏิบัติตามแผนไม่ชัดเจน (3) มีแผนการดำเนินงาน และมีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน แต่ไม่มีการดำเนินการอื่นๆ ในด้านการปรับปรุงแก้ไข (3) มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน และมีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ และมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว แต่การปฏิบัติยังไม่ต่อเนื่อง (5) มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ มีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว และมีการปฏิบัติตามการติดตามการประเมินผลอย่างต่อเนื่องทุกปี		พิจารณาจากการมีเอกสารด้านแผนการติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพื้นที่
คะแนนรวมข้อ 3.1 (35 คะแนน)			

3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)					
3.2.1 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกบริเวณเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวน้ำตก	• มีสถานที่สื่อความหมายธรรมชาติในเส้นทางเข้าสู่ตัวน้ำตก โดยวัสดุที่มีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติ	0	0.5	1	หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน
	• มีป้ายบอกทิศทาง ระยะทาง ทั้งจุดเริ่มต้นและในระหว่างเส้นทาง	0	0.5	1	
	• จัดที่พักเป็นจุดๆ โดยมีลานหรือม้านั่งเป็นช่วงๆ ในระยะความห่างที่เหมาะสม	0	0.5	1	
	• จัดทำราวบันไดหรือราวเกาะสำหรับทางเดินในบริเวณที่มีความลาดชันมากหรือบริเวณที่อาจมีอันตรายต่อนักท่องเที่ยว โดยวัสดุที่แข็งแรงทนทาน	0	0.5	1	
	• มีการจัดภาชนะรองรับขยะตามทางเดินเป็นช่วงๆ ในจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสม	0	0.5	1	

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3.2.2 ความพร้อมของ สาธารณูปโภคพื้นฐาน	(1) แหล่งท่องเที่ยวขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐาน ไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้ (2) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานบางประเภทและไม่เพียงพอหรือมีข้อจำกัดในการใช้งาน (3) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภท แต่มีปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา (4) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทที่มีคุณภาพปานกลาง เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา (5) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทที่มีคุณภาพดี เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา		พิจารณาจากความเพียงพอของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานกับการใช้งานในช่วงเวลาปกติและช่วงเทศกาล ซึ่งสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในที่นี้ ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบประปา และระบบการสื่อสาร
3.2.3 มาตรการด้าน ความปลอดภัยและ ระบบเตือนภัย	(1) ไม่มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยแต่อย่างใด (2) มีมาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัยน้อย หรือไม่มีประสิทธิภาพ (3) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพปานกลาง แต่ระบบรักษาความปลอดภัยยังไม่รัดกุม (4) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยอยู่ในระดับดี แต่ไม่เหมาะสมหรือเพียงพอในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว (5) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยอยู่ในระดับที่ดีมาก มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อการท่องเที่ยวทั้งในช่วงปกติและช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว		มาตรการด้านความปลอดภัย เช่น การมีเจ้าหน้าที่ช่วยชีวิต การติดป้ายไว้ในเขตห้ามเล่นน้ำหรือบริเวณอันตราย การให้ห่วงชูชีพผูกลอยไว้เป็นระยะๆ หรือการห้ามดื่มสุรา เป็นต้น

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3.2.4 เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย	(1) ไม่มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย		พิจารณาจากการมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยที่เพียงพอเหมาะสมต่อจำนวนนักท่องเที่ยว และความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการรับมือกับเหตุฉุกเฉิน เช่น เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ผ่านการฝึกอบรมด้านความปลอดภัย เป็นต้น
	(2) มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยที่เป็นอาสาสมัครท้องถิ่นช่วยเหลือเป็นครั้งคราว		
	(3) มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยที่เป็นลูกจ้างประจำของแหล่งท่องเที่ยว แต่มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ		
	(4) มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยที่เป็นลูกจ้างประจำของแหล่งท่องเที่ยว มีความรู้เรื่องการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวและรับมือกับเหตุฉุกเฉินได้ แต่อาจไม่เพียงพอในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว		
	(5) มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยที่เป็นลูกจ้างประจำของแหล่งท่องเที่ยว ที่เหมาะสมเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวทั้งในช่วงปกติและช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เรื่องการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวและรับมือกับเหตุฉุกเฉินได้เป็นอย่างดี		
3.2.5 การให้บริการ	มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจน และมีเจ้าหน้าที่ประจำ	0	หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน
	มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ	0	
	มีจำนวนบุคลากรดำเนินการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว	0	
	มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่มีอริยชาติดี และสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้พอสมควร	0	
	มีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการให้บริการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	0	

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย				คะแนน	หมายเหตุ
3.2.6 การจัดการด้านการมีส่วนร่วม	- มีตัวแทนของชุมชนในการร่วมวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว - ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว - มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว - ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว - ชุมชนมีรายได้จากการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการด้านที่พัก การขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น	0	0.5	1	หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน	
		0	0.5	1		
		0	0.5	1		
		0	0.5	1		
		0	0.5	1		
คะแนนรวมข้อ 3.2 (30 คะแนน)						
คะแนนรวม ข้อ 3 (เต็ม 65 คะแนน)						

[illegible]

[illegible]

This image shows a full page of a handwriting practice worksheet. It consists of numerous horizontal dashed lines spaced evenly down the page, providing a guide for letter height and placement. The lines are thin and light gray, set against a plain white background. There are no margins, text, or other markings on the page.

This image shows a full page of a document template. It consists of approximately 30 horizontal dotted lines spaced evenly down the page, providing a guide for handwriting or typing. The lines are light gray and extend across the entire width of the page. There is no text or other content on the page.

[illegible]

This image shows a full page of a handwriting practice worksheet. It consists of numerous horizontal dashed lines spaced evenly across the page, providing a guide for letter height and placement. The lines are light gray and extend from the left margin to the right margin. There are no other markings, text, or illustrations on the page.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกเพื่อเป็น
ประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

อาศัยอำนาจ ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 32
และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และกฎกระทรวง
แบ่งส่วนราชการ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2545 ดังนั้น สำนักงาน
พัฒนาการท่องเที่ยว จึงออกประกาศ เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ดังมี
รายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2551

(นางธนัญญา มณีโชติ)
ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

เอกสารแนบท้าย
ประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก
ลงวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๑

แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีน้ำตกเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งน้ำตก ได้แก่ การว่ายน้ำ การนั่งพักผ่อน รับประทานอาหาร การเดินสำรวจน้ำตก การล่องแก่ง การดูนก และการตกปลา เป็นต้น

ข้อ ๑ ขอบข่าย

กำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกดำเนินการทดสอบดัชนีชี้วัดในการประเมินแหล่งท่องเที่ยวตัวอย่าง เพื่อประยุกต์ใช้ในการประเมินแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ดำเนินการตรวจประเมินเพื่อให้การรับรองมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก รวมทั้งเสนอแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ให้แก่ผู้รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวนำไปปฏิบัติ

ข้อ ๒ มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ที่มีองค์ประกอบ ๓ ด้าน คือ คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบจะมีหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดในการพิจารณาความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพ และความมีคุณภาพ เพื่อใช้ประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวชนิดนั้นด้วย

องค์ประกอบที่ ๑ คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย หมายถึง คุณค่าหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ซึ่งเกิดขึ้นจากหลายองค์ประกอบ ทั้งในด้านความสำคัญของแหล่งธรรมชาติที่มีต่อระบบนิเวศ ความสำคัญต่อมนุษย์จากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากแหล่งธรรมชาติ คุณค่าทางด้านการเรียนรู้ และคุณค่าทางด้านจิตใจ รวมถึงความเสี่ยงต่อการถูกทำลายของแหล่งธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงภาวะของปัจจัยต่างๆ ที่อยู่รอบๆ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติของน้ำตกที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติด้านใดด้านหนึ่ง ปัจจัยต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาตินั้น อาจมาจากภัยธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้าหรือคาดการณ์ล่วงหน้าได้ แต่ไม่สามารถยับยั้งภัยธรรมชาตินั้นได้ และอีกประการหนึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ซึ่งอาจจะตั้งใจหรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านลบขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะพิจารณา ๒ ด้าน ได้แก่

-2-

1. คุณค่าและความสวยงามของน้ำตก ประกอบด้วย 13 ดัชนีชี้วัด
 - 1.1 ปริมาณน้ำ
 - 1.2 ความสูงของน้ำตก
 - 1.3 ความกว้างของหน้าผาที่น้ำตกลงมา
 - 1.4 จำนวนชั้น
 - 1.5 คุณภาพน้ำของน้ำตก
 - 1.6 หินบริเวณน้ำตก
 - 1.7 แอ่งน้ำบริเวณน้ำตก
 - 1.8 สภาพความสมบูรณ์ของป่า
 - 1.9 พรรณไม้
 - 1.10 สัตว์ป่าจำพวกนก
 - 1.11 ลักษณะทิวทัศน์
 - 1.12 สภาพธรรมชาติของเส้นทาง
 - 1.13 ความสำคัญทางประวัติศาสตร์
2. ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ประกอบด้วย 4 ดัชนีชี้วัด ได้แก่
 - 2.1 สภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณเหนือน้ำตก
 - 2.2 สภาพการบุกรุกบริเวณน้ำตก
 - 2.3 การมีโครงการเกี่ยวกับการใช้น้ำเหนือน้ำตก
 - 2.4 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว หมายถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาตินั้น ๆ ให้มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว มีเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา 4 ด้าน ได้แก่

1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่
 - 1.1 โอกาสในการเป็นแหล่งดูสัตว์
 - 1.2 โอกาสในการเป็นแหล่งดูพันธุ์พืช
 - 1.3 ความสามารถในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของพื้นที่บริเวณน้ำตก
2. การเข้าถึง ประกอบด้วย 2 ดัชนีชี้วัด ได้แก่
 - 2.1 ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขตบริการ
 - 2.2 ความเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวหลัก
3. ความปลอดภัย ประกอบด้วย 5 ดัชนีชี้วัดได้แก่
 - 3.1 ความสิ้นของหินบริเวณน้ำตก
 - 3.2 ความเชี่ยวและความลึกของน้ำ
 - 3.3 ความปลอดภัยของเส้นทางเข้าสู่ น้ำตกและเส้นทางบริเวณน้ำตก
 - 3.4 การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากภัยธรรมชาติ
 - 3.5 การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากปัจจัยอื่น

4. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 2 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

4.1 ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของตัวแหล่งท่องเที่ยว

4.2 ความร่วมมือขององค์การท้องถิ่น ภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

1. การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสีงแวดล้อม ประกอบด้วย 7 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

1.1 การจัดการกิจกรรมที่เหมาะสม

1.2 การจัดการด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่

1.3 การจัดการขยะมูลฝอยและการรักษาความสะอาด

1.4 มาตรการป้องกันผลกระทบต่อนพื้นที่เปราะบาง

1.5 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

1.6 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ในแหล่งท่องเที่ยว

1.7 การติดตามประเมินผลกระทบ

2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 6 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

2.1 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวน้ำตก

2.2 ความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน

2.3 มาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัย

2.4 เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

2.5 การให้บริการ

2.6 การจัดการด้านการมีส่วนร่วม

ข้อ 3 การวัดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก การวัดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกสามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ ซึ่งมีจำนวนตัวชี้วัดทั้งหมด 42 ตัวชี้วัด โดยการให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายมากที่สุด เนื่องจากเป็นแรงดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว ส่วนองค์ประกอบด้านการบริหารมีความสำคัญของคะแนนรองลงมา และองค์ประกอบด้านศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญของคะแนนน้อยที่สุด

ข้อ 4 การตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก

“การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก” หมายถึง กระบวนการและวิธีการตรวจสอบและประเมินมาตรฐานด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก

-4-

“เครื่องหมายรับรองมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก” หมายถึง เครื่องหมายที่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวได้ออกให้ เพื่อแสดงคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ที่ผ่านการประเมินมาตรฐาน

“สำนักงาน” หมายถึง สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

“คณะกรรมการ” หมายถึง คณะกรรมการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ว่าด้วยการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก

“หนังสือรับรอง” หมายถึง หนังสือรับรองที่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวออกให้เป็น หลักฐานแสดงคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ที่ผ่านการประเมินมาตรฐาน

“ผู้อำนวยการ” หมายถึง ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

“คณะทำงาน” หมายถึง คณะบุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งจากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว หรือคณะกรรมการ

ข้อ 1 ให้มีคณะกรรมการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ระดับชาติคณะหนึ่ง ประกอบด้วย บุคคลทั้งภาครัฐและเอกชน มีจำนวนไม่เกิน 15 คน ตามที่ผู้อำนวยการ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวแต่งตั้ง

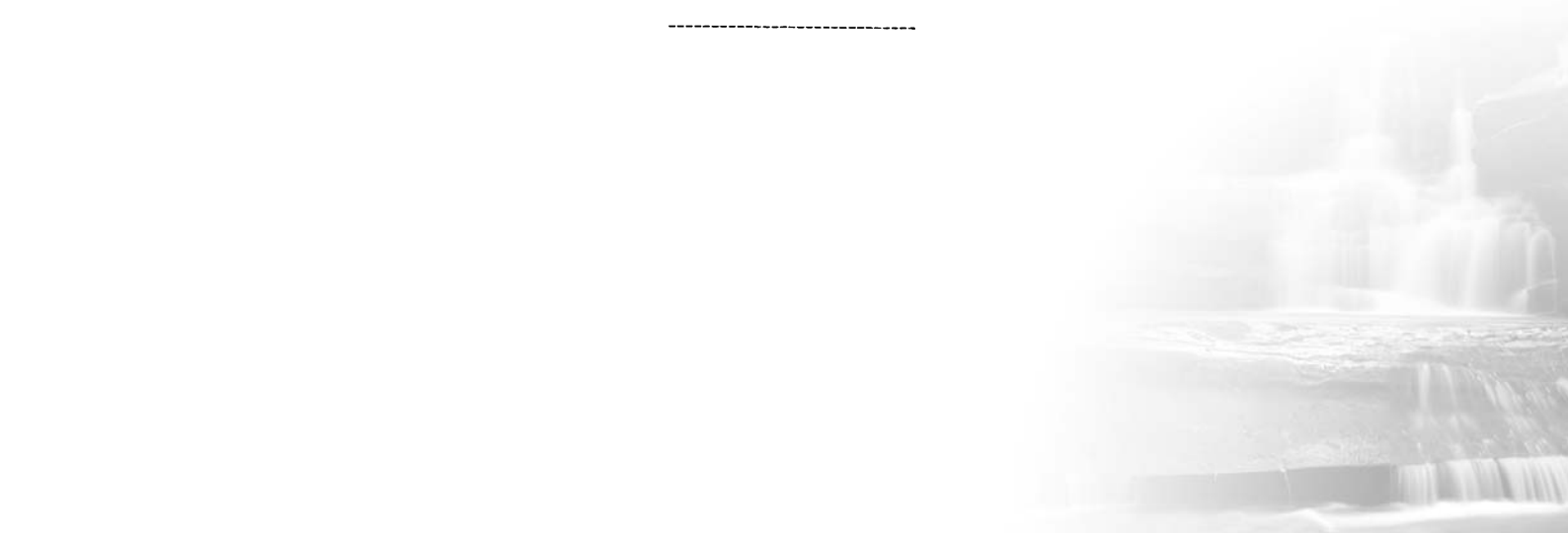
ข้อ 2 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ตามที่ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กำหนด

ข้อ 3 ให้มีคณะกรรมการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ระดับ จังหวัดคณะหนึ่ง มีจำนวนไม่เกิน 9 คน ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง

ข้อ 4 ให้คณะกรรมการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ระดับ จังหวัดมีอำนาจหน้าที่ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนด

ข้อ 5 ความเป็นมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ที่ผ่านการประเมินและได้ มาตรฐาน จะได้รับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานพร้อมหนังสือรับรองมาตรฐาน ตามที่กำหนด

แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ที่ได้มาตรฐานจะได้รับการประเมินใหม่ทุก 2 ปี หากมีระดับคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานจะถูกถอดถอนการรับรองมาตรฐาน พร้อมทั้งต้องส่งคืน เครื่องหมายรับรองมาตรฐานและหนังสือรับรองมาตรฐานต่อสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

รายชื่อคณะผู้จัดทำ

1. ว่าที่ร้อยตรีอานูภาพ	เกษรสุวรรณ	ที่ปรึกษา
2. นางชุตีมา	พัฒนราช	ที่ปรึกษา
3. นางพัชราภรณ์	ทวีกสิกรรม	คณะทำงาน
4. นางสาววรุณกาญจน์	จิตติธรรมาภรณ์	คณะทำงาน
5. นางสาวศุสีวรรณ	ดีที่สุด	คณะทำงาน
6. นางสาวศิริพร	นามพิทักษ์สุข	คณะทำงาน
7. นางสาวสำพันธ์	ขุนราช	คณะทำงาน
8. นางสาวชญาภา	ไชยวุฒิ	คณะทำงาน
9. นางสาวศิริพร	ลิมพฤกษ์เกษม	คณะทำงาน
10. นางสาวสุพัฒนา	ศักดิ์ปิยะพันธ์	คณะทำงาน
11. นางสาวจิตติกา	คงพลาย	คณะทำงาน
12. นางสาวเพ็ญนภา	ปัญญาธัญไชย	คณะทำงาน
13. นายโกวิท	รักตะกนิษฐ์	คณะทำงาน

ลิขสิทธิ์ของ

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

154 ถนนพระรามที่ 1 แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทร./โทรสาร 0 2219 4039 เว็บไซต์ <http://www.tourism.go.th>

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

สนามกีฬาแห่งชาติ ถนนพระรามที่ 1 แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทร. 0-2219-4010-17, แฟกซ์ 0-2219-4039, <http://www.tourism.go.th>

คู่มือ การประเมินมาตรฐานคุณภาพ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

สารบัญ

หัวข้อ	หน้า
ความสำคัญของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	1
นิยามของคำสำคัญ	1
ประเภทของแหล่งธรรมชาติ	2
กรอบแนวคิดและการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	2
การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	5
- วิธีการให้คะแนน	6
- วิธีการคิดคะแนน	7
- การกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	8
ตัวอย่างการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	8
ภาคผนวก :	21
แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	23
ประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว	37

ความสำคัญของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ เนื่องจากเป็นสิ่งที่มียู่อและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีสภาพและการเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา มีระบบความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนในตัวเองด้วยปัจจัยต่างๆ กัน และองค์ประกอบที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจค่อยเป็นค่อยไปหรืออาจรวดเร็วมากจนเห็นได้ชัดเจนแล้วแต่กรณีไป ซึ่งผลจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์อาจทำให้เกิดการสูญเสียของแหล่งธรรมชาตินั้นได้ ถ้าปราศจากความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรนั้นๆ

ความสวยงามของแหล่งธรรมชาติที่มีอยู่มากมายในประเทศไทย เป็นจุดดึงดูดสำคัญด้านการท่องเที่ยว แต่การเปิดพื้นที่ธรรมชาติเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดการจัดการที่ดีทำให้แหล่งธรรมชาติหลายแห่งเกิดความเสื่อมโทรม และส่งผลกระทบทางลบต่อการท่องเที่ยวในที่สุด ดังนั้น การกำหนดกรอบหรือเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนสำหรับให้หน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่างๆ ได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว เพื่อยกระดับมาตรฐานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตนจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย และยังสามารถใช้เป็นสิ่งบ่งบอกให้นักท่องเที่ยวรับรู้ในคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว และมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งหมายถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้ทางการท่องเที่ยวด้วย รวมทั้งเป็นการเพิ่มมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

นิยามของคำสำคัญ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attraction) หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้อาจจะเป็นความงามตามสภาพธรรมชาติ ความแปลกตาของสภาพธรรมชาติ ลักษณะที่สำคัญทางธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์หรือเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ (Special Environmental Features) หรือสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าทางวิชาการก็ได้

แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติมีลักษณะเฉพาะ คือ เมื่อถูกทำลายแล้วก็จะหมดสภาพไปไม่สามารถฟื้นฟูคืนสู่สภาพเดิมได้โดยง่ายหรือต้องใช้เวลาอันยาวนานในการฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิม จึงต้องมีการดูแลรักษาทรัพยากรอย่างดี ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้มีได้เกิดขึ้นเพื่อการท่องเที่ยว แต่เป็นการนำการท่องเที่ยวเข้าไปผนวก กิจกรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติ เช่น เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ดูนก/แมลง ส่องสัตว์ เล่นน้ำตก เป็นต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attraction Standard) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ คุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบจะมีหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดในการพิจารณาความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพ และมีความมีคุณภาพ เพื่อใช้ประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาตินั้นด้วย

ดัชนี (Index) หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้กำหนดคุณลักษณะขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

ตัวชี้วัด (Indicator) หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่กำหนดขึ้นเพื่อแสดงถึงคุณสมบัติของแต่ละดัชนี ซึ่งตัวชี้วัดในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีทั้งที่อยู่ในรูปของค่าเชิงคุณภาพหรือในรูปของค่าเชิงปริมาณ

ประเภทของแหล่งธรรมชาติ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสามารถจำแนกประเภทได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจำแนกตามประเภทของแหล่งธรรมชาติ ได้แก่
 - 1) ชายหาด (Beach)
 - 2) เกาะ (Island)
 - 3) น้ำตก (Waterfall)
 - 4) แหล่งน้ำ (Water Resource) หมายถึง พรุ หนอง บึง ทะเลสาบ คลอง ลำธาร และแม่น้ำ
 - 5) ถ้ำ (Cave)
 - 6) ภูเขา (Mountain & Hill)
 - 7) แก่ง (Rapid)
 - 8) โป่งพุร้อน (Thermal Spring)
 - 9) ซากดึกดำบรรพ์ (Fossil)
 - 10) ธรณีสัณฐานและภูมิประเทศที่มีลักษณะพิเศษ (Special Geography and Topography)
 - 11) ต้นไม้และสัตว์ป่าที่มีลักษณะพิเศษ (Special Plant and Wildlife)
2. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจำแนกตามการจัดการพื้นที่ ได้แก่
 - 1) แหล่งธรรมชาติที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ (National Park) วนอุทยาน (Forest Park) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (Wildlife Sanctuary) เขตห้ามล่าสัตว์ป่า (Non-Hunting Area) สวนพฤกษศาสตร์ (Botanical Garden) สวนรุกขชาติ (Arboretum) สวนป่าและพันธุ์ไม้ (Forestry Plantations)
 - 2) แหล่งธรรมชาติที่เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ
 - 3) แหล่งธรรมชาติที่เอกชนเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ

กรอบแนวคิดและการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความหลากหลายและมีความสวยงามมากมาย แต่ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้บางแห่งได้ถูกทำลายไปจนหมดสภาพ หรือถูกทำลายเสียหายไปเป็นบางส่วน หรืออยู่ในสภาพเสื่อมโทรมต่อการถูกทำลายก็มีไม่น้อย ดังนั้น การเข้าไปใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว

ในแหล่งธรรมชาติจึงมีสิ่งที่จะต้องพึงระวังไว้เสมอว่าแหล่งธรรมชาตินั้นสามารถสูญสลายไปได้ และบางแห่งนั้นยากต่อการฟื้นฟู การเข้าไปใช้ประโยชน์จะต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งธรรมชาติน้อยที่สุด ทั้งยังต้องพิจารณาถึงกิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินการในพื้นที่แหล่งธรรมชาติอย่างรอบคอบว่าจะมีผลกระทบอย่างไร มากน้อยแค่ไหน มีมาตรการในการลดผลกระทบอย่างไร และมีระบบการจัดการให้กิจกรรมที่จะเกิดในแหล่งธรรมชาตินั้น ไม่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของแหล่งธรรมชาติจนเสื่อมสภาพลงไปกว่าเดิม

การกำหนดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในครั้งนี้ นอกจากจะเน้นไปที่คุณค่าหรือความสำคัญของตัวแหล่งธรรมชาติ ซึ่งเป็นศักยภาพในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมแล้วยังพิจารณาถึงความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศที่มีความอ่อนไหวทั้งในด้านความเปราะบางต่อการถูกทำลายและศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวของแหล่งธรรมชาติ รวมทั้งการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น คณะผู้ศึกษาจึงได้กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานสำหรับประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย

คุณค่าหรือความสำคัญของแหล่งธรรมชาติ เกิดขึ้นจากหลายองค์ประกอบ ทั้งในด้านความสำคัญของแหล่งธรรมชาติที่มีต่อระบบนิเวศและความสำคัญต่อมนุษย์ ทั้งจากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากแหล่งธรรมชาติ คุณค่าทางด้านการเรียนรู้ และคุณค่าทางด้านจิตใจ การประเมินคุณค่าของแหล่งธรรมชาติประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ด้าน คือ คุณค่าทางด้านชีวภาพ คุณค่าทางด้านกายภาพ คุณค่าทางสังคม

ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย คือ ภาวะที่ปัจจัยต่างๆ ที่อยู่รอบๆ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติด้านใดด้านหนึ่ง ปัจจัยต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาตินั้นอาจมาจากภัยธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้าหรือคาดการณ์ล่วงหน้าได้ แต่ไม่สามารถยับยั้งภัยธรรมชาตินั้นได้ และอีกประการหนึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ซึ่งอาจจะตั้งใจหรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านลบขึ้นกับสิ่งแวดล้อมได้ ตัวอย่างเช่น ปะการังในทะเลอันดามันบางบริเวณที่เคยอุดมสมบูรณ์ แต่ปัจจุบันเสื่อมโทรมลงไปมาก เนื่องจากสาเหตุต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิของน้ำ การเก็บเอาปะการังมาขาย การทอดสมอเรือ การประมง กิจกรรมการท่องเที่ยวได้นำเหล่านี้เป็นต้น

ในการประเมินคุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย มีหลักเกณฑ์ที่ใช้พิจารณา 4 ด้าน ได้แก่

1. คุณค่าทางด้านชีวภาพ ประกอบด้วย 4 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความหลากหลายของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ 2) ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ 3) ความเป็นแหล่งรวมพืชหรือสัตว์ที่มีลักษณะโดดเด่น หายาก ใกล้สูญพันธุ์ หรือมีจำนวนมาก 4) ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ
2. คุณค่าทางกายภาพ ประกอบด้วย 4 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) จำนวนประเภทของแหล่งธรรมชาติภายในแหล่งท่องเที่ยว 2) ขนาดของแหล่งธรรมชาติ 3) สภาพความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งธรรมชาติ 4) ความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่
3. คุณค่าทางสังคม ประกอบด้วย 2 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) คุณค่าต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น 2) คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม
4. ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ประกอบด้วย 2 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายโดยมนุษย์ 2) ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาติ นั้นๆ ให้มีความสำคัญ มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น แหล่งธรรมชาติอาจมีสภาพธรรมชาติที่สวยงามมาก แต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง หรือเส้นทางเข้าแหล่งท่องเที่ยวไม่ปลอดภัย ก็ทำให้นักท่องเที่ยวไม่นิยมเข้าไปท่องเที่ยว สำหรับศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว มีดัชนีชี้วัดที่ใช้พิจารณา 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 2) การเข้าถึงแหล่งธรรมชาติ
- 3) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว
- 4) ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน
- 5) ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- 1) การจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย การจัดการด้านการอนุรักษ์ แหล่งธรรมชาติ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดการด้านการท่องเที่ยว
- 2) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กร ที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว
- 3) การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ รวมทั้งการกระจายรายได้ หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในประเทศไทย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ตามหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบ ได้แก่

- แหล่งท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยหน่วยงานกลาง เช่น อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น
- แหล่งท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เป็นต้น

ข้อแตกต่างระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลโดยหน่วยงานกลางและแหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลโดยท้องถิ่น คือ แหล่งท่องเที่ยวที่หน่วยงานกลางดูแลจะมีนโยบาย แผนงาน และโครงการในการจัดการด้านการอนุรักษ์ แหล่งธรรมชาติที่ชัดเจน รวมถึงในด้านงบประมาณและบุคลากร แต่แหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลโดยท้องถิ่นส่วนมาก มักจะขาดระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีโอกาสที่จะเสื่อมโทรมได้ง่ายกว่า อย่างไรก็ตาม แหล่งท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยหน่วยงานท้องถิ่นสามารถเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ของตนได้มากกว่า รวมทั้งเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น อีกด้วย

หลักเกณฑ์ที่ใช้ประเมินการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่

1. การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 5 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว 3) การจัดการของเสียและสภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยว 4) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม 5) การให้ความรู้ถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่

2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว 2) มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 3) มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนโดยรอบ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณีตามลักษณะการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ธรรมชาติ ได้แก่

กรณีที่ 1 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

กรณีที่ 2 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

กรณีที่ 1 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

แหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ในกรณีที่ผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่นั้นมีความประสงค์ที่จะทราบว่าพื้นที่ของตนมีศักยภาพหรือความดึงดูดใจในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือไม่ ก็สามารถที่จะนำแบบประเมินไปใช้ประเมินพื้นที่ธรรมชาติได้ โดยทำการประเมินเฉพาะองค์ประกอบด้านคุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณา 4 ด้าน ได้แก่

เกณฑ์	คะแนน
1) คุณค่าทางด้านชีวภาพ	10
2) คุณค่าทางกายภาพ	10
3) คุณค่าทางสังคม	10
4) ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	10
รวม	40

ทั้งนี้ เกณฑ์แต่ละข้อจะมีค่าคะแนนเท่ากับ 10 คะแนน ซึ่งแหล่งธรรมชาติที่มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจะต้องได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 20 คะแนน หรือได้คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป แต่ถ้าแหล่งธรรมชาติได้คะแนนต่ำกว่า 20 คะแนน แสดงว่า พื้นที่นั้นขาดความดึงดูดใจหรือมีศักยภาพต่ำในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

กรณีที่ 2 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

แหล่งธรรมชาติที่มีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน ถ้าประสงค์จะขอรับการประเมินจะต้องทำการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทั้ง 3 องค์ประกอบ โดยการให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านคุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายมากที่สุด เนื่องจากเป็นสิ่งดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชม ส่วนองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการมีความสำคัญของคะแนนรองลงมา และองค์ประกอบด้านศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวมีความสำคัญของคะแนนน้อยที่สุด รายละเอียดของค่าคะแนนเต็มในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	คะแนนเต็ม
1. คุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	40
2. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว	25
3. การบริหารจัดการ	35
รวม	100

วิธีการให้คะแนน

ในการให้คะแนนมี 2 วิธีคือ

วิธีที่ 1 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยวมีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดข้อใดมากที่สุด และจะให้ค่าคะแนนในข้อที่เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวควรได้ในข้อนั้นเพียงข้อเดียว ทั้งนี้จะมีค่าการให้คะแนน ตั้งแต่ 0 คะแนน ถึง 5 คะแนน หรือ 1 คะแนน ถึง 5 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย ○ รอบหมายเลขที่ต้องการในช่องคะแนน (A)

ตัวอย่างการให้คะแนนแบบวิธีที่ 1

1.1.2 ความสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	คะแนน (A)
• มีระบบนิเวศ 1 ประเภท	1
• มีระบบนิเวศ 2 ประเภท	2
• มีระบบนิเวศ 3 ประเภท	3
• มีระบบนิเวศ 4 ประเภท	④
• มีระบบนิเวศ 4 ประเภทขึ้นไป	5
คะแนนที่ได้	4

ตัวอย่างการให้คะแนนในดัชนีชี้วัด หัวข้อ ความสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ ประเมินได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ นั้น มีคุณสมบัติตรงกับข้อ “มีระบบนิเวศ 4 ประเภท” ซึ่งมีค่าคะแนนเท่ากับ 4

วิธีที่ 2 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยว นั้น มีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดข้อใดบ้าง โดยดัชนีชี้วัด 1 ข้อ จะมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน หากไม่มีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดใดเลย จะมีค่าเท่ากับ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรงแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพจะมีค่าเท่ากับ 0.5 คะแนน หากมีคุณสมบัติครบทุกข้อ จะมีค่าเท่ากับ 5 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย ○ รอบหมายเลขที่ต้องการในช่องคะแนน (A)

ตัวอย่างการให้คะแนนแบบวิธีที่ 2

3.1.3 การจัดการของเสียและสภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยว (5 คะแนน)				
หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน				
ดัชนี	คะแนน (A)			
• มีระบบการจัดการน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ	0	0.5	1	
• มีระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ	0	0.5	1	
• มีระบบการจัดการด้านคุณภาพอากาศและเสียง	0	0.5	1	
• มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ประหยัดพลังงาน	0	0.5	1	
• มีนโยบายลดปริมาณการใช้น้ำ	0	0.5	1	
คะแนนที่ได้	3			

ตัวอย่างการให้คะแนนในดัชนีชี้วัด หัวข้อ การจัดการของเสียและสภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยว ประเมินได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ นั้น มีคุณสมบัติตรง 2 ข้อ (ข้อ 4 และ 5) โดยแต่ละข้อมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน และมีคุณสมบัติตรงแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ 2 ข้อ (ข้อ 1 และ 2) โดยแต่ละข้อมีค่าเท่ากับ 0.5 คะแนน ฉะนั้น การประเมินในเกณฑ์นี้ได้ 3 คะแนน

วิธีการคิดคะแนน

ค่าน้ำหนัก

ค่าน้ำหนัก มี 2 ค่า คือ 0.5 และ 1 ซึ่งค่าน้ำหนักที่แตกต่างกันเพื่อให้สอดคล้องกับค่าคะแนนเต็มที่กำหนดไว้ในแต่ละองค์ประกอบซึ่งมีจำนวนดัชนีชี้วัดที่ใช้ในการพิจารณาแตกต่างกัน ดังนั้น ค่าน้ำหนักที่ให้ในแต่ละเกณฑ์จึงไม่ได้บ่งชี้ถึงความสำคัญของดัชนีชี้วัดนั้นๆ

การคิดคะแนน

นำคะแนนคูณกับค่าน้ำหนัก จะได้เป็นค่าคะแนนที่ได้

$$\text{ค่าคะแนนที่ได้} = \text{คะแนน} \times \text{ค่าน้ำหนัก}$$

ตัวอย่างของการคิดคะแนน

1.1.1 ความหลากหลายของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ (2.5 คะแนน)			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีระบบนิเวศ 1 ประเภท	1	0.5	
• มีระบบนิเวศ 2 ประเภท	2	0.5	
• มีระบบนิเวศ 3 ประเภท	3	0.5	
• มีระบบนิเวศ 4 ประเภท	④	0.5	2
• มีระบบนิเวศ 4 ประเภทขึ้นไป	5	0.5	
คะแนนที่ได้			2

การกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ในการกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว นั้น จะนำคะแนนที่ได้ไปเทียบระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้แสดงไว้ดังตารางข้างล่าง

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน	สัญลักษณ์
81 ขึ้นไป	ดีเยี่ยม	★★★★★
71 – 80	ดีมาก	★★★★
61 – 70	ดี	★★★
51 – 60	ปานกลาง	★★
50 หรือน้อยกว่า	ต่ำ	★

ตัวอย่างการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ผลการประเมินถ้ำน้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผลการทดสอบแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณถ้ำน้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยทีมงานของคณะผู้ศึกษา ซึ่งอยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติถ้ำน้ำลอด มีรายละเอียดดังนี้

1. คุณค่าของแหล่งธรรมชาติ		คะแนนเต็ม 40 คะแนน	
1.1 คุณค่าทางด้านชีวภาพ		คะแนนเต็ม 10 คะแนน	
1.1.1 ความหลากหลายของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ (2.5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ ทั้งนี้ตัวอย่างของระบบนิเวศ ได้แก่ ระบบนิเวศน้ำไหล ระบบนิเวศน้ำนิ่ง ระบบนิเวศป่าดิบเขา ระบบนิเวศป่าเต็งรัง ระบบนิเวศทุ่งหญ้า ระบบนิเวศถ้ำ ระบบนิเวศป่าชายเลน ระบบนิเวศป่าชายหาด ระบบนิเวศหาดหิน ระบบนิเวศหาดทราย ระบบนิเวศหาดเลน ฯลฯ			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีระบบนิเวศ 1 ประเภท	1	0.5	
• มีระบบนิเวศ 2 ประเภท	2	0.5	
• มีระบบนิเวศ 3 ประเภท	3	0.5	1.5
• มีระบบนิเวศ 4 ประเภท	4	0.5	
• มีระบบนิเวศ 4 ประเภทขึ้นไป	5	0.5	
คะแนน			1.5
1.1.2 ความสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ (2.5 คะแนน)			
หมายเหตุ แหล่งธรรมชาติที่มีคุณภาพดีควรที่จะมีสภาพความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์ และได้รับการรบกวนจากมนุษย์น้อยที่สุด			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• แหล่งธรรมชาติถูกทำลายไปจนหมด และมีสิ่งก่อสร้างต่างๆ แทนที่	0	0.5	
• แหล่งธรรมชาติส่วนใหญ่ถูกทำลาย คงเหลือน้อยบริเวณที่ยังคงสภาพธรรมชาติ	1	0.5	
• แหล่งธรรมชาติส่วนใหญ่ถูกทำลาย แต่มีมากบริเวณที่ยังคงสภาพธรรมชาติ	2	0.5	
• แหล่งธรรมชาติคงสภาพในระดับปานกลาง โดยพื้นที่ที่หนึ่งถูกรบกวนหรือตัดแปลงจากการกระทำของมนุษย์	3	0.5	
• แหล่งธรรมชาติส่วนใหญ่คงสภาพดี แต่มีร่องรอยการรบกวนจากมนุษย์บ้าง	4	0.5	2
• แหล่งธรรมชาติยังคงสภาพสมบูรณ์ ไม่มีการรบกวนจากมนุษย์	5	0.5	
คะแนน			2
1.1.3 ความเป็นแหล่งรวมพืชหรือสัตว์ที่มีลักษณะโดดเด่น หายาก ใกล้สูญพันธุ์ หรือมีจำนวนมาก (2.5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากการที่พื้นที่มีสัตว์หรือพืชชนิดใดชนิดหนึ่งจำนวนมาก หรือมีชนิดที่หายาก หรือใกล้สูญพันธุ์ที่สามารถพบเห็นได้น้อยแห่งในประเทศไทย ซึ่งจะเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมได้เป็นอย่างดี			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• แหล่งธรรมชาติมีสัตว์หรือพืชประเภทที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย	1	0.5	
• แหล่งธรรมชาติมีสัตว์หรือพืชชนิดใดชนิดหนึ่งจำนวนมาก หรือมีชนิดที่หายาก หรือใกล้สูญพันธุ์ ที่พบได้ในแหล่งธรรมชาติบางแห่งในประเทศไทย	2	0.5	

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• แหล่งธรรมชาติมีสัตว์หรือพืชชนิดใดชนิดหนึ่งจำนวนมาก หรือมีชนิดที่หายาก หรือใกล้สูญพันธุ์ ประเภทที่พบได้น้อยแห่งใน ประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีน้อย	③	0.5	1.5
• แหล่งธรรมชาติมีสัตว์หรือพืชชนิดใดชนิดหนึ่งจำนวนมาก หรือมีชนิดที่หายาก หรือใกล้สูญพันธุ์ประเภทที่พบได้น้อยแห่งใน ประเทศไทยและโอกาสที่จะพบเห็นมีมาก	4	0.5	
• แหล่งธรรมชาติมีสัตว์หรือพืชชนิดใดชนิดหนึ่งจำนวนมาก หรือมีชนิดที่หายาก หรือใกล้สูญพันธุ์ ประเภทที่พบได้น้อยแห่งใน ประเทศไทย โอกาสที่จะพบเห็นมีมาก และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ ที่จะไปชมสิ่งดังกล่าว	5	0.5	
คะแนน			1.5
1.1.4 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ (2.5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากความเป็นระบบนิเวศที่หายากและมีจำนวนน้อยแห่งในประเทศไทย เช่น ระบบนิเวศทุ่งหญ้าป่าเสม็ด บริเวณเกาะพระทอง ระบบนิเวศป่าสักทอง อุทยานแห่งชาติแม่ยม เป็นต้น			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีระบบนิเวศที่มีความโดดเด่นประเภทที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย	1	0.5	
• มีระบบนิเวศที่มีความโดดเด่นประเภทที่สามารถพบได้ในแหล่งธรรมชาติ บางแห่งในประเทศไทย	2	0.5	
• มีระบบนิเวศที่มีความโดดเด่น ประเภทที่พบได้น้อยแห่งในประเทศไทย	③	0.5	1.5
• มีระบบนิเวศที่มีความโดดเด่น ประเภทที่พบได้น้อยแห่งในประเทศไทย และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชม	4	0.5	
• มีระบบนิเวศที่มีความโดดเด่น ประเภทที่พบเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชมมาก	5	0.5	
คะแนน			1.5
คะแนนรวม ข้อ 1.1 (เต็ม 10 คะแนน)			6.5
1.2 คุณค่าทางกายภาพ		คะแนนเต็ม 10 คะแนน	
1.2.1 จำนวนประเภทของแหล่งธรรมชาติภายในแหล่งท่องเที่ยว (2.5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนประเภทของแหล่งธรรมชาติอันควรรอนุรักษ์ที่กำหนดไว้โดยสำนักงานนโยบายและแผน สิ่งแวดล้อม (2545) ได้แก่ เกาะ แก่ง ภูเขา ถ้ำ น้ำตก โป่งพุร้อน ทะเลสาบ หนอง บึง หาดทราย หาดหิน แหล่งที่มี ซากดึกดำบรรพ์ (พืชและสัตว์) และฐานอื่น ๆ ที่มีความสำคัญทางธรณีสัณฐานวิทยาและภูมิลักษณะธรรมชาติ			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีแหล่งธรรมชาติจำนวน 1 ประเภท	1	0.5	
• มีแหล่งธรรมชาติจำนวน 2 ประเภท	2	0.5	
• มีแหล่งธรรมชาติจำนวน 3 ประเภท	③	0.5	1.5
• มีแหล่งธรรมชาติจำนวน 4 ประเภท	4	0.5	
• มีแหล่งธรรมชาติจำนวนมากกว่า 4 ประเภทขึ้นไป	5	0.5	
คะแนน			1.5

1.2.2 ขนาดของแหล่งธรรมชาติ (2.5 คะแนน) หมายเหตุ แหล่งธรรมชาติที่มีขนาดใหญ่จะมีศักยภาพสูงเหมาะสมต่อการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ของสัตว์และพืชที่สำคัญต่อระบบนิเวศให้สามารถมีวิวัฒนาการและรักษาความหลากหลายทางพันธุกรรมได้ อีกทั้งแหล่งธรรมชาติที่มีขนาดใหญ่จะมีความเสี่ยงต่อการถูกทำลายน้อย มีโอกาสฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมสูง			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีขนาดพื้นที่ 1 – 10 ตารางกิโลเมตร	1	0.5	
• มีขนาดพื้นที่ 11 – 50 ตารางกิโลเมตร	2	0.5	
• มีขนาดพื้นที่ 51 – 100 ตารางกิโลเมตร	③	0.5	1.5
• มีขนาดพื้นที่ 101 – 500 ตารางกิโลเมตร	4	0.5	
• มีขนาดพื้นที่มากกว่า 500 ตารางกิโลเมตร	5	0.5	
คะแนน			1.5
1.2.3 สภาพความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งธรรมชาติ (2.5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่ที่ประกอบกันขึ้นเป็นสภาพทิวทัศน์ตามธรรมชาติที่ปรากฏแก่สายตา ทั้งนี้พิจารณาจากความสวยงามของแหล่งธรรมชาติและสภาพภูมิทัศน์โดยรอบแหล่งธรรมชาติด้วย			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีความสวยงามน้อยมาก	1	0.5	
• มีความสวยงามน้อย	2	0.5	
• มีความสวยงามปานกลาง	3	0.5	
• มีความสวยงามมาก	④	0.5	2
• มีความสวยงามมากที่สุด	5	0.5	
คะแนน			2
1.2.4 ความเป็นเอกลักษณ์และโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ (2.5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากลักษณะเด่นแปลกตาที่มีความเป็นเอกลักษณ์ทางกายภาพของพื้นที่ และจำนวนที่แพร่หลายในประเทศไทย เช่น ถ้าที่มีหินงอกหินย้อยรูปทรงแปลกตา ภูเขารูปร่างโดดเด่น			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีลักษณะเด่นประเภทที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย	1	0.5	
• มีลักษณะเด่นประเภทที่สามารถพบได้ในแหล่งธรรมชาติบางแห่งในประเทศไทย	2	0.5	
• มีลักษณะเด่นประเภทที่พบได้น้อยแห่งในประเทศไทย	③	0.5	1.5
• มีลักษณะเด่นประเภทที่พบได้เพียงแห่งเดียวในประเทศไทย	4	0.5	
• มีลักษณะเด่นประเภทที่พบเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย และปัจจุบันนักท่องเที่ยวมีความประสงค์จะไปชมจำนวนมาก	5	0.5	
คะแนน			1.5
คะแนนรวม ข้อ 1.2 (เต็ม 10 คะแนน)			6.5

1.3 คุณค่าทางสังคม		คะแนนเต็ม 10 คะแนน	
1.3.1 คุณค่าต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น (5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากการมีชุมชนดั้งเดิมอาศัยอยู่ในพื้นที่ธรรมชาติ แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน หรือการที่ชุมชนต้องพึ่งพาธรรมชาติในบริเวณนั้น เช่น เป็นแหล่งอาหาร และแหล่งประกอบอาชีพ			
ดัชนี	คะแนน (A)	น้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• แหล่งธรรมชาติไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน และไม่พบหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์	0	1	
• แหล่งธรรมชาติไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน แต่พื้นที่ส่วนหนึ่ง มีหลักฐานการตั้งถิ่นฐานหรือการใช้ประโยชน์โดยชุมชนในอดีต	1	1	
• แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนที่อาศัยอยู่ภายใน และโดยรอบพื้นที่ในระดับต่ำ	2	1	
• แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนระดับปานกลาง โดยชุมชนใช้ทรัพยากรส่วนหนึ่งจากแหล่งธรรมชาติและส่วนหนึ่งจาก ภายนอก	3	1	
• แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนค่อนข้างมาก โดยชุมชนยังใช้ทรัพยากรจากภายนอกอยู่บ้าง แต่อยู่ในระดับที่จำกัด	4	1	
• แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างเห็นได้ชัด โดยชุมชนมีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติในบริเวณนั้นเป็นหลัก อาจเป็นชุมชนที่อยู่มาดั้งเดิมในพื้นที่ หรือมีหลักฐานการตั้งถิ่นฐาน หรือเป็นแหล่งวัฒนธรรมในอดีต	⑤	1	5
คะแนน			5
1.3.2 คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม (5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากความสัมพันธ์ของแหล่งธรรมชาติกับประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม ของชุมชนท้องถิ่น เช่น มีความเชื่อ ตำนาน นิทานพื้นบ้าน นิทานปรัมปรา			
ดัชนี	คะแนน (A)	น้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• แหล่งธรรมชาติไม่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม ต่อชุมชนท้องถิ่นเลย	0	1	
• แหล่งธรรมชาติมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม ต่อคนในชุมชนน้อยมาก โดยชุมชนไม่ค่อยให้ความสนใจในสิ่งดังกล่าว	1	1	
• แหล่งธรรมชาติมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม ต่อคนในชุมชนน้อย มีเพียงชุมชนบางส่วนให้ความสนใจ	2	1	
• แหล่งธรรมชาติมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม ต่อคนในชุมชนปานกลาง โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการต่างๆ เป็นประจำทุกปี	3	1	
• แหล่งธรรมชาติมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม ของคนในชุมชนสูง โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการต่างๆ เป็นประจำ ทุกปี และมีชุมชนใกล้เคียงเข้าร่วมงานด้วย	④	1	4

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• แหล่งธรรมชาติมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม ต่อคนในชุมชนสูงมาก โดยชุมชนหรือจังหวัดมีการจัดงานหรือพิธีการ ต่างๆ เป็นประจำทุกปี และมีชื่อเสียงในระดับชาติ	5	1	
คะแนน			4
คะแนนรวม ข้อ 1.3 (เต็ม 10 คะแนน)			9
1.4 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	คะแนนเต็ม 10 คะแนน		
1.4.1 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายโดยมนุษย์ (5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากโอกาสที่แหล่งธรรมชาติจะได้รับผลกระทบจากการบุกรุกหรือการเข้ามาใช้ประโยชน์ของชุมชน สภาพการบุกรุกทำลายจากกิจกรรมของมนุษย์ในปัจจุบัน และการมีหน่วยงานดูแลแหล่งธรรมชาติและพื้นที่โดยรอบไม่ให้เกิดการเสื่อมสภาพ			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• แหล่งธรรมชาติมีชุมชนอาศัยอยู่โดยรอบ และมีการเข้าไปใช้ประโยชน์ ในพื้นที่จนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และปัจจุบันยังไม่มี หน่วยงานควบคุมดูแลที่ชัดเจน	1	1	
• แหล่งธรรมชาติอยู่ห่างจากแหล่งชุมชน แต่มีการเดินทางเข้าไปใช้ประโยชน์ ในพื้นที่จนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมบางส่วน และปัจจุบัน ยังไม่มีหน่วยงานควบคุมดูแลที่ชัดเจน	2	1	
• แหล่งธรรมชาติอยู่ห่างจากแหล่งชุมชน โดยมีการเข้าไปใช้ประโยชน์ใน พื้นที่เป็นบางฤดูกาลและเป็นส่วนน้อย แต่ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงาน ควบคุมดูแลที่ชัดเจน	3	1	
• แหล่งธรรมชาติอยู่ห่างจากชุมชนและยังไม่มีมีการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ แต่มีกิจกรรมในบริเวณใกล้เคียงที่อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งธรรมชาติบ้าง แต่มีการควบคุมดูแลพื้นที่โดยองค์กรท้องถิ่น	4	1	
• แหล่งธรรมชาติอยู่ในพื้นที่ประกาศเป็นเขตอนุรักษ์หรือเขตคุ้มครอง ตามกฎหมาย มีหน่วยงานของรัฐดูแลรับผิดชอบ	⑤	1	5
คะแนน			5
1.4.2 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ (5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากโอกาสที่แหล่งธรรมชาติจะถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว พายุ การกัดเซาะชายฝั่ง น้ำท่วม ไฟป่า ฯลฯ โดยวัดจากสถิติการเกิดภัยธรรมชาติ			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีภัยธรรมชาติในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี	1	1	
• มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้งต่อปี	2	1	
• มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 3 ปี	③	1	3
• มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 5 ปี	4	1	
• มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า	5	1	
คะแนน			3
คะแนนรวม ข้อ 1.4 (10 คะแนน)			8
คะแนนรวม ข้อ 1 (เต็ม 40 คะแนน)			30

2. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม 25 คะแนน
-----------------------------------	--------------------

2.1 ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมหลากหลายจะทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ตนพอใจได้มากขึ้น และความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• ไม่มีกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งธรรมชาติ	1	1	
• นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งธรรมชาติ ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งธรรมชาติ 1-2 ประเภท	②	1	2
• นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งธรรมชาติ ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งธรรมชาติ 1-2 ประเภท และบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น	3	1	
• นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งธรรมชาติ ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งธรรมชาติมากกว่า 2 ประเภท	4	1	
• นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งธรรมชาติ ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งธรรมชาติมากกว่า 2 ประเภท และบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น	5	1	
คะแนน			2
2.2 การเข้าถึงแหล่งธรรมชาติ (5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ สภาพถนน ความลาดชันและความคดเคี้ยวของเส้นทางเข้าถึง และความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีทางเข้าถึงได้แต่ไม่สะดวก	1	1	
• มีทางเข้าถึงได้สะดวก รถเดินได้ 2 ทาง แต่สามารถใช้ความเร็วได้ต่ำกว่า 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง	2	1	
• มีทางเข้าถึงได้สะดวก รถเดินได้ 2 ทาง และสามารถใช้ความเร็วได้เกิน 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง	3	1	
• มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์นั่ง	4	1	
• มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถขนาดใหญ่ ได้แก่ รถโดยสารหรือรถทัศนาวจร	⑤	1	5
คะแนน			5
2.3 ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว (5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากโอกาสที่จะเกิดอันตรายจากปัจจัยในตัวแหล่งท่องเที่ยวเองหรือจากปัจจัยภายนอก โดยวัดจากสถิติการเกิดอันตราย เช่น น้ำป่า ดินถล่ม หน้าผาสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง สัตว์ดุร้าย มาลาเรีย ภัยจากโจรผู้ร้าย โรคระบาดอื่น ๆ เป็นต้น			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีเหตุอันตรายบ่อยตลอดปี	0	1	
• มีเหตุอันตรายทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี	1	1	

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้งต่อปี	②	1	2
• มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 3 ปี	3	1	
• มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 5 ปี	4	1	
• มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า	5	1	
คะแนน			2
2.4 ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน (5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ น้ำ ไฟ ถนน ที่พัก ฯลฯ เพื่อการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และข้อจำกัดในการพัฒนาต่อไปในอนาคต			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• ยังไม่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	1	1	
• มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้เป็นบางช่วงเวลา และมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	2	1	
• มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ปานกลาง แต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	3	1	
• แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ดี แต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	4	1	
• แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้อย่างสะดวกสบาย และยังสามารถพัฒนาต่อไปได้อีก	⑤	1	5
คะแนน			5
2.5 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก (5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากการมีกลุ่มองค์กรทั้งภายในและภายนอกในระดับต่างๆ ให้การสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีการจัดตั้งกลุ่มโดยชุมชน เพื่อกำหนดนโยบาย วางแนวทางการจัดการท่องเที่ยว แต่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลที่ชัดเจน	1	1	
• มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2	1	
• มีหน่วยงาน กลุ่มองค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชนให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษาด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	3	1	

• มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	4	1	
• มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ร่วมกันให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และ บุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	⑤	1	5
คะแนน			5

คะแนนรวม ข้อ 2 (เต็ม 25 คะแนน)	19
--------------------------------	----

3. การบริหารจัดการ	คะแนน 35 คะแนน
--------------------	----------------

3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อม	คะแนนเต็ม 25 คะแนน		
3.1.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว (5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากเกณฑ์ 3 ด้าน ดังนี้			
ก. การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการและพื้นที่พักอาศัย			
ข. การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและ/หรือฤดูกาล			
ค. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• ไม่มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค	0	1	
• มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค น้อยมากและไม่เป็นระบบ	1	1	
• มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค โดยมีระเบียบการปฏิบัติเป็นหลักฐานอยู่บ้าง แต่การปฏิบัติมีข้อบกพร่อง	2	1	
• มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 1 ข้อ	3	1	3
• มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 2 ข้อ	4	1	
• มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานครบ 3 ข้อ	5	1	
คะแนน			3
3.1.2 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว (5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากแผนการติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพื้นที่			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• ไม่มีแผนการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เลย	0	1	
• มีแผนการดำเนินงาน แต่การปฏิบัติตามแผนไม่ชัดเจน	1	1	
• มีแผนการดำเนินงาน และมีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน แต่ไม่มีการดำเนินการอื่นๆ	2	1	
• มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน และมีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ	3	1	

ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ และมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว	④			1	4
• มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ มีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว และมีการปฏิบัติตามการติดตามการประเมินผลอย่างต่อเนื่องทุกปี	5			1	
คะแนน					4
3.1.3 การจัดการของเสียและสภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยว (5 คะแนน)					
หมายเหตุ พิจารณาจากการมีระบบการจัดการของเสียที่มีประสิทธิภาพ ระบบป้องกันมลพิษที่เหมาะสม และมีการดำเนินการอนุรักษ์พลังงาน					
หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน					
ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีระบบการจัดการน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ	①	0.5	1	1	0
• มีระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ	0	①.5	1	1	0.5
• มีระบบการจัดการด้านคุณภาพอากาศและเสียง	①	0.5	1	1	0
• มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ประหยัดพลังงาน	0	0.5	①	1	1
• มีนโยบายลดปริมาณการใช้น้ำ	0	①.5	1	1	0.5
คะแนน					2
3.1.4 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม (5 คะแนน)					
หมายเหตุ การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติจะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสภาพธรรมชาติเป็นหลัก รวมทั้งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย					
หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน					
ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยาและสภาพทางกายภาพ เช่น พื้นที่สืบพันธุ์ของสัตว์	0	①.5	1	1	0.5
• กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดี หรือวัฒนธรรมของชาติ	0	0.5	①	1	1
• มีการศึกษา วิจัยสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนแนวทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศและสภาพกายภาพของพื้นที่	0	①.5	①	1	1
• มีการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น และนำข้อมูลมาวางแผนทางการดำเนินการท่องเที่ยวที่ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประเพณีของคนในท้องถิ่น	0	0.5	1	1	0.5

ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม เช่น ไม่ทำให้เกิดปริมาณขยะและของเสียที่ขัดต่อทัศนียภาพ	0	0.5	①	1	1
คะแนน					4
3.1.5 การให้ความรู้ถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ (5 คะแนน)					
หมายเหตุ พิจารณาจากกิจกรรมและการดำเนินงานต่างๆ ที่ให้ความรู้และเผยแพร่ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว พนักงานนำเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนที่อยู่โดยรอบ					
หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน					
ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีการจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม	0	0.5	①	1	1
• มีการจัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติและป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางเพื่อให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว	0	0.5	①	1	1
• มีการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาธรรมชาติให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้านเป็นครั้งคราว เช่น กิจกรรมการดูนก การศึกษาพันธุ์ไม้ ฯลฯ	0	0.5	①	1	1
• มีการเผยแพร่ข้อมูลในด้านต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ	0	0.5	①	1	1
• มีการเผยแพร่ข้อมูลในด้านต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	0	0.5	1	1	0.5
คะแนน					4.5
คะแนนรวม ข้อ 3.1 (เต็ม 25 คะแนน)					17.5
3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว			คะแนนเต็ม 10 คะแนน		
3.2.1 การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว (2.5 คะแนน)					
หมายเหตุ พิจารณาจากการดำเนินงานด้านการให้บริการขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการจัดการที่เหมาะสมให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการที่คุ้มค่ากับการมาท่องเที่ยว					
หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน					
ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีจำนวนบุคลากรด้านบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว	0	0.5	①	0.5	0.5
• มีระบบเตือนภัย และระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว	0	0.5	1	0.5	0
• มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และต้องมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่	0	0.5	1	0.5	0.25

ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
มีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่ถูกสุขลักษณะ มีการจัดเก็บ และกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	0	0.5	1	0.5	0.25
มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น มีการออกแบบและใช้วัสดุก่อสร้างที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ประหยัดพลังงาน และมีระบบกำจัดของเสียที่ได้มาตรฐาน	0	0.5	1	0.5	0.25
คะแนน					1.25
3.2.2 มีศูนย์บริการที่ให้อินโฟมัลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว (2.5 คะแนน) หมายเหตุ ศูนย์บริการเป็นส่วนสำคัญที่จะให้อินโฟมัลและความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวก่อนที่จะดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน					
ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจน และมีเจ้าหน้าที่ประจำ	0	0.5	①	0.5	0.5
มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้อินโฟมัลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิตยสาร	0	0.5	①	0.5	0.5
มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่มีอรรถยาศัยดี และสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้พอสมควร	0	0.5	①	0.5	0.5
สื่อมีความน่าสนใจ และข้อมูลเป็นปัจจุบัน	0	0.5	①	0.5	0.5
ภาษาที่ใช้ในสื่อมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	0	0.5	①	0.5	0.5
คะแนน					2.5
3.2.3 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนโดยรอบ (2.5 คะแนน) หมายเหตุ บุคลากรที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวควรที่จะมีความรู้ในเรื่องระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ ซึ่งอาจได้รับความรู้มาจากประสบการณ์ การบอกเล่า การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การฝึกอบรม หรือการศึกษาในระดับปริญญา ในสาขาที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้บุคลากรให้บริการด้านความรู้ควรที่จะสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ					
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)		
ไม่มีบุคลากรที่มีความรู้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	0	0.5			
มีบุคลากรที่มีความรู้โดยเรียนรู้จากประสบการณ์และการบอกเล่า	1	0.5			
มีบุคลากรที่มีความรู้โดยการเรียนรู้จากการศึกษาและค้นคว้าด้วยตนเอง จากเอกสารหรือเว็บไซต์ที่เชื่อถือได้	2	0.5			
มีบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมความรู้ด้านระบบนิเวศและการอนุรักษ์	3	0.5			
มีบุคลากรที่มีความรู้ระดับปริญญาด้านสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง	④	0.5	2		
มีบุคลากรที่มีความรู้ระดับปริญญาด้านสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง และสามารถสื่อสารและให้ความรู้โดยใช้ภาษาอังกฤษได้	5	0.5			
คะแนน					2

3.2.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (2.5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบต่างๆ และการที่ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน					
ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีตัวแทนของชุมชนในการวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	①	0.5	0.5
• ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว	0	0.5	①	0.5	0.5
• มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	①	0.5	0.5
• ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	0	0.5	①	0.5	0.5
• ชุมชนมีรายได้จากการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการด้านที่พัก การขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น	0	0.5	①	0.5	0.5
คะแนน					2.5
คะแนนรวม ข้อ 3.2 (เต็ม 10 คะแนน)					8.25
คะแนนรวม ข้อ 3 (เต็ม 35 คะแนน)					25.75

ผลการให้คะแนน

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน
1. คุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	40	30
2. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว	25	19
3. การบริหารจัดการ	35	25.75
รวมทั้งสิ้น	100	74.75

ผลการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของถ้ำน้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบหลักทั้ง 3 ด้านของประเมินแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในทุกดัชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า ถ้ำน้ำลอดได้คะแนนรวมทั้งสิ้น 74.75 คะแนน ซึ่งจัดว่ามีมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอยู่ในระดับดีมาก หรือได้สัญลักษณ์ ★★★★★

הכנת חומר

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

โดย

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ร่วมกับ

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....
 หน่วยงานผู้รับผิดชอบ/ผู้ดูแล.....
 ที่อยู่.....
 หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....
 อำเภอ..... จังหวัด.....

ผู้ประเมิน (ชื่อ-นามสกุล).....
 (หน่วยงาน).....
 ประเมินเมื่อ วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ผลการให้คะแนน

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน
1. คุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	40	
2. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว	25	
3. การบริหารจัดการ	35	
รวมทั้งสิ้น	100	

ระดับมาตรฐาน

- ☐ ดีเยี่ยม (81 คะแนนขึ้นไป)
- ☐ ดีมาก (71-80 คะแนน)
- ☐ ดี (61-70 คะแนน)
- ☐ ปานกลาง (51-60 คะแนน)
- ☐ ต่ำ (50 คะแนน หรือน้อยกว่า)

1. คุณค่าของแหล่งธรรมชาติ		คะแนนเต็ม 40 คะแนน	
1.1 คุณค่าทางด้านชีวภาพ		คะแนนเต็ม 10 คะแนน	
1.1.1 ความหลากหลายของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ (2.5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ ทั้งนี้ตัวอย่างของระบบนิเวศ ได้แก่ ระบบนิเวศน้ำไหล ระบบนิเวศน้ำนิ่ง ระบบนิเวศป่าดิบเขา ระบบนิเวศป่าเต็งรัง ระบบนิเวศทุ่งหญ้า ระบบนิเวศถ้ำ ระบบนิเวศป่าชายเลน ระบบนิเวศป่าชายหาด ระบบนิเวศหาดหิน ระบบนิเวศหาดทราย ระบบนิเวศหาดเลน ฯลฯ			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีระบบนิเวศ 1 ประเภท	1	0.5	
• มีระบบนิเวศ 2 ประเภท	2	0.5	
• มีระบบนิเวศ 3 ประเภท	3	0.5	
• มีระบบนิเวศ 4 ประเภท	4	0.5	
• มีระบบนิเวศ 4 ประเภทขึ้นไป	5	0.5	
คะแนน			
1.1.2 ความสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ (2.5 คะแนน)			
หมายเหตุ แหล่งธรรมชาติที่มีคุณภาพดีควรที่จะมีสภาพความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์ และได้รับการรบกวนจากมนุษย์น้อยที่สุด			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• แหล่งธรรมชาติถูกทำลายไปจนหมด และมีสิ่งก่อสร้างต่างๆ แทนที่	0	0.5	
• แหล่งธรรมชาติส่วนใหญ่ถูกทำลาย คงเหลือน้อยบริเวณที่ยังคงสภาพธรรมชาติ	1	0.5	
• แหล่งธรรมชาติส่วนใหญ่ถูกทำลาย แต่มีมากบริเวณที่ยังคงสภาพธรรมชาติ	2	0.5	
• แหล่งธรรมชาติคงสภาพในระดับปานกลาง โดยพื้นที่ที่กึ่งหนึ่งถูกรบกวนหรือตัดแปลงจากการกระทำของมนุษย์	3	0.5	
• แหล่งธรรมชาติส่วนใหญ่คงสภาพดี แต่มีร่องรอยการรบกวนจากมนุษย์บ้าง	4	0.5	
• แหล่งธรรมชาติยังคงสภาพสมบูรณ์ ไม่มีการรบกวนจากมนุษย์	5	0.5	
คะแนน			
1.1.3 ความเป็นแหล่งรวมพืชหรือสัตว์ที่มีลักษณะโดดเด่น หายาก ใกล้สูญพันธุ์ หรือมีจำนวนมาก (2.5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากการที่พื้นที่มีสัตว์หรือพืชชนิดใดชนิดหนึ่งจำนวนมาก หรือมีชนิดที่หายาก หรือใกล้สูญพันธุ์ที่สามารถพบเห็นได้น้อยแห่งในประเทศไทย ซึ่งจะเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมได้เป็นอย่างดี			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• แหล่งธรรมชาติมีสัตว์หรือพืชประเภทที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย	1	0.5	
• แหล่งธรรมชาติมีสัตว์หรือพืชชนิดใดชนิดหนึ่งจำนวนมาก หรือมีชนิดที่หายาก หรือใกล้สูญพันธุ์ ที่พบได้ในแหล่งธรรมชาติบางแห่งในประเทศไทย	2	0.5	

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• แหล่งธรรมชาติมีสัตว์หรือพืชชนิดใดชนิดหนึ่งจำนวนมาก หรือมีชนิดที่หายาก หรือใกล้สูญพันธุ์ ประเภทที่พบได้น้อยแห่งใน ประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีน้อย	3	0.5	
• แหล่งธรรมชาติมีสัตว์หรือพืชชนิดใดชนิดหนึ่งจำนวนมาก หรือมีชนิดที่หายาก หรือใกล้สูญพันธุ์ประเภทที่พบได้น้อยแห่งใน ประเทศไทยและโอกาสที่จะพบเห็นมีมาก	4	0.5	
• แหล่งธรรมชาติมีสัตว์หรือพืชชนิดใดชนิดหนึ่งจำนวนมาก หรือมีชนิดที่หายาก หรือใกล้สูญพันธุ์ ประเภทที่พบได้น้อยแห่งใน ประเทศไทย โอกาสที่จะพบเห็นมีมาก และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ ที่จะไปชมสิ่งดังกล่าว	5	0.5	
คะแนน			
1.1.4 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ (2.5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากความเป็นระบบนิเวศที่หายากและมีจำนวนน้อยแห่งในประเทศไทย เช่น ระบบนิเวศทุ่งหญ้าป่าเสม็ด บริเวณเกาะพระทอง ระบบนิเวศป่าสักทอง อุทยานแห่งชาติแม่มะยม เป็นต้น			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีระบบนิเวศที่มีความโดดเด่นประเภทที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย	1	0.5	
• มีระบบนิเวศที่มีความโดดเด่นประเภทที่สามารถพบได้ในแหล่งธรรมชาติ บางแห่งในประเทศไทย	2	0.5	
• มีระบบนิเวศที่มีความโดดเด่น ประเภทที่พบได้น้อยแห่งในประเทศไทย	3	0.5	
• มีระบบนิเวศที่มีความโดดเด่น ประเภทที่พบได้น้อยแห่งในประเทศไทย และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชม	4	0.5	
• มีระบบนิเวศที่มีความโดดเด่น ประเภทที่พบเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชมมาก	5	0.5	
คะแนน			
คะแนนรวม ข้อ 1.1 (เต็ม 10 คะแนน)			
1.2 คุณค่าทางกายภาพ		คะแนนเต็ม 10 คะแนน	
1.2.1 จำนวนประเภทของแหล่งธรรมชาติภายในแหล่งท่องเที่ยว (2.5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนประเภทของแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ที่กำหนดไว้โดยสำนักงานนโยบายและแผน สิ่งแวดล้อม (2545) ได้แก่ เกาะ แก่ง ภูเขา ถ้ำ น้ำตก โป่งพุร้อน ทะเลสาบ หนอง บึง หาดทราย หาดหิน แหล่งที่มี ซากดึกดำบรรพ์ (พืชและสัตว์) และสัณฐานอื่นๆ ที่มีความสำคัญทางธรณีสัณฐานวิทยาและภูมิลักษณะธรรมชาติ			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีแหล่งธรรมชาติจำนวน 1 ประเภท	1	0.5	
• มีแหล่งธรรมชาติจำนวน 2 ประเภท	2	0.5	
• มีแหล่งธรรมชาติจำนวน 3 ประเภท	3	0.5	
• มีแหล่งธรรมชาติจำนวน 4 ประเภท	4	0.5	
• มีแหล่งธรรมชาติจำนวนมากกว่า 4 ประเภทขึ้นไป	5	0.5	
คะแนน			

1.2.2 ขนาดของแหล่งธรรมชาติ (2.5 คะแนน) หมายเหตุ แหล่งธรรมชาติที่มีขนาดใหญ่จะมีศักยภาพสูงเหมาะสมต่อการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ของสัตว์และพืชที่สำคัญต่อระบบนิเวศให้สามารถมีวิวัฒนาการและรักษาความหลากหลายทางพันธุกรรมได้ อีกทั้งแหล่งธรรมชาติที่มีขนาดใหญ่จะมีความเสี่ยงต่อการถูกทำลายน้อย มีโอกาสฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมสูง			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีขนาดพื้นที่ 1 – 10 ตารางกิโลเมตร	1	0.5	
• มีขนาดพื้นที่ 11 – 50 ตารางกิโลเมตร	2	0.5	
• มีขนาดพื้นที่ 51 – 100 ตารางกิโลเมตร	3	0.5	
• มีขนาดพื้นที่ 101 – 500 ตารางกิโลเมตร	4	0.5	
• มีขนาดพื้นที่มากกว่า 500 ตารางกิโลเมตร	5	0.5	
คะแนน			
1.2.3 สภาพความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งธรรมชาติ (2.5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่ที่ประกอบกันขึ้นเป็นสภาพทัศนียภาพตามธรรมชาติที่ปรากฏแก่สายตา ทั้งนี้พิจารณาจากความสวยงามของแหล่งธรรมชาติและสภาพภูมิทัศน์โดยรอบแหล่งธรรมชาติด้วย			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีความสวยงามน้อยมาก	1	0.5	
• มีความสวยงามน้อย	2	0.5	
• มีความสวยงามปานกลาง	3	0.5	
• มีความสวยงามมาก	4	0.5	
• มีความสวยงามมากที่สุด	5	0.5	
คะแนน			
1.2.4 ความเป็นเอกลักษณ์และโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ (2.5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากลักษณะเด่นแปลกตาที่มีความเป็นเอกลักษณ์ทางกายภาพของพื้นที่ และจำนวนที่แพร่หลายในประเทศไทย เช่น ถ้าที่มีหินงอกหินย้อยรูปทรงแปลกตา ภูเขารูปร่างโดดเด่น			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีลักษณะเด่นประเภทที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย	1	0.5	
• มีลักษณะเด่นประเภทที่สามารถพบได้ในแหล่งธรรมชาติบางแห่งในประเทศไทย	2	0.5	
• มีลักษณะเด่นประเภทที่พบได้น้อยแห่งในประเทศไทย	3	0.5	
• มีลักษณะเด่นประเภทที่พบได้เพียงแห่งเดียวในประเทศไทย	4	0.5	
• มีลักษณะเด่นประเภทที่พบเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย และปัจจุบันนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชมจำนวนมาก	5	0.5	
คะแนน			
คะแนนรวม ข้อ 1.2 (เต็ม 10 คะแนน)			

1.3 คุณค่าทางสังคม		คะแนนเต็ม 10 คะแนน	
1.3.1 คุณค่าต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น (5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากการมีชุมชนดั้งเดิมอาศัยอยู่ในพื้นที่ธรรมชาติ แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน หรือการที่ชุมชนต้องพึ่งพาธรรมชาติในบริเวณนั้น เช่น เป็นแหล่งอาหาร และแหล่งประกอบอาชีพ			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• แหล่งธรรมชาติไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน และไม่พบหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์	0	1	
• แหล่งธรรมชาติไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน แต่พื้นที่ส่วนหนึ่ง มีหลักฐานการตั้งถิ่นฐานหรือการใช้ประโยชน์โดยชุมชนในอดีต	1	1	
• แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนที่อาศัยอยู่ภายใน และโดยรอบพื้นที่ในระดับต่ำ	2	1	
• แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนระดับปานกลาง โดยชุมชนใช้ทรัพยากรส่วนหนึ่งจากแหล่งธรรมชาติและส่วนหนึ่งจาก ภายนอก	3	1	
• แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนค่อนข้างมาก โดยชุมชนยังใช้ทรัพยากรจากภายนอกอยู่บ้าง แต่อยู่ในระดับที่จำกัด	4	1	
• แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างเห็นได้ชัด โดยชุมชนมีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติในบริเวณนั้นเป็นหลัก อาจเป็นชุมชนที่อยู่มาดั้งเดิมในพื้นที่ หรือมีหลักฐานการตั้งถิ่นฐาน หรือเป็นแหล่งวัฒนธรรมในอดีต	5	1	
คะแนน			
1.3.2 คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม (5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากความสัมพันธ์ของแหล่งธรรมชาติกับประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม ของชุมชนท้องถิ่น เช่น มีความเชื่อ ตำนาน นิทานพื้นบ้าน นิทานปรัมปรา			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• แหล่งธรรมชาติไม่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม ต่อชุมชนท้องถิ่นเลย	0	1	
• แหล่งธรรมชาติมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม ต่อกันในชุมชนน้อยมาก โดยชุมชนไม่ค่อยให้ความสนใจในสิ่งดังกล่าว	1	1	
• แหล่งธรรมชาติมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม ต่อกันในชุมชนน้อย มีเพียงชุมชนบางส่วนให้ความสนใจ	2	1	
• แหล่งธรรมชาติมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม ต่อกันในชุมชนปานกลาง โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการต่างๆ เป็นประจำทุกปี	3	1	
• แหล่งธรรมชาติมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม ของคนในชุมชนสูง โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการต่างๆ เป็นประจำ ทุกปี และมีชุมชนใกล้เคียงเข้าร่วมงานด้วย	4	1	

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
แหล่งธรรมชาติมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม ต่อคนในชุมชนสูงมาก โดยชุมชนหรือจังหวัดมีการจัดงานหรือพิธีการ ต่างๆ เป็นประจำทุกปี และมีชื่อเสียงในระดับชาติ	5	1	
คะแนน			
คะแนนรวม ข้อ 1.3 (เต็ม 10 คะแนน)			
1.4 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย		คะแนนเต็ม 10 คะแนน	
1.4.1 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายโดยมนุษย์ (5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากโอกาสที่แหล่งธรรมชาติจะได้รับผลกระทบจากการบุกรุกหรือการเข้ามาใช้ประโยชน์ของชุมชน สภาพการบุกรุกทำลายจากกิจกรรมของมนุษย์ในปัจจุบัน และการมีหน่วยงานดูแลแหล่งธรรมชาติและพื้นที่โดยรอบไม่ให้เกิดการเสื่อมสภาพ			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
แหล่งธรรมชาติมีชุมชนอาศัยอยู่โดยรอบ และมีการเข้าไปใช้ประโยชน์ ในพื้นที่จนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และปัจจุบันยังไม่มี หน่วยงานควบคุมดูแลที่ชัดเจน	1	1	
แหล่งธรรมชาติอยู่ห่างจากแหล่งชุมชน แต่มีการเดินทางเข้าไปใช้ประโยชน์ ในพื้นที่จนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมบางส่วน และปัจจุบัน ยังไม่มีหน่วยงานควบคุมดูแลที่ชัดเจน	2	1	
แหล่งธรรมชาติอยู่ห่างจากแหล่งชุมชน โดยมีการเข้าไปใช้ประโยชน์ใน พื้นที่เป็นบางฤดูกาลและเป็นส่วนน้อย แต่ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงาน ควบคุมดูแลที่ชัดเจน	3	1	
แหล่งธรรมชาติอยู่ห่างจากชุมชนและยังไม่มีมีการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ แต่มีกิจกรรมในบริเวณใกล้เคียงที่อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งธรรมชาติบ้าง แต่มีการควบคุมดูแลพื้นที่โดยองค์กรท้องถิ่น	4	1	
แหล่งธรรมชาติอยู่ในพื้นที่ประกาศเป็นเขตอนุรักษ์หรือเขตคุ้มครอง ตามกฎหมาย มีหน่วยงานของรัฐดูแลรับผิดชอบ	5	1	
คะแนน			
1.4.2 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ (5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากโอกาสที่แหล่งธรรมชาติจะถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว พายุ การกัดเซาะชายฝั่ง น้ำท่วม ไฟป่า ฯลฯ โดยวัดจากสถิติการเกิดภัยธรรมชาติ			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
มีภัยธรรมชาติในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี	1	1	
มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้งต่อปี	2	1	
มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 3 ปี	3	1	
มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 5 ปี	4	1	
มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า	5	1	
คะแนน			
คะแนนรวม ข้อ 1.4 (10 คะแนน)			
คะแนนรวม ข้อ 1 (เต็ม 40 คะแนน)			

2. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม 25 คะแนน
-----------------------------------	--------------------

2.1 ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมหลากหลายจะทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ตนพอใจได้มากขึ้น และความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• ไม่มีกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งธรรมชาติ	1	1	
• นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งธรรมชาติ ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งธรรมชาติ 1-2 ประเภท	2	1	
• นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งธรรมชาติ ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งธรรมชาติ 1-2 ประเภท และบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น	3	1	
• นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งธรรมชาติ ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งธรรมชาติมากกว่า 2 ประเภท	4	1	
• นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งธรรมชาติ ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งธรรมชาติมากกว่า 2 ประเภท และบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น	5	1	
คะแนน			
2.2 การเข้าถึงแหล่งธรรมชาติ (5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ สภาพถนน ความลาดชันและความคดเคี้ยวของเส้นทางเข้าถึง และความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีทางเข้าถึงได้แต่ไม่สะดวก	1	1	
• มีทางเข้าถึงได้สะดวก รถเดินได้ 2 ทาง แต่สามารถใช้ความเร็วได้ต่ำกว่า 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง	2	1	
• มีทางเข้าถึงได้สะดวก รถเดินได้ 2 ทาง และสามารถใช้ความเร็วได้เกิน 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง	3	1	
• มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์นั่ง	4	1	
• มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถขนาดใหญ่ ได้แก่ รถโดยสารหรือรถทัศนาวจร	5	1	
คะแนน			
2.3 ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว (5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากโอกาสที่จะเกิดอันตรายจากปัจจัยในตัวแหล่งท่องเที่ยวเองหรือจากปัจจัยภายนอก โดยวัดจากสถิติการเกิดอันตราย เช่น น้ำป่า ดินถล่ม หน้าผาสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง สัตว์ดุร้าย มาลาเรีย ภัยจากโจรผู้ร้าย โรคระบาดอื่น ๆ เป็นต้น			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีเหตุอันตรายบ่อยตลอดปี	0	1	
• มีเหตุอันตรายทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี	1	1	

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้งต่อปี	2	1	
• มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 3 ปี	3	1	
• มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 5 ปี	4	1	
• มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า	5	1	
คะแนน			
2.4 ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน (5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ น้ำ ไฟ ถนน ที่พัก ฯลฯ เพื่อการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และข้อจำกัดในการพัฒนาต่อไปในอนาคต			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• ยังไม่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	1	1	
• มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้เป็นบางช่วงเวลา และมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	2	1	
• มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ปานกลาง แต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	3	1	
• แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ดี แต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	4	1	
• แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้อย่างสะดวกสบาย และยังสามารถพัฒนาต่อไปได้อีก	5	1	
คะแนน			
2.5 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก (5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากการมีกลุ่มองค์กรทั้งภายในและภายนอกในระดับต่างๆ ให้การสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีการจัดตั้งกลุ่มโดยชุมชน เพื่อกำหนดนโยบาย วางแนวทางการจัดการท่องเที่ยว แต่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลที่ชัดเจน	1	1	
• มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2	1	
• มีหน่วยงาน กลุ่มองค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชนให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษาด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	3	1	

• มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	4	1	
• มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ร่วมกันให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และ บุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	5	1	
คะแนน			

คะแนนรวม ข้อ 2 (เต็ม 25 คะแนน)	
--------------------------------	--

3. การบริหารจัดการ	คะแนน 35 คะแนน
--------------------	----------------

3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อม	คะแนนเต็ม 25 คะแนน		
3.1.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว (5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากเกณฑ์ 3 ด้าน ดังนี้			
ก. การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการและพื้นที่พักอาศัย			
ข. การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและ/หรือฤดูกาล			
ค. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• ไม่มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค	0	1	
• มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค น้อยมากและไม่เป็นระบบ	1	1	
• มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค โดยมีระเบียบการปฏิบัติเป็นหลักฐานอยู่บ้าง แต่การปฏิบัติมีข้อบกพร่อง	2	1	
• มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 1 ข้อ	3	1	
• มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 2 ข้อ	4	1	
• มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานครบ 3 ข้อ	5	1	
คะแนน			
3.1.2 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว (5 คะแนน)			
หมายเหตุ พิจารณาจากแผนการติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพื้นที่			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• ไม่มีแผนการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เลย	0	1	
• มีแผนการดำเนินงาน แต่การปฏิบัติตามแผนไม่ชัดเจน	1	1	
• มีแผนการดำเนินงาน และมีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน แต่ไม่มีการดำเนินการอื่นๆ	2	1	
• มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน และมีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ	3	1	

ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ และมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว	4			1	
• มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ มีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว และมีการปฏิบัติตามการติดตามการประเมินผลอย่างต่อเนื่องทุกปี	5			1	
คะแนน					
3.1.3 การจัดการของเสียและสภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยว (5 คะแนน)					
หมายเหตุ พิจารณาจากการมีระบบการจัดการของเสียที่มีประสิทธิภาพ ระบบป้องกันมลพิษที่เหมาะสม และมีการดำเนินการอนุรักษ์พลังงาน					
หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน					
ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีระบบการจัดการน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ	0	0.5	1	1	
• มีระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ	0	0.5	1	1	
• มีระบบการจัดการด้านคุณภาพอากาศและเสียง	0	0.5	1	1	
• มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ประหยัดพลังงาน	0	0.5	1	1	
• มีนโยบายลดปริมาณการใช้น้ำ	0	0.5	1	1	
คะแนน					
3.1.4 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม (5 คะแนน)					
หมายเหตุ การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติจะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสภาพธรรมชาติเป็นหลัก รวมทั้งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย					
หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน					
ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยาและสภาพทางกายภาพ เช่น พื้นที่สืบพันธุ์ของสัตว์	0	0.5	1	1	
• กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดี หรือวัฒนธรรมของชาติ	0	0.5	1	1	
• มีการศึกษา วิจัยสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนแนวทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศและสภาพกายภาพของพื้นที่	0	0.5	1	1	
• มีการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น และนำข้อมูลมาวางแผนทางการดำเนินการท่องเที่ยวที่ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประเพณีของคนในท้องถิ่น	0	0.5	1	1	

ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม เช่น ไม่ทำให้เกิดปริมาณขยะและของเสียที่ขัดต่อทัศนียภาพ	0	0.5	1	1	
คะแนน					
3.1.5 การให้ความรู้ถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ (5 คะแนน)					
หมายเหตุ พิจารณาจากกิจกรรมและการดำเนินงานต่างๆ ที่ให้ความรู้และเผยแพร่ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว พนักงานนำเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนที่อยู่โดยรอบ					
หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน					
ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีการจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม	0	0.5	1	1	
• มีการจัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติและป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางเพื่อให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว	0	0.5	1	1	
• มีการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาธรรมชาติให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้านเป็นครั้งคราว เช่น กิจกรรมการดูนก การศึกษาพันธุ์ไม้ ฯลฯ	0	0.5	1	1	
• มีการเผยแพร่ข้อมูลในด้านต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ	0	0.5	1	1	
• มีการเผยแพร่ข้อมูลในด้านต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	0	0.5	1	1	
คะแนน					
คะแนนรวม ข้อ 3.1 (เต็ม 25 คะแนน)					
3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว			คะแนนเต็ม 10 คะแนน		
3.2.1 การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว (2.5 คะแนน)					
หมายเหตุ พิจารณาจากการดำเนินงานด้านการให้บริการขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการจัดการที่เหมาะสมให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการที่คุ้มค่ากับการมาท่องเที่ยว					
หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน					
ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีจำนวนบุคลากรด้านบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว	0	0.5	1	0.5	
• มีระบบเตือนภัย และระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว	0	0.5	1	0.5	
• มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และต้องมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่	0	0.5	1	0.5	

ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่ถูกสุขลักษณะ มีการจัดเก็บ และกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	0	0.5	1	0.5	
• มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น มีการออกแบบและใช้วัสดุก่อสร้างที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ประหยัดพลังงาน และมีระบบกำจัดของเสียที่ได้มาตรฐาน	0	0.5	1	0.5	
คะแนน					
3.2.2 มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว (2.5 คะแนน)					
หมายเหตุ ศูนย์บริการเป็นส่วนสำคัญที่จะให้ข้อมูลและความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวก่อนที่จะดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยว					
หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน					
ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจน และมีเจ้าหน้าที่ประจำ	0	0.5	1	0.5	
• มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิตยสาร	0	0.5	1	0.5	
• มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่มีอริยาศัยดี และสามารถสื่อสาร ภาษาอังกฤษได้พอสมควร	0	0.5	1	0.5	
• สื่อมีความน่าสนใจ และข้อมูลเป็นปัจจุบัน	0	0.5	1	0.5	
• ภาษาที่ใช้ในสื่อมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	0	0.5	1	0.5	
คะแนน					
3.2.3 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนโดยรอบ (2.5 คะแนน)					
หมายเหตุ บุคลากรที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวควรที่จะมีความรู้ในเรื่องระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ ซึ่งอาจ ได้รับความรู้มาจากประสบการณ์ การบอกเล่า การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การฝึกอบรม หรือการศึกษาในระดับปริญญา ในสาขาที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้บุคลากรให้บริการด้านความรู้ควรที่จะสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ					
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)		
• ไม่มีบุคลากรที่มีความรู้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	0	0.5			
• มีบุคลากรที่มีความรู้โดยเรียนรู้จากประสบการณ์และการบอกเล่า	1	0.5			
• มีบุคลากรที่มีความรู้โดยการเรียนรู้จากการศึกษาและค้นคว้าด้วยตนเอง จากเอกสารหรือเว็บไซต์ที่เชื่อถือได้	2	0.5			
• มีบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมความรู้ด้านระบบนิเวศและการอนุรักษ์	3	0.5			
• มีบุคลากรที่มีความรู้ระดับปริญญาด้านสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา หรือสาขา ที่เกี่ยวข้อง	4	0.5			
• มีบุคลากรที่มีความรู้ระดับปริญญาด้านสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา หรือสาขา ที่เกี่ยวข้อง และสามารถสื่อสารและให้ความรู้โดยใช้ภาษาอังกฤษได้	5	0.5			
คะแนน					

3.2.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (2.5 คะแนน) หมายเหตุ พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบต่างๆ และการที่ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน					
ดัชนี	คะแนน (A)			ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีตัวแทนของชุมชนในการวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	1	0.5	
• ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว	0	0.5	1	0.5	
• มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	1	0.5	
• ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	0	0.5	1	0.5	
• ชุมชนมีรายได้จากการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการด้านที่พัก การขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น	0	0.5	1	0.5	
คะแนน					
คะแนนรวม ข้อ 3.2 (เต็ม 10 คะแนน)					
คะแนนรวม ข้อ 3 (เต็ม 35 คะแนน)					

[illegible]

[illegible]

This image shows a full page of a handwriting practice worksheet. It consists of numerous horizontal dashed lines spaced evenly across the page, providing a guide for letter height and placement. The background is plain white, and there are no other markings or text present.

[illegible]

This image shows a full page of a handwriting practice worksheet. It consists of numerous horizontal dashed lines spaced evenly across the page, providing a guide for letter height and placement. The lines are light gray and extend from the left margin to the right margin. There are no margins, text, or other markings on the page.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อเป็น
ประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

อาศัยอำนาจ ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 32
และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545
และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2545
ดังนั้น สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว จึงออกประกาศ เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว
ทางธรรมชาติ ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550

(นางธนัญญา นทีโชติ)
ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

เอกสารแนบท้าย
ประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
ลงวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ 2550

“แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attraction) หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้อาจจะเป็นความงดงามตามสภาพธรรมชาติ ความแปลกตาของสภาพธรรมชาติ สัตว์หายากที่หายากทางธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์หรือเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ (Special Environmental Features) หรือสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าทางวิชาการก็ได้

แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติมีลักษณะเฉพาะคือเมื่อถูกทำลายแล้วก็จะหมดสภาพไปไม่สามารถฟื้นฟูคืนสู่สภาพเดิมได้โดยง่ายหรือต้องใช้เวลาอันยาวนานในการฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิม จึงต้องมีการดูแลรักษาทรัพยากรอย่างดี ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้มีได้เกิดขึ้นเพื่อการท่องเที่ยว แต่เป็นการนำการท่องเที่ยวเข้าไปผนวก กิจกรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติ เช่น เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ดูนก/แมลง ส่องสัตว์ เล่นน้ำตก เป็นต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย

ข้อ 1 ขอบข่าย

กำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดำเนินการทดสอบดัชนีชี้วัดในการประเมินแหล่งท่องเที่ยวตัวอย่าง เพื่อประยุกต์ใช้ในการประเมินแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดำเนินการตรวจประเมินเพื่อให้การรับรองมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รวมทั้งเสนอแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้แก่ผู้รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวนำไปปฏิบัติ

ข้อ 2 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีหลักเกณฑ์ องค์ประกอบ 3 ประการ คือ คุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ

องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย มีหลักเกณฑ์ที่ใช้พิจารณา 4 ด้านได้แก่

1.1 คุณค่าทางด้านชีวภาพ ประกอบด้วย 4 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

- 1.1.1 ความหลากหลายของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ
- 1.1.2 ความสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ
- 1.1.3 ความเป็นแหล่งรวมพืชหรือสัตว์ที่มีลักษณะโดดเด่น หายาก ใกล้สูญพันธุ์

หรือมีจำนวนมาก

- 1.1.4 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ

-2-

- 1.2 คุณค่าทางกายภาพ ประกอบด้วย 4 ดัชนีชี้วัด ได้แก่
 - 1.2.1 จำนวนประเภทของแหล่งธรรมชาติภายในแหล่งท่องเที่ยว
 - 1.2.2 ขนาดของแหล่งธรรมชาติ
 - 1.2.3 สภาพความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งธรรมชาติ
 - 1.2.4 ความเป็นเอกลักษณ์และโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่
- 1.3 คุณค่าทางสังคม ประกอบด้วย 2 ดัชนีชี้วัด ได้แก่
 - 1.3.1 คุณค่าต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น
 - 1.3.2 คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม
- 1.4 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ประกอบด้วย 2 ดัชนีชี้วัด
 - 1.4.1 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายโดยมนุษย์
 - 1.4.2 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาตินั้น ๆ ให้มีความสำคัญ มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 5 ด้าน ได้แก่

- 2.1 ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 2.2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- 2.3 ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว
- 2.4 ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน
- 2.5 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- 3.1 ด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดการด้านการท่องเที่ยว
- 3.2 การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว
- 3.3 การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชน/ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในการเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้น ๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น

ข้อ 3 การวัดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณีตามลักษณะการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ธรรมชาติ ได้แก่

- กรณี 1 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว
- กรณี 2 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

ข้อ 4 การตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

“การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ” หมายถึง กระบวนการและวิธีการตรวจสอบและประเมินมาตรฐานด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

“เครื่องหมายรับรองมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ” หมายถึง เครื่องหมายที่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวได้ออกให้ เพื่อแสดงคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ผ่านการประเมินมาตรฐาน

“สำนักงาน” หมายถึง สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

“คณะกรรมการ” หมายถึง คณะกรรมการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ว่าด้วยการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

“หนังสือรับรอง” หมายถึง หนังสือรับรองที่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวออกให้เป็นหลักฐานแสดงคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ผ่านการประเมินมาตรฐาน

“ผู้อำนวยการ” หมายถึง ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

“คณะทำงาน” หมายถึง คณะบุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งจากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวหรือคณะกรรมการ

ข้อ 1 ให้มีคณะกรรมการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติระดับชาติ คณะหนึ่ง ประกอบด้วย บุคคลทั้งภาครัฐและเอกชน มีจำนวนไม่เกิน 15 คน ตามที่ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวแต่งตั้ง

ข้อ 2 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ตามที่ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวกำหนด

ข้อ 3 ให้มีคณะกรรมการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติระดับจังหวัดคณะหนึ่ง มีจำนวนไม่เกิน 9 คน ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง

ข้อ 4 ให้คณะกรรมการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติระดับจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนด

ข้อ 5 ความเป็นมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ผ่านการประเมินและได้มาตรฐาน จะได้รับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานพร้อมหนังสือรับรองมาตรฐาน ตามที่กำหนด

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ได้มาตรฐานจะได้รับการประเมินใหม่ทุก 2 ปี หากมีระดับคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานจะถูกถอดถอนการรับรองมาตรฐาน พร้อมทั้งต้องส่งคืนเครื่องหมายรับรองมาตรฐานและหนังสือรับรองมาตรฐานต่อสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

รายชื่อคณะผู้จัดทำ

1. ว่าที่ร้อยตรีอานูภาพ	เกษรสุวรรณ	ที่ปรึกษา
2. นางชุตีมา	พัฒนราช	ที่ปรึกษา
3. นางพัชรภรณ์	ทวีกสิกรรม	คณะทำงาน
4. นางสาววรุณกาญจน์	จิตติธรรมภรณ์	คณะทำงาน
5. นางสาวศุภีวรรณ	ดีที่สุด	คณะทำงาน
6. นางสาวศิริพร	นามพิทักษ์สุข	คณะทำงาน
7. นางสาวสำพันธ์	ขุนราช	คณะทำงาน
8. นางสาวชญาภา	ไชยวุฒิ	คณะทำงาน
9. นางสาวศิริพร	ลิมพฤษเกษม	คณะทำงาน
10. นางสาวสุพัฒนา	ศักดิ์ปิยะพันธ์	คณะทำงาน
11. นางสาวจิตติกา	คงพลาย	คณะทำงาน
12. นางสาวเพ็ญนภา	ปัญญาชนชัย	คณะทำงาน
13. นายโกวิท	รักตะกนิษฐ์	คณะทำงาน

ลิขสิทธิ์ของ

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

154 ถนนพระรามที่ 1 แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทร./โทรสาร 0 2219 4039 เว็บไซต์ <http://www.tourism.go.th>

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

สนามกีฬาแห่งชาติ ถนนพระรามที่ 1 แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทร. 0-2219-4010-17, แฟกซ์ 0-2219-4039, <http://www.tourism.go.th>

คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสถาน

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หัวข้อ	หน้า
ความสำคัญของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีฐาน	1
นิยามและคำสำคัญ	2
กรอบแนวคิดในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีฐาน	3
การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทธรณีฐาน	4
- องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	4
- องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	4
- องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ	5
การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีฐาน	5
- วิธีการให้คะแนน	6
- การกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีฐาน	7
แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีฐาน	8
ตัวอย่างการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีฐาน	29

ความสำคัญของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดดเด่น และหายาก ก่อให้เกิดความน่าสนใจชวนให้นักท่องเที่ยวอยากไปชมและสัมผัสอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้แล้ว แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน บางแห่งยังมีความเกี่ยวพันกับขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ งามนุษย์ด้วย รวมทั้งความสำคัญในแง่ของการเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าทางด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพทางธรณีวิทยาได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสำคัญต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีสภาพของตัวแหล่งท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา มีระบบความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนในตัวเองด้วยปัจจัยต่างๆ กัน และองค์ประกอบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจค่อยเป็นค่อยไป หรืออาจรวดเร็วมากจนเห็นได้อย่างชัดเจนแล้วแต่กรณี ซึ่งผลจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์อาจทำให้เกิดการสูญสลายของแหล่งธรณีสัณฐานนั้นได้ ถ้าปราศจากความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรนั้นๆ

ความสวยงามของแหล่งธรรมชาติที่มีอยู่มากมายในประเทศไทย เป็นสิ่งดึงดูดที่สำคัญด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยขาดการวิเคราะห์ถึงศักยภาพของพื้นที่ ขาดความเข้าใจถึงสภาพทางธรรมชาติของพื้นที่ และการขาดมาตรการที่เหมาะสมในการควบคุมดูแลการขยายตัวของกิจกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ประกอบกับการเปิดพื้นที่ธรรมชาติเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดการจัดการที่ดี ทำให้แหล่งธรรมชาติหลายแห่งเสื่อมโทรม และส่งผลกระทบต่อทางลบต่อการท่องเที่ยวในที่สุด ดังนั้น การกำหนดกรอบหรือเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนสำหรับให้หน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่างๆ ได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว เพื่อยกระดับมาตรฐานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย และยังสามารถใช้เป็นสิ่งบ่งบอกให้นักท่องเที่ยวรับรู้ในคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว และมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งหมายถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้ทางการท่องเที่ยวด้วย รวมทั้งเป็นการยกระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

นิยามและคำสำคัญ

แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่เป็นสถานที่หรือกิจกรรม ทั้งที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทาง มาเยี่ยมเยือน เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและสร้างความประทับใจอันจะทำให้ นักท่องเที่ยวเกิดความ เพลิดเพลิน ความ บันเทิงหรือการเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยวยังรวมถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค และบริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน หมายถึง แหล่งธรรมชาติ ทางธรณีวิทยาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของพื้นผิวโลกจนทำให้เกิดเป็นโครงสร้างที่มีลักษณะเด่น แปลกตา และมักจะเป็นต้นกำเนิดของนิทานพื้นบ้านต่างๆ รูปแบบของแหล่งธรรมชาติ ประเภทนี้มีได้ หลายรูปแบบ เช่น อาจเป็นเพียงก้อนหินใหญ่ก้อนเดียว เช่น หอนางอุษา จังหวัดอุดรธานี หรืออาจเป็น บริเวณพื้นที่ เช่น แพะเมืองผี จังหวัดแพร่

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน หมายถึง สิ่ง ที่ กำหนดคุณภาพของ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบจะมีหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดในการพิจารณา ความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพ และความมีคุณภาพ เพื่อใช้ประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยว นั้นด้วย

เกณฑ์ (Criteria) หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้กำหนดคุณลักษณะ ขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

ดัชนีชี้วัด (Indicator) หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่กำหนดขึ้นเพื่อแสดงถึงคุณสมบัติของ แต่ละเกณฑ์ ซึ่งดัชนีชี้วัดในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐานมีทั้งที่อยู่ในรูปของค่าเชิงคุณภาพหรือในรูปของค่าเชิงปริมาณ

คุณค่าด้านการท่องเที่ยว หมายถึง คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ทั้งในด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ และด้านเศรษฐกิจสังคม ซึ่งทำให้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน มีความสวยงามและความน่าสนใจ สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมได้

ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย หมายถึง ภาวะของปัจจัยต่างๆ ที่อยู่รอบๆ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติของ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมของธรณีสัณฐานในด้านใดด้านหนึ่ง ปัจจัยต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาตินั้น อาจมาจาก ภัยธรรมชาติที่มนุษย์ ยังไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้าหรือคาดการณ์ ล่วงหน้าได้ แต่ไม่ สามารถยับยั้ง ภัยธรรมชาตินั้นได้ และอีกประการหนึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ซึ่งอาจตั้งใจหรือ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านลบขึ้นกับสิ่งแวดล้อมได้

ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่ องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาติอื่นๆ ให้มีความเหมาะสมในการจัดการ ท่องเที่ยว เช่น การเข้าถึง ความปลอดภัย การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ความสามารถในการรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว การสนับสนุนการพัฒนาจากองค์กรต่างๆ เป็นต้น

การ บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงานการจัดการเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดการพัฒนายั่งยืน

กรอบแนวคิดในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวและ กิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งการบริการการท่องเที่ยวที่ถูกกำหนดขึ้นเป็นสินค้าท่องเที่ยวของประเทศไทย นั้น มีจำนวนมากกว่า 10,000 แห่ง แต่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางธรณีวิทยาซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่มีความเป็นเอกลักษณ์และหายาก ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกลับถูกพัฒนาในรูปแบบที่เหมือน แหล่งท่องเที่ยว ทั่วไป โดยไม่ได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ หากพัฒนาไม่ถูกต้อง อาจทำให้แหล่งท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน นี้เสี่ยงต่อการถูกทำลายทั้งจากมนุษย์หรือธรรมชาติ ทั้งที่เกิดขึ้น โดยความ ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ก็ตาม หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวบางประเภทอาจส่งผลกระทบต่อ สภาพธรรมชาติและระบบนิเวศของตัวแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น จึงควรมีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานที่ สามารถใช้ได้กับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ทุกแห่งทั่วประเทศ ซึ่งในการศึกษา เพื่อจัดทำเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ทางคณะผู้ศึกษา ได้ทำการรวบรวมมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์และ ประยุกต์ใช้กับการกำหนดกรอบมาตรฐานคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ในครั้งนี้

การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน นอกจากจะเน้นไปที่คุณค่าหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ซึ่งมีศักยภาพในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมแล้ว ยังพิจารณาถึงความเหมาะสม ในการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติดั้งเดิม และศักยภาพในการ พัฒนาด้านการท่องเที่ยวอีกด้วย

การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ทางคณะผู้ศึกษาได้จัดทำร่างเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการประเมินมาตรฐานคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน โดยพิจารณาจากพื้นฐาน 3 องค์ประกอบซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย

หมายถึง คุณค่าหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทางธรณีสัณฐาน ซึ่งเกิดขึ้นจากหลายองค์ประกอบ ทั้งในด้านความสำคัญของแหล่งธรรมชาติที่มีต่อระบบนิเวศ ความสำคัญต่อมนุษย์จากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากแหล่งธรรมชาติ คุณค่าทางด้านการเรียนรู้ และคุณค่าทางด้านจิตใจ รวมถึงความเสี่ยงต่อการถูกทำลายของแหล่งธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงภาวะของปัจจัยต่างๆ ที่อยู่รอบๆ สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติของธรณีสัณฐานที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติด้านใดด้านหนึ่ง ปัจจัยต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาตินั้น อาจมาจากภัยธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้าหรือคาดการณ์ล่วงหน้าได้ แต่ไม่สามารถยับยั้งภัยธรรมชาตินั้นได้ และอีกประการหนึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ซึ่งอาจจะตั้งใจหรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านลบขึ้นกับสิ่งแวดล้อมได้

เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ประกอบด้วย ปัจจัยหลักที่ใช้ในการพิจารณา 4 ด้าน ได้แก่

1. คุณค่าด้านสภาพธรณีสัณฐาน
2. คุณค่าด้านการท่องเที่ยว
3. คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม
4. ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาตินั้นๆ ให้มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว เช่น แหล่งธรรมชาติอาจมีสภาพธรรมชาติที่สวยงามมาก หากแต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้น้อย ขาดความปลอดภัยในการท่องเที่ยว หรือมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน สำหรับศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว มีเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา 4 ด้าน ได้แก่

1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
2. การเข้าถึง
3. ความปลอดภัย
4. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ

หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. การจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย การจัดการด้านการอนุรักษ์ แหล่งธรรมชาติ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดการด้านการท่องเที่ยว
2. การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการ เรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่น ที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว
3. การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคมพิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่จะ มีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น

เกณฑ์ที่ใช้ประเมินการบริหารจัดการของ แหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติทางธรณีวิทยา (ธรณีสัณฐาน) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1. การจัดการ
2. การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม
3. การจัดการด้านการท่องเที่ยว

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน สามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ โดยการให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายมากที่สุด เนื่องจากเป็นแรงดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว ส่วนองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ และด้านศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญรองลงมา รายละเอียดของค่าคะแนนในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	70
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	55
3. การบริหารจัดการ	60
รวม	185

วิธีการให้คะแนน

การประเมินมาตรฐานคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีฐาน ตามแบบประเมินที่กำหนดไว้มีหลักในการให้คะแนน 2 วิธี คือ

วิธีที่ 1 ให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยวมีคุณสมบัติตรงกับค่าคะแนนหรือ ความหมายในข้อใดมากที่สุด และ ให้ค่าคะแนนในข้อที่เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวควรได้ในข้อนั้นเพียง ข้อเดียว ทั้งนี้ จะมีค่าการให้คะแนนตั้งแต่ 1 คะแนนถึง 5 คะแนนโดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย ○ รอบหมายเลขค่าคะแนนที่ต้องการ

ตัวอย่างการให้คะแนนแบบวิธีที่ 1

เกณฑ์	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน
1.1.1 การสะท้อน ลักษณะ ทางธรณีฐาน	(1) ไม่สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงทางธรณีฐานได้ อย่างชัดเจน	1
	(2) สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงทางธรณีฐานได้ แต่ ไม่ชัดเจน หรือเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางธรณีฐาน บ้างเล็กน้อย	2
	(3) สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงสภาพทางธรณีฐาน ชัดเจน แต่ยังไม่ค่อยเห็นรูปลักษณะที่แน่นอน	3
	(4) สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงสภาพทางธรณีฐาน ได้อย่างชัดเจน เช่น มองเห็นลักษณะการกัดเซาะ เป็นรูปลักษณะต่างๆ หรือเกิดเป็นร่องลึกตามชั้นหิน	④
	(5) สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงสภาพทางธรณีฐาน จนเห็นเป็นรูปลักษณะต่างๆ ตามจินตนาการได้	5

ตัวอย่างการให้คะแนนในเกณฑ์ หัวข้อ การสะท้อนลักษณะทางธรณีฐาน ประเมินได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวนี้ มีคุณสมบัติตรงกับข้อ “สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงสภาพทางธรณี ฐาน ได้อย่างชัดเจน” ซึ่งมีค่าคะแนนเท่ากับ 4

วิธีที่ 2 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยววนั้น มีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดข้อใดบ้าง โดยดัชนีชี้วัด 1 ข้อ จะมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน หากไม่มีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดใดเลย จะมีค่าเท่ากับ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรงแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพจะมีค่าเท่ากับ 0.5 คะแนน หากมีคุณสมบัติครบทุกข้อ จะมีค่าเท่ากับ 5 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย ○ รอบหมายเลขค่าคะแนนที่ต้องการ

ตัวอย่างการให้คะแนนแบบวิธีที่ 2

เกณฑ์	ค่าคะแนนและความหมาย				คะแนน
3.2.4 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	1. มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อห้ามของพื้นที่บ้าง	0	○(0.5)	1	3
	2. มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบนิเวศของพื้นที่	0	○(0.5)	1	
	3. มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	○(0)	0.5	1	
	4. มีการจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์เป็นครั้งคราว	0	0.5	○(1)	
	5. มีการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาธรรมชาติให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน เช่น การศึกษาพันธุ์ไม้ ฯลฯ เป็นประจำ	0	0.5	○(1)	

ตัวอย่างการให้คะแนนในดัชนีชี้วัด หัวข้อ การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ประเมินได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวนี้มีคุณสมบัติตรง 2 ข้อ (ข้อ 4 และ 5) โดยแต่ละข้อมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน และมีคุณสมบัติตรงแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ 2 ข้อ (ข้อ 1 และ 2) โดยแต่ละข้อมีค่าเท่ากับ 0.5 คะแนน ฉะนั้น การประเมินในเกณฑ์นี้ได้ 3 คะแนน

การกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีพื้นฐาน

ในการกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยววนั้น จะนำคะแนนที่ได้ไปเทียบระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีพื้นฐาน ได้แสดงไว้ดังตารางข้างล่าง

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน	สัญลักษณ์
มากกว่า 148 คะแนน	ดีเยี่ยม	★★★★★
มากกว่า 130 – 148 คะแนน	ดีมาก	★★★★
มากกว่า 111 – 130 คะแนน	ดี	★★★
มากกว่า 93 - 111 คะแนน	ปานกลาง	★★
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 93 คะแนน	ต่ำ	★

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
ประเภทธรณีสารสนเทศ

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน

โดย

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ/ผู้ดูแล.....
ที่อยู่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ผู้ประเมิน (ชื่อ-นามสกุล).....
(หน่วยงาน).....
ประเมินเมื่อ วันที่ เดือน..... พ.ศ.

ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน	ผลการประเมิน
การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน			ระดับมาตรฐาน
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	70		☐ ดีเยี่ยม (> 148 คะแนน) ☐ ดีมาก (> 130-148 คะแนน) ☐ ดี (> 111-130 คะแนน) ☐ ปานกลาง (> 93-111 คะแนน) ☐ ต่ำ (≤ 93 คะแนน)
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	55		
3. การบริหารจัดการ	60		
รวมทั้งสิ้น	185		

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย			
1.1 คุณค่าด้านสภาพธรณีสัณฐาน			
1.1.1 การสะท้อนลักษณะทางธรณีสัณฐาน	(1) ไม่สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงทางธรณีสัณฐานได้อย่างชัดเจน (2) สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงทางธรณีสัณฐานได้ แต่ไม่ชัดเจน หรือเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางธรณีสัณฐานบ้างเล็กน้อย (3) สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงสภาพทางธรณีสัณฐานชัดเจน แต่ยังไม่ค่อยเห็นรูปลักษณะที่แน่นอน (4) สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงสภาพทางธรณีสัณฐานได้อย่างชัดเจน เช่น มองเห็นลักษณะการกัดเซาะเป็นรูปลักษณะต่างๆ หรือเกิดเป็นร่องลึกตามชั้นหิน (5) สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงสภาพทางธรณีสัณฐาน จนเห็นเป็นรูปลักษณะต่างๆ ตามจินตนาการได้	1 2 3 4 5	พิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงทางธรณีสัณฐานที่เกิดขึ้นจากการกระทำของธรรมชาติ จนสามารถมองเห็นธรณีสัณฐานเป็นรูปลักษณะต่างๆ ได้
1.1.2 ความหายากหรือความโดดเด่นของแหล่งธรณีสัณฐาน	(1) ธรณีสัณฐานมีรูปลักษณะที่ธรรมดาพบเห็นได้ทั่วไป และพบเห็นได้หลายแหล่งในประเทศไทย (2) ธรณีสัณฐานมีรูปลักษณะที่แปลกตา มีความสวยงาม พบได้ทั่วทุกภาคของประเทศไทย (3) ธรณีสัณฐานมีรูปลักษณะที่แปลกตา มีความสวยงาม พบได้หลายแหล่งในประเทศไทย (4) ธรณีสัณฐานมีรูปลักษณะที่แปลกตา มีความสวยงาม พบน้อยแหล่งในประเทศไทย (5) ธรณีสัณฐานมีรูปลักษณะที่แปลกตา มีความสวยงาม โดยมีรูปลักษณะที่มีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย	1 2 3 4 5	พิจารณาจากรูปลักษณะที่เกิดจากการกระทำของธรรมชาติ ที่ทำให้เกิดรูปลักษณะที่โดดเด่นแปลกตา หรือหาชมได้ยาก

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.1.3 ความหลากหลายของ รูปลักษณะตัวธรณีสัณฐาน	(1) ในแหล่งธรณีสัณฐาน พบตัวธรณีสัณฐานที่มีรูปลักษณะที่เหมือนกันทั้งหมด ไม่มีลักษณะโดดเด่น เช่น เป็นหินก้อนกลมโผล่กระจายตัวทั่วบริเวณ (2) ในแหล่งธรณีสัณฐาน พบตัวธรณีสัณฐานที่มีรูปลักษณะโดดเด่นเพียง 1 - 2 รูปลักษณะ (3) ในแหล่งธรณีสัณฐาน พบตัวธรณีสัณฐานที่มีรูปลักษณะโดดเด่นเพียง 3 - 5 รูปลักษณะ (4) ในแหล่งธรณีสัณฐาน พบตัวธรณีสัณฐานที่มีรูปลักษณะโดดเด่นเพียง 3 - 5 รูปลักษณะ และมีตัวธรณีสัณฐานอื่นๆ ที่อาจไม่โดดเด่นนักกระจายอยู่โดยรอบด้วย (5) ในแหล่งธรณีสัณฐาน พบตัวธรณีสัณฐานที่มีรูปลักษณะโดดเด่นจำนวนมาก กระจายทั่วบริเวณ	1 2 3 4 5	พิจารณาจากจำนวนรูปลักษณะของ ตัวธรณีสัณฐานที่มีความโดดเด่น ซึ่งพบเห็นใน บริเวณแหล่งท่องเที่ยว
1.1.4 คุณค่าของการเป็นแหล่ง เรียนรู้ด้านธรณีสัณฐาน หรือธรณีวิทยาของ ประเทศไทย	(1) แหล่งธรณีสัณฐานมีความสำคัญทางด้านธรณีวิทยาน้อย ไม่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ ทางด้านวิชาการได้ (2) แหล่งธรณีสัณฐานมีความสำคัญทางด้านธรณีสัณฐานหรือธรณีวิทยาบ้าง แต่ไม่เหมาะสมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวิชาการ (3) แหล่งธรณีสัณฐานมีความสำคัญทางด้านธรณีสัณฐานหรือธรณีวิทยาบ้าง และมีความ น่าสนใจในการเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวิชาการได้ (4) แหล่งธรณีสัณฐานมีความสำคัญทางด้านธรณีสัณฐานหรือธรณีวิทยามาก สามารถเป็น แหล่งเรียนรู้ทางด้านวิชาการได้ (5) แหล่งธรณีสัณฐานมีความสำคัญทางด้านธรณีสัณฐานหรือธรณีวิทยาที่โดดเด่น เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวิชาการที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวของการเปลี่ยนแปลง ด้านธรณีสัณฐานของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี	1 2 3 4 5	พิจารณาจากแหล่งธรณีสัณฐานที่สามารถเป็น แหล่งเรียนรู้ทางด้านธรณีวิทยาได้ ซึ่งจะแสดง ถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวิชาการ
คะแนนรวมข้อ 1.1 (20 คะแนน)			

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.2 คุณค่าด้านการท่องเที่ยว			
1.2.1 ขนาดของแหล่งท่องเที่ยว	(1) มีพื้นที่รองรับด้านการท่องเที่ยวจำกัด (2) มีพื้นที่รองรับด้านการท่องเที่ยวไม่เพียงพอในบางฤดูกาล (3) มีพื้นที่รองรับด้านการท่องเที่ยวได้เพียงพอทุกฤดูกาล (4) มีพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวได้เพียงพอในทุกฤดูกาล สามารถประกอบกิจกรรมได้หลายกิจกรรม แต่มีข้อจำกัดบ้าง เช่น มีที่ราบน้อย (5) มีพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวได้เพียงพอในทุกฤดูกาล สามารถประกอบกิจกรรมได้โดยไม่มีข้อจำกัด หลายกิจกรรม	1 2 3 4 5	พิจารณาจากขนาดของพื้นที่ และบริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยว
1.2.2 ความสวยงามของแหล่งธรณีสัณฐาน	(1) สวยหรือมีสิ่งน่าสนใจ เช่น รูปร่างหิน มีเรื่องราวความเชื่อ (2) สวยหรือมีสิ่งน่าสนใจ และมีผู้คนไปเที่ยวชมสม่ำเสมอ (3) สวยมากหรือมีสิ่งน่าสนใจ มีผู้คนไปเที่ยวชมมาก และเป็นที่รู้จักระดับจังหวัด (4) สวยมากหรือมีสิ่งน่าสนใจมาก มีผู้คนไปเที่ยวชมมาก และเป็นที่รู้จักระดับภาค (5) สวยมากหรือมีสิ่งน่าสนใจมาก มีผู้คนไปเที่ยวชมมาก และเป็นที่รู้จักระดับประเทศ	1 2 3 4 5	พิจารณาจากลักษณะความโดดเด่นและองค์ประกอบของธรณีสัณฐานตามธรรมชาติที่ปรากฏแก่สายตา
1.2.3 มีทัศนียภาพที่สวยงามโดยรอบตัวธรณีสัณฐาน	(1) มี แต่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม (2) มีความสวยงามน้อย หรือถูกทำลายจากการขีดเขียน หรือตูดสกปรก (3) มีความสวยงาม แต่เสื่อมโทรมลงไปบ้าง เพราะมีคนไปมากและมีการเข้าไปใช้พื้นที่ ทำให้มีการตัดแปลงพื้นที่ธรรมชาติ (4) สวยงามพอสมควร แต่บางบริเวณเสื่อมโทรมเพราะคนมาเที่ยว หรือสวยงามเฉพาะบางฤดูกาล (5) สวยงามมาก ไม่มีร่องรอยการถูกทำลาย และมีความสวยงามตามธรรมชาติ	1 2 3 4 5	พิจารณาจากแหล่งท่องเที่ยวรอบนอกเหนือจากตัวธรณีสัณฐานช่วยดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวได้ แต่เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าไปมาก มักจะถูกทำลายและมีการขีดเขียน และมีการตัดแปลงสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.2.4 เป็นสถานที่ท่องเที่ยว หรือพักผ่อนหย่อนใจของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว	(1) ไม่มีนักท่องเที่ยว หรือคนในชุมชนเข้ามาใช้ประโยชน์ (2) มีเพียงคนในชุมชนเท่านั้นเข้ามาใช้ประโยชน์ (3) มีคนในชุมชน และนานๆ ครั้งจึงจะมีนักท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามาท่องเที่ยว (4) มีคนในชุมชน นักท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงมาเที่ยวชมเสมอ (5) มีคนในชุมชน นักท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง และนักท่องเที่ยวต่างถิ่นเข้ามาเที่ยวชม (6) มีคนในชุมชน ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง และนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวชม	0 1 2 3 4 5	พิจารณาจากกลุ่มคน และความหลากหลายของผู้เข้ามาใช้พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว
คะแนนรวมข้อ 1.2 (20 คะแนน)			

1.3 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม			
1.3.1 มีตำนานหรือความเชื่อท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับสถานที่	(1) ไม่มีตำนานหรือความเชื่อ (2) มีเรื่องเล่า แต่มีผู้รู้น้อย (3) มีเรื่องเล่า ความเชื่อพื้นบ้าน แต่มีผู้รู้หรือไม่มีหลักฐานยืนยัน (4) มีเรื่องเล่า ความเชื่อพื้นบ้าน แต่มีผู้รู้ปานกลางหรือมีหลักฐาน เช่น บันทึก หรือบทกวี (5) มีเรื่องที่น่าจะเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ มีผู้รู้มาก และมีหลักฐานที่เชื่อถือได้ (6) มีความเชื่อพื้นบ้าน มีผู้รู้มากและมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญ	0 1 2 3 4 5	หลักฐานทางประวัติศาสตร์มีตั้งแต่ระดับท้องถิ่น เช่น การมีเรื่องเล่าพื้นบ้าน
1.3.2 มีพิธีกรรมหรือประเพณีท้องถิ่น	(1) ไม่มี (2) มี แต่ไม่ได้จัดเป็นกิจกรรม (3) มี แต่จัดเป็นครั้งคราว (4) มี และจัดขึ้นบ่อย (5) มี และจัดขึ้นเป็นประจำ (6) มี จัดขึ้นเป็นประจำ และมีชื่อเสียงทำให้ผู้คนต่างหลงใหลมาทุกครั้งที่มีการจัดงาน	0 1 2 3 4 5	มีพิธีกรรมหรือประเพณีท้องถิ่นที่เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว และเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยว
คะแนนรวมข้อ 1.3 (10 คะแนน)			

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.4 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย			
1.4.1 ผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อธรณีฐาน	(1) มีการขุดขีดหรือทำร่องรอยไว้ และอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม (2) มีการขุดขีดหรือทำร่องรอยไว้ และเสียสภาพจากเดิมค่อนข้างมาก (3) มีการขุดขีดหรือทำร่องรอยไว้ แต่อยู่ในสภาพที่แตกต่างจากเดิมไม่มากนัก (4) ธรณีฐานอยู่ในสภาพที่เกือบสมบูรณ์ มีการขุดขีด น้อย (5) ธรณีฐานอยู่ในสภาพที่เกือบสมบูรณ์ มีการขุดขีด น้อยมาก (6) ธรณีฐานยังอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์มาก	0 1 2 3 4 5	พิจารณาจากสภาพธรณีฐานว่ามีความสมบูรณ์ หรือมีร่องรอยการถูกทำลายโดยมนุษย์จนทำให้ธรณีฐานมีการเปลี่ยนแปลงสภาพ
1.4.2 การจัดกิจกรรมที่เหมาะสม	(1) กิจกรรมการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยาและสภาพทางกายภาพ และไม่เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น (2) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม แต่เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น (3) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรมน้อย และเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ (4) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรมเล็กน้อย เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น และคนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรม (5) กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรม เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น และคนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรม และนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติ	1 2 3 4 5	พิจารณาจากสภาพผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติจะช่วยป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับแหล่งธรรมชาติหรือพื้นที่ที่มีความเปราะบางได้

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.4.3 สภาพการถูกรบกวนจากการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่	(1) มีการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่หนาแน่น และไม่มีการจัดระเบียบ (2) มีการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่หนาแน่น แต่มีการจัดระเบียบบางส่วน (3) มีการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่หนาแน่นไม่มาก (4) มีการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่บางส่วน แต่มีสภาพไม่เรียบร้อย และมีการจัดระเบียบได้เรียบร้อย (5) มีการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่เพียงเล็กน้อย และมีการจัดระเบียบได้เรียบร้อย (6) ไม่มีการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	0 1 2 3 4 5	พิจารณาจากการใช้ประโยชน์ที่ดินของแหล่งท่องเที่ยว ประเภทธรณีสัณฐาน ในการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่
1.4.4 ภัยธรรมชาติที่ก่อให้เกิดการทำลายสภาพของแหล่งท่องเที่ยว	(1) มี 1-2 ครั้งในรอบ 1 ปี (2) มี 1-2 ครั้งในรอบ 3 ปี (3) มี 1-2 ครั้งในรอบ 5 ปี (4) มี 1-2 ครั้งในรอบ 10 ปี (5) มี 1-2 ครั้งในรอบ 20 ปี	1 2 3 4 5	พิจารณาจากโอกาสที่แหล่งท่องเที่ยวจะถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ เช่น พายุ แผ่นดินไหว น้ำท่วม เป็นต้น
	คะแนนรวมข้อ 1.4 (20 คะแนน)		
	คะแนนรวม ข้อ 1 (เต็ม 70 คะแนน)		

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว			
2.1 ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว			
2.1.1 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	(1) มีเพียงกิจกรรมการท่องเที่ยวทั่วไป ได้แก่ การเดินเที่ยวชม การพักผ่อน (2) นอกเหนือจากการเที่ยวชมทั่วไป ยังมีกิจกรรมชนิดอื่น เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การจัดนิทรรศการ (3) นอกเหนือจากการเที่ยวชมทั่วไป กิจกรรมชนิดอื่นๆ แล้ว ยังมีกิจกรรมพิเศษที่จัดขึ้นเฉพาะบางฤดูกาล/ทั้งปี (4) นอกเหนือจากการเที่ยวชมทั่วไป กิจกรรมชนิดอื่นๆ แล้ว ยังมีกิจกรรมพิเศษที่จัดขึ้นเฉพาะบางฤดูกาล/ทั้งปี โดยกิจกรรมพิเศษนี้มีเอกลักษณ์ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวในประเทศได้เป็นอย่างดี (5) นอกเหนือจากการเที่ยวชมทั่วไป กิจกรรมชนิดอื่นๆ แล้ว ยังมีกิจกรรมพิเศษที่จัดขึ้นเฉพาะบางฤดูกาล/ทั้งปี โดยกิจกรรมพิเศษนี้มีเอกลักษณ์ที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางมาเยี่ยมชม	1 2 3 4 5	พิจารณาจากจำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมหลากหลายจะทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจได้มากขึ้น และกิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีความน่าสนใจหรือมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่
2.1.2 ความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ตัวธรณีสัณฐาน และพื้นที่ข้างเคียง	(1) กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องใช้ขนาดพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 120 ตร.ม. ต่อคน (2) สามารถรับนักท่องเที่ยวที่ความหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 90 ตร.ม. ต่อคน (3) สามารถรับนักท่องเที่ยวที่ความหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 60 ตร.ม. ต่อคน (4) สามารถรับนักท่องเที่ยวที่ความหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 30 ตร.ม. ต่อคน (5) สามารถรับนักท่องเที่ยวที่ความหนาแน่นต่ำกว่า 30 ตร.ม. ต่อคน	1 2 3 4 5	แหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้มากจะมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ดีกว่า แหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้น้อยทั้งนี้ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวพิจารณาจากเกณฑ์ความหนาแน่นในการรับนักท่องเที่ยวตามการแบ่งเขตพื้นที่จัดการ
คะแนนรวมข้อ 2.1 (10 คะแนน)			

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.2 การเข้าถึง			
2.2.1 ความสะดวกของเส้นทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	(1) มีทางเข้าถึงได้ แต่ไม่สะดวกในทุกฤดูกาล (2) มีทางเข้าถึงได้สะดวกเพียงบางฤดูกาล (3) มีทางเข้าถึงได้ในทุกฤดูกาล เฉพาะพาหนะบางประเภท สภาพเส้นทางคับแคบ เป็นหลุมเป็นบ่อ (4) มีทางเข้าถึงได้สะดวกในทุกฤดูกาล เฉพาะพาหนะบางประเภท สภาพเส้นทางค่อนข้างดี (5) มีความสะดวกในการเข้าถึงด้วยรถทุกประเภท ทุกฤดูกาล สภาพเส้นทางดี	1 2 3 4 5	พิจารณาจากสภาพของเส้นทางที่เอื้ออำนวย ความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่ แหล่งท่องเที่ยว
2.2.2 ป้ายบอกทาง	(1) ไม่มีป้ายบอกทาง (2) มี แต่ไม่สามารถสื่อได้อย่างชัดเจน เช่น ไม่มีป้ายบอกทางเมื่อถึงทางแยก หรือมีป้ายบอกทางเพียงบางจุด (3) มีป้ายบอกทาง เฉพาะเส้นทางสายรองเท่านั้น มีบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้ (4) มีป้ายบอกทางทั้งในถนนสายหลัก และถนนสายรอง โดยมีระยะห่างในการติดตั้งป้ายอย่างเหมาะสม แต่ไม่บอกระยะทางเข้าถึงแหล่งธรณีสัณฐาน (5) มีป้ายบอกทางทั้งในถนนสายหลัก และถนนสายรอง และมีการบอกระยะทางในการเข้าถึงอย่างชัดเจน (6) มีป้ายบอกทางทั้งในถนนสายหลัก และถนนสายรอง และมีการบอกระยะทางในการเข้าถึงอย่างชัดเจน และมีป้ายที่แสดงถึงการเป็นสถานที่ท่องเที่ยว	0 1 2 3 4 5	พิจารณาจากป้ายบอกทาง จำนวน การสื่อ ความหมาย ไปยังสถานที่ได้อย่างถูกต้อง
2.2.3 ความสะดวกของเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวธรณีสัณฐาน	(1) เดินไกล หรือต้องเดินป่า ปีนเขา หาทางเข้ายาก และอาจไม่มีการใช้เส้นทางเป็นเวลานาน (2) มีทางสภาพไม่ดี ต้องเดินไกลและป็นเขา (3) มีทางเข้าสภาพดี เข้าถึงได้ในบางฤดูกาล (4) มีทางเข้าสภาพดี เข้าถึงได้เกือบตลอดปี (5) มีทางเข้าถึงตัวธรณีสัณฐานในสภาพดีในทุกฤดูกาล เดินสะดวกสบาย และไม่ทำลายธรรมชาติ	1 2 3 4 5	พิจารณาจากสภาพของเส้นทางที่เอื้ออำนวย ความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่ ตัวธรณีสัณฐาน

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.2.4 ความเชื่อมโยงกับเส้นทาง การท่องเที่ยวหลัก	(1) แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นอยู่ใกล้เคียง (2) แหล่งท่องเที่ยวไม่อยู่บนเส้นทางหลัก แต่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่น่าสนใจอยู่ใกล้เคียงบ้าง (3) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ แต่แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอาจไม่มีความน่าสนใจเท่าที่ควร (4) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ แต่แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอาจมีความน่าสนใจปานกลาง (5) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ง่ายแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงมีความหลากหลาย สร้างวงจรการท่องเที่ยวที่น่าสนใจได้	1 2 3 4 5	พิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยวนี้อยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลักหรือทางผ่านของนักท่องเที่ยวที่เดินทางจากจุดหนึ่งที่มีความสำคัญไปยังอีกจุดหนึ่งที่มีความสำคัญหรือไม่ มีแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบที่ส่งเสริมให้เกิดวงจรการท่องเที่ยวได้หรือไม่ ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวซึ่งตั้งอยู่โดดเดี่ยว ห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น
คะแนนรวมข้อ 2.2 (20 คะแนน)			

2.3 ความปลอดภัย			
2.3.1 ความปลอดภัยในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	(1) เส้นทางไม่มีความปลอดภัย เช่น ช่องการเดินรถมีเพียง 1 ช่อง ไม่มีไฟส่องสว่างข้างทาง และห่างไกลชุมชน (2) เส้นทางมีความปลอดภัยต่ำ เช่น ผิวถนนขรุขระ ไม่มีไฟส่องสว่างข้างทาง และห่างไกลชุมชน (3) เส้นทางค่อนข้างปลอดภัย เช่น ผิวถนนเรียบ แต่ไม่มีไฟส่องสว่างข้างทาง และห่างไกลชุมชน (4) เส้นทางมีความปลอดภัย เช่น ผิวถนนเรียบ มีไฟส่องสว่างข้างทาง และมีเครื่องหมายจราจร (5) เส้นทางมีความปลอดภัยมาก เช่น ผิวถนนเรียบ มีไฟส่องสว่างข้างทาง มีเครื่องหมายจราจร และใกล้แหล่งชุมชน	1 2 3 4 5	พิจารณาจากสภาพเส้นทางก่อนที่จะเข้าถึงบริเวณเขตบริการ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.3.2 ความปลอดภัยในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	(1) มีอันตรายมาก เช่น มีร่องลึกทั่วไป หรือมีหินร่วง (2) มีอันตรายบ้าง เพราะบางบริเวณมีร่องลึก (3) มีอันตรายน้อย ทางเดินหลักมีความปลอดภัย อาจมีอันตรายอยู่ริมขอบๆ ที่มักไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปบริเวณนั้น (4) ไม่มีอันตรายในพื้นที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ทางเดินเรียบ อาจมีขรุขระบ้าง (5) มีความปลอดภัย พื้นที่ค่อนข้างเรียบ ไม่มีร่องหรือชอกที่อันตราย	1 2 3 4 5	พิจารณาจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว จากสภาพทางธรณีวิทยาของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ อาจมีรอยแยกของพื้นดินซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้เดินผ่าน
2.3.3 การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากภัยธรรมชาติและปัจจัยอื่นๆ	(1) มีบ่อยตลอดปี (2) มีทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี (3) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 4-5 ครั้ง ในรอบ 10 ปี (4) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 2-3 ครั้ง ในรอบ 10 ปี (5) มีสถิติการเกิดเหตุอันตรายน้อยกว่า 2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี	1 2 3 4 5	พิจารณาจากความถี่ของการเกิดเหตุอันตรายในระยะเวลา 10 ปี ทั้งจากตัวพื้นที่และในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยวที่เกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว น้ำป่า ดินถล่ม เป็นต้น
คะแนนรวมข้อ 2.3 (15 คะแนน)			

2.4 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว			
2.4.1 ผู้หน่วยงานรับผิดชอบ	(1) ไม่มีผู้รับผิดชอบ หรือถูกบุกรุกโดยเอกชน (2) มีผู้รับผิดชอบ แต่ยังพบการบุกรุกพื้นที่ (3) มีผู้/หน่วยงานรับผิดชอบดูแลเฉพาะตัวธรณีสัณฐาน (4) อยู่ระหว่างดำเนินการประกาศพื้นที่รับผิดชอบ (5) หน่วยงานท้องถิ่น (อบจ. อบต.) รับผิดชอบ (6) มีหน่วยงานรับผิดชอบตามกฎหมาย	0 1 2 3 4 5	พิจารณาจากบริเวณพื้นที่ตั้งของธรณีสัณฐานว่ามีหน่วยงานหรือผู้ดูแลรับผิดชอบที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งจะเอื้อต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.4.2 ความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น ภาครัฐ และหน่วยงานรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว	(1) ไม่มีการจัดตั้งกลุ่มโดยองค์กรท้องถิ่น เพื่อช่วยกำหนดนโยบายและวางแนวทางการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ (2) มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นร่วมกำหนดนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ แต่ไม่มีความร่วมมือในการปฏิบัติ (3) มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นร่วมกำหนดนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ มีความร่วมมือในการปฏิบัติ (4) มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นและภาครัฐให้การสนับสนุนด้านนโยบาย ความร่วมมือในการปฏิบัติ และงบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ ทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติในระดับหนึ่ง ซึ่งยังมีปัญหาเรื่องงบประมาณและกำลังคน (5) มีหน่วยงานภาครัฐ ภาครัฐ และองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย ความร่วมมือในการปฏิบัติ งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ผลดีและเพียงพอในปัจจุบัน (6) มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาครัฐ และองค์กรท้องถิ่น ร่วมกันให้การสนับสนุน และจัดการด้านนโยบาย ความร่วมมือในการปฏิบัติ งบประมาณและบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะมากขึ้นในอนาคต	0 1 2 3 4 5	พิจารณาจากการมีกลุ่มองค์กรทั้งภายในและภายนอกในระดับต่างๆให้การสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน รวมทั้งศักยภาพในการประสานความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
	คะแนนรวมข้อ 2.4 (10 คะแนน)		
	คะแนนรวม ข้อ 2 (เต็ม 55 คะแนน)		

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ			
3.1 การจัดการ			
3.1.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว	(1) ไม่มีการจัดการใดๆ เลย (2) มีการจัดการอย่างน้อย 1 องค์ประกอบ แต่ยังขาดประสิทธิภาพและไม่เป็นระบบ (3) มีการจัดการทั้ง 2 องค์ประกอบ โดยมีระเบียบการปฏิบัติเป็นหลักฐานอยู่บ้าง แต่การปฏิบัติยังไม่ครบถ้วน (4) มีการจัดการทั้ง 3 องค์ประกอบ และมีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 1 องค์ประกอบ (5) มีการจัดการทั้ง 3 องค์ประกอบ และมีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานอย่างน้อย 2 องค์ประกอบ (6) มีการจัดการทั้ง 3 องค์ประกอบ และมีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานครบทั้ง 3 องค์ประกอบ	0 1 2 3 4 5	การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวนพื้นที่นันทนาการและพื้นที่พักอาศัย 2) การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและ/หรือฤดูกาล 3) การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ
	คะแนนรวมข้อ 3.1 (คะแนนเต็ม 5 คะแนน)		

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3.2 การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม			
3.2.1 การจัดการด้านภูมิทัศน์หรือความเป็นระเบียบของพื้นที่	(1) ไม่มีการจัดการด้านภูมิทัศน์ หรือขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เกิดทัศนียภาพจนกลายเป็นสถานที่เสื่อมโทรม (2) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์น้อย และไม่กลมกลืนกับสภาพพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ ทำให้คุณค่าของสถานที่ลดลง (3) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ แต่มีบางบริเวณที่ไม่เหมาะสม (4) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ แต่ขาดการดูแลรักษา (5) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ และมีการดูแลรักษาตลอดเวลา (6) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่นมากขึ้น มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่ในระดับที่ดี และเคยได้รับรางวัล	0 1 2 3 4 5	พิจารณาสภาพภูมิทัศน์และความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเมื่อได้รับการจัดการหรือการดูแลความเรียบร้อยของพื้นที่ ซึ่งการพัฒนาใดๆ ต้องไม่ทำให้จุดเด่นต่างๆ ต้องเสื่อมโทรมลงไป และสิ่งก่อสร้างต้องไม่ขัดความงามของจุดเด่นต่างๆ การจัดการด้านภูมิทัศน์ที่เหมาะสม เช่น การจัดวางตำแหน่งของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้สอดคล้องกับพื้นที่และกิจกรรมที่เกิดขึ้น การจัดสร้างสิ่งก่อสร้างหรือการปรับปรุงภูมิทัศน์ของบริเวณต่างๆ ให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติมากที่สุด

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3.2.2 การจัดการขยะมูลฝอย และการรักษาความสะอาด	(1) ไม่มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย ไม่มีภาชนะรองรับขยะ มีขยะเกลื่อนกลาด เกิดความสกปรกไม่น่าดู (2) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย โดยมีภาชนะรองรับขยะแต่ไม่เพียงพอ (3) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย โดยมีภาชนะรองรับขยะเพียงพอ แต่ยังไม่พบว่ามีขยะเกลื่อนกลาด (4) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย โดยมีภาชนะรองรับเพียงพอ มีขยะเกลื่อนกลาด แต่มีพนักงานคอยดูแลทำความสะอาดในบางช่วงเวลา (5) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย การจัดเก็บและภาชนะรองรับขยะเป็นอย่างดี แต่ยังไม่เพียงพอหรือสมบูรณ์เต็มที่ในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวใช้บริการมาก แต่ก็สามารถจัดการให้พื้นที่สะอาดเรียบร้อยได้ในระยะเวลานั้น (6) มีการจัดเก็บขยะมูลฝอยเป็นอย่างดี มีภาชนะรองรับอย่างเพียงพอและมีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา	0 1 2 3 4 5	พิจารณาภาพรวมของการจัดการด้านขยะมูลฝอย ไม่ว่าจะเป็นระบบกำจัดขยะมูลฝอย การจัดเก็บ การกำจัด ความเพียงพอของภาชนะที่รองรับว่ามีอุปกรณ์ที่เพียงพอและมีการจัดการที่เป็นระบบหรือไม่
3.2.3 การจัดการน้ำเสีย	(1) ไม่มีการจัดการน้ำเสีย (2) มีการจัดการน้ำเสีย แต่ยังมีข้อบกพร่องสูง และยังไม่พบเห็นการระบายน้ำเสียโดยไม่มีการบำบัดในบางบริเวณ (3) มีระบบบำบัดน้ำเสียเบื้องต้น เช่น มีบ่อเกรอะ บ่อซึม (septic tank) บ่อดักไขมัน เป็นต้น (4) มีระบบบำบัดน้ำเสียเบื้องต้นที่เหมาะสมกับพื้นที่ และมีการจัดการน้ำเสียที่ถูกต้อง แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแล (5) มีระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสมกับพื้นที่ มีการจัดการน้ำเสียที่ถูกต้อง และมีการควบคุมให้เจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง (6) มีระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสม มีการจัดการน้ำเสียที่ถูกต้อง และมีการควบคุมให้เจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง รวมทั้งมีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในเรื่องของสำคัญและความจำเป็นในการจัดการน้ำเสีย และดูแลให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง	0 1 2 3 4 5	พิจารณาการจัดการน้ำเสียของแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรณีฐานว่ามี การจัดการน้ำเสียหรือไม่ ซึ่งรวมถึงระบบการบำบัดน้ำเสีย และวิธีการจัดการน้ำเสียว่ามีความเหมาะสมกับพื้นที่ รวมทั้งการดูแลให้ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามถูกต้อง เพื่อให้การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นไม่ทำลายความสวยงามและความสมดุลของสภาพธรรมชาติ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย				คะแนน	หมายเหตุ
3.2.4 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	(1) มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อห้ามของพื้นที่	0	0.5	1		หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน
	(2) มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบนิเวศของพื้นที่	0	0.5	1		
	(3) มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	0	0.5	1		
	(4) มีการจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์เป็นครั้งคราว	0	0.5	1		
	(5) มีการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาธรรมชาติให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน เช่น การศึกษาพันธุ์ไม้ ฯลฯ เป็นประจำ	0	0.5	1		
คะแนนรวมข้อ 3.2 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)						

3.3 การจัดการด้านการท่องเที่ยว						
3.3.1 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวธรณีฐาน	(1) มีสถานีสื่อความหมายธรรมชาติในเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวธรณีฐานโดยใช้วัสดุที่มีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติ	0	0.5	1		หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน
	(2) มีป้ายบอกทิศทาง ระยะทาง ทั้งที่จุดเริ่มต้นและในระหว่างเส้นทาง	0	0.5	1		
	(3) จัดที่พักเป็นจุดๆ โดยมีลานหรือม้านั่งเป็นช่วงๆ ในระยะความห่างที่เหมาะสม	0	0.5	1		
	(4) จัดทำราวบันไดหรือราวเกาะสำหรับทางเดินในบริเวณที่มีความลาดชันมากหรือบริเวณที่อาจมีอันตรายต่อนักท่องเที่ยว โดยใช้วัสดุที่แข็งแรงทนทาน	0	0.5	1		
	(5) มีการจัดภาชนะรองรับขยะตามทางเดินเป็นช่วงๆ ในจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสม	0	0.5	1		

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3.3.2 เจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว	(1) ไม่มี (2) มีแต่ผู้มาหารายได้ในการนำชม แต่ไม่มีภาระในการดูแล (3) มีอาสาสมัครท้องถิ่นช่วยดูแลและหารายได้ (4) เจ้าหน้าที่ดูแลเป็นครั้งคราว (5) มีเจ้าหน้าที่ดูแลเป็นประจำ (6) มีเจ้าหน้าที่ร่วมกับอาสาสมัครจากชุมชนดูแลตลอดเวลา	0 1 2 3 4 5	พิจารณาจากการมีเจ้าหน้าที่ดูแล แหล่งท่องเที่ยว เพื่อช่วยนำทางให้นักท่องเที่ยว เดินในเส้นทางที่ถูกต้องและปลอดภัย และ ควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวไม่ให้มีการ ขีดเขียนลงในตัวหิน
3.3.3 ความพร้อมของสาธารณูปโภค	(1) แหล่งท่องเที่ยวขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐาน ไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้ (2) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานบางประเภทและไม่เพียงพอหรือมีข้อจำกัดในการใช้งาน (3) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภท แต่มีปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา (4) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทที่มีคุณภาพปานกลาง เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา (5) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทที่มีคุณภาพดี เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา	1 2 3 4 5	พิจารณาจากความเพียงพอของสาธารณูปโภคพื้นฐานกับการใช้งานในช่วงเวลาปกติและช่วงเทศกาล ซึ่งสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในที่นี้ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบประปาและระบบการสื่อสาร

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย				คะแนน	หมายเหตุ
3.3.4 มาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัย	(1) ไม่มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัย (2) มีมาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัย แต่ไม่มีประสิทธิภาพ (3) มีมาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัยน้อย หรือมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ (4) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพปานกลาง แต่ยังไม่รัดกุม (5) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยอยู่ในระดับดี แต่ไม่เพียงพอในช่วงมีนักท่องเที่ยวมาก (6) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยอยู่ในระดับที่ดีมาก มีความเหมาะสม และเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวในทุกฤดูกาล				0 1 2 3 4 5	พิจารณาจากการจัดการด้านมาตรการด้านความปลอดภัย เช่น มีป้ายหรือสัญลักษณ์เตือนภัย มีป้ายบอกเส้นทาง เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
3.3.5 การให้บริการ	(1) มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจน และมีเจ้าหน้าที่ประจำ (2) มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ (3) มีจำนวนบุคลากรด้านบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว (4) มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่มีอริยาศยดี และสามารถสื่อสารภาษาได้มากกว่าภาษาไทย (5) มีการปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	0	0.5	1	0 0.5 1 1 1	หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน
3.3.6 การมีส่วนร่วมจากหน่วยงานอื่นๆ	(1) ไม่มีการจัดการ (2) มีเพียง 1 หน่วยงาน (3) มี 2 หน่วยงาน (4) มี 3 หน่วยงาน (5) มี 4 หน่วยงาน (6) มีมากกว่า 4 หน่วยงานขึ้นไป				0 1 2 3 4 5	พิจารณาจากการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยองค์กรตั้งแต่ในระดับเครือข่ายชุมชน หน่วยงานส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย				คะแนน	หมายเหตุ
3.3.7 การมีส่วนร่วมของชุมชน	(1) มีตัวแทนของชุมชนในการร่วมวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	1		หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน
	(2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว	0	0.5	1		
	(3) มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	1		
	(4) ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	0	0.5	1		
	(5) ชุมชนมีรายได้จากการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการด้านที่พัก การขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น	0	0.5	1		
คะแนนรวมข้อ 3.3 (35 คะแนน)						
คะแนนรวมข้อ 3 (คะแนนเต็ม 60 คะแนน)						

ข้อมูลหรือคำแนะนำเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
ประเภทธรณีฐาน

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน

โดย

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ละ...
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ/ผู้ดูแล	องค์การบริหารส่วนตำบลท้าว...
ที่อยู่	หมู่ที่ ... บ้าน ... เนินขาม-คลองยาง ... ตำบล ... ท้าว... อำเภอ ... ตาพระยา ... จังหวัด ... สระแก้ว

ผู้ประเมิน (ชื่อ-นามสกุล)
(หน่วยงาน) ... สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาฯ
ประเมินเมื่อ วันที่ 24 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2553

ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน	ผลการประเมิน
การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน			ระดับมาตรฐาน
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	70	53	☐ ดีเยี่ยม (> 148 คะแนน) ☐ ดีมาก (> 130-148 คะแนน) ☒ ดี (> 111-130 คะแนน)
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	55	40	
3. การบริหารจัดการ	60	26.5	
รวมทั้งสิ้น	185	119.5	☐ ปานกลาง (> 93-111 คะแนน) ☐ ต่ำ (≤ 93 คะแนน)

การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย			
1.1 คุณค่าด้านสภาพธรณีสัณฐาน			
1.1.1 การสะท้อนลักษณะทางธรณีสัณฐาน	(1) ไม่สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยาได้อย่างชัดเจน (2) สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงทางธรณีสัณฐานได้ แต่ไม่ชัดเจน หรือเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยาบ้างเล็กน้อย (3) สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงสภาพทางธรณีสัณฐานชัดเจน แต่ยังไม่ค่อยเห็นรูปลักษณะที่แน่นอน (4) สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงสภาพทางธรณีสัณฐานได้อย่างชัดเจน เช่น มองเห็นลักษณะการกัดเซาะเป็นรูปลักษณะต่างๆ หรือเกิดเป็นร่องลึกตามชั้นหิน (5) สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงสภาพทางธรณีสัณฐาน จนเห็นเป็นรูปลักษณะต่างๆ ตามจินตนาการได้	1 2 3 ④ 5	พิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยาที่เกิดขึ้นจากการกระทำของธรรมชาติ จนสามารถมองเห็นธรณีสัณฐานเป็นรูปลักษณะต่างๆ ได้
1.1.2 ความหายากหรือความโดดเด่นของแหล่งธรณีสัณฐาน	(1) ธรณีสัณฐานมีรูปลักษณะที่ธรรมดาพบเห็นได้ทั่วไป และพบเห็นได้หลายแหล่งในประเทศไทย (2) ธรณีสัณฐานมีรูปลักษณะที่แปลกตา มีความสวยงาม พบได้ทั่วทุกภาคของประเทศไทย (3) ธรณีสัณฐานมีรูปลักษณะที่แปลกตา มีความสวยงาม พบได้หลายแหล่งในประเทศไทย (4) ธรณีสัณฐานมีรูปลักษณะที่แปลกตา มีความสวยงาม พบน้อยแหล่งในประเทศไทย (5) ธรณีสัณฐานมีรูปลักษณะที่แปลกตา มีความสวยงาม โดยมีรูปลักษณะที่มีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย	1 2 3 ④ 5	พิจารณาจากรูปลักษณะที่เกิดจากการกระทำของธรรมชาติ ที่ทำให้เกิดรูปลักษณะที่โดดเด่นแปลกตา หรือหาชมได้ยาก

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.1.3 ความหลากหลายของ รูปลักษณะตัวธรณีสัณฐาน	(1) ในแหล่งธรณีสัณฐาน พบตัวธรณีสัณฐานที่มีรูปลักษณะที่เหมือนกันทั้งหมด ไม่มีลักษณะโดดเด่น เช่น เป็นหินก้อนกลมโผล่กระจายตัวทั่วบริเวณ (2) ในแหล่งธรณีสัณฐาน พบตัวธรณีสัณฐานที่มีรูปลักษณะโดดเด่นเพียง 1 - 2 รูปลักษณะ (3) ในแหล่งธรณีสัณฐาน พบตัวธรณีสัณฐานที่มีรูปลักษณะโดดเด่นเพียง 3 - 5 รูปลักษณะ (4) ในแหล่งธรณีสัณฐาน พบตัวธรณีสัณฐานที่มีรูปลักษณะโดดเด่นเพียง 3 - 5 รูปลักษณะ และมีตัวธรณีสัณฐานอื่นๆ ที่อาจไม่โดดเด่นนักกระจายอยู่โดยรอบด้วย (5) ในแหล่งธรณีสัณฐาน พบตัวธรณีสัณฐานที่มีรูปลักษณะโดดเด่นจำนวนมาก กระจายทั่วบริเวณ	1 2 3 4 ⑤	พิจารณาจากจำนวนรูปลักษณะของ ตัวธรณีสัณฐานที่มีความโดดเด่น ซึ่งพบเห็นใน บริเวณแหล่งท่องเที่ยว
1.1.4 คุณค่าของการเป็นแหล่ง เรียนรู้ด้านธรณีสัณฐาน หรือธรณีวิทยาของ ประเทศไทย	(1) แหล่งธรณีสัณฐานมีความสำคัญทางด้านธรณีวิทยาน้อย ไม่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ ทางด้านวิชาการได้ (2) แหล่งธรณีสัณฐานมีความสำคัญทางด้านธรณีสัณฐานหรือธรณีวิทยาบ้าง แต่ไม่เหมาะสมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวิชาการ (3) แหล่งธรณีสัณฐานมีความสำคัญทางด้านธรณีสัณฐานหรือธรณีวิทยาบ้าง และมีความ น่าสนใจในการเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวิชาการได้ (4) แหล่งธรณีสัณฐานมีความสำคัญทางด้านธรณีสัณฐานหรือธรณีวิทยามาก สามารถเป็น แหล่งเรียนรู้ทางด้านวิชาการได้ (5) แหล่งธรณีสัณฐานมีความสำคัญทางด้านธรณีสัณฐานหรือธรณีวิทยาที่โดดเด่น เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวิชาการที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวของการเปลี่ยนแปลงด้าน ธรณีสัณฐานของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี	1 2 3 4 ⑤	พิจารณาจากแหล่งธรณีสัณฐานที่สามารถเป็น แหล่งเรียนรู้ทางด้านธรณีวิทยาได้ ซึ่งจะแสดง ถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวิชาการ
	คะแนนรวมข้อ 1.1 (20 คะแนน)	18	

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.2 คุณค่าด้านการท่องเที่ยว			
1.2.1 ขนาดของแหล่งท่องเที่ยว	(1) มีพื้นที่รองรับด้านการท่องเที่ยวจำกัด (2) มีพื้นที่รองรับด้านการท่องเที่ยวไม่เพียงพอในบางฤดูกาล (3) มีพื้นที่รองรับด้านการท่องเที่ยวได้เพียงพอทุกฤดูกาล (4) มีพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวได้เพียงพอในทุกฤดูกาล สามารถประกอบกิจกรรมได้หลายกิจกรรม แต่มีข้อจำกัดบ้าง เช่น มีที่รายน้อย (5) มีพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวได้เพียงพอในทุกฤดูกาล สามารถประกอบกิจกรรมได้โดยไม่มีข้อจำกัด หลายกิจกรรม	1 2 3 4 5	พิจารณาจากขนาดของพื้นที่ และบริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยว
1.2.2 ความสวยงามของแหล่งธรณีสัณฐาน	(1) สวยหรือมีสิ่งน่าสนใจ เช่น รูปร่างหิน มีเรื่องราวความเชื่อ (2) สวยหรือมีสิ่งน่าสนใจ และมีผู้คนไปเที่ยวชมสม่ำเสมอ (3) สวยมากหรือมีสิ่งน่าสนใจ มีผู้คนไปเที่ยวชมมาก และเป็นที่รู้จักระดับจังหวัด (4) สวยมากหรือมีสิ่งน่าสนใจมาก มีผู้คนไปเที่ยวชมมาก และเป็นที่รู้จักระดับภาค (5) สวยมากหรือมีสิ่งน่าสนใจมาก มีผู้คนไปเที่ยวชมมาก และเป็นที่รู้จักระดับประเทศ	1 2 3 4 5	พิจารณาจากลักษณะความโดดเด่นและองค์ประกอบของธรณีสัณฐานตามธรรมชาติที่ปรากฏแก่สายตา
1.2.3 มีทัศนียภาพที่สวยงามโดยรอบตัวธรณีสัณฐาน	(1) มี แต่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม (2) มีความสวยงามน้อย หรือถูกทำลายจากการขีดเขียน หรือดุดสกรปรก (3) มีความสวยงาม แต่เสื่อมโทรมลงไปบ้าง เพราะมีคนไปมากและมีการเข้าไปใช้พื้นที่ ทำให้มีการดัดแปลงพื้นที่ธรรมชาติ (4) สวยงามพอสมควร แต่บางบริเวณเสื่อมโทรมเพราะคนมาเที่ยว หรือสวยงามเฉพาะบางฤดูกาล (5) สวยงามมาก ไม่มีร่องรอยการถูกทำลาย และมีความสวยงามตามธรรมชาติ	1 2 3 4 5	พิจารณาจากแหล่งท่องเที่ยวรอบนอกเหนือจากตัวธรณีสัณฐานช่วยดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวได้ แต่เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปมาก มักจะถูกทำลายและมีการขีดเขียน และมีการดัดแปลงสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.2.4 เป็นสถานที่ท่องเที่ยว หรือพักผ่อนหย่อนใจของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว	(1) ไม่มีนักท่องเที่ยว หรือคนในชุมชนเข้ามาใช้ประโยชน์ (2) มีเพียงคนในชุมชนเท่านั้นเข้ามาใช้ประโยชน์ (3) มีคนในชุมชน และนานๆ ครั้งจึงจะมีนักท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามาท่องเที่ยว (4) มีคนในชุมชน นักท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงมาเที่ยวชมเสมอ (5) มีคนในชุมชน นักท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง และนักท่องเที่ยวต่างถิ่นเข้ามาเที่ยวชม (6) มีคนในชุมชน ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง และนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวชม	0 1 2 3 4 5	พิจารณาจากกลุ่มคน และความหลากหลายของผู้เข้ามาใช้พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว
คะแนนรวมข้อ 1.2 (20 คะแนน)		18	

1.3 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม			
1.3.1 มีตำนานหรือความเชื่อท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับสถานที่	(1) ไม่มีตำนานหรือความเชื่อ (2) มีเรื่องเล่า แต่มีผู้น้อย (3) มีเรื่องเล่า ความเชื่อพื้นบ้าน แต่มีผู้น้อยหรือไม่มีหลักฐานยืนยัน (4) มีเรื่องเล่า ความเชื่อพื้นบ้าน แต่มีผู้รู้ปานกลางหรือมีหลักฐาน เช่น บันทึก หรือบทกวี (5) มีเรื่องที่น่าจะเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ มีผู้รู้มาก และมีหลักฐานที่เชื่อถือได้ (6) มีความเชื่อพื้นบ้าน มีผู้รู้มากและมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญ	0 1 2 3 4 5	หลักฐานทางประวัติศาสตร์มีตั้งแต่ระดับท้องถิ่น เช่น การมีเรื่องเล่าพื้นบ้าน
1.3.2 มีพิธีกรรมหรือประเพณีท้องถิ่น	(1) ไม่มี (2) มี แต่ไม่ได้จัดเป็นกิจกรรม (3) มี แต่จัดเป็นครั้งคราว (4) มี และจัดขึ้นบ่อย (5) มี และจัดขึ้นเป็นประจำ (6) มี จัดขึ้นเป็นประจำ และมีชื่อเสียงทำให้ผู้คนต่างหลงใหลมาทุกครั้งที่มีการจัดงาน	0 1 2 3 4 5	มีพิธีกรรมหรือประเพณีท้องถิ่นที่เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว และเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยว

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
	คะแนนรวมข้อ 1.3 (10 คะแนน)	7	

1.4 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย			
1.4.1 ผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อธรณีสัณฐาน	(1) มีการขุดขีดหรือทำร่องรอยไว้ และอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม (2) มีการขุดขีดหรือทำร่องรอยไว้ และเสียสภาพจากเดิมค่อนข้างมาก (3) มีการขุดขีดหรือทำร่องรอยไว้ แต่อยู่ในสภาพที่แตกต่างจากเดิมไม่มากนัก (4) ธรณีสัณฐานอยู่ในสภาพที่เกือบสมบูรณ์ มีการขุดขีด น้อย (5) ธรณีสัณฐานอยู่ในสภาพที่เกือบสมบูรณ์ มีการขุดขีด น้อยมาก (6) ธรณีสัณฐานยังอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์มาก	0 1 2 3 4 ⑤	พิจารณาจากสภาพธรณีสัณฐานว่ามีความสมบูรณ์ หรือมีร่องรอยการถูกทำลายโดยมนุษย์จนทำให้ธรณีสัณฐานมีการเปลี่ยนแปลงสภาพ
1.4.2 การจัดกิจกรรมที่เหมาะสม	(1) กิจกรรมการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยาและสภาพทางกายภาพ และไม่เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น (2) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม แต่เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น (3) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรมน้อย และเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ (4) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรมเล็กน้อย เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น และคนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรม (5) กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรม เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น และคนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรม และเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติ	1 2 ③ 4 5	พิจารณาจากสภาพผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติจะช่วยป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับแหล่งธรรมชาติหรือพื้นที่ที่มีความเปราะบางได้

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.4.3 สภาพการถูกรบกวนจากการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่	(1) มีการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่หนาแน่น และไม่มีการจัดระเบียบ (2) มีการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่หนาแน่น แต่มีการจัดระเบียบบางส่วน (3) มีการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่หนาแน่นไม่มาก (4) มีการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่บางส่วน แต่มีสภาพไม่เรียบร้อย และมีการจัดระเบียบได้เรียบร้อย (5) มีการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่เพียงเล็กน้อย และมีการจัดระเบียบได้เรียบร้อย (6) ไม่มีการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	0 ① 2 3 4 5	พิจารณาจากการใช้ประโยชน์ที่ดินของแหล่งท่องเที่ยว ประเภทธรณีสัณฐาน ในการสร้างสิ่งก่อสร้างของประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่
1.4.4 ภัยธรรมชาติที่ก่อให้เกิดการทำลายสภาพของแหล่งท่องเที่ยว	(1) มี 1-2 ครั้งในรอบ 1 ปี (2) มี 1-2 ครั้งในรอบ 3 ปี (3) มี 1-2 ครั้งในรอบ 5 ปี (4) มี 1-2 ครั้งในรอบ 10 ปี (5) มี 1-2 ครั้งในรอบ 20 ปี	① 2 3 4 5	พิจารณาจากโอกาสที่แหล่งท่องเที่ยวจะถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ เช่น พายุ แผ่นดินไหว น้ำท่วม เป็นต้น
	คะแนนรวมข้อ 1.4 (20 คะแนน)	10	
	คะแนนรวม ข้อ 1 (เต็ม 70 คะแนน)	53	

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว			
2.1 ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว			
2.1.1 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	(1) มีเพียงกิจกรรมการท่องเที่ยวทั่วไป ได้แก่ การเดินเที่ยวชม การพักผ่อน (2) นอกเหนือจากการเที่ยวชมทั่วไป ยังมีกิจกรรมชนิดอื่น เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การจัดนิทรรศการ (3) นอกเหนือจากการเที่ยวชมทั่วไป กิจกรรมชนิดอื่นๆ แล้ว ยังมีกิจกรรมพิเศษที่จัดขึ้นเฉพาะบางฤดูกาล/ทั้งปี (4) นอกเหนือจากการเที่ยวชมทั่วไป กิจกรรมชนิดอื่นๆ แล้ว ยังมีกิจกรรมพิเศษที่จัดขึ้นเฉพาะบางฤดูกาล/ทั้งปี โดยกิจกรรมพิเศษนี้มีเอกลักษณ์ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวในประเทศได้เป็นอย่างดี (5) นอกเหนือจากการเที่ยวชมทั่วไป กิจกรรมชนิดอื่นๆ แล้ว ยังมีกิจกรรมพิเศษที่จัดขึ้นเฉพาะบางฤดูกาล/ทั้งปี โดยกิจกรรมพิเศษนี้มีเอกลักษณ์ที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางมาเยี่ยมชม	1 2 3 4 5	พิจารณาจากจำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมหลากหลายจะทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ตนพอใจได้มากขึ้น และกิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีความน่าสนใจหรือมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่
2.1.2 ความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ตัวธรณีสัณฐาน และพื้นที่ข้างเคียง	(1) กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องใช้ขนาดพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 120 ตร.ม. ต่อคน (2) สามารถรับนักท่องเที่ยวที่ความหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 90 ตร.ม. ต่อคน (3) สามารถรับนักท่องเที่ยวที่ความหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 60 ตร.ม. ต่อคน (4) สามารถรับนักท่องเที่ยวที่ความหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 30 ตร.ม. ต่อคน (5) สามารถรับนักท่องเที่ยวที่ความหนาแน่นต่ำกว่า 30 ตร.ม. ต่อคน	1 2 3 4 5	แหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้มากจะมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ดีกว่า แหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้น้อยทั้งนี้ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวพิจารณาจากเกณฑ์ ความหนาแน่นในการรับนักท่องเที่ยวตามการแบ่งเขตพื้นที่จัดการ
คะแนนรวมข้อ 2.1 (10 คะแนน)		5	

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.2 การเข้าถึง			
2.2.1 ความสะดวกของเส้นทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	(1) มีทางเข้าถึงได้ แต่ไม่สะดวกในทุกฤดูกาล (2) มีทางเข้าถึงได้สะดวกเพียงบางฤดูกาล (3) มีทางเข้าถึงได้ในทุกฤดูกาล เฉพาะพาหนะบางประเภท สภาพเส้นทางคับแคบ เป็นหลุมเป็นบ่อ (4) มีทางเข้าถึงได้สะดวกในทุกฤดูกาล เฉพาะพาหนะบางประเภท สภาพเส้นทางค่อนข้างดี (5) มีความสะดวกในการเข้าถึงด้วยรถทุกประเภท ทุกฤดูกาล สภาพเส้นทางดี	1 2 3 4 ⑤	พิจารณาจากสภาพของเส้นทางที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว
2.2.2 ป้ายบอกทาง	(1) ไม่มีป้ายบอกทาง (2) มี แต่ไม่สามารถสื่อได้อย่างชัดเจน เช่น ไม่มีป้ายบอกทางเมื่อถึงทางแยก หรือมีป้ายบอกทางเพียงบางจุด (3) มีป้ายบอกทาง เฉพาะเส้นทางสายรองเท่านั้น มีบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้ (4) มีป้ายบอกทางทั้งในถนนสายหลัก และถนนสายรอง โดยมีระยะห่างในการติดตั้งป้ายอย่างเหมาะสม แต่ไม่บอกระยะทางเข้าถึงแหล่งธรณีสัณฐาน (5) มีป้ายบอกทางทั้งในถนนสายหลัก และถนนสายรอง และมีการบอกระยะทางในการเข้าถึงอย่างชัดเจน (6) มีป้ายบอกทางทั้งในถนนสายหลัก และถนนสายรอง และมีการบอกระยะทางในการเข้าถึงอย่างชัดเจน และมีป้ายที่แสดงถึงการเป็นสถานที่ท่องเที่ยว	0 1 2 3 ④ 5	พิจารณาจากป้ายบอกทาง จำนวน การสื่อความหมาย ไปยังสถานที่ได้อย่างถูกต้อง
2.2.3 ความสะดวกของเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวธรณีสัณฐาน	(1) เดินไกล หรือต้องเดินป่า ปีนเขา หาดทางเข้ายาก และอาจไม่มีการใช้เส้นทางเป็นเวลานาน (2) มีทางสภาพไม่ดี ต้องเดินไกลและป็นเขา (3) มีทางเข้าสภาพดี เข้าถึงได้ในบางฤดูกาล (4) มีทางเข้าสภาพดี เข้าถึงได้เกือบตลอดปี	1 2 3 ④	พิจารณาจากสภาพของเส้นทางที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่ตัวธรณีสัณฐาน

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
	(5) มีทางเข้าถึงตัวธรณีสัณฐานในสภาพดีในทุกฤดูกาล เดินสะดวกสบาย และไม่ทำลายธรรมชาติ	5	
2.2.4 ความเชื่อมโยงกับเส้นทางการท่องเที่ยวหลัก	(1) แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นอยู่ใกล้เคียง (2) แหล่งท่องเที่ยวไม่อยู่บนเส้นทางการท่องเที่ยวหลัก แต่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่น่าสนใจอยู่ใกล้เคียงบ้าง (3) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางการท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ แต่แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอาจไม่มีความน่าสนใจเท่าที่ควร (4) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางการท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ แต่แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอาจมีความน่าสนใจปานกลาง (5) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางการท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ง่ายแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงมีความหลากหลาย สร้างวงจรการท่องเที่ยวที่น่าสนใจได้	1 2 3 ④ 5	พิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยวนี้อยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลักหรือทางผ่านของนักท่องเที่ยวที่เดินทางจากจุดหนึ่งที่มีความสำคัญไปยังอีกจุดหนึ่งที่มีความสำคัญหรือไม่ มีแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบที่ส่งเสริมให้เกิดวงจรการท่องเที่ยวได้หรือไม่ ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวซึ่งตั้งอยู่โดดเดี่ยวห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น
	คะแนนรวมข้อ 2.2 (20 คะแนน)	17	

2.3 ความปลอดภัย			
2.3.1 ความปลอดภัยในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	(1) เส้นทางไม่มีความปลอดภัย เช่น ช่องการเดินรถมีเพียง 1 ช่อง ไม่มีไฟส่องสว่างข้างทาง และห่างไกลชุมชน (2) เส้นทางมีความปลอดภัยต่ำ เช่น ผิวถนนขรุขระ ไม่มีไฟส่องสว่างข้างทาง และห่างไกลชุมชน (3) เส้นทางค่อนข้างปลอดภัย เช่น ผิวถนนเรียบ แต่ไม่มีไฟส่องสว่างข้างทาง และห่างไกลชุมชน (4) เส้นทางมีความปลอดภัย เช่น ผิวถนนเรียบ มีไฟฟ้าส่องสว่างข้างทาง และมีเครื่องหมายจราจร (5) เส้นทางมีความปลอดภัยมาก เช่น ผิวถนนเรียบ มีไฟฟ้าส่องสว่างข้างทาง	1 2 ③ 4 5	พิจารณาจากสภาพเส้นทางก่อนที่จะเข้าถึงบริเวณเขตบริการ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
	มีเครื่องหมายจราจร และใกล้แหล่งชุมชน		
2.3.2 ความปลอดภัยในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	(1) มีอันตรายมาก เช่น มีร่องลึกทั่วไป หรือมีหินร่วง (2) มีอันตรายบ้าง เพราะบางบริเวณมีร่องลึก (3) มีอันตรายน้อย ทางเดินหลักมีความปลอดภัย อาจมีอันตรายอยู่ริมนอกๆ ที่มักไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปบริเวณนั้น (4) ไม่มีอันตรายในพื้นที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ทางเดินเรียบ อาจมีขรุขระบ้าง (5) มีความปลอดภัย พื้นที่ค่อนข้างเรียบ ไม่มีร่องหรือชอกที่อันตราย	1 2 3 ④ 5	พิจารณาจากอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว จากสภาพทางธรณีวิทยาของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ อาจมีรอยแยกของพื้นดินซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้เดินผ่าน
2.3.3 การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากภัยธรรมชาติและปัจจัยอื่นๆ	(1) มีบ่อยตลอดปี (2) มีทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี (3) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 4-5 ครั้ง ในรอบ 10 ปี (4) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 2-3 ครั้ง ในรอบ 10 ปี (5) มีสถิติการเกิดเหตุอันตรายน้อยกว่า 2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี	1 2 3 4 ⑤	พิจารณาจากความถี่ของการเกิดเหตุอันตรายในระยะเวลา 10 ปี ทั้งจากตัวพื้นที่และในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยวที่เกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว น้ำป่า ดินถล่ม เป็นต้น
คะแนนรวมข้อ 2.3 (15 คะแนน)		12	

2.4 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว			
2.4.1 ผู้/หน่วยงานรับผิดชอบ	(1) ไม่มีผู้รับผิดชอบ หรือถูกบุกรุกโดยเอกชน (2) มีผู้รับผิดชอบ แต่ยังพบการบุกรุกพื้นที่ (3) มีผู้/หน่วยงานรับผิดชอบดูแลเฉพาะตัวธรณีสัณฐาน (4) อยู่ระหว่างดำเนินการประกาศพื้นที่รับผิดชอบ (5) หน่วยงานท้องถิ่น (อบจ. อบต.) รับผิดชอบ (6) มีหน่วยงานรับผิดชอบตามกฎหมาย	0 1 2 3 ④ 5	พิจารณาจากบริเวณพื้นที่ตั้งของธรณีสัณฐานว่ามีหน่วยงานหรือผู้ดูแลรับผิดชอบที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งจะเอื้อต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.4.2 ความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น ภาครัฐ และหน่วยงานรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว	(1) ไม่มีการจัดตั้งกลุ่มโดยองค์กรท้องถิ่น เพื่อช่วยกำหนดนโยบายและวางแนวทางการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ (2) มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นร่วมกำหนดนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ แต่ไม่มีความร่วมมือในการปฏิบัติ (3) มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นร่วมกำหนดนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ มีความร่วมมือในการปฏิบัติ (4) มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นและภาคเอกชนให้การสนับสนุนด้านนโยบาย ความร่วมมือในการปฏิบัติ และงบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ ทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติในระดับหนึ่ง ซึ่งยังมีปัญหาเรื่องงบประมาณและกำลังคน (5) มีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย ความร่วมมือในการปฏิบัติ งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ผลดีและเพียงพอในปัจจุบัน (6) มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ร่วมกันให้การสนับสนุน และจัดการด้านนโยบาย ความร่วมมือในการปฏิบัติ งบประมาณและบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะมากขึ้นในอนาคต	0 1 ② 3 4 5	พิจารณาจากการมีกลุ่มองค์กรทั้งภายในและภายนอกในระดับต่างๆให้การสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน รวมทั้งศักยภาพในการประสานความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้อง
	คะแนนรวมข้อ 2.4 (10 คะแนน)	6	
	คะแนนรวม ข้อ 2 (เต็ม 55 คะแนน)	40	

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ			
3.1 การจัดการ			
3.1.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว	(1) ไม่มีการจัดการใดๆ เลย (2) มีการจัดการอย่างน้อย 1 องค์ประกอบ แต่ยังขาดประสิทธิภาพและไม่เป็นระบบ (3) มีการจัดการทั้ง 2 องค์ประกอบ โดยมีระเบียบการปฏิบัติเป็นหลักฐานอยู่บ้าง แต่การปฏิบัติยังไม่ครบถ้วน (4) มีการจัดการทั้ง 3 องค์ประกอบ และมีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 1 องค์ประกอบ (5) มีการจัดการทั้ง 3 องค์ประกอบ และมีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน อย่างน้อย 2 องค์ประกอบ (6) มีการจัดการทั้ง 3 องค์ประกอบ และมีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน ครบทั้ง 3 องค์ประกอบ	0 1 ② 3 4 5	การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวนพื้นที่นันทนาการและพื้นที่พักอาศัย 2) การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและ/หรือฤดูกาล 3) การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ
	คะแนนรวมข้อ 3.1 (คะแนนเต็ม 5 คะแนน)	2	

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3.2 การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม			
3.2.1 การจัดการด้านภูมิทัศน์หรือความเป็นระเบียบของพื้นที่	(1) ไม่มีการจัดการด้านภูมิทัศน์ หรือขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เกิดทัศนียภาพจนกลายเป็นสถานที่เสื่อมโทรม	0	พิจารณาสภาพภูมิทัศน์และความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเมื่อได้รับการจัดการ
	(2) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์น้อย และไม่กลมกลืนกับสภาพพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ ทำให้คุณค่าของสถานที่ลดลง	1	หรือการดูแลความเรียบร้อยของพื้นที่ ซึ่งการพัฒนาใดๆต้องไม่ทำให้จุดเด่นต่างๆ
	(3) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ แต่มีบางบริเวณที่ไม่เหมาะสม	2	ต้องเสื่อมโทรมลงไปและสิ่งก่อสร้างต้องไม่ขัดขวางงามของจุดเด่นต่างๆ การจัดการ
	(4) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ แต่ขาดการดูแลรักษา	3	ด้านภูมิทัศน์ที่เหมาะสม เช่น การจัดวางตำแหน่งของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
	(5) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ และมีการดูแลรักษาตลอดเวลา	4	ให้สอดคล้องกับพื้นที่และกิจกรรมที่เกิดขึ้นการจัดสร้างสิ่งก่อสร้างหรือการปรุงแต่ง
	(6) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่นมากขึ้น มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่ในระดับที่ดี และเคยได้รับรางวัล	5	ภูมิทัศน์ของบริเวณต่างๆให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติมากที่สุด

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3.2.2 การจัดการขยะมูลฝอย และการรักษาความสะอาด	(1) ไม่มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย ไม่มีภาชนะรองรับขยะ มีขยะเกลื่อนกลาด เกิดความสกปรกไม่น่าดู (2) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย โดยมีภาชนะรองรับขยะแต่ไม่เพียงพอ (3) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย โดยมีภาชนะรองรับขยะเพียงพอ แต่ยังพบว่า มีขยะเกลื่อนกลาด (4) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย โดยมีภาชนะรองรับเพียงพอ มีขยะเกลื่อนกลาด แต่มีพนักงานคอยดูแลทำความสะอาดในบางช่วงเวลา (5) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย การจัดเก็บและภาชนะรองรับขยะเป็นอย่างดี แต่ยังไม่เพียงพอหรือสมบูรณ์เต็มที่ในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวใช้บริการมาก แต่ก็สามารถจัดการให้พื้นที่สะอาดเรียบร้อยได้ในระยะเวลาสั้น (6) มีการจัดเก็บขยะมูลฝอยเป็นอย่างดี มีภาชนะรองรับอย่างเพียงพอและมีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา	① 1 2 3 4 5	พิจารณาภาพรวมของการจัดการด้านขยะมูลฝอยไม่ว่าจะเป็นระบบกำจัดขยะมูลฝอย การจัดเก็บ การกำจัด ความเพียงพอของภาชนะที่รองรับว่ามีอุปกรณ์ที่เพียงพอและมีการจัดการที่เป็นระบบหรือไม่
3.2.3 การจัดการน้ำเสีย	(1) ไม่มีการจัดการน้ำเสีย (2) มีการจัดการน้ำเสีย แต่ยังมีข้อบกพร่องสูง และยังพบเห็นการระบายน้ำเสียโดยไม่มีการบำบัดในบางบริเวณ (3) มีระบบบำบัดน้ำเสียเบื้องต้น เช่น มีบ่อเกรอะ บ่อซึม (septic tank) บ่อดักไขมัน เป็นต้น (4) มีระบบบำบัดน้ำเสียเบื้องต้นที่เหมาะสมกับพื้นที่ และมีการจัดการน้ำเสียที่ถูกต้อง แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแล (5) มีระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสมกับพื้นที่ มีการจัดการน้ำเสียที่ถูกต้อง และมีการควบคุมให้เจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง (6) มีระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสม มีการจัดการน้ำเสียที่ถูกต้อง และมีการควบคุมให้เจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง รวมทั้งมีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในเรื่องของสำคัญและความจำเป็นในการจัดการน้ำเสีย และดูแลให้นักท่องเที่ยว	0 1 ② 3 4 5	พิจารณาการจัดการน้ำเสียของแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรณีสัณฐานว่ามีจัดการน้ำเสียหรือไม่ ซึ่งรวมถึงระบบการบำบัดน้ำเสีย และวิธีการจัดการน้ำเสียว่ามีความเหมาะสมกับพื้นที่ รวมทั้งการดูแลให้ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง เพื่อให้การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นไม่ทำลายความสวยงามและความสมดุลของสภาพธรรมชาติ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย					คะแนน	หมายเหตุ
	ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง						
3.2.4 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	(1) มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อห้ามของพื้นที่	0	0.5	1		1	หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน
	(2) มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบนิเวศของพื้นที่	0	0.5	1			
	(3) มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	0	0.5	1			
	(4) มีการจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์เป็นครั้งคราว	0	0.5	1			
	(5) มีการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาธรรมชาติให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน เช่น การศึกษาพันธุ์ไม้ ฯลฯ เป็นประจำ	0	0.5	1			
คะแนนรวมข้อ 3.2 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)						7	

3.3 การจัดการด้านการท่องเที่ยว							
3.3.1 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวธรณีสัณฐาน	(1) มีสถานที่สื่อความหมายธรรมชาติในเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวธรณีสัณฐานโดยใช้วัสดุที่มีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติ	0	0.5	1	0		หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน
	(2) มีป้ายบอกทิศทาง ระยะทาง ทั้งที่จุดเริ่มต้นและในระหว่างเส้นทาง	0	0.5	1			
	(3) จัดที่พักเป็นจุดๆ โดยมีลานหรือม้านั่งเป็นช่วงๆ ในระยะความห่างที่เหมาะสม	0	0.5	1			
	(4) จัดทำราวบันไดหรือราวเกาะสำหรับทางเดินในบริเวณที่มีความลาดชันมากหรือบริเวณที่อาจมีอันตรายต่อนักท่องเที่ยว โดยใช้วัสดุที่แข็งแรงทนทาน	0	0.5	1			
	(5) มีการจัดภาชนะรองรับขยะตามทางเดินเป็นช่วงๆ ในจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสม	0	0.5	1			

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3.3.2 เจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว	(1) ไม่มี (2) มีแต่ผู้มาหารายได้ในการนำชม แต่ไม่มีภาระในการดูแล (3) มีอาสาสมัครท้องถิ่นช่วยดูแลและหารายได้ (4) เจ้าหน้าที่ดูแลเป็นครั้งคราว (5) มีเจ้าหน้าที่ดูแลเป็นประจำ (6) มีเจ้าหน้าที่ร่วมกับอาสาสมัครจากชุมชนดูแลตลอดเวลา	0 1 ② 3 4 5	พิจารณาจากการมีเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว เพื่อช่วยนำทางให้นักท่องเที่ยวเดินในเส้นทางที่ถูกต้องและปลอดภัย และควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวไม่ให้เกิดการขีดเขียนลงในตัวหิน
3.3.3 ความพร้อมของสาธารณูปโภค	(1) แหล่งท่องเที่ยวขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐาน ไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้ (2) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานบางประเภทและไม่เพียงพอหรือมีข้อจำกัดในการใช้งาน (3) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภท แต่มีปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา (4) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทที่มีคุณภาพปานกลาง เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา (5) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทที่มีคุณภาพดี เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา	1 2 ③ 4 5	พิจารณาจากความเพียงพอของสาธารณูปโภคพื้นฐานกับการใช้งานในช่วงเวลาปกติและช่วงเทศกาล ซึ่งสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในที่นี้ ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบประปาและระบบการสื่อสาร

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย				คะแนน	หมายเหตุ
3.3.4 มาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัย	(1) ไม่มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัย (2) มีมาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัย แต่ไม่มีประสิทธิภาพ (3) มีมาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัยน้อย หรือมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ (4) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพปานกลาง แต่ยังไม่รัดกุม (5) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยอยู่ในระดับดี แต่ไม่เพียงพอในช่วงมีนักท่องเที่ยวมาก (6) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยอยู่ในระดับที่ดีมาก มีความเหมาะสม และเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวในทุกฤดูกาล				① 1 2 3 4 5	พิจารณาจากการจัดการด้านมาตรการด้านความปลอดภัย เช่น มีป้ายหรือสัญลักษณ์เตือนภัย มีป้ายบอกเส้นทาง เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
3.3.5 การให้บริการ	(1) มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ (2) มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ (3) มีจำนวนบุคลากรด้านบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว (4) มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่มีอริยาศัยดี และสามารถสื่อสารภาษาได้มากกว่าภาษาไทย (5) มีการปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	0	①0.5	1	4.5	หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน
		0	0.5	①1		
		0	0.5	①1		
		0	0.5	①1		
		0	0.5	①1		
3.3.6 การมีส่วนร่วมจากหน่วยงานอื่นๆ	(1) ไม่มีการจัดการ (2) มีเพียง 1 หน่วยงาน (3) มี 2 หน่วยงาน (4) มี 3 หน่วยงาน (5) มี 4 หน่วยงาน (6) มีมากกว่า 4 หน่วยงานขึ้นไป				0 1 2 ③3 4 5	พิจารณาจากการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยองค์กรตั้งแต่ในระดับเครือข่ายชุมชน หน่วยงานส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ																				
3.3.7 การมีส่วนร่วมของชุมชน	<table border="1"> <tr> <td>(1) มีตัวแทนของชุมชนในการร่วมวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว</td><td>0</td><td>0.5</td><td>①</td></tr> <tr> <td>(2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว</td><td>0</td><td>0.5</td><td>①</td></tr> <tr> <td>(3) มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว</td><td>0</td><td>0.5</td><td>①</td></tr> <tr> <td>(4) ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว</td><td>0</td><td>0.5</td><td>①</td></tr> <tr> <td>(5) ชุมชนมีรายได้จากการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการด้านที่พัก การขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น</td><td>0</td><td>0.5</td><td>①</td></tr> </table>	(1) มีตัวแทนของชุมชนในการร่วมวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	①	(2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว	0	0.5	①	(3) มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	①	(4) ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	0	0.5	①	(5) ชุมชนมีรายได้จากการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการด้านที่พัก การขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น	0	0.5	①	5	หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน
(1) มีตัวแทนของชุมชนในการร่วมวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	①																				
(2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว	0	0.5	①																				
(3) มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	①																				
(4) ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	0	0.5	①																				
(5) ชุมชนมีรายได้จากการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการด้านที่พัก การขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น	0	0.5	①																				
คะแนนรวมข้อ 3.3 (35 คะแนน)		17.5																					
คะแนนรวมข้อ 3 (คะแนนเต็ม 60 คะแนน)		26.5																					

ข้อมูลหรือคำแนะนำเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

รายชื่อคณะผู้จัดทำ

1. ว่าที่ร้อยตรีอานูภาพ	เกษรสุวรรณ	ที่ปรึกษา
2. นางชุติมา	พัฒนราช	ที่ปรึกษา
3. นางพัชรภรณ์	ทวีกลีกรรม	คณะทำงาน
4. นางสาววรรณกาญจน์	จิตติธรรมภรณ์	คณะทำงาน
5. นางสาวศุภีวรรณ	ดีที่สุด	คณะทำงาน
6. นางสาวศิริพร	นามพิทักษ์สุข	คณะทำงาน
7. นายไมตรี	พุทธวงษ์	คณะทำงาน
7. นางสาวสำพันธ์	ขุนราช	คณะทำงาน
8. นางสาวชญาภา	ไชยวุฒิ	คณะทำงาน
9. นางสาวศิริพร	ลิมพฤกษ์เกษม	คณะทำงาน
10. นางสาวสุพัฒนา	ศักดิ์ปิยะพันธ์	คณะทำงาน
11. นางสาวจิตติกา	คงพลาย	คณะทำงาน
12. นายธีระพล	ชมภูทอง	คณะทำงาน
13. นายณัฐวุฒิ	สุขคำ	คณะทำงาน

ลิขสิทธิ์ของ

กรมการท่องเที่ยว

154 ถนนพระรามที่ 1 แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทร./โทรสาร 0 2219 4039 เว็บไซต์ <http://www.tourism.go.th>

ประกาศกรมการท่องเที่ยว

เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม กรมการท่องเที่ยว จึงออกประกาศ เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

(นายสุพล ศรีพันธุ์)

อธิบดีกรมการท่องเที่ยว

เอกสารแนบท้าย
ประกาศกรมการท่องเที่ยว
เรื่อง กำหนดคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน
ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔

ข้อ ๑ ขอบข่าย

กำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ดำเนินการทดสอบตัวชี้วัดในการประเมินแหล่งท่องเที่ยวตัวอย่าง เพื่อประยุกต์ใช้ในการประเมินแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ดำเนินการตรวจประเมินเพื่อให้การรับรองมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน รวมทั้งเสนอแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ให้แก่ผู้รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวนำไปปฏิบัติ

ข้อ ๒ นิยาม

“แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน” หมายถึง แหล่งธรรมชาติทางธรณีวิทยาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของพื้นผิวโลกจนทำให้เกิดเป็นโครงสร้างที่มีลักษณะเด่น แปลกตา และมักจะ เป็นต้นกำเนิดของนิทานพื้นบ้านต่าง ๆ รูปแบบของแหล่งธรรมชาติประเภทนี้มีได้หลายรูปแบบ เช่น อาจเป็นเพียงก้อนหินใหญ่ก้อนเดียว เช่น หอนางอุษา จังหวัดอุดรธานี หรืออาจเป็นบริเวณพื้นที่ เช่น พะเมื่องผี จังหวัดแพร่

“มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน” หมายถึง สิ่งที่กำหนดคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ซึ่งมีองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ ทั้งนี้ ในแต่ละองค์ประกอบจะมีหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดในการพิจารณาความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพ และความมีคุณภาพ เพื่อใช้ประเมินมาตรฐานของแหล่งเที่ยวนั้นด้วย

“การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน” หมายถึง กระบวนการ และวิธีการตรวจสอบและประเมินมาตรฐานด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน

ข้อ ๓ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน

เกณฑ์มาตรฐานสำหรับการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน โดยพิจารณาจากพื้นฐาน ๓ องค์ประกอบหลัก ได้แก่ คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ

องค์ประกอบที่ ๑ คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย หมายถึง คุณค่าหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ซึ่งเกิดขึ้นจากหลายองค์ประกอบ ทั้งในด้านความสำคัญของแหล่งธรรมชาติที่มีต่อระบบนิเวศ ความสำคัญต่อมนุษย์จากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากแหล่งธรรมชาติ คุณค่าทางด้านการเรียนรู้ และคุณค่าทางด้านจิตใจ รวมถึงความเสี่ยงต่อการถูกทำลายของแหล่งธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงภาวะของปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติของธรณีสัณฐานที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติด้านใดด้านหนึ่ง ปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาตินั้น อาจมาจากภัยธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า หรือคาดการณ์ล่วงหน้าได้ แต่ไม่สามารถยับยั้งภัยธรรมชาตินั้นได้ และอีกประการหนึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งอาจจะตั้งใจหรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านลบขึ้นกับสิ่งแวดล้อมได้

/เกณฑ์ที่ใช้...

เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ประกอบด้วย ปัจจัยหลักที่ใช้ในการพิจารณา ๔ ด้าน ได้แก่

๑. คุณค่าด้านสภาพธรณีสัณฐาน
๒. คุณค่าด้านการท่องเที่ยว
๓. คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม
๔. ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย

องค์ประกอบที่ ๒ ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาตินั้น ๆ ให้มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว เช่น แหล่งธรรมชาติอาจมีสภาพธรรมชาติที่สวยงามมาก หากแต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้น้อย ขาดความปลอดภัยในการท่องเที่ยว หรือมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา ๔ ด้าน ได้แก่

๑. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
๒. การเข้าถึง
๓. ความปลอดภัย
๔. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ ๓ การบริหารจัดการ หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกณฑ์ที่ใช้ประเมินการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ประกอบด้วย ๓ ด้าน ได้แก่

๑. การจัดการ
๒. การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสีงแวดล้อม
๓. การจัดการด้านการท่องเที่ยว

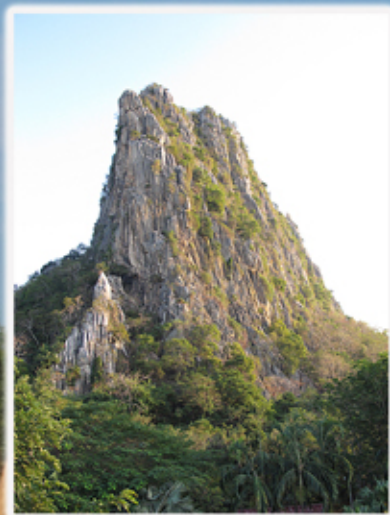
ข้อ ๔ การวัดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ประกอบไปด้วย ๓ องค์ประกอบหลัก โดยการให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายมากที่สุด เนื่องจากเป็นแรงดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว ส่วนองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ และด้านศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญรองลงมา และจะต้องประเมินผ่านทั้ง ๓ องค์ประกอบหลัก จึงจะได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน

ข้อ ๕ แนวทางการตรวจประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ประกอบด้วย

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ประกอบด้วย บุคคลทั้งภาครัฐและเอกชน มีจำนวนไม่เกิน ๙ คน ที่มีคุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ตามที่กรมการท่องเที่ยวกำหนด

๒. ผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวที่ประสงค์ขอการรับรองมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของกรมการท่องเที่ยว สมัครเข้าร่วมโครงการและดำเนินการตามขั้นตอนที่กรมการท่องเที่ยวประชาสัมพันธ์ให้ทราบ

ข้อ ๖ ความเป็นมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ที่ผ่านการประเมิน และได้มาตรฐาน จะต้องผ่านกระบวนการตรวจประเมินเพื่อให้การรับรองมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว ตามที่กรมการท่องเที่ยวกำหนด

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

เรื่อง แบบสอบถามพฤติกรรม และความสนใจของนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 ความสนใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ 3 ความสนใจของนักท่องเที่ยวในเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเชื่อมโยงกับ
เทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ และเติมข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับข้อเท็จจริงของท่าน

1.1 เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

1.2 อายุ

☐ ต่ำกว่า 25 ปี

☐ 25-30 ปี

☐ 31-35 ปี

☐ 36-40 ปี

☐ 41-45

☐ 46 ปีขึ้นไป

1.3 การศึกษา

☐ ต่ำกว่ามัธยมศึกษา

☐ มัธยมศึกษา

☐ อนุปริญญาตรี

☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

1.4 อาชีพ

☐ เกษตรกร

☐ รับจ้าง

☐ ค้าขาย

☐ พนักงานเอกชน

☐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ

☐ รับราชการ

☐ นักเรียน/นักศึกษา

☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

1.5 รายได้ต่อเดือน

☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท

☐ 5,001 – 10,000 บาท

☐ 10,001 – 15,000 บาท

☐ 15,001 – 20,000 บาท

☐ 20,001 – 25,000 บาท

☐ มากกว่า 25,000 บาท

1.6 วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาครั้งนี้

☐ ท่องเที่ยว/พักผ่อนหย่อนใจ	☐ ศึกษาธรรมชาติ
☐ ทักษะศึกษา/เข้าค่ายพักแรม	☐ อบรม/สัมมนา
☐ แวะมาเพราะเป็นทางผ่าน	☐ อื่นๆ (ระบุ)

1.7 ผู้แนะนำให้มาแหล่งท่องเที่ยวนี้

☐ เพื่อน/ญาติพี่น้อง	☐ หนังสือพิมพ์/นิตยสาร/สิ่งพิมพ์ต่างๆ
☐ โทรทัศน์/วิทยุ	☐ บริษัทท่องเที่ยว
☐ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	☐ มาเอง
☐ อื่นๆ (ระบุ).....	

1.8 รูปแบบของการมาครั้งนี้

☐ มาเช้า – กลับเย็น	☐ พักค้างคืน.....

กรณีไม่ค้างคืนให้ข้ามไปตอบข้อ 2.6

1.9 ที่พักในการเดินทางมาครั้งนี้

☐ โรงแรม	☐ บังกะโล/รีสอร์ท
☐ เกสเฮาส์/อพาร์ทเมนต์	☐ บ้านญาติ/บ้านเพื่อน
☐ บ้านพักรับรองของราชการ/เอกชน	☐ อื่นๆ (ระบุ).....

1.10 กลุ่มที่มาท่องเที่ยว

☐ มาคนเดียว	☐ มากับกลุ่มเพื่อน
☐ มากับครอบครัว	☐ มากับกลุ่มเพื่อนและครอบครัว
☐ มากับสถาบันการศึกษา/หน่วยงาน	
☐ มากับบริษัทท่องเที่ยว	
☐ อื่นๆ (ระบุ).....	

1.11 ท่านคิดว่าจะกลับมาเที่ยวที่นี่อีกหรือไม่

☐ กลับมา เพราะ
☐ ไม่กลับมา เพราะ.....

1.12 พาหนะที่ใช้ในการเดินทางไป-กลับ จากภูมิลำเนาแหล่งท่องเที่ยวนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- ☐ รถไฟ
 ☐ รถโดยสารประจำทาง
☐ รถยนต์ส่วนตัว
 ☐ รถมอเตอร์ไซด์
☐ รถยนต์เช่าเหมา / รับจ้าง
 ☐ อื่นๆ(ระบุ).....

1.13 ในการเดินทางครั้งนี้ นอกจากที่นี้แล้ว ท่านได้ไปหรือคาดว่าจะไปสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงใดบ้าง

สถานที่	ไม่พัก ค้างคืน	พักค้างคืน (ระบุจำนวน)	ค่าที่พัก (บาท)	ค่าอาหาร (บาท)	ค่าของที่ระลึก (บาท)	ค่าใช้จ่ายอื่น (บาท)

1.14 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

ตอนที่ 2 ความสนใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

2.1 ท่านเคยมางานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์หรือไม่

- ☐ เคย มาแล้ว.....ครั้ง
 ☐ ไม่เคย

2.2 ท่านรู้จักงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์จากช่องทางใด

- ☐ ไม่เคยรู้จัก
 ☐ เพื่อน/ญาติพี่น้องแนะนำ
☐ เว็บไซต์
 ☐ ประชาสัมพันธ์ของจังหวัด
☐ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
 ☐ โทรทัศน์/วิทยุ
☐ เคยแวะหลังจากมาเที่ยวในเพชรบูรณ์

2.3 ท่านสนใจในกิจกรรมใดในงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

- ☐ ชม/ซื้อสินค้าเครื่องใช้/เสื้อผ้า
 ☐ ชม/ซื้อ สินค้า OTOP
☐ ชม/ซื้อ สินค้าบ้านและสวน
 ☐ ชม/ซื้อ สินค้าผลิตภัณฑ์จากมะขาม
☐ นิทรรศการจากส่วนราชการต่างๆ
☐ นิทรรศการจากสภากาชาดจังหวัดเพชรบูรณ์

2.4 ในฐานะที่ท่านเป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบูรณ์ท่านมีความสนใจที่จะเที่ยวงานกาชาดมะขามหวานด้วยหรือไม่

☐ สนใจ

☐ เฉยๆ

☐ ไม่สนใจ

2.5 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่องานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ (ตอบเฉพาะที่เคยมา)

ข้อคำถาม	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความเหมาะสมของสถานที่จัดงาน					
2. ความเหมาะสมของระยะเวลา/ ช่วงเวลาที่ใช้จัดงาน					
3. ความเหมาะสมของรูปแบบการจัด การ					
4. ความน่าสนใจของกิจกรรมในงาน					
5. การประชาสัมพันธ์					
6. ความน่าสนใจของผลิตภัณฑ์ของฝาก จากมะขาม					
7. ความเหมาะสมของสถานที่จอดรถ					
8. ความปลอดภัย					
9. ภาพรวมความพึงพอใจต่อการจัดงาน					

2.6 ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี)

.....

.....

ตอนที่ 3 ความสนใจของนักท่องเที่ยวในเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

3.1 ท่านรู้จักแหล่งท่องเที่ยวใดบ้างในจังหวัดเพชรบูรณ์

.....

.....

3.2 ท่านเคยไปแหล่งท่องเที่ยวใดบ้างในจังหวัดเพชรบูรณ์

.....

.....

3.3 เมื่อท่านเข้ามาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบูรณ์ ท่านมาเที่ยวอย่างน้อยกี่แห่ง

- ☐ 1-3 แห่ง ☐ 4-6 แห่ง
- ☐ 7-9 แห่ง ☐ มากกว่า 9 แห่ง

3.4 ท่านใช้สิ่งใดในการวางแผนในการมาท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง

- ☐ โทรศัพท์/อินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์ ☐ เพื่อน/ญาติพี่น้องแนะนำ
- ☐ ใบปลิว/แผ่นพับ ☐ ไม่วางแผนล่วงหน้าเที่ยวในสถานที่หลักที่เป็นที่รู้จัก
- ☐ คู่มือสถานที่ที่จะไปโดยการดูแผนที่แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวของทางจังหวัด
- ☐ อื่นๆ.....(ระบุ)

3.5 ในแหล่งท่องเที่ยวหลักที่นักท่องเที่ยวนิยมมาในฤดูกาลท่องเที่ยว ท่านเห็นว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวหลักนั้นเป็นอย่างไร

- ☐ น้อยเกินไป ☐ พอดี
- ☐ มากเกินไป

3.6 หากมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่ไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมของเพชรบูรณ์ พัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น มีจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว ท่านสนใจไปเที่ยวหรือไม่

- ☐ สนใจ ☐ เฉยๆ
- ☐ ไม่สนใจ

3.7 หากมีเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เชื่อมโยงกัน และเชื่อมโยงกับงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์ (เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อของฝาก เช่น มะขาม หรือ ผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากมะขามของจังหวัดเพชรบูรณ์) ท่านสนใจหรือไม่

- ☐ สนใจ ☐ เฉยๆ
- ☐ ไม่สนใจ

“ขอขอบคุณที่ท่านให้ความร่วมมือและสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม”

ภาคผนวก ข

รูปภาพงานวิจัย

รูปทัศนวก ข-1 ภูทับเบิก

รูปทัศนวก ข-2 น้ำตกแก่งโสภา

รูปภาคผนวก ข-3 น้ำตกศรีดิษฐ์

รูปภาคผนวก ข-4 ถานหินปุ่ม

รูปภาพผนวก ข-5-6-7 เทศกาลกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

ประวัติคณะผู้วิจัย

ผู้วิจัยหลัก

1. ชื่อ – นามสกุล นางสาว ธนาวรรณ พิณะเวสน์
Miss. Thanawan Pinawet
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 1469900127034
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 67000 โทรศัพท์ภายในเบอร์ 1325 มือถือ
081-2623345 อีเล็กทรอนิกส์ (e-mail) thanawan_pi@hotmail.com
5. ประวัติการศึกษา
วท.บ. (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม)
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
วท.ม. (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม)
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)
การประเมินมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว
การจัดการสิ่งแวดล้อม
7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย
การวิจัยว่าเป็นหัวหน้าโครงการวิจัย หรือร่วมวิจัยในแต่ละผลงานวิจัย
งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว :
 - 7.1 การศึกษาคุณภาพน้ำบางประการของอ่างเก็บน้ำชาจาน
บริเวณใกล้พื้นที่ฝังกลบขยะมูลฝอยบ้านคำบอน จังหวัด
ขอนแก่น
 - 7.2 การพัฒนาแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่ง
ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จังหวัดนครพนม

ผู้ร่วมโครงการวิจัยคนที่ 1

1. ชื่อ – นามสกุล นายพรทวี กองร้อย
Mr. Porntawee Kongroy
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3-6704-00033-90-8
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
4. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 67000 โทรศัพท์ภายในเบอร์ 1405 มือถือ
08-2579-7769 อีเล็คตรอนิกส์ (e-mail) p.kongroy31@gmail.com
5. ประวัติการศึกษา
วศ.บ. (วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม)
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
วศ.ม. (วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม)
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)
วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย
งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว :
Metals Accumulation in the Constructed Wetlands at
Metal Processing Industries and Chia-Nan University of
Pharmacy and Science, Taiwan, 2009 ปีที่ดำเนินโครงการ
2008-2009 แหล่งทุนจากสาขาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม คณะ
วิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ร่วมกับ มหาวิทยาลัยไ
นาน ประเทศไต้หวัน
ชื่อผลงานวิจัย Metals Accumulation in the Constructed
Wetlands at Metal Processing Industries and Chia-Nan
University of Pharmacy and Science, Taiwan, 2009
ชื่อวารสารที่เผยแพร่ ปีที่พิมพ์ ตีพิมพ์ใน การประชุมวิชาการ
วิทยาศาสตร์ วิศวกรรม และการจัดการสิ่งแวดล้อม ครั้งที่ 1

ผู้ร่วมโครงการวิจัยคนที่ 2

1. ชื่อ – นามสกุล นายอิสระ ตั้งสุวรรณ
Mr.Itsara Tangsuwan
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3-1911-00183-02-1
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
4. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 67000 โทรศัพท์ภายในเบอร์ 1325 มือถือ
08-5812-6821 อีเล็คตรอนิกส์ (e-mail) itsara_31@hotmail.com
5. ประวัติการศึกษา
วศ.บ. (พืชไร่)
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
วศ.ม. (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม)
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)
การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
นิเวศเกษตร
7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย
งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว :
 1. การดูดซับฟีนอลและอนุพันธ์ของฟีนอลในสารละลายด้วยกัม
สามเหลี่ยมและบอน
 2. การเปรียบเทียบประสิทธิภาพถังดักไขมันน้ำประหยัลดพลังงาน
และถังดัก
 3. โครงการจ้างศึกษาและออกแบบก่อสร้างศูนย์กำจัดขยะมูล
ฝอย โดยวิธีเผาทำลายระบบ ปลอดมลพิษแบบครบวงจรบนพื้นที่
เกาะล้าน เมืองพัทยา จ.ชลบุรี
 4. การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม นิคมอุตสาหกรรมเอสอาร์
ไทด์ อ.ศรีมโหสถ จ.ปราจีนบุรี โดยวิทยาลัยสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายงานการวิจัย การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อพัฒนาเส้นทาง
การท่องเที่ยว เชื่อมโยงกับเทศกาลงานกาชาดมะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์

ธนาวรรณ พิณะเวศน์ ปี พ.ศ. 2558